

זה השער לה' צדיקים יבואו בו
ספר

אור השכל

שחיבר ה"ה החכם השלם והכולל המאור
הגאון הגדול המפורסם החסיד והעניו
המקובלי האלהי כמוהר"ר אברהם אבולעפיה
זצלה"ה. שהיה נקרא בפי כל "אברהם הרואה"

*

"אור השכל" חיבר רבינו בשנת מ"ה לחייו

נדפס פעיה"ק ירושלים תובב"א

אייר תשס"א לפ"ק

**תודתנו נתונה לאוצר בית הספרים של האוניברסיטה
העברית בירושלים ולמחלקת כתבי יד
שסייעו בידנו**

**הפצה ראשית
אהרון ברזני
ובנו
רחוב העליה 8 תל אביב
טל' 03-6815542, 6823013**

**©
כל הזכויות שמורות
לעורך
אמנון גרוס
08-9492335**

**נדפס בישראל
PRINTED IN ISRAEL 2001**

ספרי המחבר שהוצאו על ידנו לפי סדר הוצאתם.

חי העולם הבא	★
וזאת ליהודה	
אמרי שפר	★★
גן בעול	★★★
שבע נתיבות התורה	
אוצר עדן גנוז	★★★★
מפתח החכמות	★★★
מפתח השמות	★★
מפתח הספירות	★★★
מפתח התוכחות	★★★
חיי הנפש	★★★
מצרף לכסף וכור לזהב	★★★★
אור השכל	★★★★
שומר מצוה	★★★★

ספר זה מוקדש

לרפואת הורי היקרים

נתן נחמן זיסו בן טובה
צפורה בת פנינה

יהי רצון שיזכו לאורך ימים ושנים בבריאות איתנה וירוו נחת
מכל יוצאי חלציהם.

תוכן העניינים

"אור השכל"

1-4.....	פתיחה מהעורך
א-2.....	הקדמת המחבר
ח-יח.....	חלק א' גודר פרצות
יט-כו.....	חלק ב' כולל המצוות
לו-כז.....	חלק ג' לשון הקדש
נז-לז.....	חלק ד' סוד אותיות היצירה
נז-סח.....	חלק ה' שלוש הדבור
סט-פד.....	חלק ו' ייחוד השם
פה-פט.....	חלק ז' הפוך האותיות
צא-קו.....	חלק ח' סוד מבטא השם
קז-קיב.....	חלק ט' סוד איסור והתר
קיג-קכב.....	חלק י' צורת הנבואה

"שומר מצוה"

א-1.....	הקדמת המחבר
א-2.....	השער הראשון "יברכך יי' וישמרד"
בג-לה.....	השער השני "יאר יי' פניו אליך ויחנך"
לז-נ.....	השער השלישי "ישא יי' פניו אליך וישם לך שלום"

פיתחא זעירא מן העורך.

כבר הרביתי בהקדמות מילין בספרים הראשונים, ובהמשכם לא ראיתי צורך בהקדמות מכיוון שבאופן טבעי רוב קוראי הספרים הללו יש בידיהם גם את הספרים הראשונים.

והנה שוב באתי בהקדמות מילין מכמה סבות. ראשית אני רואה ושומע אצל רבים מן הקוראים הלומדים בחשק ובהתלהבות את ספרי רבינו הרב אברהם אבולעפיה זצלה"ה שקשה עליהם מלאכת ההבנה. וראיתי צורך להיות מעורר ומחזק, כי דברי תורה צריכים חיזוק. ובפרט סתרי סתרים אלו המביא לנו המחבר, וכל שכן וקל וחומר לאחר שכבר חזר המחבר כמה פעמים להשמיענו שספרים אלו לא נכתבו להמונים אלא למעטים ומתוכם יצליחו המעט שבמעטים.

אז ידידי אל תתיאש הִנֵּה מן המובחרים שבמובחרים. כבר רמז לנו רבינו שהלימוד הבסיסי מצריך כשלשה חודשים. ומספר לנו בעל "שערי צדק" על עבודתו ודרך עבודתו והנה תוך שלשה חדשים זכה לעלות מעלה מעלה כתאורו.

ובבואי לחזק אותך ידידי אני מנסה לחזק גם את עצמי כי גם אני נמצא באותו המצב. הבעל דבר מדבר מגרוני ואומר, אני הרי עסוק כל היום להוציא לאור כתבי המחבר אין לי זמן לעבוד ולתרגל, אולי פעם כשאגמור את מלאכת הדפוס. אך אם אסתכל לאחור הנה זה למעלה מחמש שנים אני עסוק ושקוע

להוציא לאור את דברי רבינו, וכבר עבר לא פעם השלשה חדשים ולא פעמים ולא עשרה אלא למעלה מעשרים פעמים. אז נכון הבעל דבר עושה ככל יכולתו לעצרנו ולשטננו אך לא נותר וניפול נמשיך לעורר עצמנו. ידידי אם אין לך חברותא ההתמודדות קשה קנה לך חבר ויחד חזקו זה את זה בעבודת קדש קדשים זאת.

לעצם העניין, חוזר רבינו פעמים רבות וכמעט בכל ספר על דרך העבודה. מרבה רבינו להשתמש בגימטריאות שבדרך כלל מצליחים אנו לראות שזאת המילה מגומטרת לזאת המילה, אך מה רצה ללמדנו רבינו ומדוע מרבה בצירופים ומה כוונתו זאת לא הבננו. אך זאת התשובה טמונה בעבודתנו אז ידידי עשה לך פנאי קצר בכל יום כך נייר ועט בידך והחל לצרף אותיות מן הפשוט אל המורכב. החל מ-א'ב'ג' על ששת צירופיו עבור לתיבה בת ארבע אותיות אחר לחמש אחר לשש אחר לשבע, אחר החלף האותיות ובמקום א'ב'ג' בחר אותיות אחרות והמשך בדרך זאת עד שמוחק יהיה מורגל בזאת הדרך עד שתוכל לשנן במחשבתך זאת הדרך. אל תרבה ביום אחד אלא הקביעות היא הנצחון. המשך הדרך כבר מובאת בתוך הספרים. אם בעבודתך נפלת על קושיא אל תתעקש לפותרה המשך ותוסיף, לאחר כמה ימים לפתע יתעורר לך הבנה בגימטריא אחת או יותר מדברי רבינו כבר תחל להרגיש אור, אם תהיה ערני תבחין איך העניין רוקם גידים ושרירים ובשם השם נעשה ונצליח.

סבה שניה שבאתי בהקדמת מילין כדי להודיע מדוע ראיתי לנכון להוציא את "אור השכל" לאור, אפילו שכבר יצא לפני כשלוש שנים (לא על ידי).

לפני כשנה פנתה אלי הגב' אביבה לנדה המתגוררת בארה"ב בידעה כי אני מוציא לאור ספרי הרב אבולעפיה, וספרה לי שהיא צאצאית לבית משפחת אבולעפיה. והגיעה אליה בדרך ההשגחה לא מכבר צילום כתב יד של רבינו. שמחתי מבשורתה אך היא לא יכלה להגיד לי מה בידה מכיוון שבכתב יד עסקינן. והנה טרחה הגב' אביבה לנדה לפני כחצי שנה והגיעה לארץ ומסרה לידי את צילום כתב היד, בהתרגשות פתחתי ומצאתי שזה כתב יד של "אור השכל" ו"חיי העולם הבא" מאחד ממקובלי ירושלים לפני כחמש מאות שנה ושמו יחיאל אשכנזי. כתב היד הוא כתב אשכנזי ירושלמי (ככתיבת יד שלנו הרגילה) ברור וצח. וזה המקום להודות לגב' אביבה לנדה שזכתה להיות שליחה נאמנה על מנת שנוכל להבין וללמוד ביתר שאת את דברי רבינו. יהי רצון שיעמוד לה ולכל משפחתה זכות רבינו הקדוש רבי אברהם אבולעפיה זצלה"ה עד סוף כל הדורות.

מכיוון ש"אור השכל" שיצא לפני כשלוש שנים רבו בו הטעויות, ולא באשמת העורך. מכיוון שכתבי היד של זה הספר משובשים מאד. ובעזרת כתב יד זה של הרב יחיאל אשכנזי זצ"ל יש בידינו ספר קריא ובהיר וזך ונאה להתגדר בו, וישמחו החושקים וירננו הקוראים בו.

חשבנו שנאה יותר להיות הספר עב דפים לכן צרפנו לזה
החיבור חיבור נפלא וחשוב נוסף מרבינו הנקרא "שומר מצוה"
העוסק בברכת כהנים על פי הסוד.

בברכת נעשה ונצליח

מהעורך

אמנון גרוס

הקדמה

בהיות המחשבה האנושית קצרה מאד מהשיג העניינים האלהיים הנעלמים מעיני בשר, והשפע האלהי מכריח ודוחק אותה דוחק גדול מאד לגלות עניין כוחותיה התחייב על זה כל איש ואיש ממין האדם שלמד והתחכם מכוחו להמשך אחר דרכיו, וכפי מה שדחקו השפע ההוא הנכבד דחקתו מחשבתו להשפיע משלמותו לזולתו. וכפי מה שקצר שכלו יהיה קצר שפעו בשיעורו, וכפי מה שרחב והתפשט שכלו יהיה רוחב שפעו בשיעורו. כלומר ברצותו להשפיע על זולתו ישפיע כפי הנמצא אתו מריבוי מדע ומיתרון חכמה, אם מעט ימצא אתו לא יתכן שישפיע רב, ואם רב ימצא אתו לא יתכן שישפיע מעט ואם לא ימצא אתו דבר מהשפע לא יתכן שישפיע ממנו דבר, כי איך יתן לזולתו אשר לא נמצא אתו. וכבר דימו חכמי העולם עניין השפע הנכבד העליון לעניין שפע הממון, כלומר שיש ביד מי שהרבה לו ה' ממנו להעשיר זולתו. כי לא חלקנו זאת החלוקה הנזכרת בכלל כי אם לפי היכולת לא לפי הרצון. כי יש מי שיכול להעשיר אנשים רבים ואולי לא יעזבנו רצונו, ואפילו להעשיר עצמו עושר אמיתי, אך יקצר כוחו מאד מלהיטיב לעצמו מממונו, כל שכן שלא ייטיב לזולתו. ועליו אמר שלמה בחכמתו "ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו כי איש נכרי יאכלנו" (קהלת ו, ב), ר"ל שיענישנו ה' על ככה בעבור היות עינו צרה בטובת האלהים. ואולם השפע הנכבד בהמצאו דוחק להוציא כח המחשבה לפועל אם לא ימנענו המקבל מונעים פנימיים או חיצוניים, גם יבקש מי שקיבל לתת מאשר קבל. ומפני שהשפע מביא לידי עניינים רבים יפעל מי שקיבלו מהעניינים ההם כפי מחשבותיו הקודמות לקבלת השפע ההוא. וגם יתכן שיחדש אצלו השפע העליון מחשבות אשר לא קדמו לו ויכריחוהו להוציא עניינים לפועל, מהם הנהגות אנושיות כוללות, ומהם פרטיות מועילות או מוכרחות להקדימם לפני המועילות, עד שתמצא

התועלת שוכנת במשכן חזק מדביק הכוחות ההכרחיות עם הכוחות המועילות. כמו שמחנך הנער במעשים שהם הקדמות לחכמות המושכלות, מפני שהמעשים ההם הם משכנות השכל. ונמצא שאם אין מעשים הגונים אין שכל, שאחר שלא ימצא השכל משכן לשכון עליו לא ישכון עליו כלל. ואע"פ שאין לעצם השכל צורך ולא הכרח לשכון במקום, שהשכל אינו גוף ולא כח בגוף וגם אין לו בעצמו יתרון בשכנו על מקום, רק שהדבר שהוא משכן לו, יתקדש בעדו אחר ששכן עליו. ואחר שהיה בלתי קדוש כדמיון האור השמשי עם הבית האפל, שהבית לפני הגיע אליו אור השמש הוא נקרא אפל, ובהגיע אליו האור יקרא מאיר. והבא אליו יראה מה שבבית מפני ששכן עליו האור, והאור אינו גוף. ואמנם אע"פ שהוא כח בגוף השמש, אינו כח דבק בגוף הבית. ועל כן בהיפרד אור השמש מהבית ישוב הבית אפל וחשוך ככתחילה.

ואמנם כבר קבל בעל הבית התועלת ההכרחית לו מהעניינים אשר בבית מפני ששכן עליו האור, והוא שבו השיג בראות עיניו מה שהיה בבית, ותקן כל דבר בו בעוד שהאור שם, וכשזז ממנו אחר תיקונו זו. אם היה בעל הבית זריז והשכיל שהאור ייפרד כלילה מהבית עד שגנו בו מה שראוי לגנוז, ועד שגלה בו מה שראוי לגלותו ועוד שגדר פרצותיו כדי שלא יזיקוהו גנבים ובסורו אורו. כן גוף האדם הוא בדמות הבית, וחפצי הבית הם המעשים אשר לא יתכן לעשותם מבלעדי האיברים, ובעל הבית הוא הרוח הנפשי המתקן ענייני הגוף. ובהשפיע אור השכל על המוח ועל הלב ועל הכליות ועל שאר המקומות אשר אור השכל שוכן עליהם, ובהיות הרוח זך ומבין כח אור השכל, ומשיג עם כוחו מציאותו והעדרו. והנה ישתדל לתקן כל העניינים הראויים לתקנם בעת מציאות אור השכל, כי כבר ישיג עניין היות מציאותו עם הגוף לעתים מצדו, והעדרו לעתים מצד מונעיו. והמעשים הטובים הם הגודרים הפרצות, ואם לא יגדרו המקומות הפרוצים בכח השכל, יתכן

שיבואו מזיקים ויזיקו כל צרכם, ולא ימצאו מונע מהזיק. שהנה נשארה הפרצה בלתי גדר ופרצה קוראת לגנב. ומפני שאור השכל היא הסיבה הראשונה הגודרת כל הפרצות, חברתי אני זה החיבור לגדור כל פרצה, וקראתי שמו כשם הסיבה הראשונה והוא "אור השכל".

ובעזרת אור השכל אאיר בחיבורי זה עיני לבות המשכילים. ומפני שאור השכל מיוחס בשם עשירי אחלקנו לעשרה חלקים ראשונים, וכל חלק וחלק אסמנו באותיות אלפא ביתא, וכל אות ואות תכלול אות עד שיורכב מכללם שם אחד או תיבה אחת נחלקים לחלקים ידועים לפי הדיבור. ואכוון בזה הספר להועיל המתחילים בעיון השם המפורש ואורה להם דרך ידיעתו, עד שיהיה ערך זה החיבור אל ידיעת ה' הידוע על דרך הקבלה הנבואית כערך חכמת מעשה בראשית אל מעשה מרכבה. והנה העירתיני אל זה לעשותו כן אהבת שני חברים מאוהבי החכמה מכלל מבחר בני מסיני אשר באיסקליאה אשר הקריבוני אליהם מאד והם סרים אל משמعتי. ושםם ר' אברהם המשכיל ור' נתן הנבון ז"ל, וזה כי בהיותי עמם ימים מועטים ביקשו ממני לכתוב להם בקצרה הקדמות כוללות מעניין ידיעת ה' הנכבד והנורא. ומרוב אהבתי אותם אהבת אמת, הכרחתי עצמי לתת את שאלתם ברצון, כי הזמן והמקום והחסרון היו בזה כנגדי למונעי. אבל מתוך גבורת האמת עליהם ניצחתי המונעים והשתדלתי להשלים חפצם בעזרת הצור. ואני יודע שזה החיבור יועיל להם מאד, ולדומים להם כהיותם שומרים מצות הספר הזה עד שיביאם מה שאכתוב בו אל השגת השכל הפועל, אשר השגתו היא גם כן מביאה לידי קבלת הדבור מפיו. ואם ימנעם מונע מזו המעלה העליונה חס ושלום, הנה יועילו בזה החבור ג"כ תועלת שפע שכלי שבו ישכילו, וישיגו סתרי תורה וטעמי מצות בכלל. והנה אם כן לא ימלטו בעדו משום תועלת רב או מעט, ומפני שהשפע הרב מביא לידי חבור ולידי דיבור יתכן שיקבלו

מספרי זה דבר, עד שיחשקו להידבק בסבתם הראשונה. ונמצא שיצא שכלם לפעל עמו עד שייחסו אלי להיותם בניי, וגם יהיו מצד אחר בני האלהים. ואם יוחסו בני האלהים בשם בניי נמצא שהתועלת שבה גם כן אלי כצד מן הצדדים. שאם בבני גופי ונשמתי אשמחו כל שכן בבני שכלי. ואם תעבור חכמת נפשי אל נפש אברהם נתן אלהים שכרי. ואחר שהקדמתי זאת ההקדמה המודיעה סבת החבור אהל להודיע בו כוונתי, ומה' ית' אבקש עזרה לעזורני בהודעת שמו לזולתי, למען ספר שמו בכל הארץ.

יסתרו שמש וירח בעת שכלי נביאים יעלו שמים.
זרח מאד שכל ובו יתנבאו אישים בבוא יום אחרי יומים.
רוח אלהים תעלה מעלה וגם תשוב תרחף על פני המים.

החלק הראשון-כולל חמש אותיות והם א'ב'ג'ד'ה' ואותם כוללים חמשה חלקים מסומנים באותיות א'ב'ר'ה'ס', ובהם אכלול חמשה עניינים. הא' אשר סימנו א' יכלול עניין גדר כל פרצה. והב' אשר סימנו ב' יכלול מהות תועלת הגדר. והג' אשר סימנו ר' יכלול הכרח מציאות התועלת. והד' אשר סימנו ה' יכלול טעם הכרח המועיל, והה' אשר סימנו מ' יכלול עניין הפסד העדר הגדר. ונמצא שראוי לקרא שם זה החלק הראשון בכללו גודר פרצות.

והחלק השני-כולל חמש אותיות והם ו'ז'ח'ט'י' ואותם כוללים חמשה חלקים מסומנים באותיות ס'פ'ר'ד'י', ובהם אכלול חמשה עניינים. הא' אשר סימנו ס' יכלול עניין כלל כל המצות, והב' אשר סימנו פ' יכלול מהות תועלת המצות. והג' אשר סימנו ר' יכלול הכרח מציאות תועלתם. והד' אשר סימנו ד' יכלול טעם ההכרח בכללו. והה' אשר סימנו י' יכלול עניין הפסד העדר המצוה. ונמצא שראוי לקרא שם זה החלק השני בכללו כולל המצות.

והחלק השלישי-כולל שתי אותיות והם כ'ל' ואותם כוללים שני חלקים מסומנים באותיות ב'ן, ובהם אכלול שני עניינים. הא' אשר סימנו ב' יכלול סתרי הלשונות, והב' אשר סימנו ן' יכלול סוד הלשון המובחר שבהם. ועל כן ראוי לקרוא שם זה החלק השלישי בכללו סוד לשון הקדש.

והחלק הרביעי-כולל חמש אותיות והם מ'נ'ס'ע'פ', ואותם כוללים חמשה חלקים מסומנים באותיות ש'מ'ו'א'ל', ובהם אכלול חמשה עניינים. הא' אשר סימנו ש' יכלול עניין יצירת האדם, והב' אשר סימנו מ' יכלול כ"ב אותיות שבהם נוצר, והג' אשר סימנו ו' יכלול התחלקם לשלשה חלקים ראשונים, והד' אשר סימנו א' יכלול המספר הכולל את כולם, וקצת מנסתריו, והה' אשר סימנו ל' יכלול התחלקם לחלוק שווה, חציים לשרשים, וחציים לשרשים ושמושים. והנה ראוי שנקרא שם זה החלק הרביעי סוד אותיות היצירה.

והחלק החמישי-כולל שלש אותיות והם צ'ק'ר' ואותם כוללים שלש חלקים מסומנים באותיות א'ב'ו', ובהם אכלול שלשה עניינים. הא' אשר סימנו א' יכלול סוד השמות, והב' אשר סימנו ב' יכלול עניין הפעולות, והג' אשר סימנו ו' יכלול דרכי המלות. ועל כן ראוי שנקרא שם זה החלק החמישי שלוש הדבור.

והחלק הששי-כולל שתי אותיות והם ש'ת' ואותם כוללים שני חלקים מסומנים באותיות א'ל', ובהם אכלול שני עניינים. הא' אשר סימנו א' יכלול אותיות השם המיוחד, והב' אשר סימנו ל' יכלול עניין הוראתם. ולפיכך נקרא שם זה החלק הששי יחוד השם.

והחלק השביעי-כולל ארבע אותיות והם ת'ש'ר'ק', ואותם כוללים ארבע חלקים מסומנים באותיות ע'פ'י'א', ובהם אכלול ארבעה עניינים. הא' אשר סימנו ע' יכלול צירוף האותיות, והב' אשר סימנו פ' יכלול תמורת האותיות, והג' אשר סימנו י' יכלול משקל האותיות, והד' אשר סימנו א' יכלול גימטריא ונוטריקון וראשי תיבות ותוכי תיבות וסופי תיבות. ולכן נקרא שם זה החלק השביעי בכללו הפוך האותיות.

והחלק השמיני-כולל שלש אותיות והם ה'ו'ה' ובהם כוללים שלשה חלקים מסומנים באותיות ז'כ'ר', ובהם אכלול שלשה עניינים. הא' אשר סימנו ז' יכלול סוד הזכרת השם בניקודיו, והב' אשר סימנו כ' יכלול סתרי הניקוד, והג' אשר סימנו ר' יכלול עניין שתוף האות עם הניקוד. ועל כן נקרא שם זה החלק השמיני בכללו סוד מבטא השם.

והחלק התשיעי-כולל ארבע אותיות והם ו'ה'י'ה', והם כוללים ארבע חלקים מסומנים באותיות צ'ד'י'ק', ובהם אכלול ארבע עניינים. הא' אשר סימנו צ' יכלול קשר הכוחות העליונות והתחתונות בשם, והב' אשר סימנו ד' יכלול דמות השמות שבהם קושרים ומתירים, והג' אשר סימנו י' יכלול איכות הקשר וההיתר, והד' אשר סימנו ק' יכלול תועלת הקשירה וההתרה. ונקרא שם זה החלק התשיעי בכללו סוד איסור והיתר.

והחלק העשירי-כולל חמש אותיות והם ו'י'ה'י'ה', ואותם כוללים חמשה חלקים מסומנים באותיות ל'ב'ר'כ'ה', ובהם אכלול חמשה עניינים. הא' אשר סימנו ל' יכלול השגת השכל, והב' אשר סימנו כ' יכלול צורת השגתו, והג' אשר סימנו ר' יכלול תואר דברו עם הנביאים בכלל, והד' אשר סימנו כ' יכלול ההבדל אשר בין המשיגים והמתנבאים, והה' אשר סימנו ה' יכלול ציור הכרח

השפע המביא לדבר ולחבר. והנה ראוי שנקרא שם זה החלק העשירי שהוא התכלית האחרון צורת הנבואה.

ואחר שהשלמנו הי' חלקים לפי סדוריהם נכלול שמותיהם בסדר שווה יחד ואלה הם: הא' גודר פרצות, והב' כולל המצות, והג' סוד לשון הקודש, והד' סוד אותיות היצירה, והה' שלוש הדבור, והו' יחוד ה', והז' הפוך האותיות, והח' סוד מבטא השם, והט' סוד איסור והיתר, והי' צורת הנבואה. ואחר שזכרנום בכלל נשוב לפרשם בפרט כל חלק וחלק כפי מה שסוכל מהפירוש, כאשר תשיג קצור יד שכלינו אחר היותנו בטוחים בכח העליון המעורר דעתנו לזאת ואם לא היינו ראויים לכך.

החלק הא'-סימני אותיותיו א'ב'ג'ד'ה' חלקיו חמשה וענייניו חמשה והשם א'ב'ר'ה'ם.

חלק א' עניין א' סימן א' כולל גדר כל פרצה.

תחלת מדרגת כל מבקש ה' לכבודו הוא שלא יפרוץ גדר פן ישכנו נחש, הרגיל לבוא בפרצות לנשוך. שעל זה רמז שלמה החכם באמרו "חופר גומץ בו יפל ופורץ גדר ישכנו נחש" (קהלת י' ח'). ומפני שזה החיבור כולל עניינים זרים מאד מאומתינו היום בדורינו זה התחלנו בו בעניין גדר הפרצות אשר בימים הקדמונים נכשלו בהם רבים מן המשכילים. כמו שייעד להם דניאל באמרו, "יבקשו להעמיד חזון ונכשלו" (דניאל יא' ג'), ואמר "ומן המשכילים יכשלו" (שם לה'), ונתן טעם לדבר באמרו "ולברר וללבן" (שם) וכל הנמשך לזה, עד שאמר כי באחרית הימים "ישוטטו רבים ותרבה הדעת" (שם יב' ד'), מפני שאמר (עמוס ח' יב') "ישוטטו לבקש את דבר יי ולא ימצאו". כי משרכו הפרצים מנעו מהכהנים מלכרך בשם ככתבו, אבל הסכימו שיברכו את העם בשם במקדש ככתבו ובמדינה בכינויו. והנה הפריצים בדעתם סוד השם היו פורצים גדר התורה והמצוה, והיו מפסידים האמונה כשהיו מגיעים לדעת שהאמונה האמיתית היתה הפך מחשבתם השקרית ומדמיונם הרע. וזה שהאדם המאמין דבר אחד ואין בידו מאזני שכל לשקול במ האמונה ההיא אשר קבלה בימי קטנותו, אשר לא היה אפשר להיותו מאמין זולתה לפי מיעוט שכלו. שאם לא היה מקבל שום אמונה היה נשאר תמיד כבהמה בצורת אדם. ראוי עם כל זה אחר הגדיל שכלו שיחקור וישים דעת באמונתו המקובלת, וילמוד עד שיוצאנה לפועל מושכל. שעל זה נאמר "פתי יאמין לכל דבר וערום יבין לאשורו" (משלי יד' טו'). ואם

הוא תמיד באמונה מקובלת בלתי מובנת לפי הראוי להבין בה על פי המושכל האלהי, הנה הוא עודנו עומד בפתייתו ובהבינו אמונתו אשר קבל בקטנותו, הנה נעדר ממנה מקצת הפתיית ושכ מבין. וכך עולה ממדרגה למדרגה מעט מעט, ושכלו מתגדל בכל יום ויום בעיינו בעניינים המושכלים אשר קיבלם מדומים נמשכים אחר המורגשים. ואין ראוי שיחשוד יולדיו או רבותיו ומלמדיו מפני שלא גלו לו סתרי האמונה בקטנותו כי לא נשאר בעדם, אבל נשאר בעד חלישות שכלו. כמו שאין ראוי שיאשים מיניקתו אשר היניקתהו מחלב שדיה בעבור שלא האכילתהו שאר המזונות העבים מיד. שהרי אם היתה עושה כן היה יותר קל עליה מאד לפרנסו מחוץ ממה שתפרנסהו מדמה. אבל היא כוונה להחיותו בחכמה ולא להמיתו במזון שאינו ראוי לו. שידוע כי הלחם והבשר והיין, אע"פ שהם סם חיים לגדולים שכתם סובלם, הם סם המות לקטנים שאין כחם סובל. כן עניין קבלת האמונה המושכלת עם המקובלת, שאע"פ שהמושכלת סם חיים למשכילים אשר דעתם סובלה, היא סם המות לפתאים אשר אין דעתם יכול לסבלה.

ועל כן כשיגלה אדם האמונה האמיתית למשכיל ישיג דעתו אם סובל אם לא. וזה לך האות אם ישמח בה ולא ייבהל בשומעו סודה ולא יפרוץ גדריה, אשר הם לה כמפתחות למנעול. שבשניהם ישמור הגן מליכנוס בו חיות רעות. תבין מיד שזה המקבל האמונה המשכלת הוא החכם ומבין מדעתו, "ותן לחכם ויחכם עוד הודע לצדיק ויוסף לקח" (משלי ט' ט'). "ואל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידיך לעשות" (שם ג' כד'). ואמנם אם תגלה לו סוד אחד ויבהל וישתמם עליו ויחשוב שסר מעליו כל אמונתו, ושאתה סכל בעיניו או מין ואפיקורוס, אל תאכילהו סם חיים פן תמיתהו. ונפשו מידך יבוקש, שכבר הזהירך שלמה עליו באמרו "באזני כסיל אל תדבר כי יבוז לשכל מליך, ואל תשג גבול עולם" (משלי כב' ט').

"אשר גבלו ראשונים" (דברים יט' יד'). וכפי העניין הזה תבחן כח כל מקבל דבר מושכל או מקובל ותדינהו כפי מה שהוא.

והסוד הראשון אשר תגלה לו יהיה מן הקלים שבפיך, לא מאשר בלבך אשר לבא לפומא לא גלי. ובעשותך כן תתן לכל אדם חוקו, ותמשך אחר דרכי ה' יתברך אשר נותן לחם לכל בשר ומשביע לכל חי רצון, כלומר משביע לכל חי מרצונו כאשר ירצה כפי מה שהכיר בו. ותשתדל בעניין זה לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. ואם יצאו מפיק דברים מורים אשר פרצת הגדר אצלו רוץ מהר וגדור מה שפרצת עד שתיהפך כוונתו אל אשר היה בו מתחלה, ועשה בתחבולה עד אשר לא ירגיש בך ולא ישיג כוונתך בשום פנים, ובזה תקרא גודר פרצות.

חלק ב' עניין ב' סימן ב' כולל מהות תועלת הגדר.

כל דבר שאדם מכוון אליו צריך שיביא תועלת גדולה או קטנה שאם לא יכוון לזה תהיה פעולתו בלתי השגחה. שעניין השגחה מורה על כוונה ורצון ובחירה, ומי שפועל פעולה בלעדיתהם תקרא פעולתו מקרית, עד שאפילו אם בא לפעול פעולה הכרחית אצל הטבע שאין לו שום כוונה עליה, ויתכן שאם היה אפשר אצלו בלתי היה שמח בכך ולא היה פועל אותה לעולם. כמזון לבעל שכל שהוא אצלו קשה מפני שהוא לו מצד היותו בעל חיים, לא מצד היותו בעל שכל או היציאה בהחליפו מה שהותך מן המזון שהוא לו הכרחית לקיים בה חייו זמן אחד. הנה גם לזה הפועל צריך שיכוון אליו קצת כוונה משותפת עם ההכרח הטבעי, והוא שיכוון לאכול המזון המועיל, אשר אין הטבע מכריחו לאכול המזון המזיק. אבל הכרח הטבע שאתו מצד חיותו הוא שיהיה ניזון לבד, אלא שאפילו הטבע מקבל המזון המועיל ופועל בו בדמות

כוונה. ואע"פ שאינו בעל כוונה ואינו מקבל באותה הצורה בעצמה המזון המזיק, אבל שב אצלו המזיק כנגד פעולתו, שכוונת המטביע את הטבע הייתה לשמור טבע הניזון מדת זמן כפי מזגיו, ולשמור מן הניזון שהוא תמיד בחללת (חחר חלילה) ההויה וההפסד. ואם מי שחצי כוונתו להורות הדברים בקש המועיל וההפסד הכרחי מפני ההויה, כל שכן שראוי למי שהתועלת כולה שלו שיכוון שיועיל לעצמו בפעולתו. ואם עשה כן אז תהיה פעולתו פעולת בעל שכל. וכל מה שיהיה השכל האנושי יותר שלם באיש המכוון אל התועלת, תהיה התועלת יותר גדולה לפי עניינה. וכל שכן שתהיה יותר חזקה ושלימה אם תשתתף קצת מהכוונה השכלית האלהית עם כוונתו, שאז תגיע אל המכוון מהות התועלת.

והנה נודע לכל משכיל שלם שהתועלת המגיעת לו בהיותו גודר פרץ נפרץ היא היותו ניצול מכל מיני הנזק האפשריים, ואם הפרץ היה קל שיוזקו בו רבים והוא גדרו, שב מהות התועלת יותר חזק ויותר נכבד. ואם גדר הפרץ מועיל ליחיד ולרבים כגופים או בממון, כל שכן אם גדר הפרץ מועיל ליחיד ולרבים בתשועת הנפשות. ועל כן כל מי שהוא מנהיג המדינה או חלק מחלקיה או מדינות הרבה, בהיותו מכוון בפעולותיו לסדר אנשי דורו, ומתקן תקנות וגוזר גזירות כדי לגדור פרצות הדור, ומעלה סדריו ממעלה אל מעלה. עד שיגיע אל תועלת ריווח הממון לעם, ומשם אל תועלת היותם שלווים ושקטים ובריאים כגופם, ומשם אל תועלת היותם נוחלים חכמה המביאה לידי חיי הנפשות הנצחיים. הנה זה האיש בעשותו כן הגיע הוא וכל השומעים לדבריו והנמשכין אחריו אל תכלית התכליות בתועלת, שאם מהות כל תועלת בכלל הוא טוב, בהכרח זאת התועלת היא שהגיע אל מה שהיתה בעבורה יצירת האדם בעולם השפל. ואם כן מהות תועלת האחרונה שבכל התועלות והנכבדת שבהן היא השגת החיים האחרונים הנצחיים שכוונת כל התועלות הראשונות והאמצעיות היתה להגיע אל זאת

האחרונה הנזכרת. ואם הגיעה נשלמה הכוונה העליונה בה. ואם לאו נעדרה הכוונה והיתה לבטלה. וידוע שמשים התועלת האחרונה בכלל המציאות משותפת עם מציאות האדם מכוון תמיד להוציאה לפועל, ואם תקצר או תחסר מהמציאות שלא יגיע אליה זה האיש הרמוז אליו ההוה הנפסד, הנה יתכן שיגיע אליה זה האחר. ועל זה נשמר המין כדי שישגיג זה וישלים חסרונו של זה. ואם כן מצד המכוון התבאר שמהות התועלת האחרונה קיימת לקצת אישי המין.

חלק ג' עניין ג' סימן ר' כולל הכרח מציאות התועלת.

אין ספק שאחר שהמכוון הראשון כוון אל מציאות תועלת כאשר פעלו התועלת, היא הכרחית ומחויבת שתמצא, ואם מציאותה לחלק הקטן מחלקי האדם ומספקת רק בהרבותה, היא יותר נכבדת אצל העם המקבל. כמו שהוא הכרח שימצאו אישי האדם. ואע"פ שהוא אפשר שימצאו אלו הנמצאים או זולתם טרם המצאם, הנה אחר המצאם יאמר עליהם שהם מחויבי המציאות בכחינת סיבתם, ואפשרי המציאות בבחינת עצמם. ואשר היה סיבתם הראשונה להמצאתם, הוא אשר כוון אל תכליתם, וצייר מהות תועלתם לפי עצמותם וכמוהו אפשר בתחילתו במציאותם, ומחויב והכרחי בסופן בעבור שהמציאם. וזהו כולו הוא לדעת מאמיני היות מציאות כל איש מצוייר מממציאו, ר"ל שמי שכיוון להמציאו כוון להכריח מציאות תועלתו, וחייבו להימצא לפניו או עמו או אחריו, ר"ל בעת היפרדו מן העולם השפל. כמו שאנו רואים שכיוון להמציא לו צרכיו ותועלותיו בעולם הזה. וגם לדעת מאמיני היות כל זה בטבע, כבר הכריחם הרגשם וחייבם שכלם להודות שזה התיקון דומה לתקון מכוון. ואע"פ שאין שם כוונה נופל עליו בזה. ואין לנו צורך להקשות עליהם במחשבותם כי כוונתנו רחוקה

מכוונתם. ואמנם אם לא היה בעבור הכרח מציאות התועלת לא היה שום דבר מתקיים, כמו שתאמר שהמזון הכרחי לטבע כל ניזון ואם לא היה בו תועלת הכרחית לקיומו לא היה נמצא. ואמנם חמשת החושים הכוללים הכח המרגיש הם לחי לתועלתו. ויש מהם הכרחיים, כלומר שלא יתקיים בלעדם זמן אחד, ויש מהם מועילים בלתי הכרחיים. וההכרחיים הם השתים הקרובים אל חייו מאד והם הטעם והמשוש. והמועילים הם שלשה שהם רוחניים יותר מהראשונים והם הראות והשמע והריח. וזה שאם לא יראה אדם יתכן שיחיה וכן אם לא ישמע או לא יריח. כי הנשימה שבאף אינה הריח אבל הנשימה ששם החיים תלויים אינה מכלל החושים. והעד התורות שאע"פ שאינו מריח הוא מנשם ואם לא ינשום ברגע קטן ימות. אבל אם לא יריח כל ימי חייו לא ימות בעבור זה, כי עניין הריח הוא שיריח ריח טוב או ריח רע או בינוני. והנשימה אם כן דבר אחר אינה הריח. אבל אם לא יטעם כבר היינו אומרים ג"כ שיחיה בלי טעם אחר שהמאכל אינו הטעם. אבל מפני שאנו רואים מי שלא יטעם לו האוכל שלא תתעורר תאוותו לאכול, ולא יוכל להעביר מזונו בוושטו, ואם יעבירו יקיאנו כי אצטומכתו לא תקבלנו. ויהיה זה הדבר סיבת מותו. על כן נדע שהטעם משותף עם המזון, וכמו שהמזון הכרחי לחיותו כן הטעם הכרחי לחיותו. וכמו כן נאמר בהרגש המשוש אלא שידוע שמי שאינו ממשש בשרו ודמו מתים, ואם הם שהם משכן החיים מתים, הנה כל שכן שאר הגוף שהוא מת. ואפילו בהיות הבשר והדם חיים כל שכן אחר מותם. ואם כן הנה הכרח מציאות התועלת בהכרח מציאות החי בעודו חי וכן בקצת דברים.

חלק ד' עניין ד' סימן ה' כולל טעם ההכרח המועיל.

בעבור שהתועלת הכרחית לפי כוונת הממציא את בעל התועלת כמו שזכרנו, יראה כי ההכרח הוא הטעם בעצמו. אבל עם טוב עיון

יתבאר שהטעם זולת ההכרח, וזה כי ההכרח אם היה אפשר להעבירו היתה מציאותו לבטלה. ואם היה הכרח בלתי מועיל לא היה ממציאו בעל הפועל בכוונה ורצון. אבל טעם ההכרח הוא שראוי לבקש מפני מה היה הדבר הפלוני הכרחי בתועלת הדבר הפלוני, ונתינת זה הטעם הוא מכלל דרכי סתרי התורה וסודות המציאות. ושמע עניינו בכלל.

דע כי הטעם בזה המקום, ר"ל סיבה, ומי שהשכיל שהמחויב המציאות בבחינת עצמו יתברך שמו הוא סיבה ראשונה לכל המציאות, כבר השכיל שכל הדברים יש להם סבות הכרחיות. כי המציאות נמשך מסבה לסבה עד שהגיע מהסבה ראשונה אל נמצא אחד שאינו סבה לדבר, והוא תכלית לסבות כולם. ויהיה כל מה שבין הסבה הראשונה אשר אין לה סבה, ובין הנמצא אשר אינו סבה, סבות ומסובבות, כלומר עילות ועלולים בהכרח. והסבה הראשונה הוא האלוה יתברך שמו, והסיבוב האחרון שהוא העלול אשר אינו עילה לזולתו, הוא שכל האדם הנמצא לו בפועל שלם אשר אין אחריו דבר זולתו. וידמה זה לסוג הסוגים העליון אשר אין עליו סוג. והוא העצם או הגשם לפי שתי הדעות. ולמין המינים אשר אין אחריו מין, והוא החי המדבר, או אמור האדם שגדרו חי מדבר מת לפי שתי הדעות הידועות. והנה כל מה שבין שתי הקצוות הוא סוג ומין בערך מעלה ומטה. וזה ידוע למי שידע מעט הגיון מן הדבור הפילוסופי. והבן מזה שאין לך דבר בכל המציאות בלא טעם. ואיך יתכן עם זה להיות התורה והמצוה בלא טעם, שאחר שלמציאות הפרעושים והכנים וביצי הכנים יש להם טעם בראותנו ג"כ מה שהן מצערין את האדם, כל שכן שיש טעם בדברים שהם ברומו של עולם, ר"ל לתורה ולמצוה. וכבר כתבו אנשי החכמה בספריהם שלכל מעשה יש ארבע סבות למציאותו. והם החומר והצורה והפועל והתכלית. וביאורו כי התכלית היא הסבה היותר נכבדת שבהן, ובעדה נמצאו השלש. ואם לא הגיעה

התכלית לא נשלמה כוונת בעל התכלית, ואם הגיע נשלמה כוונתו. ואם כן טעם הכרח המועיל מבואר הוא, שהוא להגיע אל מה שכוון אליו בעל התכלית. כי תחלה עשה הדבר ואחר כך המציא לו תועלתו, ואחר כך עוד המציא לו הכרחי לקיומו, ואחר כך המציא לו התכלית. ואם כן התכלית הוא סבת ההכרח, וההכרח הוא סבת התועלת, והתועלת סבת מציאות הנמצא. כלומר שלא נמצא דבר בלתי תועלתו והכרח מציאות הממציא הביאו להמציא הנמצא ותועלותיו ואשר הוא הכרחי לו, כדי להגיע אל תכלית כוונתו שהיא הסיבה הראשונה, והיא האחרונה בעצמה. וזה מספיק בזה המקום לפי כוונתנו בזה החבור. ואע"פ שביאור אלה העניינים העמוקים צריך להגדיל גוף הספרים לאמתם בפרטיהם, אנחנו פה כוונתנו לקצר ולא להאריך.

חלק ה' עניין ה' סימן מ' כולל הפסד העדר הגדר.

כבר זכרנו שכל גדר הוא מכוון מהגודר וכאשר הוא מכוון אל תועלתו, והתועלת מגיע בשמירת הגדר ובהיותו מכוון כראוי. כן הנזק מגיע בהעדר תועלתו המכוונת. וכאשר תהיה תועלת הגדר גדולה לפי עצמותה ומהותה או קטנה, תהיה גם כן העדרת התועלת ההיא כשיעורה למפרע מפסדת ההשגחה וההנהגה לפי הגודל והקטנות בערכם. ואחר שהשלמנו חמשת חלקי החלק הראשון בפרטיהם, נודיע בכלל מה כוונתנו בהזכירנו אותם בראשית זה החיבור אשר כמעט יחשוב חושב שאינו מעניין כוונת החיבור. ואמיתת כוונתנו בזה היא זאת. דע כי תכלית תכליות מציאות האדם בעולם הזה היא כדי שישכיל המושכל הראשון שהוא השכל הראשון העליון המשכיל כל מושכל אשר תחתיו, בהשכילו עצמותו הכוללת כל עצמותם. וכל מה שיוסיף כל משכיל ומשכיל להשכילו יהיה יותר נכבד ומעולה אצלו ואהוב ונחמד לו

מזולתו, ממי שלמטה מהמשכיל ההוא. ויהיה מתדמה לו יתד מזולתו מהמשיגים שבמינו. וכל מה שיסכל אמיתת מציאותו יתרחק מאתו ויוסיף רוחק בעת התגדל דעתו, אם לא ישתדל להוסיף בהשגתו אותו, ור"ל בהתגדל דעתו בהיותו מתקרב לזמן ההשגה, והן ימי הזקנה והשיבה. שאם הוא מזקין בלתי היותו נותן לזקנותו חוקה שהיא החכמה כמו שנאמר **"בישישים חכמה ואורך ימים תבונה"** (איוב יב' יב'), והוא מוסיף להידבק בהכלי העולם הזה בהתקרב אל פרידותו ממנו בטבע, הנה הוא יוסיף רוחק מהשם בכל יום ויום. וזה האיש אם נזקן וחושב שהתחכם הנה הוא זקן וכסיל. ואם יחשוב לומר הנני שומר מה שציווני קוני בשמרי קצת מצותיו, צריך שיתעורר משנתו. ואם היא שנת שכרות טוב שיעוררהו במרזפתא דנפחי ממה שיעזבוהו לישון שנת עולם ולא יקיץ, והוא שיודיעהו שאחר שנזקן אין עת הזקנה זמן העבירות שיוסר מהם וישמור בזה מצות קונו, כמו שחשב שהנה העבירות אצלו כבר מתו בטבע ואין צורך לו לאזהרת קונו.

והעד שאחר שהעבירות סבתם יצר הרע, והוא באמת הדמיון הפועל הרבה בזמן הבחירות ומעט בזמן הנעורות, ואין לו פועל בזמן הזקנה להוציא דבר לפועל. ואם יש לו מציאות בלב הזקנים הוא לפי הרוב ככת, ר"ל במחשבה לא בפועל, כי הכח חלש לצאת לפועל. וזה שהסבה קרובה לעבירה בטבע היא רתיחת הדם, והזקן דמו קר מאד והוא בלתי חום חזק, שכבר גובר עליו כח המרה השחורה שטבעה קר ויבש, והעפר מבקש חלקו שהוא רוב הגוף המורכב ממנו. וכל הדברים הקשים שבגוף כגון העצמות והגידים, והאלל (עור), והציפורנים, והשער, והדומים להם שאינם מרגישים בחייהם הם מתים. אפילו בזמן שהדם רותח, כל שכן אחר כך. ובעבורם נעשים המעשים שהתנועה בהם קרובה. ועל כן חלשו תנועות הזקנים עם הזקנה. ואחר שהוא כן מה עבירות יעשה הזקן החלוש. ואם תאמר יוכל לחטוא בפיו ובלבבו אחר שהעבירות

נמצאות בשלשה מקומות ראשונות, שהם הלב והפה והמעשה. הנה תשמע כוונתי בזה בחלק השני. ואולם המצות אשר יחשוב לקיימם ידוע שהן נמשכות כולן אחר המצוה האחת המיוחדת, והיא סוד הדבור הראשון שבעשרת הדברים. וכל העבירות כולן נמשכות ג"כ אחר הדבור השני. וכבר אמרו רז"ל כל המודה בע"ז ככופר בכל התורה כולה, וכל הכופר בע"ז כמודה בכל התורה כולה. הנך רואה שכל התורה כולה תלויה בשני הדברים הראשונים, ואם לא יכיר אדם איזה דבר הוא הנקרא ע"ז בכלל ובפרט, לא ידע לכפור בה בלבד, ואם יכפור בה בפיו זה אינו יספיק להשלימה, ואע"פ שהוא טוב ורחמנא לבא בעי, ואי אפשר להשיג מהות ע"ז בתכלית ההשגה, כי אם בהשגת ידיעת השם הנכבד והנורא. ומפני שזו ההשגה אינה ראויה אלא למי שהוא זקן בחכמה ובמניין, מפני ששיג בחכמת אמיתת הדברים על בוריין, ושיג במניין חלשת ע"ז וחוזק השם הסכימו למסרה לראוי, ולמנעה ממי שאינו ראוי. ומפני שאין כל הדעות שוות גדרו פרצות, ואמרו שידיעת השם צריכה אל תנאים רבים, כדי שלא יחשוב ג"כ היודע את השם שכבר פטר עצמו מכל מה שקדם בהכרח לידיעת השם, בהיות לאל ידו לעשות. אבל הראוי הוא לשמור שתי השמירות כי זו מקיימת זו וזו את זו כדמות הגוף והנפש, ששניהם צריכין זה לזה. וכדמות האות עם הנקודה, כי המציאות לשניהם יחד בזמן אחד. ואע"פ שהאות דומה לגוף והנקודה לנפש, שהרי הנקוד מניע את האות והאות מתנועע, והמדע להניע את שניהם דומה לשכל המנהיג הגוף והנפש יחד. הנה כשירצה אדם למסור קבלה אחת בידיעת השם צריך שימסרנה לגודרי הפרצות, שהם אם לא היו מוצאים מצות כתובות בשום מקום שכלם הטבעי החזק גוזר שהיו מחדשים אותם מדעתם, שהרי גדר הפרצה דומה אל נתינת המצוה, אלא שזה בשכל אנושי וזה בשיתוף שכל אלהי עם אנושי. ואחר שזה כך, כל שכן שזה המקבל השלם לא יפרוץ שום גדר, אבל ישתדל בכל כוחו לגדור פרצות במקום הצורך לפי הדור והזמן.

החלק הב' - אותיותיו וז'ח'ט"י חלקיו חמשה וענייניו חמשה והשם ס'פ'ר'ד"י.

חלק ו' עניין א' סימן ס' כולל כל המצות,

כל מצוה ומצוה מן תרי"א מצות אשר צוה לנו משה רבינו ע"ה על פי ה', כמו שנאמר "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" (דברים לג' ד'), היא בכלל חברתה קשורה בסוד תורה, שהוא בגימ' תרי"א, וכן קשור"ה. וכן כתיב "את יי אלהיך תיר"א" (דברים י' כ'). וכן ויראת מאלהיך והוא סוד יראת שמים, וכן כתיב "יראת יי ראשית דעה חכמה ומוסר אוילים בזו" (משלי א' ד'). והנה תדע שנשארו מן תרי"ג ב' מצות והם ב' קצוות, הקצה הראשון הוא בתכלית המעלה שאין מעלה אחריה, והוא סוד ידיעת השם. ואם תחשוב להגיע אל תכליתה תצטרך להיותך שכל נפרד וזה נמנע מכל בעל חומר, אבל צריך שתדע ממנה מה שאינך ראוי להיות סכל בו מצד היותך בעל צלם אלהים, ובעל דמות אלהים, ר"ל משיג המושכלים ומנהיג הכוחות הרוחניות הטבעיות והנפשיות שלכך נוצרת. "ואם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת" (אבות ב' מו). כלומר להשיג הרבה ולא להיות סכל כבהמה בצורת אדם. והקצה השני הוא בתכלית הפחיתות שאין אחריו פחיתות, והוא הפך מידעת השם, שהוא הרחקה ממנו בתכלית הרוחק. והוא שאם תהיה סכל מידעת השם לגמרי מכל צד ומכל פינה, ואין לך עליו לא אמונה מקובלת ולא מושכלת הנה אז אתה כמי שאין לו אלוה, ומי שאין לו אלוה אינו אדם. וכמו כן אם יש לך עליו אמונה מקובלת בלתי מושכלת, אתה תלוי בין האמת והשקר שאינך יודע אם קבלת אמת או שקר. ואם היא אמת ואתה עובד אלוה לפי קבלתך אתה עובד את השם באמת, אבל

במקרה לא בעצם, וכמו שעבודתך מקרית כן גמולך מקרי. ואם היא שקר ואתה עובד מה שאין לו מציאות לשם אלוה, נמצא שאתה עובד ע"ז במקרה ואתה חושב לעבוד אלוה. על כן ענשך גדול מגמולך וכמו שאתה חושב ליגמל בעבור עבודתו, כן ראוי שתחשוב שאם לא תעבדנו באמת אתה חייב ליענש על היפוך עבודתו אשר אין לו חפץ בה. ואם כן אין השלמות העליון המבוקש ממך שתגיע אליו בעניין האמונה, כי אם כצייר מציאות השם וייחודו והיותו בלתי גוף ובלתי כח בגוף, באמונה מקובלת ומושכלת. ואם האמונה הראשונה שלימה עמך כל מעשיך יהיו לשם שמים, ואם היא חסרה ממך כל מעשיך יהיו לשם הפכס.

וסוד שם בן ד' אותיות הוא שמ"ם, לפי דרך הכפלת חציו הראשון על עצמו והוא בעצמו עוד על חציו האחרון. ואמנם חציו על חציו, וחציו על חציו, כלומר זה על עצמו וזה על עצמו יהו"ה שמ"ו. וכשתשים אותו מלא במבטאו על שמ"ו ויעלה ד"ם, תמצא סוד זכ"ר ונקב"ה בראם, והוא עולה י"ה שמות מיוחדים, ז' מהם סימנם יעק"ב, וח' מהם סימנם יצח"ק. והם ב' מדות אמת ופחד, האחת כוללת ידיעת השם שהיא מדת האמת, והשנית כוללת יראת השם שהיא מדת הפחד.

והנה אחר שתצייר שתי הקצוות הנזכרות באמונה אשר לא נתלו במעשים, תצייר היות תורה אמצעית בין שניהם, מפני שתלמוד תורה מודיעך דרך המעשים ההגונים שתלך בה, ודרך המגונים שתתרחק מהם. ומפני היות כל המצות נמשכות אחר האמונה, עלו כן במספר שווה לידיעת השם. וסודם "זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר" (שמות ג' טו). כי כשתחבר ז"ה שמ"י תמצאם שס"ב, וכשתחבר ז"ה זכר"י תמצאם רמ"ט. חבר שס"ב עם רמ"ט יעלו תור"ה. גם תחבר עוד י"ה שמ"י ותמצאם שס"ה, ותחבר עוד ו"ה זכר"י ותמצאם רמ"ח, חברם יעלו תרי"ג, וסימניך מש"ה רבינו.

שים כ' מן רבינו עם מש"ה ויעלו שס"ה, וחסר כ' מן רבינו וישאר רמ"ח, כתוב מש"ה רבינו וצרפיהו ויצא לך י"ה מבשרנו. והנה שס"ה מנינם כמנין ימות החמה ורמ"ח כמנין אברי אדם, ומה שהוא כנגד אברין צוה השם לעשות כם מצות. כלומר לרמוז שלא נברא כך שום אבר כי אם לעבוד בו את הבורא לא לזולת זה, שהרי הם כמספר מצות עשה. ואם תעבוד כם לזולתו בעצם אתה עובד אלהים אחרים, ואם הוא מקרה הנה אלהים אחרים. ועל כן ראוי שתעבוד את השם, שהוא אל שדי שהוא כנגד אלהים אחרים, בכל אברין במצות עשה. ואם תשכיל את השם הנה עבודתך שלמה שכל אברין יתנועעו בכל תנועתם, אחר כוונת תשולם התכלית ההיא המיוחדת בכל תכליותיך. ואפילו בשעת משאך ומתנך ומאכלך ומשתך בו תחשוב, ולא יטעך הזמן בהבליו להמשך אחריו במעשיך כי אם במקרה או בהכרח הטבע האנושי. ועל זה היו מצות לא תעשה כמנין ימות החמה שס"ה, לרמוז שלא תעשה מעשיך על פי הבלי הזמן ומפני שהחמה נכרת לכל, יותר. ורוב ענייני בני האדם מתגלגלים משנה לשנה ומשתנים. גם כלל איברי האדם הם נמנים על פי השנים השמשיים. נרמז העניין להזהיר האיברים מהעניינים המתהפכים המשתנים מעת לעת כדמיון ההנאות המדומות והמורגשות, אשר הם כולם הבל ורעות רוח, עוברים לשעתם כענן בקר וכטל משכים הולך. ואין להם שום השארות הנפש בענייני האיש הפרטי, לא בעצם ולא במקרה כי אם רגע קטן מדומה.

והנה כל המצות שנצטוונו עליהם באו לנו בדמות הקדמות להשגה, שאם אין הקדמה אין השגה מושכלת, ואם אין השגה מושכלת אין אמונה נשלמת, ואם אין אמונה נשלמת אין עבודה קיימת, ואם אין עבודה קיימת אין גמול נפרע, ואם אין גמול נפרע לא השלים הנברא אמיתת ברייתו. והמשל בזה מי שלא הלך בשוק לא קנה מזון, ואם קנה ולא הביאו אל ביתו לתקנו לא יבשלנו, ואם

שמהו בקערה אחר שבישלו אם הגיע לכך לא יאכלנו, ואם לא אכלו לא יחיה בו. ואם אכלו הגיע אל תכלית כוונתו כשאכלו בכמות שוה ובאיכות ממוזג וחי בו. כן המצות אם עשה אחת מהן ועזב האחרת הקרובה לה בטבע ימצא שהפסיד הראשונה, ואם קיים השנייה צריך עוד לקיים הקרובה לה. ועל זה רמזו באמרם (אבות ד' ב') "מצוה גוררת מצוה", וכן העבירות זה דרכן כי "עבירה גוררת עבירה". ועל זה נרמז באמרם בעניין זה "שכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה". ואם עלה ממצוה למצוה בין מקטנה לגדולה בין מגדולה לגדולה, יתכן שיושלם לו סוד התכלית האחרונה. וידוע שמי שהושלם שכלו ישמור כל המצות בכל יכולתו, שאילולי לא היה להם מציאות הוא היה מחדשם וממציאם, כל שכן בהיות להם מציאות שלם שאי אפשר לחדש טובות מהם לעולם. ועל כן אין ראוי להוסיף עליהם ולא לגרוע מהם. ואם תאמר בדעתך שאחר שעלה אדם אל המעלה העליונה מהן והיא התכלית האחרונה שהיא ידיעת ה', מעתה מה צורך מהן. הנה הראיתך שצריך אליהם האדם כל ימי חייו, מפני שהן לא נצטוונו עליהן לשמור, אלא כדי לעמוד בכוונתם נגד יצר הרע, ולהחזיק כח יצר הטוב. ואחר שלא ייפרדו מן האדם כל ימי חייו שני היצרים, הנה אם לא ישמור המצות התהפך בו כוונת השם, ואולי ישלוט טבעו על שכלו עת מן העתים, ויפסיד כל מה שהרויח כל ימי חייו. ועוד אתה רואה מהשם יתברך שאע"פ שברא את עולמו, לפי פשט התורה בששת ימי בראשית והשלימו לא עזבו בלתי השגחה, אבל שומרו תמיד עוד, כן התורה והמצוה, אע"פ שאתה מגיע אל תכלית אחת מהן, צריך לך לשמור פרטן וכללן בהשגחה גמורה תמיד. והעד שאם לא תלמוד תמיד תשכח מה שלמדת כן אם לא תעשה המצות תמיד ייחלש כח יצרך הטוב ואתה לא תרגיש.

ומה אוסיף להודיעך בעניין כלל המצות, שאני יודע שאם אתה בעל שכל תבין כוונת השם בכל המצות אחר זאת ההערה הנרמזת בזה

החלק השני. ואם לאו כל מה שאני מנגן באזנך בעניין שמירת המצות אני דומה לפניך כמנגן לפני הצלמים. ואחר שהודעתך זה כולו אשלים לך עניינו במה שיעדתי להודיעך אותו בזה החלק מעניין היות האיש הזקן יכול לחטוא בפיו וכלבו. והוא בעניין הדיבור והמחשבה, שאחר שהדיבור הוא ההבדל שבו נבדל האדם משאר בעלי חיים, גם המחשבה היא מסגולות האדם ומהנכבדות שבסגולותיו. הנה יתכן לחשוב שחטאם גדול מחטא העובר על המעשים והוא אמת מצד אחד. והנה מודיעך אני זה כולו בקצור.

דע שהאדם ראוי להיות נדון על העניין שבו יוכל להשלים חפץ קונו יותר מעת שלא יושלם חפצו, ממה שראוי לדון אותו על העניין הרחוק מחפץ קונו. והעניין הקרוב אל חפץ השם יותר הוא המעשה הטוב. והראייה על זה שהשם ית' אע"פ שדבורו היה שלם בעצמו ומחשבתו שלמה אצלו עד שהוציא דבורו ומחשבתו לפועל מלאכתו אשר עשה לעין כל חי לא נודעה שלמותו. ואע"פ שאין לו צורך בכך, הנה אנו רואים שחפץ בזה. וכבר עשה עד שהכירו הנבראים מעשיו הנפלאים. ואם לא היה בעבור מעשיו מי היה משיגו מהמשיגים אותו. ואע"פ שהמעשים גם משותפים עם המשיגים והמשיגים ג"כ עשויים.

הנה הודיענו שאין השגה לנו בו אלא מתוך הביטנו במעשיו אשר הם יעידו על מעלתו. כן על דרך משל בעניין הזקן, אע"פ שכבר חלש כוחו כבר עשה מעשים, ואם היו טובים כבר ניכר מהם ואם רעים ניכר בהם, ועוד נמשך בהם גם כן אחריהם. ואם יאמר בפיו מה שאינו ראוי מיד ייחס לו השומע המעשה הרע ויקראהו אדם רע, ואם יאמר דבר טוב ייחס לו הצדק ויקראהו צדיק. ואולם מחשבתו אין בה כי אם דמיון והוא יחטא בה בהיותו סכל כבר עבר על הכוונה. אבל אינו נדון כי אם על המעשה, שאם חשב לעבור עבירה אינו נתפש על מחשבתו עד שיוציאנה לפועל, ובטובה הפך

הדבר. ועל זה רמזו רז"ל "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ומחשבה רעה אינו מצרפה למעשה עד שיעשה מעשה" (קדושין מ.). וזה מכלל מדת הרחמים. ועל כן אין התכלית הנחשבת והנדברת נכרת בלתי המעשה, והמעשה הוא המוציא התכלית לפועל כפי מה שנדבר ונחשוב, ולבעל השכל הטוב כבר כללתי לו סוד כלל כל המצוות במעט דברים לפי העניין.

חלק ז' עניין ב' סימן פ' כולל מהות תועלת המצות.

באמרי שכל מצוה קשורה בחברתה והעולם כולו לעד, שכולו נקשר קצתו בקצתו. והוא כולו איש אחד כאברהם ונתן באישות וגוף האדם לעד שני, שכל איבריו נקשרים קצתם עם קצתם. ופסוקי התורה לעדים שלישיים שאלה נקשרים באלה. ייודע מזה סוד מהות תועלת כל מצוה ומצוה, כמו שיודע גם כן מהקשרים הנקשרים יחד הנזכרים מהות התועלת מציאותם והקשרם זה בזה. וזה שהתועלת באה שיכוון בו תועלת יתכן שיהיה נמצא בתחילת העניין או בתוכו או בסופו או בשלשתם או בקצתם. רק בעניין המצוה שכל מצוה ומצוה עולם בפני עצמה יהיה התועלת בה בעת מציאותה בעבור עצמה תחלה. ואולי אחר כך תביא אל תועלת אחר שאינו נמנע מהיות במצוה תועלות רבות לפי כוונת המצוה אותה ית', ותהיה התועלת המעלה שבכל תועלותיה, היא המכוונת האחרונה מהשם ית'. וכבר רמז החכם בעל המורה (הרמב"ם) עניין זה בעצמו במציאות הגלגל, כמו שנודע בחלק השלישי ודעו משם. ואחר שהמצות נקשרות זו בזו, כבר התבארה מהות תועלתם בכלל בעבור הקשר אשר ביניהן וכין ידיעת השם ית'. ועל זה יזהירו חכמינו ז"ל על המצוות באמרם "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות" (נדרים לט:).

חלק ח' עניין ג' סימן ר' כולל הכרח מציאות תועלת המצוה.

ידוע שאחר שתועלת המצוה היא להמשיך דעת האדם לעבודת השם ולהגיע להשגתו ית', ואם לא היה מציאותה הכרחית לפי טבע האנושות לא היה השם מקדימה להשגה. ואחר שהתועלת היא תכלית המצוה הנה מציאות התועלת הכרחית יותר ממציאות המצוה. והתועלת נחלקת לחלקים ידועים קצתם בעולם הזה וקצתם בעולם הבא. ואם כן הנה התבאר לך שזה הקשר דבוק, ר"ל קשר הכרח מציאות המצוה וקשר הכרח מציאות תועלתה. וזה מבואר ואין צריך להאריך בו ביאור.

חלק ט' עניין ד' סימן ד' כולל טעם הכרח המצוה ותועלתה בכלל.

מבואר הוא שאדם שהוא משיג את קונו ושומר מצוותיו וירא ממנו, הוא אשר ראוי לומר עליו שבעבורו נברא העולם מצד אחד. ומי שראוי לומר עליו שהעולם נברא בעדו יתבאר מהרה שיש טעם גדול מצד טבעיו להמציא לפניו מצוות הכרחיות ומועילות. וזה שאם לא היו המצוות מכריחות את האדם ומיישבות דעתו, אין לך בכל בעלי חיים חי יכול ויודע להושיע כמו האדם. ולפיכך לא היה אפשר מבלעדי מצוות משלימות החסרים ומחסרות מהמותרים, עד שיסודר כל חסר בסדר שלם. והמוסיף יגרע עד שישתנה עניינו, והגורע יוסיף עד שימוזג דרכו. וזה כולו היה תחבולה אלהית כדי שיעלה העניין הטבעי הכולל יצירת האדם ברוב הנהגה ישרה תוריית, ויהיה כל איש סכל דומה לבעל שכל, עד שיושלם המכוון באישים היוצאים מהם לפועל. ואחר שהוא כן הנה התבאר טעם כל מצוה בכלל וטעם תועלתה וטעם הכרח מציאותם, ר"ל המצוה והתועלת הנולד ממנה.

חלק י' עניין ה' סימן י' כולל הפסד העדר המצוה.

אחר שנודע שתכלית תועלת המצוה היא להביא את בעליה לידי חיי העולם הבא, אם כן הנה הפסד העדרה כנגד הווית מציאותה. על זה רמזו במאמרם "הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה" (אבות ב' א'), כלומר תדע שכמו שהתועלת גדולה כן הפסדה גדול. ומה גדול הפסד המצוה בהיותו סבת הפסד חיי העולם הבא, אשר הוא הפסד אשר אי אפשר למצוא אבדתו עוד לעולם, כמו שאי אפשר להפסיד מה שהוא רווח בעדה לעולם. ואחר שהקדמנו שני הפרקים הראשונים הנזכרים על עניין הכרחי וגם מועיל מאד לכוונתנו, נשוב לדבר עוד בשמנה החלקים הנשארים בעזרת שד"י.

החלק הג'

סימני אותיותיו כ'ל' חלקיו ב' וענייניו ב' והתיבה ב'ן

חלק כ' עניין א' סימן ב' כולל סתרי הלשונות.

כל לשון ולשון הנמצא מתפשט בכל אומה ואומה צריך להבין שאין הכוונה במציאותו לפי טבע האנושות, אלא כדי להעתיק העניין הנחשב בנפש מנפש זה האיש אל נפש זה האיש האחר. והיה הלשון עם חמשת מקומות הפה כלי מוכן לפעולת ההעתקה הנחשבת והיא בכל לשון ר"ל לשון האומה המוסכם. והנה נודע והתפרסם לכל שהלשונות רבות אינם פחות משבעים, לפי שהאומות הנבדלות בחוקותיהם זו מזו הם גם כן אינם פחות משבעים. ואם הם יותר אינו נמנע, וגם אינו רחוק עד שאם היה הדבר כן, ר"ל שהיו האומות יותר, יתחייב להיות ג"כ הלשונות יותר. ואז היינו מפרשים המקובל בהיותם שבעים אומות שהן רבות. כי עניין שבעה או שבעים וכיוצא בשביעיות סובל לפרשו על ריבויים בלשוננו. והבדל אומה מאומה חייב שנוי חוקיה ודתיה וקצת ענייניה וכלל לשונה וכתבה. אמנם העניינים הנמצאים בנפש כל האומה ובנפש זולתה בכלל ובפרט הכל יוצאים ממקור אחד. ואפשר לומר עליהם בכלל שהם על כוונה אחת כללית ראשונה. אמנם הנמצא בה מצד הטבע לא ישתנה בהם דבר מצדו, כי אם במקרה. וכבר נודע שהמקרה רובו משותף בין הרצון והטבע, והעניין הטבעי אי אפשר שישתנה מצד הטבע, ואם ישתנה בו דבר לעתים רחוקות, ועל ידי הפלא הרצוני האלהי יהיה על יד נביא להצדיק נבואתו בחלק מחלקי המציאות הטבעי, ולא יהיה בכל העולם שזה נמנע. ולנמנע טבע קיים אי אפשר השתנותו, גם יהיה לפעמים השנוי בהכרח עניין מבלעדי הצדיק נבואת הנביא. ואולם לא יהיה זה כי אם בצד השגה מהשגות השם הנכבד, ובכח הכרח

הדבור המשותף בין האדם ובין האלהים. והוא להודיע לרואי השנוי יקרה בארץ כשיקרה, ולא יתכן עמוד השינוי ההוא משונה מאשר הוטבע עליו בתחילתו תמידי, אבל יהיה עוד שינוי שני בשוכו אל טבעו ואל חקו הראשון. ובשוכו יתאמת ויתקיים הפלא שתהיה פלא באמת.

וכבר יקרה ג"כ בשמים בתנועה החלקיית הפרטית לא בכללית ולא בחלק מהחלקים הגופיים, כלומר שישתנה כוכב אחד ממציאות טבעו. כי החלק הגופני העליון קיים בעצמותו בקיום הדבר הנקרא כל, בתחתונים. ולא עוד אלא שקיום הדבר שהוא כל, אצלנו סבתו הקרובה הוא מציאות החלק העליון, והחלק העליון מקיים את כל התחתון. ואע"פ שמציאות החלק בכל, והכל בחלקים שאין בעליונים דבר משתנה לעולם בעצמותו ולא בכל מקריו, כי אם בחלקי התנועה המקומית הסבובית המוטבעת בגלגלים. שכל תנועה שנוי ואין כל שנוי תנועה. והנה חיוב מציאות הבדל האומות היה תחלה משנוי המקומות העליונים והתחתונים, שכל העולם הוא במקום במקרה והחלקים צריכים אל מקום ואל זמן. ומן האדם הוא כל, וחלקיו רבים מתפשטים ומשתתפים ממה שהוא כל וחלק. ויקרא שם הכל הראשון והחלק האחרון שבכל בשווה, והוא שם אדם הפרטי, ושם אדם הכללי שהוא שם המין. ויהיה זה הנקרא בשם כל, כל הכל אשר אין אחריו כל, בדמות סוג הסוגים שאין עליו סוג על דרך משל. ויהיה זה הנקרא בשם חלק, חלק החלקים אשר אין תחתיו חלק, בדמות מין המינים שאין תחתיו מין על דרך דמיון. ואם מן המינים מורכב מרבים, גם איש האישים מורכב מאיברים רבים, אלא שהבדל ביניהם הוא בהיות הרכבת מין המינים מורכבת מחלקיה, והרכבת איש האישים מודבקת בחלקיה. ואלה גופים רבים בלתי מדובקים, ואלה גופים רבים מדובקים. וכבר ייחדו מצד היות לכל איש ואיש מנהיג בפני עצמו, כמו שיש לכל אבר ואבר מנהיג בפני עצמו, וכמו שיש לאלה כוחות מיוחדים

וכללים, כן לאלה כוחות מיוחדים וכללים. וכבר דמו כל חלקי העולם לגוף אדם בכלליו ובחלקיו ויחדו אדם מדבר, כלומר משכיל לדמות העולם אליו ולא אל אחד משאר בעלי חיים. מפני היותו בעל שכל מורכב מגופים רבים.

ובחלק הראשון של המורה גלה הרב האלהי זה הסוד המופלא ועיין בו ותבינהו משם, ותדע כי כל איש ואיש מהשלמים בגופם ובנפשם ובשכלם, הנה נמצא אלהים עמם והוא אחד משפיע לכולם, ושפע אחד לכל אלא שיפרדו במעלות. ומפני היות השפע האלהי רב מבלי חקר, כפי הנמצא מצד המקבלים שהם בלי חקר, כשתחשוב העוברים וההווים הבאים ממין האדם, היה ראוי להיות זה השפע הוא הקרוב לאלוה יתברך יותר מהשפע הנשפע על השמים בפרטיהם. שהם גופים מקבלים שפע והם בעלי חקר, ואינו דומה מי שהוא בעל חקר למי שאין לו חקר בפועל. כי הנשארים משכלי בני אדם אין להם חקר והנמצאים משכלי השמים יש להם חקר. ועל כן היתה ראויה זאת הפעולה המעולה הנכבדת המיוחדת מכל פעולות המציאות להיותה מיוחדת לאלוה ית' שמו. ועל כן בחר השם במין האדם להיות חלקו בפעולתו יותר ממה שבחר בזולתו מן העליונים ומן התחתונים, וזה מצד שכלו. ועל זה אנו יודעין כי השכל הפועל בנו שכל פועל בפעל הוא אדון כל העולמים, ולא זולתו מן השכלים הנפרדים כולם. ואם זה השכל אשר לנו הוא עשירי הוא הכל, והוא המיוחד אצל הסבה הראשונה לכל במעלה. והנה שמו המיוחד לעד נאמן כמו שיתבאר.

והנה מפני היות פעלו אחרון התייחס שמו אל המספר האחרון ומפני היותו ראשון במעלה התייחס אל המספר הראשון. ומפני היות פעלו בדמות הגלגל מתגלגל בסבוב עגול שהוא פועל באשר הוא הוה והיה ויהיה, כלומר חלקי מן האדם שהם אישיהם הפרטים המיוחדים, התייחס שמו אל המספר האמצעי העגול. והמספר

הראשון הוא הקצה הראשון בדמות אדם הראשון. והקצה האחרון יורה עליו המספר האחרון אשר הוא בדמות אדם האחרון. והאמצעי שבשניהם אשר יורה עליו המספר האמצעי המיוחד, אשר הוא חמשה מצד אחד וחמשה וששה מצד אחר, וששה לבד מצד אחר, הוא בדמות מין האדם אשר בין הפרטי הראשון והפרטי האחרון. ועל זה היה הראשון גם האחרון אחד אחד והאמצעים שנים כדמות שניהם שגם הם אחד אחד מדובקים. ואם תגלגל הגלגל יתהפך הדבר הנרמז, ויהיו השנים האמצעיים ראש וסוף. ויהיה מה שהיה ראש אמצעי, וכן מה שיהיה סוף ישוב אמצעי. וזה סוד השם הנכבד.

ודע שמזה המציאות הקודם לאומות וללשונות, התחייב היות האומות מתגלגלות בממשלות מזו לזו ומזו לזו. והתחייב היות ההשגחה מתהפכת במ דמות הכרובים ובדמות להט החרב המתהפכת, השוכנים מקדם לגן עדן כדי לשמור דרך עץ החיים. ומהתהפכות שם השם התחייב התהפכות הדעות והצורות ושינוי האומות וחילוף חוקותיהם. ולא עוד אלא שכל תנועה סבוכית או ישרה היא מתהפכת בדמות הפכי תנועות השם המיוחד, וחומרי המציאות התדמו אל חומר זה השם. והוא האותיות שהם חומר הדבור. וכמו שחומר המציאות נמצא בחמשה מקומות, והם ד' יסודות והשמים. כן נמצא הדבור בחמשה מקומות הפה. ואמנם מפני שהצורות מהן פרטיות ומהן כלליות, התחייבו להיות התנועות במציאות כלליות ופרטיות, וזה כלו התחייב מהשם שתנועותיו היו גם כן כלליות ופרטיות. וכן תנועות הלשונות כולן מתגלגלות בצורה שווה בחמש תנועות ראשונות, השלש שמימות סבוכיות, והן ממערב למזרח וממזרח למערב, ונטיותיהן בשני הפיאות ימין ושמאל. ואע"פ שהתנועה הסבוכית כוללת את שלשתן והיא אחת בעצם, והשתים יסודיות ישרות, והם ממעלה למטה וממטה למעלה. ואע"פ שהתנועה הישרה כוללת את שתיהן

והיא אחת, נמצא שהתנועות כולן נכללות בסוג הסוגים בשם תנועה, וחלקיה שתיים ראשונות, והם הסבוכית והישרה, והם מינים לתנועה. ותחת הסבוכית שלש, והן מזרחית ומערבית ונוטה. ותחת הישרה שתיים והן עולה ויורדת. כן נמצאות בדבור בעצמו בדמותו בצלמו, כי מהנמצאות ככל לשון התחייבו הנמצאות בעולם. ומפני שהתנועות עניינים מקריים צריכין אל מנהיג להנהיגם בבעלי החומר. והמנהיג צריך שיהיה נחלק לשני חלקים, אחד מנהיג ומתנועע עם המתנהג, ומנהיג בלתי מתנועע עם המתנהג, התחייב להיות באותיות המנוקדות, שהנקוד בם כצורות התנועות, עניין שלישי והם הדבר הנקרא טעמים וניגונים. והם לאותיות ולנקוד כנשמות, שגם הם מתנועעים עמהם בעת שמניעים אותם. אלא שתנועתם מקרית ותנועת האותיות עצמית. והתחייב על זה להיות לכל זה מנהיג בלתי מתנועע שהוא מניע הכל מחוץ, ר"ל שהוא נבדל מהם בעצם ומשפיע עליהם בהשגחה, והוא השכל האנושי המניע כל הלשונות. והוא בלתי מתנועע לא בעצם ולא במקרה, ור"ל השכל האנושי הפועל במין האדם בפעל מצדו ובכח מצדו. הוא אשר שינה הלשונות אחר היותם דבר אחד מוכן לכל מדבר, שגם היום הוא דבר אחד, אלא שהוא בלתי מוכן לכל מדבר והיה סיבת זה פיזור האומות.

כמו שנרמזו בסוד הפלגה מן ויפץ ומן בלל, כי כשתמצא זאת האומה בהודו וזאת בכוש, והיא בתכלית הרוחק מחברתה, והלשון של זאת מוסכמת לסביבותיה ושל זאת לסביבותיה. ואין זאת רואה לזאת ואין ביניהן משא ומתן, יהיה זה הרוחק שביניהן במקום סיבה להיות זו בלתי מבינה לשון חברתה כי כבר התבאר שהלשונות הסכמיות, והדבור טבעי ואינו הסכמי. ואין טבעו מכריחו לאדם להוציא לפועל מה שהוא לו בכח אפשרי הדבור והמלאכות כולן, שאם לא ילמדום לאדם לא ידענה לעולם. והם הנמצאים באדם בכח אפשרי, ואינם לו בדמות הבחורות והזקנה,

שהם אצלו בכח חיובי שיצא לפועל, ואין לו מזה מונע כי אם העדר צורתו לבדו. על כן העניינים ההם לא יגיעו לאדם מצד למוד והרגל אלא מצד טבע וידיעת המלאכות. והכנת הדבור הם כוחות נפשיות צריכות אל מוציא מכח לפעל. ואם לא ימצא מי שיוציאם לא יצאו לעולם. ומפני שהאדם בעל שכל בכח לפי טבעו, אם ילמדוהו יקבל ואם לאו לאו. ומפני שהוא מדמה עניין לעניין, ואפילו אם לא למד אחר שראה מי שלמד וצייר עניינו, אפשר שיפעל פעל מתדמה לפעלו במקרה בלתי למוד, או ירכיב פעל אחד אל פעל אחר ויוליד מהם פעל שלישי, כי הכל נמשך אחר העניין הטבעי. והנה על זה תמצא ששתי קצות שתי אומות שהן קרובות זו לזו, תדע זו לשונה שלזו וזו לשונה שלזו. ואולי יתפשט זה הרבה באומה האחת ומעט באומה השנית או הרבה בשתייהן, עד שיחשוב השומע דבריהם שזו היא זו, או מעט בשתייהן עד שיהיה ניכר ההבדל שבשניהם. ואמנם ריחוקי הקצוות לא יבינו זה את זה.

והנה קרה ללשונות מה שקרה ליסודות, ואע"פ שללשונות קרה בהסכמה, והיתה הסיבה הרוחק שביניהן. וליסודות קרא בטבע, אבל הסיבה היא אחת לשתייהן והיא הרוחק. וזה כי היסוד שחלקיו קרובים לחברו ישובו הם הוא, והוא הם בחלקיו גם כן. ועל כן היה קל התהפכות האש לאויר, והאויר לאש בחלקיהם הקרובים. וכן אויר למים, והמים לאויר בחלקיהם הקרובים. וכן המים לעפר, והעפר למים בחלקיהם הקרובים. אבל העפר והאש התהפכותם קשה במקומם, מפני שביניהן תכלית הרוחק וקל בהמצאם בקירוב. וזה התחייב מן היות החומר של ארבע היסודות חומר אחד ראשון לארבעתם בכלל. וכן קרה ללשונות בעצמן בדומה לזה מפני היותן גם כן כולן בעלי חומר אחד, והוא הדבור בכלל שחלקיו כ"ב אותיות. וכבר גרם הפיזור שקרה לאומה מיוחדת שנפוצה על פני כל הארץ לשכוח לשונה ולדבר לפי הלשון שהיא קרובה לה בשכנותה, עד שיהיה זה סיבה אלהית כדי שתשוב באחרונה מעלת

הדבור ליושנה כשתתקבץ האומה המיוחדת במקום מיוחד. שכבר יהיה הקבוץ ההוא כולל כל הלשונות אשר בארץ, ותהיה סבה שכולם ידברו בלשון מוסכם ביניהם, ותהינה כל הלשונות מורכבות בהרכבה אחת. אחר שהלשון תכלית הכוונה בה להעתיק הכוונות מנפש לנפש. עד שכשיארך הזמן לא ידעו בעלי הלשון המורכבת איזה דיבור היה בלשון פלוני ואיזה בלשון פלונית שלא יחלק הלשון ההוא לשנים. וזה הדבור קרוב למושכל ראשון, שכבר יקרה היום למי שמדבר לבני ביתו הקטנים בשתי לשונות ומרגילים בכך שהם יחשבו שכל מה ששומעים אינו כי אם בלשון אחד. ואע"פ שהיה צריך להאריך יותר בסתרי הלשונות והיינו יכולים לגלות בענייניהם נפלאות, אלא שהיינו צריכים אל אריכות דברים ואל הקדמות רבות כדי לאמת ענייני סתריהם במופתים ברורים. הנה מספיק עד כאן במה שאמרנו במ כלל לפי כוונת קיצור זה החבור.

חלק ל' עניין ב' סימן נ' כולל סוד הלשון המובחר שבכל הלשונות.

הנה כבר הודענו עניינים כללים בלשונות וביארנו שהשפע האלהי מגיע את כולן והיא סיבת מציאותן, והוא המוציא אותן מן הכח אל הפעל. ואחר שהוא כן, צריך להודיע אם כולן אצלו שווים או בלתי שווים. ואחר שכולן הן פעולותיו ונאמר שידוע הוא שהם שווים אצלו מצדו, וגם הם שווים אצלו מצד מציאותם. אחר שחומרם הוא הדבור הכללי, אשר הוא הנותן בו צורות פרטיות, והם ההשגות המשכלות מהדבור. וגם אחר שההשגה שווה הכל שווה, אלא שההבדל בין הלשונות יהיה בדמות ההבדל אשר בין האומות, ובדמות ההבדל אשר בין מכתבם. וידוע שכל אומה שהיא בעלת תורה ומצות וחוקים ומשפטים צדיקים יותר מזולתה, היא נכבדת יותר אצל מי שמשפיע על הכל. וכל מה שהתרחקה האומה

מן הדת הכללית הנרמזת, היתה יותר רחוקה ממי שהוא סבה ראשונה להשפעת הדת שהוא השפע האלהי המניע הדבור הכללי. וכבר התפרסם באומות שאומתינו היא האומה הראשונה אשר קבלה תורה מפי הגבורה, ואין שום אומה מכחשת זה. ומה שהכל מודים בו והתפרסם כבר אין צריך להביא עליו ראיה. ואם כן מי שעניינו היה אצל המשפיע מעולה משאר חבריו, לשונו ג"כ מעולה אצלו משאר הלשונויות. והעד שבלשונה של האומה הזאת המיוחדת דבר אתה כל מה שדבר, ובמכתבה צוה לכתוב כל מה שיכתוב, ולא עוד אלא שמה שנאמר שנכתב על ידו על שני לוחות אבנים, בין יהיה הדבר כפשוטו לבד, בין יסבול הנגלה והנסתר יחד. ויהיו שניהם אמת, או האחד מהם, הנה נכתב בלשון הקדש שהקבלה נמשכת עד היום קיימת. ואם יאמר אומר אמת היה, אבל ראה האומה בלתי ראויה לאותה המעלה, והחליפה באומה אחרת, והחליף חוקיה ומצוותיה ובא ומעטם והמיר מכתבה. הנה האומר דבר זה הוא בעצמו מודה על מעלתה ועל מעלת לשונה ועל מעלת מכתבה בעל כרחו.

ואחר שהודה על העיקר בא והקשה עליו, מפני ראותו חסרון שלשת המעלות הנזכרות היום ממנו, וגם אם לא נקשה עליו בעניין החסרון המורגש כי אם היינו מכחישים המורגש, לא היינו יכולים לאמת המושכל, שהמורגש קודם לו בטבע. ואע"פ שהמושכל קודם למורגש במעלה, כמו שהתבאר בדרכי חמש הקדמות. אבל גם אנו נודה על האמת שהיום שלשת המעלות חסרות ממנו, אבל לא על דרך חלוף אחת מהן באחרת. רק הדבר דומה למי שהיתה אצלו מרגלית נחמדת, והיה רוצה להנחילה לבנו, ובתוך הזמן שהיה מורה לבנו דרכי העושר כדי שיכיר מעלת המרגלית ותהיה נחמדת בעיניו, כמו שהיא נחמדת בעיני אביו, בא הבן והכעיס את אביו. מה עשה האב לא רצה לתת המרגלית ביד אדם כדי שלא יפסיד בנו ירושתו אם ישוב וירצה את אביו, אבל השליכה בבור, כי

אמר אם לא ישוב בני איני רוצה שיירשנה, ואם ישוב איני רוצה שיפסידנה. וכל עוד שלא ישוב תהיה גנוזה בבור, וכשישוב מיד אעלנה מן הבור ואתננה לו. וכל עוד שלא שב היו באים עבדי אביו והיו מכעיסין את הבן בכל יום ויום, וכל אחד מהן היה מתפאר שאדוניו נתן לו המרגלית. והבן לא היה תושש כי לא היה בו דעת. אחר זמן כל כך הכעיסוהו עד ששב, ומחל לו אביו והעלה המרגלית מן הבור ונתנה לו. כשראוה עבדי אביו כך מיד נפלו על פניהם ובושו משקריהם לפני הבן, והיה להם הרבה לעשות עמו עד שימחול להם הכעס שהכעיסוהו ברוב פיוסים. כן קרה לנו עם האומרים שהשם החליפנו בם, שאין לנו פה להשיב כל זמן שאנו בלתי מרצים את השם כאשר חטאנו לו. ואולם בשובינו ובהשיבו גם הוא את שבותינו, ייבושו מביישנו מפנינו בראותם אשר שב ה' את שבותינו, ואשר שכרו וקבלו דמיון היה, ואנו לקינו בעוונותינו ונמרקו עד כלותם.

ומפני שאין אנו עדין היום באותה המדרגה שאנו מצפים לעלות אליה בכל יום, עדין המחלוקת במקומה עומדת למי החמדה והאמת, הלנו אם לצרינו, עד בא המכריע הדולה המרגלית מהבור ויתננה לאשר יחפוץ, לנו או להם. ואז יתברר האמת תכלית הברור, ותשוב החמדה לבעליה הראויים לירש אותה הנקראים בנים, ותסור הקנאה והשנאה ותבטלנה המחשבות המדומות מהלבבות, ויראה כל איש ואיש את כל אחד ואחד מאישי המין כאלו הוא חברו, וחברו הוא עצמו כמו שהאדם רואה כל אבר ואבר מאיבריו שהאחד הוא זולתו, וכל חלק מהם אצלו הוא הכל. ואז ישוטטו רבים ותרכה הדעת, ולא ילמדו עוד איש את רעהו לאמר דעו את ה', כי כלם ידעו את ה' למקטנם ועד גדולם כמי"ם ליי"ם, **"כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"** (ישעיה יא' ט'). ואחר שהדבר הוא כן, הכל מודים שמבחר כל הלשונות מאז היא לשון הקדש. ועל כן נודע מה שנודע בה לנביאים בסוד השם

המפורש, מה שלא נודע לזולתם מאישי מין האדם. והנה גם הטבע גוזר עוד שיהיה השם בוחר בדבר אחד מיוחד מכל פרטי העניינים, כמו שבחר בערבות מכל הגלגלים. באמרם שבעה רקיעים ברא הקב"ה בעולמו ומכולם לא בחר כסא כבוד למלכותו אלא ערבות, והוא השביעי אלא ששם ערבות משותף. והנה הנראה מכל כוכבי השמים שהשם בחר בשמש מכולם, והנראה מהיסודות שהאש המובחר מכולם ולמעלה מכולם, והנראה ממיני המתכות שהזהב המעולה מכולם, ומבעלי החיים השוחים שהלוייתן המעולה מכולם, ומהאילנות התמר המעולה מכולם ומהמעופפים הנשר מעולה מכולם, ומההולכים השור בביתים הנקראים בהמות, והאריה בבריים הנקראים חיות, ומכולם האדם, ומהאדם ישראל, ומישראל שבט לוי, ומשבט לוי הכהן הנביא. הנה כבר התבארה הכוונה שרצינו להודיע בזה החלק השלישי, שמבחר כל הלשונות היא לשון הקודש.

חלק הד' - סימני אותיותיו מ'נ'ס'ע'פ' חלקיו חמשה וענייניו חמשה והשם ש'מ'ו'א'ל'.

חלק מ' עניין א' סימן ש' כולל עניין יצירת האדם.

ספר היצירה העיד ששלשה דברים נבראו עם כ"ב אותיות. האחד **עולם** והשני **שנה** והשלישי **נפש**. והעולם הוא אש ומים ורוח ונבראו באמ"ש, וז' כוכבי לכת נבראו בבג"ד כפר"ת, וי"ב מזלות נבראו בה'ו'ז'ח' ט"ל'נ' ס'ע'צ'ק', הרי זה כלל העולם ופרטיו סתם. והשנה נבראת מן העולם שהוא חום וקור ורוייה, שנבראו מן אש ומים ורוח באמ"ש גם כן. וז' ימי בראשית שנבראו מן ז' כוכבי לכת בבג"ד כפר"ת גם כן. וי"ב חדשי השנה שנבראו מן י"ב מזלות בה'ו'ז'ח' ט"ל'נ' ס'ע'צ'ק' גם כן, והרי זה כלל השנה ופרטיה סתם. והנפש נבראת מן העולם בשנה הכללית ובחלקיה, והיא ראש ובטן וגוייה שנבראו מאש ומים ורוח באמ"ש גם כן. וז' שערים בז' כוכבים בבג"ד כפר"ת גם כן, וי"ב מנהיגים ביי"ב מזלות בה'ו'ז'ח' ט"ל'נ' ס'ע'צ'ק' ג"כ. והעולם וכל מה שנברא בו הוא עצמי. והשנה וכל חלקיה הם מקריים. והנפש וחלקיה הם גופיים. ואמנם עוד נבראו מהאמות הנקראות אבות ושרשים ויסודות, שלשה דברים, והם שמים וארץ ואויר. וגם שלשתם גופים, אלא שהשמים פשוטים וזכים כדמות האש, והארץ מורכבת ועכורה כדמות המים, והאויר בינוני משותף כדמות הרוח. והנה תלי בעולם כמלך על כסאו, וגלגל בשנה כמלך במדינה, ולב בנפש כמלך במלחמה. והנה התלי בדמות בריח כשראשו במזל אחד, זנבו בשביעי לו חלק כחלק מן ק"פ לק"פ מעלות מש"ס מעלות שהגלגל נחלק בהם. ראשו זכות זנבו חובה לכו מכריע ביניהם. והנה הגלגל כדמות עיגול בעל שתי קצוות והאמצעי מכריע

בינתיים. והנפש הוא כח אחד נוסף על מהות הגוף, ומניע את הגוף בעצם ומתנועע עמו במקרה. והכח ההוא משכנו בלב, והוא צורת הלב, ועל כן נקרא לב. והנפש גם כן שמה דם. והלב הוא עומד בכח הדם. והדם הוא הדבר הראשון אשר נהווה באדם, ועל כן אדם עם דם קרובים בעניין גם דמיון מכללם, גם אדמה גם דמות ודממה. וכל אחד מאלה נבדל בעבור עניין מזולתו וגם התייחד עמם בעבור רמזים.

והנה ראשית מציאות האדם הוא מקרה, והוא קרי שהוא שם שכבת זרע והוא זרע לבן. ובהיותו זרע נשתתף בשם עם כל זרע, והלובן מקרה והוא סוד השלג הלבן, והרמז כמעשה לבנת הספיר, ובעליונים כמראה אבן ספיר דמות כסא. אלא שזה מיוחס בשם אבן וזה בשם לבנה, ומי שנתבלבל דבורו היה לו הלבנה לאבן. ויחס הלבנה יחס חלש שהוא חומר קל להתפעל ולהתהוות וקל להשתנות ולהפסד. והוא דבר מחובר בפעולה מלאכותית, והיא הנפעלת בידי אדם, והוא יחס החומר הראשון התחתון. ויחס האבן יחס חזק שהוא חומר קשה להפעל ולהתהוות וקשה להשתנות ולהפסד, והוא דבר מחובר בפעולה טבעית, ופעולתו בלתי מורגשת ובלתי מדומה אבל מושכלת. והוא יחס החומר הראשון העליון. וכבר רמזם השם במקום שהורה עליו סוד צורת ההשגה האנושית כאמרו **"ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים"** (בראשית י"א א'). שבא להורות שההשגה נמצאת באדם בכח הדברי שבו, ושהכוונה שווה בכל כוחותיו שהם נשפעים ממנו בהשגה אחת שווה והדבריות שלמות בלתי חילוק דעת. וזהו סוד שפה אחת ודברים אחדים. ועוד רמז שאלה הכוחות יש להם תנועה במקום האור ומשם יש להם ירידה. וזהו אמרו **"ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה"** (שם). ורמזוהו רז"ל באמרם בנסעם מקדמונו של עולם. והוא אור השכל המיוחס אל המזרח שמשם

האור יוצא לעולם. והנה שם המזרח קדם, ואמרו "וימצאו בקעה בארץ שנער", דרשו בו ארץ שנעצרו בה מימי המבול מן "וינער ה' את מצרים", ואני קבלתי בו שהוא רמז לשוב הכוחות המושכלות אל הנערות במקום ששם הנערות. ועל כן אמר וישבו בה, שלא זזו מדרך הילדות והשחרות, והוא זמן בלבול הכח הדברי. "על כן קרא שמה בבל כי שם בלל ה' שפת כל הארץ" (שם ט'). ונפסדה הכוונה הראשונה מההשגה. על כן אמרו שיזמו מחשבת הקבוץ, והקבוץ סבת הסדר השכלי ושמיעת הכוחות זה לזה, והמשך זה אחר סדרו של זה. אך הפזור הוא בהתהפכות הכוונות והדעות. ואחר שהורחקה מהם השגת האמת ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר, איך יתכן לבנות מקומות הקבוץ שהם העיר, שהיא מקום כלל כל הכוחות. והמגדל שהוא מקום המושל עליהם, והוא מקום הכח הדברי אשר התייחס אל הראש, כמו שרמזו באמרם "ומגדל וראשו בשמים". והורה שאם נפל בלבול בין הכוונות לא יתכן לעולם להשלים החפץ. ומפני שהמשיג אין ראוי שיחשוב בהשגתו לעשות לו שם, ולא לבקש ההשגה כדי לקבל ממנה גמול שזו היא עבודה שלא לשמה, גוזר השכל לבלתי השיג כלל ומעניש הכוחות על זה לבלתי שמוע זה לזה ובלתי התקבץ יחד. ועל זה נאמר בענשם "הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו", ומיד הענישם באמרו "ויפץ יהוה אותם על פני כל הארץ". וזה כולו אע"פ שרמזנו נסתרו אין המקראות יוצאים מידי פשוטן.

והנה אחר שאין הדבר מכריח אותנו להאמין שזה משל, ואינו כפשוטן בשום פנים, נאמין תחילה הפשט כפשוטו כשאין מונע שכלי מכחישו, ואחר זה נדרוש עליו מה שסובל על דרך הנסתר. שכל מה שנדרש על דרך הנסתר מורה על חכמה יותר עמוקה ויותר מועלת לאיש המיוחד מהוראת הנגלה. שהנגלה נכתב להועיל

לכלל העם שאין להם שקול דעת להבדיל בין האמת והשקר. וזה אינו מועיל לבעל הדעת המבקש ההצלחה המיוחדת בכח הדברי. שאם מתו אלף בני אדם אחר שנולדו, וחייה כל אחד אלף שנים, וקרה לכל אחד אלף מקרים בזמנו, מהם על דרך גמול ומהם על דרך עונש ומהם בלתי גמול, אבל מקרים גמורים, ומהם בלתי עונש גם כן, ואלה עלו ואלה ירדו. מה תועלת בכל זה הספור ההמוני לזה המיוחד היודע כבר דרכי הנהגת המציאות. ולפיכך מבקש לדברים ההם דרך מועלת לו בם, ועונה אל מה שהוא בו. גם יודע שהמחבר כיון להשלים שתי הקצוות בדבריו במקום שאפשר לעשות כן בזה הנרמז. שהנה יש לנו עדות מורגש מהפיוזור של האומות, ומשנוי הלשונות יש לנו עדות מושכל שהעניין היה כפשוטו. והתועלת הכללי בזה הוא לדעת דרכי העונש והגמול הבאים מהשם בהשגחה על הכלל לפי מעשיהם ולפי דבריהם ולפי מחשבתם, ששלשתם נכללים פה. ואמנם התועלת הפרטי למיוחד בזה הוא להשיג הנסתר הרמוז אליו בהשגות, אשר שם גמולו ועונשו ושאר הגמול והעונש אצלו פחותים כנגד אלו. שאלו נפשיים ואלו גופניים, ולא כללנו זה העניין בתוך דברינו אלה, אלא לעורר דעות המשכילים אל אמיתת הדברים. שזה החיבור לא חובר כי אם לבעלי שכל, שקבלו הקדמות כלליות בקבלה התוריית המיוחדת אל השם יתברך בפועל. ומפני שדברינו היו בעניין יצירת האדם והכח הדברי שבו המוכן לקבל המושכלות, ולצאת לפעל עם שפע השכל המשפיע עליו בעודו בעל חומר. והוצרכנו להודיע סוד חומר היצירה, על כן כללנו בתוך עניינו סוד דור הפלגה בכלל, על דרך הערה ובדמות רמז קטן. ונשוב לומר שהיצירה האנושית הטבעית גזרה להיות האדם סוף כל נוצר, ושיוכללו בו כל הכוחות מקובצים, מהם טבעיים ומהם רצוניים ומהם מקריים ומהם שכליים. וגם נחלקו להיות כל אלו קצתם רוחניים וקצתם גופניים. וגם היו בו מהם בכח ומהם בפעל, ומה שהם אצלו בכח נחלקו בשני חלקים ראשונים, והם כח קרוב או רחוק. ואמנם מציאות

האיברים יורו על מציאות פועל קרוב או רחוק, גוף או כח בגוף, או בלתי גוף ובלתי כח בגוף, כי זו חלוקה הכרחית. וכן כל דבר נמצא מורגש או מושכל הוא מעיד על מציאות ממציאו ופועלו ומורה על מהותו אחר העיון הראוי.

ואחר שזכרנו שכל המציאות נכלל בצורת האיש הזה הפרטי השלם, בדעתנו כל עניינו ידוע שממנו נדע כל המציאות. ועל כן נחקור על עניינו לבד בכללו ובפרטיו ויספיק כאילו חקרנו הכל אחר אשר הוא כולל הכל. ונאמר כי מצד היות זה הנברא האחרון, והוא הכל על דרך תכלית כל ההרכבות דומה לקונו יתברך, שהוא הנמצא הראשון והוא הכל, על דרך תכלית התמעט ההרכבות. והגיעם עד שהוא בתכלית הפשיטות והייחוד שאפשר להיות פשיטות ואחדות אשר אין בעצמו שום הרכבה בעולם לא עצמית ולא מקרית, ולא על דרך התייחסו על דבר זולתו ולא על דרך התייחס דבר אחר אל עצמותו. וכל הנמצאים נמצאו מאמיתת המצאו, וכולם אפשרי המציאות בבחינת עצמם ומחוייבי המציאות בבחינת סיבתם, והוא מחוייב המציאות בבחינת עצמו לבדו. ומפני זה היה ראוי שהוא יתברך ישגית באדם בשני הצדדים בהכרח, ויהיה הוא המכריע בין צדדיו השנים. והנו האחד מצד הדבר הפשוט אשר באדם, והוא הכח הדברי הנקרא נפש. והצד השני מצד הדבר המורכב אשר באדם, הוא החומרי הנקרא גוף. והמכריע ביניהם הוא השכל המשפיע עליהם, והוא נבדל מהם. מפני שהדבור משותף בשניהם בגוף ומשותף בשניהם בנפש. וכן המחשבה נחלקת לשתיים בשניהם, אחת רוחנית שכלית ואחת גופנית דמיונית, וכן המעשה נחלק לשנים טוב ורע.

והנה הדיבור הנמצא בפה נחלק לששה חלקים שהם שש קצות, והם אמת ושקר טוב ורע ברכה וקללה. וכבר אמרו הקדמונים שגם אלה יחלקו עוד לחלקים. ושמו אמצעי בין האמת והשקר והוא

שקראוהו המעורב, ועוד חלקו המעורב לחלקים. שידוע כי אין אמת יותר מאמת ואין שקר יותר משקר, אבל יש דברים שאינם אמת גם אינם שקר, ויש קרובים אל האמת ורחוקים מן השקר, ויש קרובים אל השקר ורחוקים מהאמת. מפני שהאמת והשקר שתי קצוות, אשר אין אחריהם קצה ממינם והם שתי תכליות. ואע"פ שהאמת דבר נמצא והשקר בלתי נמצא, על כן המעורב היה אמצעי לקצוות, ונחלק גם הוא ברוחק ובקירוב אל אחת מהן. וקראו הקצה האחד כולו אמת והקצה השני כולו שקר. והאמצעי חציו אמת וחציו שקר, וחלקיו רובו אמת ורובו שקר. ואמנם החלוקה שאינו לא אמת ולא שקר אינו מדין החלוקה הזאת. וידוע שהדבור הוא המורה על דבר נמצא, ואם הוא נמצא במציאות כמו שנזכר בדבור, ייוחס לדיבור ההוא שם אמת מצד הנמצא שהורה עליו. וגם יתכן שהדבור יבוא להורות על דבר שהוא נמצא, ואין לדבר ההוא שום מציאות כפי הדבור. ואז ייוחס לדבור ההוא השקר, מפני שלא הורה עליו הנמצא כמו שנזכר בדבור. ומה שיהיה הדבור נחלק להורות בו על שני נמצאים, ויהיה האחד נמצא והשני נעדר, ייוחס הדבור בס' לחציים, ויהיה חציו אמת מצד הנמצא, וחציו שקר מצד הנעדר. וכן ברובו ובמיעוט יהיה הכל לפי הנמצא והנעדר, וכן הטוב והרע והברכה והקללה יובנו מהנזכר בדבור, בדמות האמת והשקר וחלקיהם. וכן המחשבה בעצמה, אבל המעשה כולל טוב ורע, אבל אין אמת ושקר נופלים עליו בעצם כי אם במקרה. כאמרך פלוני כתב ספר פלוני, שאמר בזה אמת או שקר במקרה. כלומר שחוזר אל העניין הפועל ואל הפועל, אם היה הפועל הרמוז ממעשיו על ידי הפועל, אם הנפעל אם לאו. אבל אם תאמר פלוני עשה מעשה פלוני, אינו נופל על זה העניין, אמת עשה, ואפילו אם עשהו. אבל אם תאמר טוב עשה או רע עשה, וחוזר אל המעשה שהוא טוב או רע, גם אל הפועל שעשה טוב או רע. ואמנם על הנמצא אם נמצא נופל עליו אמת שנמצא, ואמת שהוא כצורה כך או להפך. ואם כן אין אמת נופל, כי אם על עצם הנמצא ועל תארי

הנמצאים. גם אין שקר נופל כי אם בהפכם. ואמנם על המציאות הכללי בא עליו עניין מורה על היותו טוב מפני הפעולה ובא עליו הוראת המציאות ההכרחי שהוא האמת.

וגם התייחסה הפעולה אל כוונת מכוון, כאמרו "וירא אלהים כי טוב". ועל כן כאשר הגיע המדבר אל הוראת דבר, שהוא נמצא בלתי כוונת מכוון לא זכר בו "כי טוב", וזה סוד גדול מוכן מן היום השני. ואל יטען אמרו "יהי רקיע בתוך המים" וגו'. ואמרו "ויהי כן", שהרי זה יורה על כוונת מכוון שהעדר מאמר "כי טוב" לא קרה אלא מפני דבר שנמצא מתוך שני מיני המים. והוא דבר מתחייב ממצאותו הרקיע אחר שהתגלה מציאות, ונהיה נגלה בין מים העליונים ובין מים התחתונים. והדבר הזה הורמו ביום חמישי שהוא יום משותף ליום שני, שכשני פעולת מים ובחמישי תולדת המים. וכבר נולד ונברא הכח מיום שני, והרמו "תנינם" כתיב, ומהצלע נברא מי שהשלים לא טוב להיותו טוב. ועם הטוב השתתף הרע, והרמו "עץ הדעת טוב ורע". ורמו שני כיון שנבראת אשה נברא שטן עמה. ויבא גם השטן בתוכם בלתי מכוון בביאתו, ובא על חוה אחר היותו עמה לא עליה. והטיל בה כח בלתי נקי ובלתי טהור והוא מקרה, והוא מקרה לילה קרי שמו זוהמא הוא, טפה סרוחה היא כי הוגלדה טפה האמצעית. וזה הסוד יגלה לך כח חרטום ואשף וכשדי, כי טפה סרוחה סופה חרטה. וייצר אותו בחרט, והרמו "הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב" (בראשית ג' טו). ואור כשדים ידוע. ולפי מה שרמזתי אם תרצה להשיג השגות אמיתיות, השתכל בנבראים ובאותיות שבם נבראו הנבראים, ובניקודם ובטעמם ובתנועתם ובשמותיהם ובמספריהם ובחלקיהם ובחלקי חלקיהם, ובהרכבתם הראשונה ובמוכפלת פעמים רבות, "ואז תבין יראת יהוה ודעת אלהים תמצא" (משלי ב' ה'). ואי אפשר להאריך בסוד יצירת האדם, כי אין קץ לחכמה,

אבל הרמזים מספיקים. והוא שראשו בדמות הגלגלים ומה שלמעלה מהם, ומבטנו ולמטה הוא בדמות עולם התחתון אשר ממנו נברא ובו נוצר בסתרי גלוי עריות, ובסוד שפיכות דמים ובעבודת ע"ז. ועל כן בזכר המושל והרוכב שהוא פועל זה הפועל בנפעל בא סוד ברית מילה, שכולל שלשתם ע"ז ושפיכות דמים וגלוי עריות. וזו היא הברית שכרת יי' אתנו שאנחנו זרע אברהם אוהבו וזרע ישראל עבדו. לכרות ממנו אלה השלש עבירות החמורות שבתורה, שבאו לנו בעת בריתנו ממציות העולם התחתון, אשר אין לשם חפץ בו. כמו שאין לאדם חפץ במה שמוציא ממה שאכל, אלא שהטבע מכריחו ובאה הברית לזכרון. שאם יבוא אדם לעבור אחת מאלו העבירות, שיזכור מברית מילה שאתו, שכבר יש עליו עדים שבעה עליונים ראשונים. והם ז' ימי היצירה ואחריהם כל הנבראים בם. ועל כן היה יום זמן הברית אחר גלגול ז' ימים והוא השמיני. שהוא היום שבו נברא ובו נולד, והוא יום ברייתו ויום בריתו. ולו היה לפני זה לא היה ביום בריתו ולא היה ביום ברייתו אע"פ שלא היה יכול לסבול לא היו הנבראים עדים עליו, והיה ראוי שלא יהיה נדון ביום מן הימים, והיה ניצול במקום ממקומות המציאות. והיו לו עתים לחטוא בהם והיה ניצול בם מעונש. ולו היה אחר ח' ימים גם כן היה צריך להיות עוד ביום ט"ו ללידה. והמציאות גלגלו מז' לז' בסוד ז' ספירות המתגלגלות במדות השם שבם דן עולמו. והיו הז' והז' נחלקים אלה לעניין ואלה לבטלה. וטעמי הרב במילה ידועים במורה בחלק השלישי וע"כ היה בשמיני ודעם משם כי הם על צורה אחרת, וגם היא מעולה ונכבדת. ואמנם על זה אמר השם "ואעידה בם את השמים ואת הארץ" (דברים לא' כח') וכל הנמשך לזה.

והנה אלה הג' עבירות באו להורות על ג' ספירות הידועות בקבלה, שהם מחשב"ה חכמ"ה בינ"ה. והם הם החכמה והבינה והדעת ושלשתם מורות על מה שראוי להאמין בשם ית'. כי החכמה גוזרת

לבלתי עבוד ע"ז. והבינה גזירת לבלתי שפוך דמים ממי שנברא בצלם אלהים. והדעת גזירת לבלתי גלות ערוה להחליף כח בכח נכרי וזר שהוא בלתי מינו. שהטבע האנושי גזור שהאדם ואשתו בדמות המין כולו וכל איש במינו, ואם מחליף דומה למין שממיר מינו. וזהו זר אצל הטבע כל שכן אצל הדעת שהוא אחר הטבע. וזוגו הוא בדמות עצמו ובשרו וזולתו זר אצלו. והשם כרת ברית לבלתי התקרב אל הזר ולברוח מן הערל. ועל כן רמז בפסח הבא להבדיל בין הדמים "וכל זר לא יאכל בו" (ויקרא כב' יג'), וכן "וכל ערל לא יאכל בו" (שמות יב' מז'). ובקרבן "וזהו הקרב יומת" (במדבר יח' ד') והערל כזר הוא אצל השם. והסוד כל לב אטום מלקבל הוא זר אצלו, ועל כן צוה מבואר "ומלתם את ערלת לבבכם" (דברים י' טז'). ובא בעניין התשובה שהיא סבת הגאולה וסוד הקבוץ. "ומל יהוה אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יי אלהיך בכל לבבך בכל נפשך למען חייך" (דברים י' יז'). ואמר למען חייך יורה על היות המילה הנגלית סבת מילת הלב, ומילת הלב סבת חיי העולם הבא ללב ולנפש האוהבים את השם.

חלק ג' עניין ב' סימן מ' כולל כ"ב אותיות.

כתוב בספר יצירה (פרק ב') כ"ב אותיות יסוד ג' אמות אותיות אמ"ש וז' כפולות בג"ד כפר"ת, וי"ב פשוטות ה'רז' ח'ט"י ל'נ"ס' ע'צ"ק'. ושם כתוב שאלה כ"ב אותיות הן הן שבהן נברא הכל. באמרו כ"ב אותיות חקקן חצבן שקלן המירן צרפן וצר בהן נפש כל יצור וכל העתיד לצור. ועוד אומרו שם כ"ב אותיות חקוקות בקול, חצובות ברוח, קבועות בפה בחמשה מקומות. וזכר מקום מבטאן ומוצא כל אחת מהן לפי מציאותן. ואמר שהן קבועות בגלגל ברל"א שערים, וכל מה שנמשך לזה ומשם תבין השאר. הנה בא המחבר ספר יצירה יהיה מי שתצדע ז"ל, להודיע ליראי יי

ולחושבי שמו שכ"ב אותיות הם יסוד הדבור והוא גלגל עשירי, ר"ל גלגל האותיות והוא הגלגל המעולה שגלגלים והוא גלגל ראשון במעלה, וקדם לכל גלגל במציאות, והוא גלגל התורה והמצוה, וכל העליונים והתחתונים מתנהגים על פיו. ועליו נאמר **"בדבר יי שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם"** (תהלים לג' ו'). וכבר קראו בעל ספר יצירה ספירה אחת ראשונה, ואמר אחת רוח אלהים חיים. ואמר קול ורוח ודבור זו היא רוח הקדש. וגם קראו ספירה שנית, באמרו שמים רוח מרות, שיתף שם רוח לשני עניינים, מפני שהדבור הראשון הפנימי הוא רוח הקדש, והדבור השני החיצון הוא הכח הדברי. וסוד **"ויהי האדם לנפש חיה"** תרגום והות באדם לרוח ממללא. ומזה תבין סוד חיות אש ממללות פעמים חשות ופעמים ממללות, ח"ש מ"ל, ח"ש ממחר התנועה, מ"ל פוסק מהתנועה. וכן ח"ש שותק סימן חשבון ומחשבה, מ"ל מדבר סימן מלות, חבר סופיהן תמצא בונות, רמז שתי אבנים בונות שני בתים וכן כולן. ושם נאמר אשר ברוח השני הנכרא מהראשון חקק וחצב כ"ב אותיות. והנה הורה בדבריו כולם שהספירות העשר הם העיקר הראשון, והקרוב אליהם במציאות הם כ"ב אותיות. ושני העניינים שקראן ל"ב נתיבות פלאות חכמה, ואמר שבהם חקק י"ה יהו"ה צבאות שמו.

ואני מעוררך על זה הסוד, ודע כי שם י"ה הוא השם המעולה והנכבד שבכל השמות. גם המלא הוא הוא עצמו, אלא שזה בין ב' אותיות וזה בין ד' אותיות. וכמו שנכתב הראשון חצי השם, כן ראוי שתפריד חציו האחרון מהכל. ויהיה הראשון י"ה וזה חציו, ויהיה האמצעי יהו"ה וזה כולו, ויהיה האחרון ו"ה וזה חציו האחרון הנשאר מהחצי הראשון. ואז הכל שני שמות שלמים, אלא שנתגלה מחיבורם ומפירודם סוד העניין המורה על השורש הנקרא בזה השם. וכתבהו בצורה זו, שני החצאים נפרדים ואמצעי מלא מחובר כזה, י"ה יהו"ה ו"ה. עתה חלקם לח' אותיות בחילוק שווה

ד'ד' ותמצא הסוד המפורש יהי"ה והו"ה, חבר עוד חצי האחרון אל חצי הראשון ושים האחרון ראשון והראשון אחרון ותמצא שיהיה בתחילה כן י"ה ו"ה. והרמוז הנהפך מראש לסוף ומסוף לראש ו"ה י"ה, חברם ותמצא והי"ה. חבר השנים הראשונים עם זה השלישי ועשה מהם שלש תיבות בני ארבע ארבע אותיות ותמצא סודם יהי"ה והו"ה והי"ה. עוד קח ב' אותיות אחרונות ושימם בראש התיבה הראשונה, ותמצא הסוד מפורש מן ו' אותיות, ו' מפה ו' מפה. ודי לך בזה הרמז המופלא בזה המקום כי לפנינו יושלם זה הסוד יותר רחב בע"ש. ואמנם היתה זו ההערה פה להודיעך כי ראשית מעלות השמות שאינן נמחקין היה זה השם הנכבד, וסוף המעלות הוא שם צבאו"ת. ובעל הספר חבר הראש עם הסוף, ואולם מה שביניהם הם ג' מעלות לבד, והם אדנ"י אלהי"ם שד"י. והנה א"ל גם אלו"ה הם מעניין אלהי"ם. והנה חבור א"ל עם ו"ה נתקדש בצורת הפוך בענין אלוה"י, וחבור א"ל עם י"ה נתקדש והוא כפל אהי"ה, גם א"ל וי"ה נתקדש גם כן, וסודו נעלם בשם אליהו, וברמז ובאלה"י יעקב, והוא כפל יהו"ה ויש לחצאים נפלאות. וכן לחלקים וכן לכללים ולחיבורים ולפירודים, כי מדרכם יודע סוד שם המפורש על אמתתו. וכבר עלה השם לחמש אותיות בשתי המעלות והן אלהי"ם צבאו"ת, והיו עשר. ועל כן י' עשרה, וכל שם המיוחס לשם לא ימלט מהיות בו אות מאותיות אהו"י, שהם ארבע אותיות הנח ונקראו אותיות ההעלמה, ומהם חוכר שם הקדש העצמי.

ועתה כתוב י' אותיות הנזכרות חמש למעלה וחמש למטה והפרש מעט ביניהם כזה:

א ל ה י ם
צ ב א ו ת

ואם תמצא כוח שכלי בקדקדך בקלות תבין סודותיהם מפורשים, ומסוד זכרים ונקבות תתעורר אל עניינים נרמזים בם וממה שרמזנו לך, וגם ממה שתשמע אחרי זה, תדע שהכל תלוי ב' ספירות בלימה ובכ"ב אותיות הקדש.

חלק ס' עניין ג' סימן ו' כולל חילוקם.

הנה עניין חילוק האותיות הרמזו בספר יצירה היה משולש מן ג' ראשונים והם אמ"ש, ומן ז' שניים והם בג"ד כפר"ת, ומן י"ב שלישיים והם ה'ו'ז' ח'ט"י' ל'נ'ס' ע'צ'ק', וזה החילוק הוא לפי היצירה. ונלקחה אות ראשונה מהם לפי סדר אלפ"א בית"א ישרה והושמה ליסוד ראשון, והוא ראשית כל מספר שאין לפניו מספר, כי לפני אחד מה אתה סופר. והשלש מעלות שהם במציאות יסודות כוכבים ומזלות שמהם נברא הכל, היו בדמיון האותיות נחלקים כך. מפני שאלה השלשה מספרים יתגלגלו בגלגול עונה זה לזה, כי כשתרבע ג' המספרים האלה על ג' תמצא סוד התחלקם. כיצד, ג' פעמים ג' הרי ט', וג' פעמים ז' הרי כ"א, חבר ט' עם כ"א הרי ל'. ועוד ג' פעמים יב' הרי לו', חבר ל' עם לו' הרי לו"ל, חלקו לג' ג' הרי גלג"ל. וסודו הי"ה הו"ה יהי"ה, בסוד עשר אותיות שהם י' ספירות, והם ו' פעמים א"י וסימנם וא"י זה מקום בינה, וכן תעשה לז' ויעלו קנ"ד, חבר קנ"ד עם ס"ו ויעלו ר"כ, והם כ' פעמים י"א, ועוד תעשה כן ליי"ב ויעלו רס"ד, חברם עם ר"כ ותמצא דעת"י, וסודו במכתב"ך, סד"ר עצמ"ך, וזהו המספר המתגלל על כ"ב אותיות, שהם מרובעים בעצמם על עצמם שהוא שרשם כ"ב פעמים כ"ב, ויצאו מן אהו"י פעמים אהו"י, והם תפ"ד וסימן "ושמתי פד"ת בין עמי ובין עמך" (שמות ח' יט'), כי הוא חסר ו' והם ג"כ בסודו, נסד"ר הזמ"ן בגלג"ל, או אמור סד"ר הזמ"ן בגלגליים. והנה נולדה שנה מסדורם שהוא חלק מחלקי הזמן בגלגלים. והנה הסוד בד"ם ובנפ"ש, והנו גלג"ל בדמך מכבד

אלהיך, והנם י"א פעמים ד"ם והסוד א"ם ד"י ועניינו שאחר שנמצאה אם הנמצא די במציאותה לחבר אליה הדבר הכללי והוא אות ש', שהוא כולל הספירה האחת הראשונה הנקראת ר"ח אלהי"ם, וסודה מצפץ ויוצא יהו"ה בתמורת א"ת ב"ש. והוא רמז לשלש מעלות, אחדים ועשרות ומאות. שהנה ג' מרובע ט', ועוד ג' מרובע עם ל', הוא ש' על דרך שתוף י', ועל דרך עצמו הוא צ' הרי ט"ץ, ועוד מרובע עם ש' על שרשו הוא פ', הרי טצ"ץ, והנו יוצא מן גל"ש שסודו של"ג ורמזו שלג שתחת כסא הכבוד שממנו מתהווה העפר הנקרא ארץ, שנאמר "כי לשלג הוא ארץ" (איוב לו' ד). וסוד טצ"ץ שכב"ת זר"ע והנו כת"ר שבמזל, וכל ש' יצ"ר ועל זה היה מכת"ב ש"ר הל"ב, גם כת"ב שמ"ר הל"ב, והסוד שהוא א"ש מתגל"ה ביר"ת, ירח מתגלה באש. הנה נתגלו לך מן האותיות סודות פנימיות, וזה רמז הכל תומר התחלה בצורה צורה התחלה בחומר ודע זה, ומוזה תדע כי מטטרון שר הפנים אשר הוא שר צבאות כתנועת הגלגל כרא את השמים, והוא אשר חתם תומר בצורה כאשר חתם צורה בחומר ועל אלה תבנה בנין גדול מהדומים להם, עד שיתגלו לך מהם סתרי התורה וסודות המציאות, ומה שיבאר לך זה הוא חלוק האותיות.

חלק ע' עניין ד' סימן א' כולל כל המספרים.

דע שהמספר הכולל מועיל מאד בכל מה שתרצה להשיגו, והמשל בו שאם אתה רוצה למצוא בו סוד מהות השכינה, אתה צריך לכלול מספרו תחילה בכלל המוכרח, כאמרו שמשפר השכינה בכלל הוא ש"ץ. ואחר שעלה בידך הכלל שמרהו תמיד. ואם הוא דבור מוכן או בלתי מוכן אל תשכחהו, אבל חקקהו וכתבהו על לוח לבך, כי הוא יגיד לך תעלומות חכמה על כל פנים. והטעם שכל הדברים הנמצאים בלשון שהוא ממספרו בשווי יוליכו דעתך

עדיו והם הם יהיו עדיו, כמו שתאמר שעלה בידך עניין זכר ונקבה ורצית למנות כלל מספר שניהם ועלו ג"כ ש"ץ, ותזכור מיד על איזה דבר היה מניין ש"ץ ואם רצית למנות כלל כך וכך ראה אם עונים זה לזה ומיד תדע מהו המבוקש, ובלבד שתשמור דעתך מהדמיון שלא תמיר הכוונה האלוהית בעניינים הנעלמים. כיצד, הנה רצית למנות אנדרוגינוס ויצא מספרו ש"ץ, ואמרת בלבך מה מספר יש לי על ש"ץ הנה היה לי זכר ונקבה, ואנדרוגינוס בלשון יון זכר ונקבה. הנה אם כן הכוונה שווה, ואע"פ שהיא בשתי לשונות. כן עוד מנית זר"ע לב"ן ועשית ממנו גו"ף ר"ע או נוט"ר טפ"ה, והוא חו"ש אד"ם ומצאתו בכללו שט"ן, והוא שנ"ט לפי ההכרחי. ובקשת למנות בלשון אחר מהלשונות שמו, ומצאת שנקרא בלשון יון דיאבולוש, ומנית כלל מספרו ומצאתו שט"ן והוא הוא בעצמו, והרווחת בזה ריווח גדול, שאם לא היית מכיר מהות השטן הכתוב באיוב (א' ט') או בשאר מקומות, יתגלה לך סודו ונסתרו מכח השמות. וזה כי פירוש דיאבולוש באמת לפי הלשון אבולו"ש הוא בחולם יהיה עניינו שטן אחד, ואם הוא בשורק יהיה עניינו רבים והם השד"ים. והנה היחיד במספרו שווה אל הרבים בין בלשוננו בין בלשונם. ועוד נתגלה לך מזה אם ידעת לשונם שזה השם נופל על בעל שתי עצמות, כי השתים בלשונם דיא"ו והעצמות בולו"ש, ועוד לו סוד שני גדול והוא שקוראים שם בולו"ש בשם כדורים, ואם כן הם שני כדורים. וזה הסוד גלוהו הם בלשונם השני, בקראם שם השדים שטיביאה, ושם היסודות בעצמם הנחלקים לשני חלקים אש ורוח חלק אחד עולים, ומים ועפר חלק אחד יורדים, קראום בשם אחד עם השדים והוא שטיביאה, ולפי זה הדרך תמצא בלשונות נפלאות, ובעקר לשוננו יותר מכולם. ואמנם המספר הכולל כל האותיות בלתי מנצפ"ך שהם כפולות, עולה מן א' ועד תי"ו אלף וארבע מאות ותשעים וחמשה, שהם אלף וחמש מאות פחות חמשה. ומספרם בסימנם אתצ"ה, וכללם תצ"ו, וסודם מלכו"ת. ואם תוסיף מנצפ"ך קצרים

שהם פ"ר, יעלו כולם פרצו"ת, וסודם שלמו"ת ואם תוסיפם ארוכים שהם בסימנם ב'ראש ותחברם עם תצ"ו, תמצא סודם ש"ר צבאו"ת, שהוא רא"ש במלכו"ת. והנה עולה מנצפ"ך במספרו הארוך שלשת אלפים וחמש מאות, ויעלו כ"ב אותיות אלף וארבע מאות ותשעים וחמישה, חברם ויעלו ד' אלפים ותשע מאות ותשעים וחמשה שהם חמשת אלפים פחות חמשה, וכל אלף חוזר לאחד הרי חמשה פחות חמשה. ונמצא שנתגלגלו כולם והיו רוחניות, כי לא נשאר למספרם גוף שישכון המספר עליו, אבל יצאו כולן לחוץ בגלגול הכרחי. ודע כי לפי מציאות שתי אלפא ביתות אחת בת כ"ב ואחת בת כ"ז היה רמז שנת מ"ט שנה, תשע וארבעים בסוד היובל, ויהיה מציאותם ז' פעמים ז', ויהיה המספר הכולל את שתיהן בכלל ו' אלפים ות"ץ, והנה תצ"ו כראשונים, וסודם שפ"ע אלה"י. ואם הוא פעל האי"ש והוא רמז למה שנאמר בדברי רז"ל עול מלכות שמים, כי עול שמי"ם שווים עם מלכו"ת, והוא כולל ב' אלפא ביתות, והנם עו"ל מלכו"ת השכינה. והנה הכ"ל אמ"ת והוא מלא"ך השכלי"ם, כי האותיות הם ספרי המלאכים, כמו שהם מלאכי הספרים, והם הם מלאכי השמים ודעם.

חלק פ' עניין ה' סימן ל' כולל חלוק שווה.

החלוק הזה של אותיות לפי מציאותם נחלק על דרך הדקדוק של הדבור לשני חלקים שווים. והם י"א אותיות שמשים ושרשים, וי"א אותיות שרשים שאינם שמשים. והשרשים נלקחים בסדר ידוע לפי האלפא ביתא והם גיד' ז' ח'ט' ס'ע'פ' צ'ק'ר', והשמשים נלקחים גם כן לפי הסדר והם א'ב'ה'ו'י' כ'ל'מ'נ' ש'ת'. וסימן השרשים ח'ט' ספ"ר גז"ע צד"ק וסימן המשרתים שמלאכתו בינה. וסימנם בכלל מספרם של השרשים תדל"א וסודם המפורש נפ"ש כ"ל

העול"ם של אש וסימן כלל מספר השמשים תתס"ד וסודם ברי"ת המאור חמ"ר התור"ה צל"ם ודמו"ת בצל"ם אלהי"ם. והנה היה החלוק כך שנלקחו א"ב לשמשים ג"ד לשרשים ה"ו לשמשים ז"ח לשרשים ט' לשרש י' לשמש. והנה היו חמשה מהן מן האחדים שרשים וחמשה מהם שמשים, והיו השמונה מהם מתהפכים בתשיעיות שהנה א"ח הם ט' וכן ב"ז וכן ג"ו וכן ד"ה וסודם ישר א"ח ב"ז ג"ו ד"ה, וחובר כך החבור האמיתי שמש עם שמש. והפכם עוד שרש עם שמש שרש עם שמש. וראשיהם אבג"ד וסופיהם הפוכים הוז"ח, וזהו יושר עליון בח' אותיות. ומפני שהיו ט' עוד מכלל האחדים והם תכליתם בשני צדדים, היה ט' שרש וי' שמש באמת. ודע שהשמשים הם כצורות, והשרשים הם כתומר. ועל כן היו אותיות השם מהשמשים ועלה מספר הכל האחד, והאחד אחד, וסודם זוג אחד, אחד אחד. ואם תכיר זה הסוד תכיר שכבר בא אליהו והשיב לב האב על בן ולב בן על אב, על כן הוליד דומה, והתייחד הלב האחד בסוד האחדים שהם י' ספירות. הנה נשארו עוד בעשרות שמונה וסודם ח', ובמאות ד', חברים כאחד שלשת המעלות ותמצאם יח"ד, וסימניך ברזל בברזל יח"ד, ואיש יח"ד פני רעהו, כי האותיות מורות על כל המרכבות. ועתה תקח עוד ד' מן העשרות הראשונים והם כ'ל'מ'נ', והנה היו שמשים, ותקח עוד ד' מן העשרות הנשארים והם ס'ע'פ'ץ'. והנה היו שרשים וחלוק מספר האחדים הוא כ"ד ל"א והם כוללים כ"ל א"ד העולה מן האדמ"ה. והסוד אדי"ם שכוללים א"י פעמים מ"ד כמו שרמזתי למעלה בעניין ג' מזה החלק. ומזה תבין כי העשרה כללו הכל והם הכ"ל. ואמנם הח' עשרות חלוקם שק"ם וסודם מנשי"ם, ואמנם הם שמנ"ה אשר הם השמי"ם, חברים ותמצא סוד כלם כל"י הנפ"ש הם שמנ"ה כל"י"ם הם שמנ"ה ימ"י"ם, ועל כן ברית מילה בשמנה ימים. ותבין זה הסוד מן השכלי"ם, גם מן ש"ם אדנ"י. ובדעתך סודו על בוריו תמצא בעצמך כח שתוכל בו להכחיש פועל

המכשפים, ותכיר שלשת מיני נמצאים אשר להם דמות אדם. והם אד"ם מלא"ך שט"ן אשר הם המכשפים בעצמם.

והנה נשארו ד' אותיות מן החלוק ונלקחו שנים מהם לשרשים והם ק"ר' וכללם ש', ושנים מהם היו ש"ת' והיו לשמשים, חברים ויעלו שש"ת, חברים ותמצא ששת ימים שמנה ה' יתברך כשברא העולם עם האותיות. והנה תבין מדברינו כי הימים הם הכלים והם ששת המנשימים, וכשתסתכל בזה הכלל המופלא תפלא מנסתריו, ותשמח הרבה בהשגתך עם הסודות האמיתיים. וכשתכיר שרש השמשים גם שמש השרשים, תחיה ותהיה שר המשרתים, ותכיר מי הוא משרת השרים אשר סודם חומר וצורה, ומהם תשיג סוד שני"י מלכ"ים המשרתים את המלך אדנ"י צבאו"ת, אשר רמזו ישעיה הנביא ע"ה באמרו "שרפים עומדים ממעל לו" וגו'. ומהנזכר תתעורר אל מציאות אותיות הא"ב במבטא שנחלקו לחמשה חלקים בחמשה מקומות הפה. והם אהח"ע בגרון, בומ"ף בשפתים, גיכ"ק בחיך, דטלנ"ת בלשון המכה על מקום שרש השנים שבמערכה העליונה, וסצר"ש בשיניים המכה במקום ההוא בעצמו, אלא שההבדל אשר ביניהם הוא קטן מאד והוא מצד היות האחרונים נזכרים בקצת שריקה והראשונים בלתי שריקה. והשריקה יוצאה מבין שתי מערכות השיניים בהכות הלשון על המערכה העליונה הנקראת בשם החיך. והיא סוף החיך, וגם גיכ"ק הזכרתם עם הכאות שרש הלשון הפנימי על ראש החיך הפנימי.

והנה אחר שהאותיות נמצאות בכלל בחמשה מקומות הנזכרים, נחלקו כל הכלים ונפרדו בצורות הזכרה לכ"ב חלק, והיו בגרון ד' חלקים זה בפני זה, כי א' הוא בראש הגרון שהוא, סוף הצוואר למעלה. וה' הוא פנימי יותר שירד מעט בגרון, וח' ירד יותר, וע' ירד יותר, ואם כן הנה ע' ראשית מציאות הדבור. ועל כן נרמז שהלשונות כולן ע' וכן מספר האומות ע' ומספר הכתב ע' ומספר

השמות ע' ומספר הזקנים ע'. הנה שם האות זה עי"ן ופי' עי"ן מקור מים חיים. וגם הוא מלשון עיון והשגחה, וסוד מספרו שבעים, וכל שבעים הם שבעה והוא רמז לז' ספירות. וסוד עין הבינ"ה שמשם מתחלת כל תנועה והוא סל"ם והוא סינ"י, והוא כולל י' פעמים אח"ד שהם ה' שמות הקדש וסודותיו רבים. והאותיות הנמצאות בשפתיים נחלקים גם כן אל ד' חלקים, והנה ב' יש לה ב' הכרות דגש ורפה, וכדגש לא ניכר הכדלו כי אם ברפה. והרפה אשר בב' הוא אשר הכדילו מחבוריו במבטא, שהנה מ' דומה לב' ולע' הרבה ולו' מעט, כי אם הו' הוא נזכר בשום השפה התחתונה תחת מערכת השיניים העליונים, ובשיניים אדם סוגר את הפה ומוציא הברה ו'. והנה מ'ב' בסגור הנחירים יהיו נכרים במבטאם, מה שאין כן בשאר האותיות והכל לסודות נפלאות יתבארו ברוב עיון למי שיחקרם בשכל שלם, וכן צריך שתעיין בכולם.

ואמנם סידורם הוא טבעי ואינו כנזכרים שהם בסידור הסכמי, שאם הלשון הסכמי הדבור הוא טבעי. וזה סדרם הטבעי א' מן הגרון ב' מן השפה, הרי לשניהם ב' קצוות הדבור. ג' מן החיך ד' מן הלשון, הרי אבג"ד אמורים מד' מקומות, ועוד חוזר חלילה הדבור להאמר ה' מן הגרון ו' מן השפה ז' מהלשון ממקומו השני, ח' מהגרון ט' מהלשון ממקומו הראשון, י' מן החיך. והנה היו בגרון שלשה, והם אה"ח, ושתיים בשפה והם ב"ו, ושתיים בחיך והם ג"י, ושתיים בלשון והם ד"ט, ואחד בלשון ממקומו השני והוא ז'. ואם כן הנה בלשון שלש שהן דא"ט כנגד השלש שבגרון שהם אה"ח. ועוד הנשארים כ' בחיך, ל' בלשון, מ' בשפה, נ' בלשון. עוד ס' בלשון במקום השני, ע' בגרון, פ' בשפה, צ' בלשון במקום השני. הנה היו שתיים בלשון והם ל"נ, ושתיים בו בשני והם ס"ע הרי ד', וב' בשפה והן מ"פ הרי ו', ואחת בחיך והיא כ', ואחת בגרון והיא עי"ן, הרי ח"י עם הי' הראשונים, ועוד הנשארים הם ד'

והם קרש"ת והיה ק' בחיך ר' בלשון השני, וש' גם כן ת' בלשון הראשון, הרי הכל יחד הן כ"ב.

ודע שאע"פ שאמרתי לך שאלה טבעיים במוצא לפי סידורם, לא אמרתי זה בעבור אלו האותיות ולא זולתם משאר אותיות שבשאר כתבי האומות. אבל ידוע שכל הלשונות אלה הם מקומות מבטאם והמוצא שלהם טבעי, וכל אות שבמבטא א' מניעה אותה בטבע. ודע כל מה שאתה מוצאו בזה האיש מזאת האומה, ואתה מוצאו בכל איש מכל אומה, ואינו משתנה בעצמות, כי הכל אחד הוא הנקרא טבע. ומה שמשתנה כם הוא הנקרא מקרה, וזה כי הדבור באדם טבע הוא, ושיהיה מדבר בצירוף האותיות גם כן טבע הוא. והדבור כולל שלשה דברים והם שם ומלה ופעולה. ואמנם שיקרא זה האיש זה הדבר בשם זה הידוע אצלו ואצל אומתו. וזה הפועל בצורה הזו הידועה, וזה הדבור בצירוף מיוחד וכל זה משונה בדבור הקריאה באותיות אצל אומה אחרת. הנה תדע שזה מוסכם בכל אומה ואומה ואינו טבע, אבל מוצא הקול מהגרון והרוח מהשפתיים והדבור מחמשת המקומות הנזכרים. והיה אם כן כלל הדבור משותף בשותף זה, כלומר בקול ורוח ואותיות וניקוד, והכרת הקול משותפת עם רוח בהכרח.

הנה כל זה הוא טבעי שבכל אדם שלא ישתנה באחד ממנו, כי אם במקרה כאלם וזולתו מהדומים לו. ועל זה התבאר במופת שהלשונות הם הסכמיות. ובהיות זה טבע בא בעל לשוננו להורות לנו כוונת הדבור ומעלתו, וכן עשה כל מסכים לשון או כתב. ודע שכל מסכים לשון כבר קדם לשון מוסכם ללשונו השני, והעד שאם לא קדם לו לשון לא היה יכול להסכים עם זולתו לקרוא דבר בשני מאשר נקרא כבר. כי איך יבין זה השני לשונו השני אם לא יבין לשונו הראשון ויסכים עמו לחדש לשון וכן לכתב, אלא שיש קצת הפרש בין הסכמותיהן ואין זה מקום ביאורו, אבל ממה שזכרתי

תוכל להבין מה שלא זכרתי. כי כוונתי היתה להודיעך בזה החלק הרביעי קצת רמזים על עניין יצירת אדם. וכבר רמזתי לך פה מה שאפשר לבאר בקצור לפי כוונת זה החבור בזה החלק הרביעי. גם נרמז קצת מעניינו בקצת החלקים האחרים שכשתעורר על זה תבין כל הכוונות בע"ה.

החלק ה'

סימן אותיותיו צ'ק'ר' חלקיו ג' וענייניו ג' והתיבה א'כ'ו'.

חלק צ' עניין א' סימן א' כולל סוד השמות.

כבר התפרסם לכל בעלי הלשונות שהלשונות דיבורם נזכרים בפה, להורות במ על עצמי הדברים הנמצאים ועל מקריהם. ואין דבר בכל המציאות אלא מה שהוא עצם או מקרה. והעצם יחלק לחלקים והם עצם נפרד ועצם מורכב. וכן המקרה נחלק לחלקים והם מקרה נפרד ומקרה דבק. והשם שיורה על העצם יחלק לחלקים שם אחד ושם מורכב, וכן המורה על המקרה. ועל כן ראו חכמי הלשונות שכל השמות בין עצמיים בין מקריים נחלקים לשלשה כללים עליונים חלוקה מוכרחת, והם נבדלים ונפרדים ומשותפים. וזה פירושם בקצור, הנבדלים הם השמות שנבדל כל נמצא מזולתו בעצמו ובשמו, כגון אש מרוח ורוח ממים ומים מעפר ועפר מאש, וכן בהפכם זה מזה. שאין כל אחד הוא חברו בפועל, ואע"פ שהוא וחברו עצם אחד בכח, ר"ל שעצמם מחומר אחד. והם נבדלו בעצמם מצד צורתם בפעל, ועל כן נבדלו בשמם. ואמנם בשוב האש רוח, הנה ישתנה שמו ויקרא רוח, לא מפני שנוי חומר כי חומר האש הוא בעצמו חומר הרוח, אבל מפני שנוי צורתו. והנה ידמה זה הדבר מצד השנוי להיות מציאות השם והעצם יחד דבר נמשך, אלא שהאש כבר הוסכם שמו בכללו ולא ישתנה כי אם בהשתנות חלק ממנו. והחלק הוא אשר השתנה מצורה לצורה ומשם לשם, ועם כל זה לא נשתנה כל עצמו ולא שמו הכללי. ואם כן מקרה הוא שקרה לעצם הפרטי ולשמו עמו, וכן לשאר הדברים כולם. והנרדפים הם שהשמות רבים והעניין הכולל את כולם הוא אחד, כגון דרך ונתיב ואורח. והמדקדקים קראום שווים בפתרון ונחלקים במבטא. והמשותפים הם הפך

הנרדפים, והם שהשם עליהם אחד והעניינים רבים משתנים. ומפני שהיו הנרדף והמשותף הפכים היה הנבדל אמצעי מבדיל בין שניהם. והמדקדקים קראו המשותפים שווים במבטא ונחלקים בפתרון, וזה בכלל.

ואמנם המשותפים נחלקו לששה חלקים יש מהם משותפים שנקראו גמורי השיתוף כגון רוח מזרחי ורוח הקדש, שנשתתפו בשם רוח לבד ונבדלו בעניין הבדל גמור. מפני ששניהם שני עצמים שאין בין עצמותם שיתוף שיורה שבעדו נשתתפו להקרא שניהם בזה השם המיוחד. ויש מהם מוסכמים והוא שיהיה שום עניין מעמיד שני העצמים שהשם על שניהם אחד או עצמים רבים. והשם ההוא המיוחד לנקראים בו מורה בהסכמה על כל אחד מהם מצד שהם משותפים בעניין ההוא. ואשר מקיים לזה העצם הנקרא בשם זה הוא בעצמו המקיים לזולתו מכל הנקראים בשם ההוא המשותף להם בהסכמת הלשון, בשם החי שהוא שם נאמר בהסכמה על אדם ועל חמור ועל שור ועל כל אחד ואחד מבעלי חיים. מפני שעניין החיות הוא עניין נמצא בכל אחד מהם, והוא המקיים עצם כל איש ואיש מהם. כי החי הוא גוף ניזון מרגיש, וזה הגדר הוא משותף לכל חי. ויתכן לומר זה גם כן על כל מה שהוא סוג או מין או איש, ששם הבדל עליהם שווה בהסכמה שגם הסוג, כגון גוף הוא מעמיד כל בעל גוף. וכן המין שהוא האדם, וכן המדבר שהוא הבדל והוא מעמיד עצם האדם שגדרו חי מדבר.

וידוע שכל גדר מורכב מסוג משותף ומהבדל מבדיל מין ממין מאשר השתתף תחת הסוג. שכל סוג כולל תחתיו שני מינים לפחות, ועל כן השם המוסכם כולל סוג או מין או הבדל, המורים על עצמות מהות דבר, ולא יורה על סגולה ולא על מקרה, מפני שאין הסגולה ולא המקרה מן הדברים המקיימים את העצם. וזה שכבר יתכן שימצא הנמצא בסור מעליו המקרה או הסגולה לפי

המושכל. ויש שמות שהן מסופקים והוא השם הנאמר על שני עצמים נמצאים משותפים בעניין שהוא בלתי מקיים מהות כל אחד מהם או על עצמים יותר מהם. כשם אריה שהוא נאמר על החי ועל המת ועל המצויר בכותל. וכבר יאמר על הנראה כמראה או במים, אבל אותו אין לו מציאות כי אם בדמיון. ואנחנו דברנו בנמצאים, אלא שהשיתוף בין אלה הנקראים כשם אחד אינו מצד הדבר המקיים עצם כל אחד מהם, אבל מצד מקרה שקרה להם, והוא צורת התואר כלומר תבנית הגוף. וידוע שאין התבנית מקיים עצם האריה האמיתי, כי אם צורתו הטבעית הפנימית שהיא הנפש החיה הזנה והמרגשת. ולא נשתתף בזה האריה החי עם המת, ולא עם המצויר כי אם כשם אריה לבד.

והנה דומה השם המסופק משני צדדיו לשני השמות הנזכרים, דומה למשותף הראשון הגמור האמיתי מצד היות זה העצם זולת זה האחד באמתות, ודומה למוסכם מצד היותו נקרא כשם אחד עם זולתו, מפני עניין מן העניינים ששיתף ביניהם, שבעבורו נקראו בשם אחד יחד. ומפני התדמותו לאלו השני שמות נקרא מסופק. ויש שמות נאמרים בכלל ובפרט, והם כשיקרא מין מהמינים בשם סוגו, כשם כוכב האמור על כל כוכב וכוכב מכוכבי השמים בדרך כלל. והוא גם כן אמור בשם משותף מיוחד פרטי לכוכב אחד מיוחד, והוא כוכב חמה הנקרא כוכב השכל. אשר גלגלו הוא השני אשר על גלגל הירח, והוא כדמות סופר לחמה. ועל כן נקרא כוכב חמה. ועל החציר גם כן והדומים לו נאמר שיש לו שם כללי ופרטי. כללי מפני שכל העשבים לפי מיניהם שמם חציר ויש מהם אחד מיוחד ששמו ג"כ חציר, והוא שתרגומו כרתי. ויש שמות שנקראים מושאלים, והם המורים תחילה על עצם דבר, והונח והתפרסם השם ההוא על העצם ההוא, ואחר כך הושאל מהעצם ההוא שהתיישב עליו בתמידות אל עצם אחר, אלא שלא התיישב על העצם האחר כמו שהתיישב על הראשון, כשם האריה המיושב על

אחד ממיני בעלי חיים, ומפני שהוא גבור יקרא הגבור שבכני אדם לפעמים בשם אריה. וכאלה אצל החרוזים והפייטנים אין להם קץ, ר"ל שמשאילים השמות בדמיונות מזה לזה. ויש שמות שנקראים מועתקים כלומר שיורו על עניין אצל העם והוא מפורסם אצלם. ואחר כך הועתקו אצל החכמים אל דברים שאין הכוונה בהם שווה עם כוונת העם, כשם תפילה שהוא שם בקשה אצל העם, והועתק אל עניין אחד מיוחד בצורה מיוחדת אצל החכמים והנביאים. ותן שם זכר ונקבה ובנים ובנות וכיוצא בהם רבים.

והנה אלה הששה חלקים מכלל השמות המשותפים, וגם כן יש עוד שמות רבים מהם נגזרים ומהם כינויים ומהם תארים ורבים אחרים. אמנם השם הנגזר כגון לבן מלובן, וחכם מחכמה, וצדיק מצדק, ואלה הם מתוארים במה שנגזר תוארם משם התואר. ואמנם התארים הם הלובן והחכמה והצדק והדומים להם. והכינויים שהם חילופים, יתכן שיהיו בתיבות שלמות כגון אני והוא ואנחנו ואתם והם. ויתכן שיהיו באותיות מחוברות אל שמות ואל פעולות, כגון חכמתי ומעשי, חכמתך ומעשיך, חכמתנו ומעשינו, וכן חכמתם ומעשיהם. גם בני ראשי כנך ראשך וכיוצא בהם. ויש שקרא אלה הכינויים בשם עשרת הקונים מפני השתתפם לעשרה. ואם תשים הבדל בין זכר ונקבה ויחיד ורבים כמו שתשמע יעלו ליי"ב כינויים בהכרח שכן ראוי להשלים כל העניינים הנמצאים בדבור עד ליי"ב חלקים כמו שנאמר בחלק ג' מזה החלק שאנו בו עתה. ויש שמות מורכבות הרכבת ספור וענייני השמות משתנים בשינוים רבים. וכבר חלקום המדקדקים לחלקים רבים מאד, ועדין לא הגיעו אל תכליתם ולא יגיעו לעולם שאין להם קץ. ואנחנו רמזנו פה עניין השמות כדי לגלות בו לפנים מה שתשמע בעזרת ה' יתברך.

חלק ק' עניין ב' סימן ב' כולל עניין הפעולות.

מפני שהשם יורה על מציאות עצמי או מקרי והפעולה אינה לא עצם ולא מקרה אלא עניין מיוחד אל עניין, נאמר בה מה שתשמע והוא זה. דע שהפעולה יש ממנה נמצאת בכח ויש ממנה נמצאת בפעל. ויש ממנה טבעית ויש ממנה מלאכותית ויש ממנה מקריית. ואמנם מה שבכח יחלק לשני חלקים קרוב ורחוק. הקרוב הוא שקרוב אל הפעל מאד, והרחוק הוא שרחוק מהפועל. ולפיכך יכנסו ענייני קירוב וריחוק עוד בין הקרוב ובין הרחוק, כאמרך חומר האדם הרחוק הם היסודות, והקרוב הוא שכבת זרע הנקרא קרי והאמצעיים הם מה שביניהם. ואמנם הפעולה הטבעית היא כאמרך האדם כותב בשעת הכתיבה שאז הוא פועל בפעל, והגלגל מתגלגל בפעל תמיד. ואמור שאין הפעולה לא עצם ולא מקרה כי אם יחס מתייחס אל הפועל שפועל אותה ואל הנפעל הנושא אותה. והיא אינה עצם שאינה גוף וגם אינה כח בגוף, שאם היא כח אינה פועל. ואם תאמר שהיא כח פעול ועומד עם כן היא עצם. רק יתכן לקרואתה על פי יחס התואר שבו יתואר הפועל ותואר שבו יתואר הפועל הנמצא בעצם נושאו או המקרה. ואמנם הפעולה הטבעית היא העצמית בין תמצא תמיד בכח המוכן לצאת לפועל, בין תמצא בפועל כגון כובד הגופים המורכבים ברוב הרכבתם ממים ועפר. וקלות המורכבים ברוב הרכבתם מאש ורוח, וחמימות האש ולחות המים, ועליית זה למעלה וירידת זה למטה וכיוצא בם. ואלה העניינים גם כן הנמצאים בפעולות הטבעיות יקראו מקריות כמו שיקראו עצמיות כי אינם עצמים אבל קראנום עצמים. מפני היותם מתמידים עם העצמים הנושאים אותם ולא ימצאו בלעדם בפעל כלובן בשלג והשחרות בזפת. וקראנו המקרה הקורה לעצם עת מהעתים. ועוד נעדר ממנו כחוס למים וכלחות לדונג וכיוצא בם מקרים עתים. ואלה הדומים להם הם הפעולות הנמצאות בטבע

ונקראו טבעיים ונמצאו מחויבים הטבעיים באלה המקריים הנזכרים הקורים לטבעיים בהתהפכות לעתים ונקראו מקריים. ואולם המעשים המלאכותיים הם הנעשים ע"י אדם לבד, וכל באי עולם לא יבראון חומר אחד לא קטן ולא גדול לא רב ולא מעט וגם לא יעדירוהו מהמציאות המוטבע. אבל המלאכה היא דומה בקצת עניין לטבע, שהיא נתינת צורה בחומר בעל מזג. והנה על זה יוחסו הפועלים אל פעוליהם והפעולים אל פועליהם. ויחס הפעולה הוא המשותף לשניהם להתייחס אליה וליחסה אליהם. ומפני שאין פועל בלתי זמן ובלתי מקום יוחסו גם כן הפועל והפעול והפעל אל זמן ואל מקום. ומפני שאין פועל בלתי ארבע סיבות, והם החומר והצורה והפועל והתכלית, יוחס כל פועל אל ארבעתן, שהוא סיבת מציאותן. וכל אלה העניינים מבוארים בספרי החכמה.

ואולם אנחנו נזכיר פה עניין יחס הפועל אל הזמן לבד עם הפועל והפעול, והשאר יבוקש במקומו וימצא ויובן משם בעיון המשכיל. ונאמר על זה שהפועל הנה יהיה יחיד או רבים. והיחיד נחלק לשני חלקים זכר או נקבה, והרבים גם כן נחלקו לשני חלקים זכרים או נקבות. והמדברים המורים על הפועל יחלקו לשלשה חלקים, והם הנמצא המדבר עם הנמצא השומע על שלישי בלתי נמצא לפניו, והמדבר על עצמו, והמדבר על חברו פנים אל פנים על עצמו של חברו. ויכללו אלו שלשת החלקים ג' נמצאים כלליים, והם אנחנו אתם הם. וג' נמצאים פרטיים והם אני אתה הוא, ונקרא אלו כינויים. חלקם עוד לזכרים ונקבות ויעלו ליי"ב חלקים. ואם חסר מהם דבר דע שהוא מחסרון הלשון. והנה בלשוננו כשנרצה לייחס פעל שכבר עבר באחד מן הבניינים אל פועליהם יחסו מהלשון שלשה שמות משנים העשר ונכפלו השלשה, ולא נתייחדו למי שראוי לייחדם אליהם ונשארו אם כן תשעה. ואלה הם פעל ראובן אתמול פעל פלוני פעלה אשתו פעל פלוני פעלו ראובן ושמעון, פעלו רחל ולאה, פעלנו אנחנו אברהם ויצחק, פעלנו אנחנו שרה

ורבקה, פעלתי אני יעקב, פעלתי אני בלהה, פעלת אתה יעקב, פעלת את זלפה, פעלתם אתם עמרם ומשה פעלתן אתן יוכבד וצפורה, אתמול פעל פלוני. הנה הנזכרים ביחס הפעולות הם י"ב ואמנם היחידים הם ששה והרבים הם ששה. והנה נכפלו שנים מן הרבים והם פעלו פעלו, גם פעלנו פעלנו. ולא נתייחדו בם הזכרים מהנקבות כמו שנתייחדו בשאר דברים. ואם כן היו הנכללים ארבעה ונעלמו שנים מהששה, ועוד נכפל אחד מן היחידים והוא פעלתי פעלתי שלא נתייחד בם זכר מהנקבה, כמו שנתייחד בשאר היחידים. ואם כן היו הפרטים חמשה ועלה הכל תשעה ונעלמו שלשה ויש לשונות שחסרו יותר ויש שחסרו מעט ויש שחסרו בשווה בלשוננו, כלומר תשעה אבל להוסיף על י"ב לא יתכן, לפי הדבור הטבעי שאין הנמצאים לא יותר ולא פחות. ואלה הם הקונים בעצמם, הוא, היא, הם, הן, אנחנו, אני, אתה, את, אתם, אתן. והנה לפי זה הלשון עלו הכינויים עשרה, כי פעלו פעלו שהיו שווים לשנים, התייחד כל אחד ונבדל בין מ' לנ' בעניין הם והן, ולו היה אפשר להשלים כולם היה דבר מעולה, ויראה ממה שמצאנו אנחנו גם נחנו וגם אני גם אנכי, ולא מצאנו זה הכפל בזולתם, שהכוונה בלשון היתה להבדיל בין הנקראים בהם. ולא נאריך בזה פן נהיה לבוז, ואין טענה מפני שמצאנו אתנה במקום אתן, ולא ממה שבא אתם לנקבות במקומות, כי זה גם כן מכלל בלבול הלשון, או לסוד מן הסודות האחדים.

הנה זה אשר זכרנוהו הוא לפועל שעבר ואמרנו שסוכל י"ב לפי חלקי הנמצאים מצד הדבור. ואמנם מפני שהזמן עוד נחלק לעומד ולעתיד, בא הפעל מורה על שניהם, ונחלק העתיד לשני חלקים ולח' דבורים. ד' מהם צווי ומורה פעל עתיד להפעל, וד' מהם עתיד על ד' פועלים. והצווי מפני שהמקבלים אותם אינם כי אם ארבעה והם יחיד נחלק לזכר או לנקבה. ורבים נחלקים לזכרים או לנקבות, כאמרו בצוותך להם מצוות ראובן שמור זה הבית עתה או מחר.

אבל על עבר לא יתכן לאמור שמור, שכל צווי עתיד ואינו עבר. רק יתכן להאמור לקיים ההוה עתה, אך התחלתו מעת המצוה ואילך או תעמוד או לאו, ואין שום מצוה כי אם פנים אל פנים. והבן זה שהוא סוד גדול מהגדולים שבכל התורה, כי מה שאני כותב פה אינו ריקם מהסוד, שאיני בא להעתיק בחבור זה ספרי המדקדקים, אבל באו העניינים בו לעניין הערה אל דבר מוכרח, או מועיל לכוונת החבור. ומזה עוד שתאמר לנקבה בציווי שמרי זה הבית בזמן פלוני, וכן לרבים שמרו ולרבות שמרנה. והנה עשרת הקונים שהם הכינויים יוסיפו על שרשי השמות או הפעלות, עשרה אותיות בסופן להבדיל בין הקונים בשמות. כאמרך שמי, שמו, שמה, שמך, שמן, שמנו, שמם, שמו, שמכם, שמכן. ובפעלים כאמרך פעל פעלה כמו שרמזתי כם ובכינויים, אלא שהפעלים יחסרו אחד כמו שזכרתי, אבל הכינויים עשרה כמו השמות. ואחר שהתחלתם מן הוא היא תבין סודם.

וכן תבין סוד התחלת שלשת הכינויים של השמות שהם שמי שמו שמה כי סופן לעדות. וכן סוף הציווי בשלשה מהן גם כן, שמרי שמרו שמרנה. והתעורר מדברי אל השם ותשים מעלת השם המיוחד יתברך. ועוד הפועל מורה על עומד וכן הפעול עומד, ולא יקרא פועל אלא הפועל בפועל בעת הפועל. ואם פעולתו תמידית בלתי העדר גם הוא תמידי בלתי העדר. וזה מושכל ראשון, ואם יעדר הפועל והנה הפעול עומד ככתיבת הספר אחר שנכתב, ואע"פ שהפועל חי או מת לא יקרא פועל, אבל הפעול יקרא פעול כל עוד שהפעל נמצא בו, ואם נעדר פעלו במחיקת אות מהלוח לא יקרא פעול אז, אבל יאמר עליו שכבר היה פעול, אבל אינו עתה פעול בפועל כי אם בכח קרוב או רחוק. והנה היו הדיבורים הנאמרים בפועל, והם כאמרך ראובן כותב, לאה כותבת, אברהם ויצחק כותבים, שרה ורבקה כותבות, ותי"ו כותבת באה במקום ה' של כותבה, והכל שווה בלשון. וכן עוד עניין הפעול, כאמרך הספר

כתוב, האגרת כתובה, הספרים כתובים, האגרות כתובות, וגם אלה הם ד' דבורים. ולא יתכן להוסיף עליהם ולא לגרוע מהן כלום. שאם ימצא אחד בלשון ואע"פ שלא ימצאו השאר, בין מכלל כל הבניין בין באחת משש מעלותיו, תוכל לבנותו בכל מקום שתרצה.

והנה יש שני עניינים שהן שורש לכל דבר שיאמר עליו עניין פעל, והם שמות ראשונים לפעל. כאמרו בניין או בנינים שעליהן תבנה כל פעולותיו, עבר ועתיד ועומד. והפעל לא יתגלגל על השם העצם שאינו מקבל רבוי ולא סמיכה, אבל יתגלגל על שם התואר ועל המקרה שהם מקבלים רבוי או סמיכה. והכלל של כל שם שיחובר לו בסופו אות, אבל לשם העצם לבד לא יחובר לו אות בסופו לעולם, אך יחובר לו מלפניו. וזה גם כן סוד גדול ודעהו, וכבר ימצא שם העצם נגזר. והנה שם הפעל נחלק לשני חלקים, אחד מהם הוא שם יחיד ורבים, והשני שם יחידה ורבות. כאמרו קדש קדשים או קדושה קדושות בדגשות השי"ן. כי הרפויים מורים על תואר המתואר באלה וכיוצא בם. ומקור הפעל הוא כולל שלשת חלקי הזמן, והם היה והיה ויהיה. והוא לבדו כמו שמור או זכור, ויש לו דרכים רבים בכל הבניינים. ואין אדם יכול לפרש עניינו בטוב כי מפני היותו מקור היה עניינו נעלם. וכבר יתחברו לפניו ד' אותיות בכל"ם, ולא יתחבר אליו אות אחרת לשמשו, אבל כבר יתחבר אליו ו' השמוש. כמו "ועשה אותו יום משתה ושמחה" (אסתר). וכן יתחבר אליו ה"א התמיהה, כגון "האמר למלך בליעל" (איוב לד' יח). ולא יתחבר אליו אות אחרת. וכן יתחברו אחריו כל עשרת הכינויים, והיותו ד' מדרגות עם בכל"ם. ובהיותו מקור כולל כל זמן יורה על היות חומר אחד לד' יסודות, והוא משותף בכלם והוא מקור להן. וזה עניינו שמור ש' קמוץ הוא מקור, ושי"ן שווה הוא צווי. ומן המקור הראשון ומן הציווי תמצא שרש כל תיבה, ולא תמצא שום אות משמש עם הציווי. כי אם אות ו' והוא הנוסף, כגון צא ועשה וראה ועשה. וכשתוסיף בכל"ם תאמר

כשמור בשמור לשמור משמור. והנה שב להיות שי"ן מנוקד בשוא בעבור התוספת של ד' אותיות. אמנם כהיות שם ו' השמוש לא ישתנה ממקצותו וכל ה"א מותמה לא ישנה המקור אלא בכ"ף בבוא אחריו אות מהגרון מהנמשכים אתו.

והנה העתיד כולל ד' עניינים על ד' נמצאים, והסימן שיורה עליהם הוא אותיות אית"ן. וזה עניינם ראובן מדבר על עצמו ואומר אשמח, ובדברו על חברו הנסתר אומר עליו לוי ישמח, ובדברו לפניו אומר לו תשמח, ובהיותו כולל אחרים עם עצמו אומר לו נשמח. ואע"פ שימצא עוד אשמחה הוא שווה לראשון וכן ישמחו הוא לרבים, וכן נשמחה וכן תשמחו וכן תשמחה, כל אלו נכללו באית"ן. והנה גם זה היה הדבור ראוי להיותו נדבר על פי הצורה שזכרנו, בין יחיד לרבים ובין זכרים ונקבות עד תומם בזה הדרך. אלא שחסרו מהם מה שתראה. והמשל בזה אני ראובן אלך, אני תמר אלך, אנחנו שמעון ולוי נלך, אנחנו רחל ולאה נלך, יהודה ילך, יוסף ושלמה ילכו, שרה ורבקה תלכנה, יהודה ויוסף תלכו, שמואל תלך, שרה תלך, שרה תלכי, יוכבד וצפורה תלכנה. הנה אלה הם י"ב דרכים ו' ליחידים ו' לרבים והחסרון שבלשון בם, הם ביחידים ב' וברבים ב'. ואם כן נשארו ח' שלא נכפלו, ד' ביחידים וד' ברבים. וכפי זה הדרך אתה צריך לחקור בשאר הבניינים הכבדים כמו שראית מזה הבניין הקל אשר העירותיך אליו. כי לא כתבתי זה העניין בזה החיבור, אלא להעריך אל סוד הלשון לפי ההכרח אשר אי אפשר להשיג מה שיבוא לפנינו כי אם בהקדמות כאלה, שהן מוכרחות להקדימן כדי להגיע אחריהן אל הכוונה בחבור, והוא ידיעת השם באמת. והשכל מוכיח שאם לא תקדים ידיעת סתרי הדבור להשגה, לא יתכן להיות ההשגה המושכלת המקובלת מהשם, שלימה. ואמנם עם ידיעת ההקדמות הנרמזות, ההשגה קלה להכירה, אם לא ימנע מזה מונע חיצוני או פנימי או רצון אלהי.

חלק ר' עניין ג' סימן ו' כולל דרכי המלות.

כל לשון כוללת שלשה דברים אלה שמות פעולות ומלות. וכבר ביארנו השנים מהם בקצור כפי עניין כוונת החבור, ונשארו לבאר המלות, שהם דבר השלישי מהם. ונאמר בהם שהמלות הם הדיבורים הנקראים קשר לעניינים המכוונים, והם מקרים ואע"פ שהם הכרחיים בדבור. וזה כי באמרו שם כגון יעקב לא תובן ממנו כוונה לעולם, ואע"פ ששם העצם הוא שרש שהוא מורה על מהות הנמצא ועל עצמותו. ואפילו אם תרכיב כמה שמות העצם יחד לא תובן מהם כוונת עניין, עד שתשתף לשם פעל. וגם הדברים הרבים צריכים לקשרם במלות נפרדות או באותיות נקשרות בשמות או בפעלים. כאמרו ראובן שתף אליו פעל אחד כגון יצא, ואמור ראובן יצא. והנה מן השם לבדו לא הובן דבר מכוון, ולא מן שיתופו אל פעל עד שתוסיף להם דברים אחד או רבים כגון מן העיר היום. ואז תושלם כוונת הדיבור בהזכירך הכל יחד, כאמרו ראובן יצא מן העיר היום. ואם השם המורה על דבר נמצא לא השלים הדבור לבדו כל שכן המלה שהיא מן או מ', כי מן העיר כמו מהעיר, שאינה מורה על שום נמצא. ומכאן תתעורר לדעת שדרכי המלות הן רבות מאד והן משונות זו מזו. וגם תתעורר מכל מה שאמרתי להבין מתוכו מה שאומר מכאן ואילך בע"ה בחלקים הבאים.

הנה כבר ביארתי לך מה שראוי לבארו בשלשת חלקי הדבור אשר כל לשון בנויה עליהן לפי עניינו. ושמתי אלה החמשה פרקים הבאים אחריהם הנחלקים לחמשה חלקים ראשונים, בדמות הקדמות כוללות בקצרה למי שיבוא בחמשה פרקים הבאים אחריהם הנחלקים עוד לחמשה חלקים אחרים. והנה כללו אלה החמשה החלקים הגדולים ב' חלקים קטנים פרטיים להם, וגם

החמשה חלקים אלה הגדולים הבאים יכללו עוד י"ח חלקים קטנים פרטיים להם. וסימן כלם כח"י. חבר אליהם י' חלקים גדולים ויבוא הכלל חיי"ך, וסימניך "כי הוא חייך ואורך ימיך". והשמר לן פן תשכח את הדברים האלה, ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך, כי הו דברי אור השכל הראשון, ועל כן יאיר בלבך כוכ"ב מחדש ותכין שם חשבון מחשבון שם ותחיה בו חיי עד.

חלק ו'

סימני אותיותיו ש'ת' חלקיו שנים וענייניו שנים והתיבה א'ל'.

חלק ש' עניין א' סימן א' כולל אותיות שם המיוחד.

כל מי שיש בידו שום קבלה מידיעת השם ורוצה להשלים שכלו עמה ולהוציא קבלתו מכח מקובל אל כח מושכל צריך שלא תתבהל נפשו על מה שיראה בספר זה. ואם תתפעם רוח קבלתו יקרא אל יוסף פותר החלומות, או אל דניאל אשר הוא מימינו ויפתור לו חלומותיו. ולא תהיה נפשו עגומה עליו, בראותו דברים עמוקים בתחלת מחשבה. ואם לא ימצא פותר ומתיר קשרים ייגע עד שיבין כוונתי, שאני יודע שאם הוא בעל שכל ועצם מוחו זך ועיין והסתכל בשום דרך מכל הדרכים האמתיים, ישיג דעתי וישמח בה מאד. ואם לא ישיג דעתי על ידינה כפי רצונו ולא כפי דעתו המקובלת אצלו, אלא כפי האמת אם יוכל. ולא ישא פנים לקבלתו אם היא בלתי מושכלת כדי שיקשה על קבלתו המושכלת המקובלת מן השם ומן משה. אבל ימחול על כבוד קבלתו המותחלת וידחנה מפני קבלתו המושכלת. ויחשוב שקבלתו היא היתה אתמול קבלתי גם כן, טרם הולד בליבי עיני השכל. והוא הזמן אשר בו לא ראיתי אור, ואם הוא בהיר בשחקים החשקים בשם. ואולם בראותי אור באור השכל, דלגתי בו מעניין שפל אל עניין נכבד. והיו לי שתי הדעות ובחנתי ובחרתי לי הנכבדת, וגם שמרתי הראשונה. וכל המתדמה לי ולדומים לי בזה העניין בדלגו מעניין לעניין, ובהרימו דגל העניין הנכבד למעלה יורם ממנו נסו ויתעלה דגלו מאת השם. וקורא אני עליו "ודגלו עלי אהבה" (שה"ש ב' ד'), אל תקרי דגלו אלא דלוגו. ואחר שהתריתי כך בהתראה קטנה, והזהרתך על מה שראוי להזהיר עליו בדברים מעטים שבאו

במקומות רבים. אחל בסתרי אותיות השם הנכבד והנורא, ואודיעך איזה אותיות הם בע"ה.

דע בני והבן כי אותיות השם הם ארבעה, אהו"י, ונקראו בכללם אותיות ההעלמה. על דרך "זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר" (שמות ג' טז). ונאמר בקבלה לעלם כתיב, כלומר שראוי להעלימו. ועל כן היו אותיותיו אותיות ההעלמה. זהו המוכן לעם, אבל לנעלם אינו זה, כי אם לעלם הוא דבור משותף. ועניינו האחד הוא ענין ההעלם, והשני הוא ענין המעלה, והוא שאותיות השם ראוי לעלם, כלומר לעלה אותם, והוא כמו להעלם למעלה הראויה. והעד על זה אמרו מיד וזה זכרי, שהורה על זה שהאדם חייב להזכירו. וסוד לדור דור מורה שכל דור ודור מתגלגל בשם לפי הזכרת שמו. והפך ההזכרה שכחה, וכבר הזהיר ואמר פן תשכח וכו', והרמז "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח" (דברים כה' יט). שכבר נאמר "כי יד על כס יה מלחמה ליי בעמלק מדר דר" (שמות יד' טז). והנה דר מלשון דירה, ועניינו כלל הזמן שהדור דר בעולם ולא נשכח זכרו. שכן כתיב "אין זכרון לראשונים" וכו' (קהלת א' יא). וכתיב "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת" (שם ד'), אבל השם כבר נאמר עליו "יהוה שמך לעולם יי זכרך לדר ודר" (תהלים קל"ה יג), ונאמר עוד בגלוי הסוד "מלכותך מלכות כל עלמים וממשלתך בכל דור ודר" (שם קמ"ה יג). ונגלה יותר באמרו "אתה יהוה לעולם תשב כסאך לדר ודור" (איכה ה' יט), הורה במלכות ובשם ובמהות סוד לעולם באמרו מלכותך ושמך ואתה, כי הם שלש מעלות לייחוד הוא ושמו ומלכותו.

וכבר נודע כי שם הוא סימן מורה על מציאות עצם או מקרה. וסוד הש"ס, ה"א ש"מו מ'לכותו, ועוד הו"א ש"ס מ'לכות, סופי תיבות וראשי תיבות ותוכי תיבות הש"ס אמ"ת וכל"ו, והאמ"ת מושכ"ל,

והא"ם מושכל"ת, והש"ם כל"ו אמ"ת, והאמ"ת כל"ו ש"ם, והמושכ"ל אמ"ת. והסוד הוא זה הבינהו, שם מלכות, הוא מלכות שם הוא, ובשם יתעלה הוא שמו והוא מלכותו בעצמו. ואין זה דבר שידומה אבל הוא מושכל, כי במדומה יפול ציור הרכבה ואין בשם הרכבה. והנה נזכר עוד ג' מעלות להורות בם על סוד הדורות. והדור מיוחס לדריים בעולם והעולם מיוחס לזמן והזמן מיוחס לעולם. והמעלות הם זכרו וממשלתו וכסאו, וזכרו נמשך לשמו, וממשלתו נמשכת למלכותו, וכסאו נמשך לעצמו. והדורות נמשכים לעולם ולזמן, ואלה ההמשכות הנזכרות ידועות לכל משכיל מקובל. והנני רומז סודם לבעלי השכל, אין ספק שהנמשך אחר הממשיך, הנמשך פחות ממנו בהיותם משני מינין. אבל בהיותם ממין אחד יתכן היותם שווים במעלה, ואע"פ שאינם שווים במציאות. ומפני היות הנמשך או הממשיך אחד מהשלשה חלקים, והם נבדל או כח בלתי נבדל או גוף, נצטרך להכריח בשכל, מי נמשך אחר מי מאלו השלשה.

ובדעתנו שהשכל הנבדל מושך ואינו נמשך, נדע שהכח או הגוף נמשך אחריו והוא בלתי נמשך אחר אחד מהם. ובדעתנו שהשם שהוא הסיבה הראשונה לכל המציאות, הוא מחויב המציאות בבחינת עצמו, והוא שכל בעליונה שבכל מדרגות המציאות. ידענו גם כן מזה שהכל נמשך אחר עצמו, וכל מה שידומה מהתוארים המיוחסים אל עצמו, כולם נמשכים אחר עצמו, אחר שאין בעצמו שום הרכבה, שאם היה מורכב לא היה מחויב המציאות בבחינת עצמו. אבל בבחינת שני חלקי הרכבתו וכל הרכבה הוא מקרה שקרה לנרכב, וכל נרכב יש לו מרכיב. וכל זה כבר התבאר במופתים בספרי החכמה, ואם כן כל שם שיורה עליו יהיה שם מורה על מציאותו או על הבדל שבו נבדל מזולתו. וזהו מנהג הוראה על העצמים הנבדלים בהבדלם, או יורה על תואר מיוחס אליו, או על היותו פועל, או על מה שידמה שום שלמות בתחילת

מחשבה אצל ההמון, אשר אין להם השגה במציאותו כי אם בקבלה. ואם כן הנה יהיו כל שמותיו נמשכין גם כן אחר השם המיוחד לו, כמו שכל נמצא נמשך אחר מציאותו, ויהיה השם הנכבד והנורא הנקרא שם המפורש לבדו ראשית לו כל שמותיו. כמו שהוא עצמו ראשית לכל העצמים, והוא כולם בפעל, והם כולם עומדים בכוחו. ומפני שהשם עיקר לזכר, והזכר אינו כי אם בשם ימשך הזכר אחר השם. ומפני שהמלכות עקר לממשלה, שכל מלך מושל ואין כל מושל מלך, תמשך הממשלה אחר המלכות. ומפני שהעצם הראשון עיקר לכל עצם, ימשך כסא העצם אחר העצם היושב עליו. ואם היה היושב על הכסא גוף, היה צריך אל כסא שהוא גוף לשבת עליו. אבל השם יתברך שהוא אינו גוף ולא כח בגוף, אינו צריך אל כסא שישב עליו, אבל אם יוחס לו שם כסא יהיה הכסא עניין בלתי גוף. מזה תבין שהכסא ההוא הוא עניין מעולה, ואעפ"כ הנה השם עליו בדמות, "והנה יהוה נצב עליו" (בראשית כח' יג'). על הסולם על דרך משל.

ואחר שהדבר כן איך יתכן למצוא שם שיורה על אמיתת מהות עצמו ית' שהוא עניין בלתי מושג בשכל, ואיך יושג בשאר השגות שהם למטה מהשגת השכל. ואמנם יורה שמו המפורש על מציאותו, ויורה על הבדלו מזולתו. וההבדל ההוא אינו הבדל עצמו מעצם זולתו לבד, אבל הוא הבדל עצמו תכלית ההבדל מעצם זולתו. וגם הבדל ענייני עצמו מענייני עצם זולתו תכלית ההבדל אשר אין הבדל גדול ממנו, כמו שנאמר בחלק הקטן הבא אחר זה. ואמנם בזה אודיע בו איזה אותיות הם שנתייחדו להיותם שם לו ית' שמו. והוא שנאמר שהאותיות כולן כ"ב, ובחר השם מהן כשהודיע זה לבעלי הלשון ד' אותיות, ובא להורות בהם מציאותו. וראה שלא היה אפשר להורות על מציאותו המיוחד כי אם בשם מיוחד, וצוה את משרתיו הכהנים לברך בו את עמו המיוחד המובחר משאר אומות, כמו שנבחר שמו משאר אותיות, ואע"פ

שכולן הן אותיותיו, כמו שכל האומות הן בריותיו. וכאשר היה הוא מיוחד ועמו מיוחד, צוה להביא הברכה באמצעות שבט מיוחד מכל שבטיו, ואע"פ שכולן שבטיו מיוחדים. וכמו שהכל מיוחד בחר ברכה מיוחדת, ואם היא משולשת כמו ששמו אחד משולש וכמו שעמו אחד משולש, כהנים לויים וישראל וכולן ישראל. אבל אין כולם לויים, וכן כל כהן לוי אבל אין כל לוי כהן. ואחר שהודעתך זה אודיעך שאין שום שם פחות משתי אותיות בשום פנים. והנה הם הראשונים הנבחרים מכל האותיות שהם י"ה, ועוד נבחר ו' לשפתו אל השם ועוד נבחר א'. והנה אלה הד' הם אותיות השם, והם אשר מציאותם בכל. וכל גלגול מתגלגל על שם המיוחד אין בו שום שתוף מאות אחר כלל, כי אם מאלה הארבעה, והם הם לבדם אותיות השם המיוחד. ואחר שהודעתך זה שמע מה שאומר בהם כסתריהם לפי הקבלה בחלק זה.

חלק ת' עניין ב' סימן ל' כולל עניין הוראת אותיות השם.

בעבור שהשם נמצא חייב מציאות יורו עליו האותיות, אשר מכללם במספרם התחייב מציאות כולם בהכרח והם כולם יח"ד. ומה שהוא ראשית כל מה שנמצא אחריו, והתחייב מרצונו הוא האלוה יתע'. ועל כן צריך שיורה עליו אות שיורה שכן עניינו עם הבאים אחריו, וזהו אות א'. כי א' הוא אות נמצא ראשון לכל האותיות במדרגה, ולא יתכן להזכיר אחד מהן במבטא בלתי א'. וכל נקוד שמניע אות עמו תנועת א' משותפת. והזכר כל האותיות מופשטות מכל הרכבה אחת ואחת, ר"ל מן א' עד ת', עם כל אחד ואחד מהנקודים. ותאריך בכל אות אריכות מעט ותמצא שהתנועה התחלתה משתוף א' עם אות ועם נקוד. ואחר צאת הברת האות מן הפה נשארה הנקודה המשותפת עם א' מתגלגלת בניגון בהארכה כתנועה מתמדת, על דרך משל על הא' לבדה בלי הפסק בינתיים

אלה מנשימה לנשימה. וזה הכרחי לפי מציאות חיי האדם, שאם תפסק ממנו נשימתו אשר היא הסבה הקרובה לחיותו קצת שעה, ימות מיד. ועל שנשימותיו הם סיבות חיותו הקרובות, תורה אות הנשימה שעליה נתלו כל הנשימות על מציאות האלוה שהוא חיי כל חי והוא הסיבה הראשונה לכל חיי החיים כולם, ועליו נתלו כל התנועות מראש ועד סוף.

וידוע שכל ההברות הן חמשה מינים במציאות הדבור. אחת למעלה ושמה חולם וצורה נקודה אחת על סוף האות. ואחת למטה ושמה חירק וצורה נקודה אחת למטה מהאות. ואחת תלויה בין מעלה ובין מטה כאמצע אחר גוף האות ושמה שורק. ואחת למטה מושכת ישרה ושמה קמץ וצורה קו ישר מסוף האות עד ראשו ונקודה אחת תחת הקו באמצעיתו. ואחת למטה ושמה צרי, וצורה שני נקודים אחת בסוף האות ואחת בראש האות מלמטה. נמצא שכל חמש הברות הן למטה ולמעלה ובאמצע, אלא שהאחד התייחד להיות עליון לבד, והאמצעי התייחד להיות באמצע. וציוור למטה נקוד אחד נקרא בשמו ונזכר בהברתו, והשלשה הנשארים היו למטה, ושאר הנקודים מאלו הורכבו. וזה העניין יושלם במקומו בחלק השמיני בסוד מבטא השם.

ודע כי הנשימות אשר לאף הן אלף, רמזו זה "אלף אלפין ישמשוניה" (הניאל ד י'), והוא בגימ' אלף נשימות האף. והנה סודו "ויפח באפיו נשמת חיים" (בראשית כ' ד'), שרמז בו על גדרו של אדם, והוא על שני דרכים. וכן הם שנים חי מת, והוא בגימ' חי משכיל מת. וכמו שאם תעדיר הזכרת אלף מהאות לא יהיה מציאות לאות הנחשב להזכר, כן אם תעדיר נשימה מהאיש לא יהיה מציאות לחייו. ודע זה מה שאמרתי בעניין הנשימה שגם היא שמה נשמה נרמז בסוף תהלים במאמר "כל הנשמה תהלל יה

הללויה", שפירשו בו בסודו הללוהו בכל נשימה ונשימה שכן. ועוד נבאר זה יותר מבואר בסוד מבטא השם בעניין הנשימות ובכמותן ואיכותן ובמהות עצמותן בע"ה. ועל היות א' ראשונה בכל עניינה, ר"ל במערכת אלפ"א בית"א שהיא ראשונה לכל האותיות, ובמערכת מספר האחדים שהיא ראשית לכל המספרים. לפי היותה סימן למספר הראשון, שמצד אחד הוא מספר ומצד אחד אינו מספר. ולפיכך היתה אות א' ראויה להיותה שם לשם, כלומר להורות עליו עם הדבר הנכבד שכלל הנמצאים המיניים והסוגיים. ועוד נודע שהא' היא ראשית לארבע מעלות המספר, שהם אחדים שראשם א' בסימן רמז, ועשרות שראשם יו"ד בסימן רמז, ומאות שראשם ק' בסימן רמז, ואלפים שראשם א' עוד בסימן רמז, והוא חזרה חלילה, ועל כן נקרא האלף אחד. והנה בא להורות בזה שמי שהוא ראשית הוא בעצמו אחרית. והוא מאמר הנביא (ישעיה) שרמז בו על מה שאמר השם אני יי' אני ראשון ואני אחרון, ואשר בא לגלות הוא שהאלף היא מאותיות השם, והיא הראשונה בשם העצם שהוא שם אהי"ה. והי' היא מאותיות השם, והיא ראשונה בשם העצם, שהוא שם יהו"ה, והיא אחרונה במדרגת האחדים, והיא ראשונה במדרגת העשרות.

כל זה הורה על היותו יתברך ראשון ואחרון, כלומר ראשית שאין לו ראשית ותכלית שאין לו תכלית, הוא ראשית לכל נמצא מאתו, והוא תכלית לכולם. שכלם נבראו בעבור התגלות מעלתו לברואיו. ולפי זה העניין צוה השם ליחד לשמו כל בכור, שהוא מורה על ראשית כח המציאות האנושי, כמו שנאמר "ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני" (בראשית מט' ג'). וצוה עוד ליחד לשמו העשירי, להורות על תכלית מה שאפשר להגיע בו מן המציאות לעדות שהוא הכל. ומפני שמן א' עד י' שהם י' אותיות, וכולם מיוחדים אל הראשון שנקראו בשמם הכללי אחדים על שם הראשון ששמו אחד, הוצרך להודיע בראש האחדים ובסוף האחדים, שאין לפנייהם

ראש ואין אחריהם סוף אחדות, ששניהם צריכים להעיד על אחדות השם על פי עשר ספירות בלימה שהם אמיתת האחדות. ולא היה אפשר אם כן שיהיה שמו בלתי שתי אותיות אלו בשום פנים. והנה היו שניהם במספרם כוללים חצי האותיות, ועל כן היו אותיות נקראים עליהם בסימן עצמם. שהנה בחלקך שב אותיות לשני חלקים או"ת יו"ת, ותשים א' לבדה ואחר כך ו"ת, ועוד י' לבדה ואחר כך ו"ת ותהפך ו"ת אל ת"ו בשניהם תמצא סודם ת"ו א' ת"ו י', כלומר סימן ראשון וסימן אחרון, שעניין ת"ו הוא סימן רמוז כמו "והתוית ת"ו" (יחזקאל ט"ד). והרמז שבת"ו תחיה יורה עליו תו של דיו, בו תמות יורה עליו ת"ו של דם. והסוד אותם שמת"ו בל"ב הורה עליהם ת"ו ש"ל ד"ם, ואותם שחי"ו בנפ"ש הורה עליהם ת"ו ש"ל די"ו והבן זה מאד. וסוד די"ו הוא סוד יו"ד, וסוד ד"ם סוד יו"ד ה"א ו"ו ה"א, ופירושו גם הו"א יו"ד הו"א, אלא שאלו המיתוהו בלבם וכסוהו עם דם הלב אשר לא מלו הלב עד שתתגלה העטרה הסובכת בו ועודנו ערל. ועברו על מצות "ומלתם את ערלת לבבכם" (דברים י"ט), והפסיד הייעוד הטוב שהוא "וערפכם לא תקשו עוד" (שם) בסוד הקשת. שהוא הסיבה הקרובה הפועלת למציאות האדם, והיא מצד השני הרחוקה מצד החומר. לפיכך התחייבו מיתה, אשר הם המיתו בקרבם מי שהיה סיבת מציאותם. ואלו החיוהו בנפשם מפני שהסירו מלבם ערלתו, וגלו את ערלתו בכח מילתו ומלוהו, ושפכו את דמו עד שיכירו מהותו ומצאוהו מת בטבעו והחיו מה שכנגדו, והחליפו מת בחי וזולתם המירו חי במת.

ומפני היות כל דם ראשית חומר האדם, היה שם כולל השם המפורש מורכב במבטא. ונאמר עוד כי ת"ו א', גם ת"ו יו"ד, מספר ת"ו עולה את"ה. וכאילו הם שני עדים על השם שהם מעידים עליו ואומרים לו אתה א' אתה י', כלומר אתה ראשון ואתה אחרון. והנה אתה בלשון לעז ו"ת שניהם שווים גם כן במספר. ואחר שהיו אלו

ב' האותיות מורים על השם, והם ראש וסוף לייחוד הוכרחו להשתתף אליהם עוד ב' אחרים אמצעיים, כי מפני שהם זוג אי אפשר להימצא אות אחד לבד אמצעי ביניהם כי אם ב'. ועל כן היו האמצעים ראויים להיותם שם לשם, והם ה"ו ונקרא חשבונם חשבון עגול ונקרא חשבון א' שרש ראשון לכל חשבון וחשבון י' חשבון שלם.

וידעתי שתשאלני ותאמר אחר שהדבר כן, מפני מה לא היה שם אהו"י מורה שהוא שם המיוחד. דע שכן היה ראוי אבל מפני שהשם רצה להעלים שמו, כדי לבחון בו לכות המשכילים ולצרוף ולברר וללבן בו כח שכלם, היה הכרח לכסותו ולהסתירו ולהעלימו. והורכב על זה מאותיות ההעלמה, ולא היה נעלם תכלית העלם, אפילו המשכילים בעיונם אליו לא היו יכולים להשיג ממנו שום דבר. והיה השם נמצא אצלם על דרך מקובל לא על דרך מושכל. אבל היה הכרח שיהיה משותף בין שתי קצוות כדי להשלים בו שני מיני בני אדם, שנאמר עליהם "אדם ובהמה תושיע יי" (תהלים ל"ד). והם שכלים וסכלים אלה בכח עיונם בשם, ואלה בקבלם עליהם שהוא נמצא. והכסילים נאסרה עליהם הזכרתו והם לא יזכירו עוד בשמם, והמשכילים הותרה להם הזכרתו ושמחו מאד בדעתם דרכיה, כמו שאמר הנביא היודעו באמת "לשמך ולזכרך תאות נפש" (ישעיה כ"ח), וכן צועקים הנביאים על זכרו כמו שנאמר "המזכירים את יהוה אל דמי לכם" (שם ס"ב ו'), ועוד "ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ" (שם). וכבר אמר עליהם "יוםם ולילה לא יחשו" (שם), כלומר לא ישתקו מלהזכירו.

ואחר שהדבר כן הנה היתה שם סיבה להעלימו וסיבה לגלותו. ואילו היה אהו"י שם קבוע והיה צורך להודיע שאלה הד' הם

האותיות המשמשות עם כל נקוד, היו הכסילים תמהים ואומרים שזה לא יתכן שיהיה השם מורה על אותיותיו שהם שמשים לזולתם, שלא היו מכירים מעלת זה העניין האמיתי העליון. על כן הוצרך לגלות זה בצורות אחרות בלתי מובנות לפתאים ומובנות לחכמים. ועוד טעם שני מעולה מן הראשון והוא שהשם האמיתי לא יוכן סודו בלתי גלגול, שהוא יורה שכל גלגול מאמיתת מציאותו התחייב. וגם לא יודע מבלתי ניקודו הראוי לו, שבניקודו יכיר אדם סוד כל התנועות ושהוא סבת כל תנועה סבוכית או ישרה. וצריך שתמצא בו תנועה סבוכית בהכרח להורות על התחייב התנועה הסבוכית ממנו. וגם צריך שתמצא לו התנועה הישרה כמו כן להורות על שממנו התחייבה גם היא. והנה לא תהיה הזכרתו שלימה בלתי ניגוני הנשימות הידועות לו, שהם יורו על כוחותיו, ועל התחייב ממנו כל כח כללי או פרטי שבמציאות. כי זאת ההשגה בכללה היא הנקראת על פי הקבלה האלהית המושכלת ידיעת השם באמת.

ואם כן אם לא היה מורה בשם בעצמו זה כולו איך היה מורה עליו בשלמות האחרונה. ועל כן בא השם הנקרא שם העצם בכל התורה כלה בעניין מורה על גלגל חוזר חלילה תמיד, וזה סודו "הו"ה והמשכיל יבין. ובא עוד במקום אחד מיוחד בצורה שנית מגולגלת והיא זו א' הי"ה. והחכם יכיר שהנה זו הצורה השניה לא באה כי אם שלש פעמים בכל התורה בשם ראוי להיותו בלתי נמחק. גם לא באה בנביאים ולא בכתובים בגזרת שם השם אפילו פעם אחת. ואמנם המקום שבא בו בתורה גם כן לא בא אלא להורות על היותו סבת הגאולה הכללית. והא' ה' אלפים ו"י פעמים ה' והבן זה. והוא בעצמו מה שהורה עליו השם הראשון בשני דרכים האחד "פעמים ה' וה' אלפים שהם ה' לבד שהאלפים אחדים הם. והשני יציאה מן ה' וביאה אל ו' בזמן ה' פעמים "י, וכן השם השני בעצמו דרכו השני בהפוך כזה, ה' פעמים אחד עבור ה' פעמים א'. ולפי זו הדרך

יהיה שם העצם אשר ראשו א' והוא הכ"ל ורמזו "ה"ן ליהוה אלהינו" (וברים י' יד') הכ"ל שלו. והראשון אשר ראשו י' הוא הכ"ל מצד חבור כל האחדים עדיו, והוא כלל מצד ה' פעמים ו' שהם ל', ומצד ה' פעמים י' שהם כ"ל, וישר והפוך יעלה סודו כלל לכ"ל, והוא סוד עץ חיים אשר העלם מבטאו דיי"ן. וסודו זה בא"ת ב"ש ודעוהו וקום משתהו כי זה הוא. וכל עץ יש לו עלים ובם יעלים פירותיו, וכשתשלשהו יעלה לשם בן י"ב יהיה סודו כל"ל לכ"ל כל"ל. כי השם יתברך שמו ויתברך זכרו לעד, וחצי המספר ר"ם וסודו רו"ח יהו"ה. והנה זה הוא עץ חיים כפול ר"ם ותמצא רו"ח מרו"ח הוא, והינו נפש אדם הכוללת כל נפש. והנה הורו ה"ו בהתהפכם בשם שהם גלגל מתהפך פנים ואחור, והרמו "אחור וקדם צרתני" (תהלים קל"ט ה').

ואמנם הנה באו בשם הראשון פנים ואחור והיה ו' בינתיים מכריע הגלגול של י' ספירות ה' כנגד ה'. ועניין ו' שהוא בינתיים יורה על קיום דבר תמידי ונצחי עומד, כעניין עמוד שעליו הבית נשען. והוא בדמות סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, ומתנועעים סביבו תנועה ישרה כצורה ו' שעמידתה ישרה עומדת בקומה זקופה. ואם כן יורה זה השם שהשם מעמיד העולם, אשר התנועות בו ישרות עולות ויורדות בכח זה השם שסודו י' ספירות שהם נחלקות לשני חלקים שווים שהם הו"ה יהו"ה. ויורה השני שהוא א' הי"ה אשר הוא המכריע בינתיים הוא י' וצורתו עגולה שמורה על תנועה הסבובית סביבה שהשם מעמיד עולם התנועה הסבובית, שהוא עולם הגלגלים בכח זה השם, שכולו ספירה אחת ראשונה ושמה רוח אלהים חיים והיא רוח הקדש. ועל כן נאמר "כי רוח החיה באופנים" (יחזקאל א' כ'), וכבר נאמר במרכבה "אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתן" (שם יב'). וסוד יהיה עם סוד שמה הרוח, יגלה לך סוד רוח השם הנזכר. והנה היה השם גם כן ב' אותיות והוא זה,

י"ה, וכשתהפכה או תכפלהו תמצא סודו שהוא י"ה י"ה. עתה חבר כל שלשת גלגולי השמות השלשה ותמצא הראשון הו"ה והשני הי"ה והשלישי יהי"ה, חבר מספרם ותמצאם גלג"ל. והיו הרוחניים א' עם יו"ד. שים א' עם ג"ל ויעלה ד"ל. ושים יו"ד עם ג"ל עוד ויעלה מ"ג, חבר שניהם ותמצא מגד"ל, והרמז "מגדל עז שם יי בו ירוץ צדיק ונשגב" (משלי ח"י י'). והנה עוד זה שווה במספרו עם מגד"ל, חברים יחד ותמצאם קנ"ד, וסודו קדי"ם, והרמז יבוא קדים רו"ח יהו"ה. והנה יהו"ה אלהינו יהו"ה אח"ד, שלשת השמות עולים קנ"ד והם מגד"ל ע"ז והסוד נק"ד. ושם סוד הנזכרים למעלה בשלשה שמות (הי"ה הו"ה ויהי"ה) מיוחדים שהם עיקר שם בן י"ב, ועלו יא' אותיות ועם א' עלו י"ב ואלה י"ד, אבל יורו על גלגול השם השלם פנים ואחור. והשם שהוא תואר והוא אלהינו מכריע בינתיים, והכל אחד כדמות אהי"ה אשר אהי"ה, שהיה אש"ר מלה מכרעת בינתיים.

ושני השמות הם דבר אחד התואר והמתואר, והמכריע גם כן שם למי שיכיר סודו. ואם תכיר שלשה אלפי"ן מהן ותכלול כל אחד יעלה כ"ב ש"ר. וסימניך "שכרך הרבה מאד" (בראשית טו' א'), וסוד אשר נ"ר מאי"ר והסוד כמו באורך נראה אור, והכל בס נ"ר מאי"ר והמספר דר"ך יהו"ה באר"ץ והוא נ"ר באר"ץ, והרמז "נר יהו"ה נשמת אדם" (משלי כ' כו') שמספרם השגח"ת נשמ"ה, שהיא בעצמה השגח"ת השמי"ם. והסוד כמו שנמצאת השגח"ת הש"ם בכוכ"ב כן נמצאת השגח"ת הש"ם במ"ח. ויתגלה לך סוד מסוד יוכל שהוא י"ו משולש שיורה על זו"ג משולש. והוא מה שגיליתי לך בסוד החי"ם המתגלגלים שהם ו' פעמים ה"א שהוא ל', ועוד המכריעים הם י"ו, הנה תרכעם זה על זה ותמצא שהם כל"י, חבר אליהם ל' יהיו כלל"י, וסודו מלך, ורמזו יהו"ה מלך. וידוע שמציאות הא' נזכר הוא כעניין הנה, כמו "הא לכם זרע", ויהיה

סוד אהי"ה ה"א י"ה כעניין הנה יהו"ה, כלומר הנה הוא נמצא כמי שאומר הנה המלך פחדו ממנו, כי עתה יבקש מכם מה שאתם חייבים לו, והוא הלב והנפש והמאור ומה שנמשך אחריהם. והנה הא' (האחד) הפוך הוא חצי אהבה והיא עיקר כל אוהב וכל אוהב, ושלשתם כוללים כ"ח אח"ד שהוא כ"ח אהב"ה, וסוד ב"ה א"ו והכל יהו"ה י"ה. שים על אהבה עולם ותמצא העול"ם הב"א, שהוא עול"ם אח"ד קט"ן, והוא עולם אהבה בלא ספק. ועל זה רמזו על י"ה אשר הוא מל"א אלהי"ם, והוא בעצמו יו"ד ה"א שהוא יהו"ה, והוא רמז כ"ו כ"ף ו"ו, כי יהו"ה הוא האלהים, והוא הכולל מלא"ך האלהי"ם, והוא יהו"ה אדנ"י שהוא אדנ"י אלהי"ם, להורות בם סוד העולם, שהוא כל"י האלהי"ם. חשוב אלהי"ה האלהי"ם ותמצאם אל"ף ויו"ד כלומר ראשון ואחרון. וחשוב עוד אדנ"י האדני"ם ותמצא המעי"ן הכולל מדה כנגד מדה, חכרם ותמצא שי"ב. ודע שהוא לרמז ששת ימי בראשית, ויוצא מכלל שם בן י"ב מצורף שלם שסוד חציו אינ"ו גו"ף, וסוד חציו הנשאר ול"א כ"ח בגו"ף. והגלגול שמי שית בראשית והסוד שמי נסתר ברא וכתר, שמי שני יצרים ברא שני יצרים שמי המיוחד והמפורש.

ואם תוכל להבין זו הדרך המופלאה בידיעת השם תדע את השם, חבר שי"ת עם שי"ת ותמצא גלגל השכל א"תך, ורמז "כי אתך אני להצילך נאם יי" (ירמיה א' ח'). וחבר שמי שסודו שכ"ל עם בר"א שסודו אב"ר והוא רב"א, ותמצאהו בכ"ל רא"ש והוא רא"ש בכ"ל, ואם תמצאהו בצורה תמצאהו בחומר, וכשתמצאהו בחומר תמצאהו בצורה בסוד נר באש, וכלל הסוד שני יצרים בחומר שני יצרים בצורה. והרי התגלה לך סוד ששת ימי בראשית, והוא סוד "שש כנפים, בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף" (ישעיה ו' ב'), שהם הפנים שהם בראש והרגלים שהם למטה והכנפים אשר ידי אדם תחתיהם שהם באמצע פנים שתיים, ולהם ז' שערים, ידים שתיים ולהם י' ספירות כנגד י'

אצבעות הידים, רגלים שתיים ולהם גם כן י' ספירות כנגד י'
אצבעות הרגלים, ומהם התחייבו כ"ז מיני אדם וכ"ז אותיות.

והנה די"ן תשר"י דין ששת ימי בראשית ועל כן יום ראש השנה
הוא יום הדין, ומתגלגלין כף זכות וכף חובה שסודם ע"ת ק"ץ.
והיה שד"י מכריע ביניהם. ועוד הסוד מטטרון שד"י שמ"ו, כי
יהיה סוד פירושו שדי שמו שדי, והמוכרח תתקע"ד, גם שם
מטטרון נער והכל כתר שדי לי. ועל זה תדע שגלגול ה' מעיד על
יום הדין, ה' פעמים ה' כ"ה, ה' פעמים כ"ה קכ"ה וסודם יו"ם
הדי"ן. והדיני"ם כהני"ם א' אלף אחד צורה ושם ויחוד. והסוד שם
יחוד מציאה סופי תיבות מד"ה כנגד מציאות הד"ם ודעם. ודע כי
חובר אל אות הראשון של שם ו"ד מפני שני עניינים ראשונים,
אחד מפני היותם גם הם שניהם במספר י' בעצמו. ושני מפני
הוראת ממשלת יו"ד על כל המציאות אשר ו"ד יורו עליו שהוא ו'
קצוות וד' יסודות. ואמנם יש לו אחר אלה השנים דרכים רבים,
ואלה מהם כתוב יו"ד מל"א, ותמצא סודו מלא"ך, ואמנם הוא
האלהי"ם בעצמו. כי סודו היה מלא והוא סוד ה"א יו"ד ה"א שהוא
כבו"ד יח"ד ל"ב, ויהו"ה הוא האלהי"ם, והוא אדנ"י יהו"ה כמו
שאמרנו. והרמז עליו "מעשה ידי אמ"ן" (שה"ש ד' ב'), שהוא סימן
אל מלך נאמן הנור"א, ורמז ונהורא עמיה שריה. והנה אהיה בלעז
שריר, וממנו תבין צורת דרך אהיה אשר אהיה. ועוד כתוב יו"ד,
ודע כמה יעלה המחובר מן יו"ד והנה הוא הכ"ל גם הי"ם ודע כמה
יעלה המחובר מן ו' ותמצא א"כ והמחובר מן ד' שעולה י' הרי
מספר שניהם א"ל. חברים מן המחובר מן י' שעלה הי"ם והנה
אלהי"ם יוצא מן מחוברי יו"ד והוא א"ל הכ"ל גם כן. ועוד חבר
מחוברי ה"א במרובעם ותמצא יהו"ה. והנה כבר מצאת שיצאו מן
י"ה מלא יהו"ה אלהים, והוא הוראת הפוך המדות, כי יהו"ה מדת
רחמים, אבל אלהי"ם מדת הדין, כי אלהים הוא דיין. והנה הי"ו
אדנ"י גם הנה יו"ד ה"א, ה"א יודי"ן שהם ס' והם יו"ד ההי"ן שהם

ימ"ן הרי הכל סימן ניסי"ם. ועל כן היה השם מיוחד וכנוי, ורמז נקו"ד, ועניינם "חסד ואמת יקדמו פני"ך" (תהלים פט' טו'). והנה רמז יו"ם הדי"ן יצא מן דמיו"ן י"ה. כיצד, י' פעמים י' הרי מי"ן, וזה פעמים ה' הרי היו"ד, והנה הכל מן יו"ד ה"י, הוא הסוד הנקרא כח הדמיוני. וכאשר יצא ממנו הדמיוני יצא ממנו גם כן השכל"י, מן סוד י"ה שמ"י. וגם הוא ש"ם היו"ד כמו שזה מי"ן היו"ד, חבר שניהם ותמצא סודם אד"ם ש"ם המי"ן, גו"ף ע"ל צור"ה צור"ה ע"ל גו"ף ושניהם מתים. אך בהשתתף אליהם שם המיוחד שהוא ש"ם החי"ם נמצא השם מחי"ה המתים. והכלל יצ"ר הטו"ב ויצ"ר הר"ע הוא ש"ם מחי"ה מתי"ם תתצ"ג. חשוב עוד עניין ה"א ו"ו ה"א ותמצא חבור כולם על הדרך הנזכר עולה ע"ד שהוא בעצמו דיי"ן. ועל כן אמרו רז"ל (אבות ד, כב) הוא עד הוא דיי"ן שסודם ה"א ו"ו ה"א ע"ד ודיי"ן. ואמנם הסוד המכואר מהם הוא הוא, ועל זה נאמר "זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר". והסוד זה ימש וזה יזכר, וזה על דרך שני היצרים שמהם השגנו האלהות, שהם משותפים בעליונים עם חומר וצורה, ברמז צדיק ונשגב המעידים על החומר והצורה בפסוק מגדל עז הרמוז למעלה, ועם התחתונים בעצמם זה דרכם ושיתופם, אלא שהעליונים חיים והתחתונים מתים, ובהשתתף כח החיים עם המתים שווים המתים חיים. ומכאן תבין מהו עניין תחיית המתים ומהו עניין חיי העולם הבא.

ודע שדרכי השם אין להם חקר כי סתריו בלי קץ. אבל אם תרצה להתעלות לפניו בכל יום, ושלא תהיה דומה לחמור הרחים אשר סובב ואינו זז ממקומו, ואע"פ שפעל פעולת הטחינה בתנועתו והוא כלי לזולתו חמור היה וחמור הוא. ואין לו מכל פעולתו שום מעלה נוספת על עצמו. תצטרך להדמות למשתכלים בחכמות שנפשותם בכל יום מתעלות לפני מי שבראם מתוך ידיעת שמו יתברך. ולפיכך אחתום זה החלק בסוד שם בן י"ב ובהוראתו,

וממנו התעורר לידיעת שם בן מ"ב ולסוד שם בן ע"ב. כי הכל יצא ממקום אחד והכל הולך אל מקום אחד. ודע כי שם בן י"ב היה הכהן מזכירו י' פעמים ביום הכפורים, כנגד י' ימי התשובה וי' ספירות וי' מאמרות וי' דברות, שהכל עונה אל רמז אחד מתפשט ממציאות למציאות וגם ממעלה אל מעלה מעניין לעניין ומסבה לסבה עד הגיע הכל לידי שליחא דציבורא. שהנה שליחא דציבורא יו"ד הוא כלומר עשירי הוא ו"העשירי יהיה קדש ליהוה" (ויקרא כו' לב). והנה שם בן י"ב עולה למספר זה החבור בעבור חלקיו השווים שחציים ו' ושלישיתם ד' ורכייעיתם ג' וששיתם ב', וכלל חלקיו אלה עם החלק המיוחד שהוא א' עלה סודם הי"א. וסוד י"ב הוא הו"א, הרי הסוד היא הוא, או אמור הוא היא, והכל כ"ח י"ה אחד וזה דרכם,

יהוה יוהה יאהו

וזה אחד מפירושו

יהיה והוה והיה

ואמנם יש בו כמה סודות אחרים ואלה מספיקים לך בו. ובסוד המבטא נגלה לך עוד סוד נקודם בע"ה. כבר נשלמה כוונתנו במה שרצינו להורות עליו בעניין האותיות המיוחדות לשם השם, אלא שתהיה מה שעוררנו עליו הכרחי, להיותו כדמות ראשי פרקים, למה שצריך שיוודע ממנו ברוב העיון השכלי, כדי להגיע בו אל צורת תנועת הדבור.

החלק הז'

סמני אותיותיו ת'ש'ר'ק' חלקיו ארכעה וענייניו ארכעה והתיבה
ע'פ'י'ה'.

חלק ת' עניין א' סימן ע' כולל צירוף האותיות.

זה הכלל הוא קל להבינו ואע"פ שאינו מושג לנו אבל יש לו סוף
בהכרח כמו שיש לכל כתב סוף ולכל לשון סוף בפעל, אבל בכח אין
להם סוף. והנה מפני שזו הדרך היא הראשונה מן החכמה המקובלת
שבה כדמות כללית, ועל כן כל חלקיה נכללו בשמה הכללי, והוא
שם צירוף האותיות, שהוא בגימ' שבעים לשונות, או נקרא הפוך
האותיות שהכל אחד. וידוע שאין בלשונות כי אם הפוך התחברות
האותיות ויקרא זה מזג מפני שבדמותו נמזגו היסודות. וכמו שכל
דבור מורכב מאותיות, כן כל מזג מורכב מד' יסודות. וזהו סוד השם
שהוא יו"ד ה"א, כי אהו"י מורה על כ"ב אותיות, וד' מורה על ד'
יסודות. ואם כן נמצא כל הדבור וכל היצור יוצא בשם אחד והוא
כ"ו שסודו עשרים וששה, ומורה על היותו כת"ר תור"ה, וממנו
הקשר מפורש. על כן הורה על היות השם המפורש באיברים. והוא
בעצמו דבר יהו"ה, אשר ממנו כל הרכבה וממנו באה הרכבה, גם לו
משפט הבכורה בכרוך, והם הם אותיות הברכה והקללה.

ועל כן התגלגלו האותיות בפנים ואחור, כמו שכתוב בספר יצירה ב'
אבנים בונות ב' בתים, ג' בונות ו' בתים וכן כולם. וזו היא צורתן,
א"ב ב"א, אב"ג אג"ב בא"ג גא"ב גב"א, וכן כל מה שתבנה
מהן יגיע אל תכלית כזו. והנה פירוש זה העניין הוא כמו שמוזג יין
במים או מים ביין כלומר שמתהפך הראשון לאחרון והאחרון
לראשון הסוף לראש והראש לסוף. ואם הזדמן במ אמצעי זוג או
נפרד יתגלגל עם כל אחד ואחד עד סוף.

והנה במשולש מפני היותו כונה ו' בתים והוא המספר שהורה עליו הבניין הקרוב שקדם לו בחשבון אותיותיו ותיבותיו בכלל, שהיו ד' אותיות וב' תיבות, היה ההפוך בכל אות ב' פעמים בראש התיבה, א"א ב"ב ג"ג, והנשאר בכל ב' תיבות הוא הנלחם, כלומר המתהפך ב"ג כנגד ג"ב. וכן ג"א כנגד א"ג וכן א"ב כנגד ב"א. ולא יושלם הצירוף לעולם אלא באותיות בלתי דומות, עד שיהיה הדבור האחרון הפך הדבור הראשון. כגון אב"ג שהוא ראש הצירוף שהיה כנגדו הפוך סוף הצירוף שהוא גב"א, וכן בכל הצירוף. וכל צירוף שתצרף כשהוא מאותיות יותר מג', כגון אבג"ד או אכגד"ה או אכגדה"ו או אכגדהו"ז לעולם תתחיל לצרף בו תחלה ג' אותיות אחרונות שבו. ושמור לפי המספר ההוא להשיב האות הראשון בתחילה תמיד, עד שיושלם גלגול הג' אותיות. כגון א' מן אכג"ד, וכן אם הם רבים כגון א"ב מן אכגד"ה, או אב"ג מן אכגדה"ו או אכג"ד מן אכגדהו"ז. וכשיושלם גלגול השלש תעיין בצירוף הראשון שהוא המפתח של כולם, ותתחיל בצירוף השני, ותשים הראש לסוף ותמצא כל הדרך ישרה בלי טעות מהגלגול הסובב חלילה, ותמצא ד' ראשי צירופים לאכג"ד לפי זו הדרך ואלו הם:

אבג"ד מתגלגל ו' פעמים.	א' בראש התיבה.
בגד"א מתגלגל ו' פעמים.	ב' בראש התיבה.
גדא"ב מתגלגל ו' פעמים.	ג' בראש התיבה.
דאב"ג מתגלגל ו' פעמים.	ד' בראש התיבה.

וכפי הדרך הזאת תעשה לכל הצירופים וכבר הודעתוך דרכי הפוך האותיות כפי מה שמספיק לכוונתנו.

חלק ש' עניין ב' סימן פ' כולל תמורת האותיות.

התמורה יש לה דרכים רבים, יש מהם מה שתהיה התמורה על צד החילוף אות באות באלפא ביתא, כגון יהו"ה שמתחלף בא"ת ב"ש אל מצפ"ץ, וכללו ש'. ועל כן ש' של שלשה ראשים חקוקה כתפילין, ובעבור שהשם ד' אותיות יורו עוד על כל מציאותו בש' של ד' ראשים. ורמז להם ז' ספירות אשר בראש, כנגד ז' שערים וכנגד ג' אבות צורה זו, ש' וכנגד ד' אמות צורה זו ש' והרי סוד שניהם ש"ת, והוא רמז מיוחד ומפורש בחבור שכ"ל עם עפ"ר. והנה התמורות והחילופים יתכן היותם בכל אלפ"א בית"א, כמו שקבלנו על שם יהו"ה אלהינו יהו"ה שמתחלף בא"ב ג"ד על כוז"ו כמוכס"ז כוז"ו. וכן בדברי הנביאים שש"ך במקום בב"ל כשדי"ם הוא ל"ב קמ"י, וכן רבים עד אין חקר. וכן בצירוף פא"ר תחת אפ"ר וכן רבים. והנה הצירוף גלגל סובב בסיבוב קבוע הכרחי, שאין לנטות ממנו ימין ושמאל, כשיכתב בצורה השלמה לבלתי עזוב דבר מכולו. כי כולו סובב מכל צדדיו בסיבובים רבים מופלאים בפאות. אבל התמורה אין לה הכרח קבוע מתהפך ומתגלגל אלא לפי הרצון. והנה תמורת האותיות קרובה מן גימטריא, כי היא דומה לה מצד התמורה שזו וזו תמורה. ועל כן אנו אומרים כל גימטריא תמורה, ולא כל תמורה גימטריא. והנה נבדלה התמורה מגימטריא מצד שהתמורה היא על דבר קבוע מצד אחד, ובלתי קבוע מצד אחר. והקבוע הוא שיתהפך באלפ"א בית"א אחת תחלה הכרחית, ובלתי קבוע שיתהפך אחר כן כמה שירצה המהפך להפכו באלפ"א בית"א שנית או שלישית או יותר בדבור אחד. והנה דומה גימטריא לתמורה מצד שלא יזוז גימטריא מהמספר השווה לו מכל צד, וייבדל מהתמורה. שמספרי גימטריא רבים על עניין אחד, ומספר התמורה אינו רק רבים על מספרים רבים. ודע שכל מה שהתקרב דבר אל הצירוף שהוא השורש הוא יותר מעולה, וכל מה שהתרחק ממנו הוא

יותר פחות, ואע"פ שדרכו יותר רחבה. וכבר מספיק זה המעט שרמזתי בתמורה לפי זה החיבור ולפי דעת מי שחובר בעבורו.

חלק ר' עניין ג' סימן י' כולל משקל האותיות.

המשקל הוא שיהיה מספר האותיות שווה בשני עניינים. האחד בחשבון לבד לפי מציאותו, כגון אבגד"ה שהן ה' אותיות כנגד ה' אחרים. והמספר של שני העניינים בהיותו שווה משני הצדדים יקרא עניין שני, כגון השווי הנמצא בין אברה"ם ובין רזיא"ל זה וכיוצא בו יקרא משקל. והנה זה הדרך שווה לגימטריא מצד אחד והיא מצד שמירת המספר השווה בחשבון לבד. ואינו דומה לו מצד שזה שומר חשבון מספר האותיות בעצמם, ואין גימטריא שומר זה. על כן בהחליפך ש' בק"ר יקרא זה גימטריא, והחליפך ת"ק בש"ר יקרא זה משקל. וכן כל הדומה לזה הוא ההבדל הנמצא בין גימטריא ובין משקל, הנה כבר התבאר זה.

חלק ק' עניין ד' סימן א' כולל גימטריא וחבריו.

דע כי בספר יצירה לא מצאנו כי אם דרך אחת מבוארת והיא הצירוף. ואע"פ שנאמר שם חקקן וחצבן שקלן המירן צרפן, ואמנם אמרו חקקן הורה על התחלת הכתיבה בחקיקה, כי כן שם הסופר בלשונינו מחוקק. והוא עניין תיקון החומר להכינו לקבל צורה. ואמנם אמרו חצבן הורה על נתינת צורה בחומר, אבל שקלן והמירן הם מה שספרנו. ואולם צרפן הוא אשר באר שם עניינו לבד, וזה מפני שהוא ראשית כולן. וכל מי שקבל הצורה הראשונה הזאת שהיא צורת הצירוף קל עליו לקבל השאר כולן. ומי שלא יקבל זאת

ולא שת לכו גם לזאת לא יקבל דבר מן האחרות, כי כולן תלויות בזאת. ועל כן סמך על הראשונה ולא זכר דרכי פרטי חבריה, כי אם בשם הכללי לבד, והוא אמרו שקלן והמירן. ובאמת כבר רמז באמרו כיצד שקלן והמירן, א' עם כולן וכולן עם א', ב' עם כולן וכולן עם ב' חוזרת חלילה. וידוע שזו הדרך שזכר היא דרך הצירוף ואינה לא דרך שקול ולא דרך המרה, ואעפ"כ יחס להן עניין הצירוף. והנה גימטריא הוא עניין חשבון שווה במספר שעליו נבנה, כאמרו ארכ"ע בגימטריא והוא רג"ע, וכהנה רבות כולן כזו הדרך, כמו אליעז"ר בגמטריא שי"ח, וכן כולן ואין להם חקר. ואמנם נוטריקון יוחס אל גמטריא ואל ראשי תיבות, כגון "י'בוא ה'מלך ו'המן ה'יום" פעם יקראו זה נוטריקון ופעם יקראוהו ראשי תיבות ופעם יקראוהו גימטריא מפני שיתוף שיש ביניהם בעניינים. והנה רבותינו כתבו דברים רבים מאלו העניינים בענין פס ידא אשר בענין דניאל על אמרו, "ולא כהלין כתבא למיקרא" (דניאל ה' ח'). ואמרו פלוני אמר בגימטריא איכתוב להו מנא מנא תקל ופרסין שהוא יטת יטת אידך פוג חמט, ואחר אמר אנם אנם לקת ניסרפו, ואחר אמר ממתוס ננקפי אאלרן (סנהדרין כב.), וכן יתכן לחשוב עליהם רבים. כי הנה האותיות כחומר וההבנות בצורות, על כן יתגלגלו ההבנות על האותיות, והאותיות עומדות במקומן. ולא שנו כי אם סדר תנועתן, כי החומר מתנועע בעצם ומניע את הצורה במקרה, גם הצורה מניעה את החומר בעצם ומתנועעת במקרה. ודרכי תוכי תיבות משתמשים בה מעט מפני חסרון חכמה, אבל סופי התיבות יותר וראשי התיבות הרבה. כגון אל מלך נאמן, אמ"ן הוא ראשים, לכ"ן הוא סופים מל"א הוא תוכים. וכיוצא בם הכל כל מה שימצא מזה המין, ואין לי צורך לכתוב מהן יותר מזה, כי לראיה כתבתים לרמז כדמות ראשי הפרקים ואלה לפי הכוונה מספיקים.

החלק הח'

סימני אותיותיו ה'ו'ה' חלקיו שלשה וענייניו שלשה והתיבה ז'כ'ר'.

חלק ה עניין א' סימן ז' כולל הזכרת השם בניקודיו.

אחר אשר השלמתי עניין הפוך האותיות הכולל, מעתה יתכן לנו שנכתוב מה שאפשר לגלות מסוד הזכרת השם. ודע כי אמיתת השם הוא כצירוף הראשון הנמצא בתורה, ואין בו שנוי כי אם בנקוד לבד וסודו י' שמות שלמים נזכרים בשתי צורות, ובכולן האות הראשון עומד ומתגלגל בנקודן. וחשוב שהנקוד הוא בדמות אותיות והוא בכללו חמשה נקודים. והתיבה בת שלש אותיות נזכרת פעמים כלשון זכר ופעמים כלשון נקבה, ואמנם חולם של ה' ראשונה אינו זו ממקומו כלל, ר"ל שלא ישתנה בה כלל בכל ההזכרה, גם ו' מנוקדת פעם אחת בקמץ ופעם אחת בסגול והרמז הוה על הוה. ואתה הוה להם למלך, ויהיה לפי מציאות י' שמות ה' כנגד ה' זכר ונקבה. והנה חמש אותיות מתחלפות מתגלגלות בצירוף ק"כ פעמים, גם ה' הנקודים משונים זה מזה עולה לחשבון ו' מאות, ואם תגלגלם ה' נקודות עם ה' אותיות בכל מה שיוכלו לקבל מן הגלגול יעלה לחשבון גדול מאד. ואמנם ההזכרה של שם אין גלגולה הראשון הנקרא גלגול השם כי אם הזכרת א' עם כל אות ואות מהשם פנים ואחור כפי הצורה הזאת שציירתיה בעבור חושבי שמו.

אור

חלק ח' - סוד מבטא השם

השכל

צורת הזכרת אל"ף עם י"ד פנים ואחור.

אֵי	אֵי	אֵי	אֵי	אֵי	אֵי	אֵי
יֵא	יֵא	יֵא	יֵא	יֵא	יֵא	יֵא
אֵי	אֵי	אֵי	אֵי	אֵי	אֵי	אֵי
יֵא	יֵא	יֵא	יֵא	יֵא	יֵא	יֵא
אֵי	אֵי	אֵי	אֵי	אֵי	אֵי	אֵי
יֵא	יֵא	יֵא	יֵא	יֵא	יֵא	יֵא

צורת הזכרת אל"ף עם ה"א פנים ואחור.

אֵה	אֵה	אֵה	אֵה	אֵה	אֵה	אֵה
הֵא	הֵא	הֵא	הֵא	הֵא	הֵא	הֵא
אֵה	אֵה	אֵה	אֵה	אֵה	אֵה	אֵה
הֵא	הֵא	הֵא	הֵא	הֵא	הֵא	הֵא
אֵה	אֵה	אֵה	אֵה	אֵה	אֵה	אֵה
הֵא	הֵא	הֵא	הֵא	הֵא	הֵא	הֵא

השכל

חלק ח' - סוד מבטא השם

אור

צורת הזכרת אל"ף עם ו"ו פנים ואחור.

אָ	אָ	אָ	אָ	אָ	אָ
וּא	וּא	וּא	וּא	וּא	וּא
נָא	נָא	נָא	נָא	נָא	נָא
אָו	אָו	אָו	אָו	אָו	אָו
נָא	נָא	נָא	נָא	נָא	נָא
נָא	נָא	נָא	נָא	נָא	נָא
אָנ	אָנ	אָנ	אָנ	אָנ	אָנ
נָא	נָא	נָא	נָא	נָא	נָא
אָנ	אָנ	אָנ	אָנ	אָנ	אָנ
נָא	נָא	נָא	נָא	נָא	נָא

צורת הזכרת אל"ף עם ה"א פנים ואחור.

אָה	אָה	אָה	אָה	אָה	אָה
הָא	הָא	הָא	הָא	הָא	הָא
הָא	הָא	הָא	הָא	הָא	הָא
אָה	אָה	אָה	אָה	אָה	אָה
הָא	הָא	הָא	הָא	הָא	הָא
הָא	הָא	הָא	הָא	הָא	הָא
אָה	אָה	אָה	אָה	אָה	אָה
הָא	הָא	הָא	הָא	הָא	הָא
הָא	הָא	הָא	הָא	הָא	הָא
הָא	הָא	הָא	הָא	הָא	הָא

אלה הארכע הזכרות הכלליות הם משתתפות בשם המיוחד עם אות הייחוד אשר לא נזכרה בו בתחילה שהיא מכלל השם ולא בחצי השם, כדי שלא יהיה הסוד נגלה לעם. גם חצי השם הנרמז בשם "הללוהו" שסודו הלל"ו ה"ו שהוא בסודו גלג"ל הו"ה. וכל גלגל הוה היה יהיה בסוד "הללויה" שסודו הלל"ו י"ה, שהוא בסודו גלג"ל ה"ה. ומלת ויהיה כוללת שניהן. וכל הו"ה מורה על מציאות נצחי בלי הפסד כשהיא לבדה קיימת בעצמה, מבלעדי צרכה לזולתה חוץ ממנה לקיומה. ואם היא נצחית ויש לה סבת מציאות עצמותה, אין ספק שסבתה נצחית. ואם סבתה נעלמת והיא נגלית נצחותה מעידה על נצחות סבתה. ועל כן יתכן לקרוא שמה בשם סבתה, ולהזכיר שם סבתה בשמה לכוונת הוראה על מציאות סבתה ועל מעלתה.

ומפני שיש בהזכרה עניינים גדולים ואם לא יזהר בם האדם מאד יסתכן בה לכן הסתירוה הראשונים. ואמנם עתה בזמן הזה כבר נתגלה הנסתר מפני שהגיעה השכחה אל התכלית האחרונה, וסוף השכחה הוא ראש ההזכרה, וסוף ויס"ע הוא סוף. ואם הוא ראש והסוף שהוא סוף המלאכים, ועם כל זה הוא ראש, והוא לבדו נקרא מלאך בשם האלהים וסוד אל קנא, וכולל ז' ספירות השם. ועל כן צורת יעקב חקוקה בכסא הכבוד הכולל ז' ספירות. וזהו סוד גדול וממנו תבין מהו סוד שתי וערב ותכיר בו גם כן הפכו, על כן יעקב סודו עקבי. וסוד ישראל לראש"י זכור מן הנחש ומן מעשהו ומן קללתו התלויה בראש גם עקב, ותמצא השם השני נוסף. על כן סוף הפסוק הראשון מאחריהם וה' אותיותיו למפרע מהיר"ת, והוא סוד גדול מאד והחבור הד', ודע זה מאד. והשני ויב"א ב"ן והוא מורה על האמצעי, וסופו כ"ל הליל"ה. והנה הוא בין ישר בין הפוך בין שווה. והשלישי וי"ט מש"ה מורה על נטיה, וסופו ע"ל המי"ם. והנה פעל הירח על כן סודם חסד גם לבנה. ורמז "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" (ישעיה א' יח'), ונשארו שלש

ספירות יורו על ראשות של שם, והוא ראשות משלש, מחשבה חכמה ובינה. אלה הם סוד הייחוד והראשון כולל השבעה שמות וזה כולל השלשה שמות. ואמנם סוד עשר ספירות כולל העשרה שמות יחד שהם גרזי"ם והם דרכי יהו"ה, והנה סוד ההזכרה בכלל האותיות מספרו עולה השמות אשר לו ד' אלפי"ן הרי רא"ש, והוא סוד אהי"ה אשר אהי"ה, ונרמז בסוד "בכל המקום אשר אזכיר את שמי" (שמות כ' כא'). והנה "רא"ש דברך אמת" (תהלים קיט' קס'), לרמז מופלא וכן רבים מאד. וסוד הצורה הראשונה ראשי"ם והו"א רא"ש האד"ם אשר כולל כל ראש, והוא רמז על עולם השכלי"ם שהוא קיו"ם השמי"ם, ונקרא או"ר לבוש"ו שממנו האו"ר והחש"ך. והעולם השני שסודו של"ג ממנו החש"ך שעניינו שכח"ה. וסוד זכר"י הזכרה, וסוד שמי הו"א השכח"ה, זה שמי לעולם, זה הוא השכחה לעולם. וזה זכרי לדר דר זהו הזכרה לחש"ק, והסוד זה יזכר לדר דר. וסוד הצורה השניה לאחרונה, ושתייהן יחד, הראשון זה הוא אחרון, הפכם האחרון זה הוא הראשון. כלל"ם האחרון והראשון אחד, וסודו ש"ר שמי"א ש"ר הרצון מדת"ו פני"ם ואחו"ר. וסוד הצורה השלישית שמי" שפ"ע והכל שפ"ע שמי" פני"ם ואחו"ר הש"ר שמי" שמי" ראשי" משמש"י. וסוד הצורה הרביעית בשנית שהיא ש'. הנה בכל ראש אחד, על כן אלף יתר שהוא שר אלף, וזה דרך פרטיהן שר כל יצר יצרים בחמרים מומר כלומר בכל חומר. ואחר שהודעתך קצת מזה הכלל, אודיעך סוד תנועת האותיות עם הנקוד אחרי הודיעי אותך סתרי הנקוד הרמוז בשם כולו הנכתב בנקודו.

חלק ו', עניין ב', סימן כ', כולל סתרי הנקוד.

ידוע שסתרי האותיות הם עניינים עמוקים מאד, וכבר נכתבו עליהם סודות הרבה מפורשים בדרכי אותיות דר' עקיבא, ובפרקי

היכלות דר' ישמעאל, ובספר הבהיר, ובספר יצירה ובספרים
אחרים רבים ממיניהם, וגם קצת מדרכי הנקוד נרמז בספר הבהיר.
אך מה שנרמז בספר צחות ובמאזנים, ובספר השם לכן עזרא,
שכתב במ ענייני הנקוד לפי הדקדוק. גם רמז קצת מהסודות ואין
לנו צורך להשיבו פה, וגם לא לשנות מה שאמרו אחרים, וכבר
חודשו גם כן ספרים רבים על עניין זה מזמן קרוב מאד על פי
אנשים חכמים מחוכמים בסתרי קבלת ידיעת השם. ובסומכי על
מה שנאמר באלה הספרים והדומים להם על עניין הנקוד לא אאריך
בו, אבל אגלה לך סתרי הנקוד הנרמז בשם הנכתב בחלק שלפני זה
בלבד, ואודיעך עניין גלגולו. שאני כתבתי השם בצורה שלא ידע
כל אדם לקראה, שאין קריאתה כמו שהיא כתובה בצורת שירה
אבל קריאתה בצורה ישרה. ועל כן יספיק לך ברמז שאעוררך אל
הקריאה כשורה והיא שסודה בצורת נוטריקון כזה א' א' א' א'
וזה היא צורת הקריאה הישרה, וסוד ההזכרה, והיא התחלתה באלף
לפי טורה וגם ביו"ד בעצמה לפי טורה כן הזכרתה כמוה. וזה היא
צורת דרכה בתנועתה כזו י' י' י' י' והנה א' כוללת תחלה על פי
התנועה הישרה א". ואחר שתשלים כל תנועת האלף בהיותה
בראש התיבות, אחר כן חשוב ותתחיל מן י"א ותוליד י' בראש כל
תיבה עד תשלום טור י"ה, ובדרך ה"י כן דרך טורי ה' וטורי ו'
וטורי ה' עד סופם.

ודע שמפני שהחל"ם הוא כולל במספרו החכמ"ה, וסודו כולל ג'
ספירות שהם ג' שמות מיוחדים בשלוש יסודות של שלש אמות
שהם שלש מאות שהוא ש', ועמו נשלם חשמ"ל. לפיכך היה עליון
על האות. וזכור כי מי שמחל על כבודו, כבודו מחול. והנה חשמ"ל
כולל לחמש נקודות כאחד, כי למטה ממנו ד' חיות הנקראות בשם
אדם לפי צורת פניהם. שנאמר "ודמות פניהם פני אדם" (יחזקאל א'
י). וגם חשמ"ל הנו גם הוא יש לו עניין כולל בדבר, שנאמר "ועל

דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה" (שם כו'). והנה חמשה והנקוד עולה כ"ה, חשוב ה' פעמים ה' ותמצאם כ"ה, חברים הרי שע"ח והם חשמ"ל. וכך ש' היא רוח אלהים, והיא חלם. ועוד ח"ת למ"ד מ"ם הרי מדת"ם חל"ם, והנוסף תפ"ד והכל החכמ"ה דע"ת י' ראשונה, ובכבוד היות חולם מלא הוא הראשון, והוא סוד החכמה אשר היא ראשונה לכ"ל, היה ראוי להיות הוא הראשון בכל הנקוד של שם. והוא שם השם הוא שר הפנים כמו שהקבלה מעידה בסוד השלשים המורים על היות הם השלשה בעצמם, וממנו התחייב מציאות היות הנפש בחומר. אם כן דין הוא להיות מה שכולל השלשה שמות הראשונה הוא המניע התנועה הראשונה אשר היא למעלה מהכל. וזהו סוד כל, ומפני שחצי השם מנוקד ונוצר בכל מקום באות הראשונה בקמץ, דין הוא להיות השני קמץ בסוד ד' י"ה. שהרי כל קמץ כדור הוא, ומורכב הוא מן פתח וחרק, וצורת קמץ הוא צורת קו ונקודה, מפני

שכל כדור תנועתו סביב נקודתו בצורה זו וזהו מה שיורה עליו ציור קמץ, ומכאן אתה למד כי הפתח ראוי להורות על עגול, מפני היותו קו ישר, כי ציור כך מפני שלא יתקלקל ציור האות בנקודו. והנה הדבר המקיף בכל סודו קמ"ץ והוא כדור מפני"ק מקי"ף, מפיק רצון כל. ועל זה היה מפיק בה"א של י"ה לעורר על מה שאמרתי על פי שנים עדים, ועל זה היה ראוי לבוא קמץ אחר חלם, כלומר שיתנועע הדבר אחר החכמה. ועל המצא שהחולם מיוחס אל הקמץ לבד מכל הנקוד, וישוב הקמץ בשתי צורות מתדמה אל החולם, והוא בהשתתף אל הקמץ שוא באות אחת, ונקרא בשם חטף קמץ או קמץ חטף, כלומר שמתנועע בתנועה מהרה בתכלית המהירות. ואין בכל כדור מי שימהר כמקיף ותנועתו מן כ"ד אל כ"ד ולו ו' קצוות והוא מנוקד. שהוא בעצמו דק והוא קדמונו בכח, והוא דבוק בכרוב, וכל כרוב עץ חיים. והרמוז עליו "קנה חכמה מה טוב מחרוץ". "קנה חכמה קנה

בינה". ודע כי התנועה המהירה הסבובית היא העצמית, והיא הקודמת שבתנועות בטבע, והנכבדת שבכל התנועות היא תנועת כדור ערבות. וסימניך "סלו לרוכב בערבות ביה שמו ועלצו לפניו" (תהלים סח' ה'), ורמז השתתפות חלם עם קמץ.

הנה י"ה יהו"ה הוי"ה שזה בא להורות על הכח העליון המנהיג הכל והמנצח הכל והוא כח השם בעצמו, אלא ששב חציו הראשון אחרון ישר וחציו האחרון ראשון הפוך. והנה סוד השם נקרא מפורש מצדדים רבים. אחד מהם זה שהוא מצווה לך לעשות ממנו צורות ואלה הם, ישר ההפוך ותדעהו, הפוך הישר ותדעהו. והצורה השנית של כל קמץ ממחר שישוב מתדמה לחולם בעת בא שוא גם כן אחר הקמץ בסוד חכמ"ה. ואם אין תנועתו ממהרת אבל מאחרת אינו שב כדמות חלם, אבל עומד כמו שהוא. ורמז עניין חלם פועל, וסימניך "ופרעה חולם", וכל פעל שהוא עומד תחילתו חלם, אבל כל פועל שהוא עשוי ועומד קיים תחילתו קמץ. והנה בא אחר חלם צרי להשלים סוד חשמ"ל הנרמז, וגם בא אחר קמץ כלומר בא משותף עם כל אחד ואחד מהם בסוד ל' של חלם ובסוד מ' של קמץ, כי ח' לבדו יורה על כולו. וכן ק' לבדו יורה על כולו, והנה בא לבדו פועל צרי עם חלם, וכן שם סודו צרי, ורמז חלם עם קמץ משותפים לעולם, ורמז קרבות צרי אל קמץ, קמץ בעצמו, רק סודו ועד, הרי עולם ועד. כלומר עקר התנועות הוא כך, חלם לפני קמץ וקמץ לפני צרי, כלומר החכמה קדמה לכדור והכדור קדם ליצר, אשר הוא החומר באמת, שהוא משותף בכל חומר. וכל יצר מורכב משני עניינים שווים תחתונים, כלומר שמתנהגים תחת הקדמונים שקדמו לו, והם כדור ונקודה עליונה אחת, ונקודה תחתונה שנית. ועל זה היה שווה בעל שתי נקודות, ומשתתף עם הפתח ועם הסגול ועם הקמץ, אבל לא עם השורק, ולא עם החרק, ולא עם החלם, ולא עם צרי. וידוע שהפתח משרת לקמץ, וצורת הפתח קו ישר בלתי נקודה, גם תנועתו ישרה כצורת תנועת הפתח שהוא בדלת,

והרמז "והדלת תסוב על צירה" (משלי כ"ד יד'), כי צירה הוא הצרי, ועל כן היה שם הפתח פתח גדול, מפני שהוא משרת לקמץ גדול. והסגול היה משרת קטן שהוא פתח קטן לצרי שהוא קמץ קטן כלומר כדור קטן. וכן כל חומר קטן כל צורה, שכל צורה היא כדור גדול כנגד החומר שהוא כדור קטן.

וכן הרב "המורה" אמר בארבע סבות התנועה, שהן השכל הנפרד המניע את השכל החושק המניע את הנפש המשכלת המניעה את הצורה הכדורית הדבקה לחומר. והורכב השוא משתי נקודות אחת למעלה בדמות חלם, ואחת למטה בדמות חרק. וכשתעניין בד' נקודים והם קמץ גדול ופתח גדול וקמץ קטן ופתח קטן ותשתף מציאותם בסימן "וספר כתב איש ריבי" (איוב לא' לה'). שהנה ספר כתב כולל ארבעתם, תמצא שהן שני קמצין ושני צרין, ואם תהפכם הנה תמצא שהן שני פתחין ושני סגולין. וזה כולו הוא מפני שההבדל בין שני הגדולים תוספת נקודה לגדול על משרתו הגדול, ותוספת נקודה אחת גם כן היא הבדל שבין הקטנים, והיא נוספת לקטן שבשניהם, וזה הפך ממה שקרא לגדולים. וסוד ארבעתם באמת ב' כדורים שהם מורים על ב' מיני צורות, וב' כדורים מורים על ב' מיני יצרים שהם החומרים. ומפני השתתפותם ידמה זה לזה בדבר ויבדל זה מזה בדבר. וכל כדור קטן מוקף הוא כחומר לכדור הגדול אשר מקיף בו מכל צד. ועל כן הנקודה כדמות חומר לסובב העליון המקיף, ויהיה העליון כדמות סוג הסוגים, והתחתון כדמות מין המינים. ואשר ביניהם אמצעיים לשניהם כדמות סוגים בערך ומינים בהתהפכם בהערכם לעליון ולתחתון. והנה יתקברו ויתרחקו, יתקברו לנקודה ויהיו כדמותה, ויתרחקו מהסובב, או יתקברו לסובב ויתרחקו מהנקודה. והנה היו נזכרים ו' נקודות וב' עגולים, וסימן "כי רוח עברה ב'ו" (תהלים קג' טז'). והנה כל שמנה יורו על גוף שלם, וכל תנועה היא דילוג נקודות מנקודה לנקודה, עד שהיו ב' נקודות או יותר מורכבים ונקראת הרכבתם קו,

ונחלק הקוים למינים רבים ולסוגים. והנה הקו והשטח והגוף בעלי כמות, והנקודה אינה בעלת כמות, כמו האחד האמיתי במספר שאינו בעל כמות. והקו יורה על אורך וכן מן א' עד י' כדמות אורך. והשטח יורה על רוחב, וכן מן א' עד י' במרובעם יורו על דמות רוחב. והגוף יורה על עומק, וכן מן א' עד י' במעוקבם שהוא עיגולם יורו על דמות עומק, וזהו ציור שלשתן:

א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י'

א' ד' ט' יו' כה' לו' מ"ט ס"ד פ"א ק'

א' ח' כ"ז ס"ד קכ"ה רי"ו שמ"ג תקי"ב תשכ"ט אל"ף

וכלל חבור האורך הוא הכ"ל וכלל חבור הרוחב שכינ"ה, וכלל חיבור העומק בסימן ב"א כ"ה שהם ג"א וכ"ה. הנה סימן הראשונים לכ"ה, והשניים שלכ"ה, והשלישיים גכ"ה, וסימן כלם המשי"ח כה"ן. ורמז "כי לשלג יאמר הוה ארץ" (איוב לז' ו') והוא סוד בחכמה, כלומר הסובב בחכמה. כאמרו "יהוה בחכמה יסד ארץ" (משלי ג' יט'), וסוד בחכמה הסובב בחלילה והכולל את כולן שלשתן יחד לח"ת, וסימן "לדר דר", ועל סוד דר שהוא בחולם, וסודו צדיק ורמזו "וצדיק יסוד עולם".

הארכתי עד כאן באותיות להורות כי כל צדיק הוא דור שלם ועמו החכמה. והוא א"ב הנפ"ש וסודו בנפשו, ורמזו "נשבע יהוה בנפשו" (ירמיה נא' יד'). וכן דר שלם תזכור על שלשת נקודים הנזכרים. ונשארו עוד שנים לגלות סודם והם חרק עם שורק. והנה הם ב'

נקודות אחת בין העליונה והתחתונה, כלומר אחת מכרעת בין חולם שהוא למעלה ובין חרק שהיא למטה. ועל כן ציור השורק בג' נקודות למטה להורות על קשר המציאות. ואם תאמר אין לקשר קושר זה שקר, ומהו קשר הוא שש מאות שכולל שק"ר ואמ"ת. הסוד אות שמש שמוש מלאך ושד, הוא שמוש פנים ואחור, והוא שמוש רוח אופנים, שמוש רוחני מהבלים, וכל העולם עומד על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן. והסוד הגדול צורות השם שמות הצור והנה ראש השכל הפועל. ועל כן תדע אשר השכל הפועל הראש שהוא עצם הצורה, ועל כן נברא ראש מהראש והתחייב להיות בינם קשר שהוא שקר ואמת. ואם כן הנה כל קושר אמת. ועל כן היתה התורה לאות והיתה התורה לאות גם הקשרה לאות, כי גלגלי התורה היצרים גם גלגלי היצרים התורה, ואין היצרים כי אם מחשבה, וכל מחשבה ספירה בסוד חשבון ומספר, והכל תלוי במספר וחשבון, והעד השכל הכולל היצרים. ואם הם שנים יצר הרע ויצר הטוב הרי שר"ק. ואם תאמר הם שנים קדומים הרי זה שק"ר שאינם כי אם קש"ר, ושםם תדעוהו מן פ"ר ורי"ש הכוללים באמת י"ד אותיות שהם ז"ז. והנה ח' אחריו ר"ק והוא צרי בעצמו, וכן ש' אחריו ר"ק וגם הוא צרי בעצמו.

והנה כל הנקוד השרשיי היא חולם, קמץ, צרי, חיריק, שורק. והם כוללים ח' נקודים שהם גוף שלם וכדור מקיף בכל והוא אח"ד. ובא ד' להורות על הרכבת ד' זוגות בעזרת ד' יסודות, גם ד' מהנקודים אין להם קו ויש לחמישי שהוא קו נקודה ועלה מספרם בסודם חצי חמישים שהם כ"ה נקודים, שהם מגלגלי שמים כאשר הם מגלגלי ספרים, גם הם מגלגלי זכר ונקבה. ומהם תבין אשר כל גלגל זכר ונקבה. וכללם הראש אשר גם הוא מתגלגל והוא גלגל מת, גם הוא גלגל תלי אשר הוא מכשף גם הוא כוסף שם, וממנו תכיר מעשה האלהים אשר הוא משכן המלאך. והבן כל מה שנוכר שכבר רחקתי העניין מאד כדי לעוררך על הסוד בראשי פרקים.

וסימנהון של כל הנקודות החמש הוא סוד י"ה, שם היא הוא בסימן נו ט ב ? קון. ואחר שהודעתין זה כולו בקצרה אודיעך עוד הצריך להשלים בזה בעניין האות והנקוד. ואחרי שבקצרה הודעתין מה שכתבתי, ואולי הוא אצלך באריכות, הוא שרציתי להעריך מכח תרדמתך החזקה ולהודיעך שמה שאמרתי אינו כטפה מן הים מן הראוי לאמר בו ואפילו בקיצור. ומאשר רמזתי בסימן חמש הנקודות תבין כי שם היסוד הוא היא, וכמו שתמצא שם היסוד בהויה, כן תמצא שם הויה ביסודה, וגם תמצא כח שם פה כח פה שם והכל מתנועע מכח השכינה ומכח הרקיע ומכח המספר. וזה כלו סודו חצ"י הש"ם. ואמנם חצי השם ככ"ל הש"ם והוא סוד"ד הש"ם, תבין כל זה מסוד מעש"ה המשכ"ן.

חלק ה' עניין ג' סימן ר' כולל שיתוף האות עם הנקוד.

כבר התבאר לך שהאות כחומר והנקוד כרוח המניע את החומר. וההשגה בכוונת המתנועע, והמניע הוא בשכל והוא הפועל ברוח ובחומר. והתענוג שמקבל המשיג במה שהשיג היא התכלית. ואלו הן ארבע סבות הנמצאות לכל פעל נמצא בפעל. והנה החומר הוא הסבה הפחותה מארבעתן, והתכלית היא הסבה המעולה מהן, והפועל קרוב אל התכלית, והצורה קרובה אל החומר. וזו הדרך כבר התבארה במופתים מושכלים בספרי החכמות המופתיות ועליהם נסמך. ועל כן לא נאריך בעניינם פה, אבל נבאר פה כוונתנו באותיות ובניקודם בכלל לפי קצור זה החבור. ונאמר כי האות באמיתת מציאותו הוא פועל אחד, והיה חומרו הקרוב אל הדיו, ובהיות הדיו בקסת הוא מוכן בכל חלק וחלק ממנו לקבל צורות כל האותיות. שאע"פ שהכנתו גם כן היא לקבל צורות רבות אחרות, או צורות אותיות אחרות בלתי מאלו שלנו אנחנו, לא נשגיח עתה לדבר במ. כי כוונתנו לאותיות שלנו לבד ולניקודם

וללשוננו. ואין לדיו חלק מיוחד לומר עליו מזה החלק יצויר א' ומזה האחר י' וכיוצא בם, אבל החלק שהוא מוכן לקבל צורת אחת מהאותיות, הוא החלק כמו כן בעצמו המוכן לקבל כל הצורות אחת אחת. אלא שאחר שקבל זה החלק זו הצורה נשלם בחלק ההוא להקרא אות מורכב מחומר וצורה. ועל כן לא הדיו יקרא אות, אבל יקרא חומר האות. אבל האות מפני שאין לו מציאות בלתי החומר אין לו שם אמיתי. והנה עם כל זה, אות הוא שם המין לא שם האיש לבד, וכל מין כולל אישים פרטים. ועל כן בתת הפועל צורת אות בחלק מחלקי החומר הדיוני יקרא לו מיד שם פרטי נוסף על השם הכללי, ואז האות בעל שני שמות. שמו האחד הכללי אות מצוי בפועל, ושמו השני הפרטי, אל"ף על דרך משל. ואם כן שמו הפרטי הוא אשר הבדילו מהכלל, והוא אצל הכלל כצורה לחומר במקרה. מפני שהכלל קיים והפרט הווה ונפסד, והקיים הוא העצם וההווה והנפסד הוא המקרה, ר"ל שקרה לו מקרה ההויה ומקרה ההפסד. והפועל צורת אות בדיו הוא אשר הוציא מה שהיה בכח אל פעל, והוא הסופר הכותב בקולמוס. והיה העט כמו כלי אמצעי ביניהם, שבו תקן הסופר צורת האות כפי כוחו ורצונו. והתכלית הוא שיבין הרואה הקורא כוונת הכותב עד ששיג על ידי זה הפעל מה שהיה בלבו. ובעת השיג המשיג דבר זה, נשלמה כוונת הפועל וכבר הגיע אל תכליתה.

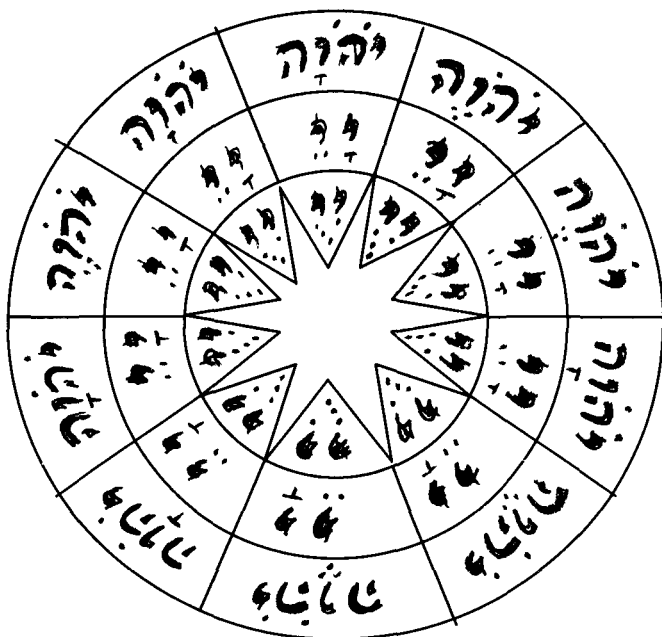
ואחר שהדבר כן אם לא תושג כוונת הפועל לא נשלמה כוונתו ולא הגיע אל התכלית האחרונה אשר היא המכוונת באמת. ומפני שתגיע התכלית ההיא הורה השכל לסופר המשכיל להוסיף צורה על צורה כדי להשלים כוונתו ולתת כח קרוב וחזק למעיין להבין מהרה כוונתו. והוא עניין התנועה המקרית הנוספת על האות, או אמור התנועה הרצונית. וזה כדי להעתיק מה שהוא חקוק על ספר מהספרים ממקומו ולחקקו עוד בלב המעיין בו. וידוע שהאותיות אין להם תנועה בעצמם, ועל כן נתן השכל על פי הטבע כוחות

בכלל הפה, להמציא האותיות במבטא בדמות מציאותם הנמצא בספר. והושמו לאותיות נקודות מורות על תנועתם במבטא בהעתקתם מן הספר אל הפה. ואם כן המתנועעים בעצם הם אותיות הפה, ובמקרה הם אותיות הספר. והשתתף אל זה הכרח מקום התנועות החלקיות, כי לא יתנועע שום מתנועע בלתי מקום ובלתי זמן. וחלקי המקום הם הרחוקים, וחלקי הזמן הם הסיבובים הנחשבים הפקודים בשנים ובחדשים ובימים והדומים להם. ומפני הרחוקים צריך אדם לדעת כמה יאריך במבטא כל אות ואות. וזהו סוד ההזכרה. ומפני שאלה כולם הם צריכים עניין ארוך אקצרים במסירת קבלה לבד. ואע"פ שהייתי יכול לתת טעם לכל אות נזכרת, מפני מה תאריך זו כזו או זו יותר מזו או זו פחות מזו. אבל צורת הקבלה מספקת להזכרה, כי מי שהוא חכם הוא יבין מדעתו. ואחר זה עיין מאד בצורת הבטויי.

בשעה שתרצה להזכיר את השם הנכבד הזה החקוק למעלה בנקודו, קשט עצמך והתבודד במקום מיוחד, שלא ישמע קולך לזולתך, וטהר לבך ונפשך מכל מחשבות העולם הזה, וחשוב שבאותה שעה תפרד נפשך מגופך ותמות מן העולם הזה ותחיה לעולם הבא, אשר הוא מקור החיים הנמצאים המפורים בכל חי, והוא השכל שהוא מקור כל חכמה ובינה ודעת, והוא בדמות מלך מלכים אשר הכל יראים ממנו יראה גדולה מאד. והנה יראת המשיג היא כפולה שהיא יראת מעלה ויראת אהבה. וכשבאה דעתך להדבק בדעתו הנותנת בך דעת, צריכה דעתך להסיר מעליה עול כל הדעות הזרות, זולת דעתו המשתפים בינך ובינו על פי שמו הנכבד והנורא. על כן אתה צריך לדעת דמות מבטאו. וזהו ציורו, כשתחיל להזכיר אות א' באיזה נקוד שתזכירהו, מפני שהוא מורה על סוד הייחוד, אל תאריך בו כי אם לפי שיעור נשימה אחת. ולא תפסיק בנשימה ההיא שום הפסק בעולם עד שתשלים ביטוי. ותאריך בנשימה ההיא המיוחדת כפי שיעור כח אריכות נשימתך

האחת בכל מה שתוכל להאריך בה. ונגן בא' וגם בכל אות שתזכיר באימה ביראה ובפחד, עם שיתוף שמחת הנפש בהשגתה שהיא גדולה. וצורת הניגון בכל אות ואות תהיה בדמות הנקוד, והיא שתהיה בחלם למעלה. וכשתתחיל בהזכרתו תכוון פניך אל פני המזרח לא למטה ולא למעלה. ואתה יושב מעוטף בבגדים לבנים מכובסים טהורים או חדשים על כל בגדיך או טליתך וראשך מוכתר בתפילין ופניך למזרח שמשם האור יוצא לעולם. ולך חמש קצוות להניע במ ראשך. ובחלם תתחיל מאמצע המזרח, וזכך רעיונך ותעלה ראשך עם הנשימה מעט מעט עד שתשלים וראשך למעלה. ואחר שתשלים תשתחוה עד הארץ פעם אחת, ולא תבדיל בין נשימת האלף לנשימת האות הדבק בו כי אם נשימה אחת קצרה או ארוכה. אך בין האות של השם ובין הא' בישרים, או בין הא' לאות השם בהפוכים יש לך יכולת להנשים ב' נשימות לכד בלי מבטא ולא יותר. ובתשלוש כל טור וטור יש לך רשות להנשים ה' נשימות לכד ולא יותר, אבל פחות מן ה' הרשות בידך. ואם שנית או טעית בטור מזה הסדר שוב אל ראש הטור ההוא עד שתאמרהו כראוי. ובדמות החלם הנמשך למעלה נגן בחרק הנמשך למטה ומושך כח העליון להדביקו בך. ובשרק לא למעלה ולא למטה אלא משיכה אמצעית כנגד הפנים האמצעיים. ובצרי תמשיך ראשך מהשמאל אל הימין, ובקמץ מהימין אל השמאל, ובכולם אחר שתשלים אם תראה צורה לפניך תשתחוה מיד כנגדה. ואם תשמע קול קטן או גדול ותרצה להבין מה שאומר ענהו מיד ואמור דבר אדוני כי שומע עבדך, ואתה לא תדבר כלל הט אזניך לשמוע מה שיאמר לך. ואם תפחד פחד גדול שלא תוכל לסובלו ואפילו באמצע האזכרה תשתחוה מיד ואם לא תראה ולא תשמע עוזב הדבר בכל אותו השבוע. וטוב עוד להזכיר פעם אחת בשבוע כדמות רצוא ושוב שעל דבר זה נכרת ברית. ומה אוסיף להודיעך שכבר ידוע הוא שאם אתה חכם מן הרמז תבין הסדר כולו, ואם תרגיש בך ששכלך חלוש בחכמה או בקבלה או רעיונך חזקים

בהבלי הזמן, אל תזכיר את השם פן תוסיף לחטוא. ודע שבין דף של יו"ד לדף של ה' תוכל להנשים כ"ה נשימות לא יותר, ובלבד שלא תפסיק בינתיים לא בדבור ולא במחשבה. וכן בין ה"א לו' ובין ו' לה"א רק פחות מכ"ה בין דף לדף תוכל להנשים. ואחר שרמזתי לך זה אודיעך עוד סוד השם העגול המעושר, שאם תרצה להתחיל בו לפי הצורות הנזכרות הרשות בידך. והם י' שמות הקדש שלמים, וזו היא צורת אותיותיו ונקודם.

י' מתגלגל בניקודים, אבל הו"ה עומדים ונזכרים אחר הזכרת ה' יודי"ן מנוקדים והנשימות שוות לראשונה מאות י' לתיבות הו"ה, וכלל השם שווה לטור. והבן זה במה שכבר נכתב למעלה. הנה כבר קצרתי לך סוד מבטא השם וסדריו בתכלית בקצור לפי הצריך.

החלק הט'

סימני אותיותיו ו'ה'י'ה' חלקיו ד' וענייניו ד' והשם צ'ד'י'ק'.

חלק ו', עניין א', סימן צ', כולל קשר כל הכוחות בשם.

כבר חשבו חכמים רבים שמפני שהלשונות הסכמיות והכתב גם כן מוסכם וכן הנקוד, שלא יתכן מפני זה שיוכל אדם לשנות חלק מחלקי הטבע הכללי בשום עת מן העתים לא בשם ולא בזולת שם. ואמנם מה שבא מזה בכתוב או בקבלה בא בצורת משל על דרך שיבינו ממנו החכמים מה שראוי להבינו, והוא נמשל. ויחשבוהו הפתאים כפשוטו, מפני שאין במ יכולת להשיג כל דבר על בוריו. כי מפני שבני אדם שלשה, והם חכמים וסכלים ובינוניים, ולא יתכן למי שכותב דבר להודיעו לאנשי דורו בכלל, וגם לבאים אחריו שיכתוב מה שיכתוב על דרך שתשווה דעת החכם והסכל בו, הוכרח בעל השכל הכותב לכתוב דבר מספיק לכל איש, ברוב כפי מה שהוא.

ועל כן היה כח בהסכמה להתקיים, ולפעמים תשתנה על פי רבים. וזו הטענה בעצמה כבר האמנתי אני וטענתי לזולתי לפי דעתי סוד ה' ית', ר"ל שם בן ד' אותיות והמורכבים ממנו. ואמנם אחרי שקבלתי מהשם מה שקבלתי, ראיתי שהטענה הנזכרת הביאה על בעליה לטעון אותה חולשת השגת השכל, והיותו חושש במה שגוזר השכל האנושי כאשר הוא יכול להשיג קצת המושכלות, דין הוא שישגיג אלה אשר הדמיון גוזר מניעתם. ואם יחשוב חושב שזה מושג בשכל, נסירהו ונודיע לו שהשכל האנושי יש לו גבול יעמד אצלו ולא יעברנהו. ואם יחשוב לעברו יתבלבל ותשוב השגתו דמיונית בהכרח. ועל כן אין ראוי להכחיש המקובל התורני, עד שיבוא מופת מושכל שיכחישנו בהכרח. וזה שכבר ידע כל משכיל

שלא יתכן להביא מופת מושכל להכחיש מופת מושכל אחר, כי המופתים המושכלים הם אמת ודבריהם אמת. והם אשר נולדו מתבניות ההיקש האמיתיות בשני הקדמות צודקות לפחות ובתולדה אמיתית. באמרו על דרך משל כל אדם חי וכל חי מרגיש, ואם כן כל אדם מרגיש.

וזה מופת מושכל לא יכחישנו שום משכיל. וכן אם יאמר לך אדם כל לשון מוסכם, וכל מוסכם לא ישנה הטבע, ואם כן כל לשון לא ישנה הטבע. וזה מופת אחר שיתבאר במופת שכל לשון מוסכם אבל היות כל מוסכם בלתי משנה הטבע זה מושכל ראשון ולא יצטרך למופת. הנה זה כולו אמת. אבל מה שהתאמת אצלנו אשר אמרנו עליו שלא עלה ביד אדם על דרך זו זולת הנביא, ולא כל נביא, אלא הידוע אשר נזכר עליו זה הכח המופלא. הוא שאמרנו כי בהידבק שכלו המתפעל עם השכל הפועל בו, כן יוליד מדע מחודש אצל הנביאים שלא היה נמצא בו בפועל כי אם בכח. ובעת הדבקות יצא מה שהיה בכח אל פועל, וכמו שפעל בו מדע וחידש בו חלק ודימה זה מצד אחד לשנוי הטבע, מפני שהטבע הוא ברוב או בכל או כמה שהוא דומה לכל או לרוב, נוסף בו גם כן מפני שכלו שכל פועל בפועל דומה לחלק הכולל הכל. ובהיות שכל האדם משכיל כל המושכלות שתחתיו כולל את כלם, ואז יתכן לקבל שפע מכח השפע ההוא, יוכל גם הוא לתת צורה חלקית בחומר חלקי כדמות פועל הטבע המתפעל בהויה ובהפסד בצורה חלקית קצת זמן.

ומפני שהטבע הכללי קיים יאריכו ענייני פעולותיו החלקיות זמן יותר ארוך ממה שהאריך פעל שכל הנביא, שההוא לא יעמד עמו תמיד. ועל כן ראוי ליחס הפעל ההוא המשתנה על פי שכל הנביא אל מי שהיה סבה ראשונה לשנוי ההוא שהוא השם. ומפני שהנביא לא ישיג את השם אלא מתוך ידיעת השם, כמו שהפילוסוף השלם

לא ישיג את השם אלא מתוך מעשיו, ייחסנו אנחנו וכל מי שקדם לנו בהסכמה שווה זה הפעל האישי המשתנה מדרכי הטבע המיני אל שם השם. ואמרנו שבכח השם עשה הנביא מה שעשה, והשם הוא אחד ושמו אחד. וזה דבר שלא יושג בהרגש ולא בדמיון ולא במושכל ראשון. אבל יושכל אחר מופתים רבים מושכלים. ויש לנו טענות רבות ברורות מקובלות מושכלות שהיינו יכולים לאמת במה שאמרנוהו על דרך ספור. אבל לא נכתב זה החבור על כוונת כן, אלא שכוונתנו בו לכתוב העניין המקובל ולמוסרו בקבלה. ואע"פ שכבר השכלנוהו גם כן שהוא כן, ואי אפשר להיות זולתו אחר שקובל וגם הושכל. ועל כן נכתב ממנו המקובל, ואם יזכו גם כן החכמים והמשכילים יבינו, ולא יבינו כל רשעים, והרוצה לבחון יחקור וימצא.

ואחר זה תדע כי הכחות הכלליות אשר בכל המציאות הם י' ספירות בלימה, וסודם י"ה שמות בסבוב י"ה, והם הנזכרות אשר זכרנום. וידוע כי חצי י' הוא ה' ובחבור מה שקדם אל ה' עמה תמצא י"ה, ובמלואו הוא יו"ד ה"א. והיה הנמצא המחובר הו"א אות י' וד' ויהיה הסוד דו"ד הו"א, והנה החשוק הנותן החשק בלב החושק והעד אהוב הו"א וכן אהוב הוא. ומפני שבין שני אוהבים שני חלקי אהבה שהיא שבה דבר אחד בצאתה לפועל הורכב השם בשני חלקים, והם שתוף אהב"ה אלהי"ת שכלית עם אהב"ה אנושית שכלית והיא אחת, כמו ששמו כולל אחד אחד, מפני חבור מציאות האנושי עם המציאות האלהי בעת ההשגה השווה עם השכל במציאות, עד היותו היא והוא דבר אחד. וזהו כוחו של האדם שיוכל לקשור החלק התחתון וידבק בעליון, וירד העליון וינשק את הדבר העולה לקראתו, בדמות החתן המנשק את כלתו בפועל מרוב חשק אמיתי מיוחד לתענוג שניהם מכח השם.

חלק ה' עניין ב', סימן ד', כולל כמות השמות שבם קושרים ומתירים.

הקשר הוא בעצמו הת"ר וסודם שש"ה ואם כן שמות הקשר ששה, גם שמות ההת"ר ששה. ועל כן היה אות הקשר ו' בכל מקום, ושמו ו"ו שהוא ששה ששה, והיסודות אשר במ כל קשר וכל התר הם השלש, והם א"ש מי"ם ורו"ח הרי סודם שש"ה. והשמות המופשטות מהחומר והצורה הם ששה הם הנחתמים והחותמים והאותיות אשר כללו ו"ו קצוות, גם ו"ו אלכסונים, והם שש פעמים יה"ו מצורף, וחסרו מהם ו' האי"ן שהם ל' הרי שלשה. וכן ל"ו האחרים הרי לשלש"ה וכולם הרי שש"ה, כי כל ששי"ם ה"ם שש"ה. והכלל כי הששים הם הקשרים והם התרים, ונוספו על אדמ"ה שלש יסודות הנזכרות, ועל כן היו היסודות ו' והם ג'ג' כדמות המזלות, אשר במ ההקשר וההתר בתנין ובסודותיו, עד שוב כוחו אצל היודע את השם אסור בידו בתוספת ה' על החומר. ובהתגלגלו י"ב פעם שהוא שם בן י"ב וסודו מרובע. והנו אני והו אני והוא אני והו אני והוא והאלפין נוספו לסוד שדי. וכן אנא יהוה אנא יהוה אנא יהוה אנא יהוה הושיעה נא הצליחה נא הושיענו הצליחנו, וזה כולו ראה על זמן הדרור שהוא זמן הגאוו"ת וזמן הקדוש לקדש בו את השם. וכבר נרמז סוד הקשר שם באמרו אחר "ברוך הבא בשם יהוה" וכו'. ועוד "אל יהוה ויאר לנו אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח" (תהלים קיח'), כי זה אסור לפרשו מבואר פן ילחמו בנו שונאינו בכלי מלחמותינו שהוא סוד השם. כמו שנאמר "אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם יהוה אלהינו נזכיר המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעורר" (תהלים כ'). וכן "כי לא בחרב ובחנית יהושיע יהוה" (שמואל א' י' מז'), ומבואר אמירת דוד "רוממות אל בגרונם

וחרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים
לאמור מלכיהם בזקים ונכבדיהם בכבלי ברזל לעשות בהם
משפט כתוב הדר הוא לכל חסידינו" (תהלים קמט'). וזה סוד הקשר
העליון והתחתון שקושר את השם בשם.

חלק י' עניין ג' סימן י' כולל איכות הקשר וההתר.

דע שהיודע את השם צריך שידע שם העצם, שבו נקרא ביום
בריתו, ויקשרנו עם השם המפורש אשר הוא גם כן שם העצם. ויש
ממנו חלקים ויש ממנו כללים ויש בראש ויש בתוך ויש בסוף.
בראש כעניין "ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (במדבר יג' טו'),
שקשר לו כתר השם בראשו. ובתוך כעניין אברם שהוסיף לו השם
ה' שהוא סוף הכתר, והיה מהשם תוך וסוף, ולאברהם תוך קרוב
לסוף. ובסוף אליה שהוא שלם אליהו וסופו הוא קשר ו' של השם
עמו, וכן נביאים רבים. וכפי הצורה הזו צריך לחבר ולהמיר שם
בשם ולחדש עניין לקשור ההתר ולהתיר ההקשר בשמות הידועים,
בהתגלגלם עם י"ב מזלות ועם ז' כוכבים ועם ג' יסודות, עד
שיתפשט הקושר והמתיר מחומר האסור והמותר וילבש צורה
ויחדש בו אסור והתר.

חלק ה' עניין ד' סימן ק' כולל תועלת ההקשר וההתר.

זו היא תכלית התועלת לפי המושכל והמורגש, כגון האדם שהיה
בבית הסהר, על דרך משל ביוסף הצדיק ע"ה, ויצא מבית האסורים
למלוך, וגבר ומלך עד שאמר על עצמו "שמני אלהים לאדון
לכל מצרים" (בראשית מה' ט'), שהוא אדון אדניו היה, ויכול לאסור

את אוסריו אשר מסרוהו ולהתיר עצמו. שאין ספק שכבר הגיע בזה התכלית אשר חשק בה האסור אל מה שבקש מהשם. והנה תכלית התכליות היא התועלת האחרונה, והתועלת האחרונה היא השגת המבוקש האחרון בכל דבר ודבר כפי עניינו.

החלק הי'

סימני אותיותיו וי'הי'ה' חלקיו ה', וענייניו ה', והשם ל'ב'ר'כ'ה'.

חלק ו', עניין א', סימן ל', כולל השגת השכל.

השכל הוא שם לדבר המנהיג הכל שהוא הסבה הראשונה לכל. והוא שם לדבר הנפרד מכל חומר. והוא הנשפע מהסבה הראשונה, אשר באמצעות השפע ההוא מנהיג הדבר הראשון את השמים המתנועעים. והשמים הם בעלי חומר בלתי משיג ובעלי צורה מושכלת בלתי משכלת ובעלי נפש משכלת ומושכלת. והשכל שמקבל הוא שפע מהנפרד ויקרא שכל דבק בהיולי בעל הצורה והנפש, והוא אשר בו תשכיל נפש השמים עצמה וכל מה שלמטה ממנה. ותשכיל שכלה בעצמו שהוא הנותן לה צורת ההשגה. ותשכיל ממה שלמעלה ממנה במציאות ושהיא סבת מציאותה וקיומה, ותתעדן בהשגתה עידון מופלא שאינו דומה לדבר ממעדני זה העולם החשוך. ובצורה שמציירת משגת שסבתה נפרד מחומר, והיא בעלת חומר. ואי אפשר לה קיום השגה בלתי חשק להיותה מתדמה אל הנפרד אשר הוא בכל מקום.

ויש לגוף שהיא כח בו שתי נקודות אחת בצד אחד ואחת בצד שני, בשיעור שווה מתכלית הרוחק אשר בין שתיהן. והיא חושקת לקיים עצמה ומציאותה, והשגתה בגלגול גופה סביב, שהשגתה גוזרת לקיים בה כל מציאותה וכל ענייניה בחזרת חלילה, ולהבטל עם המנוחה. ואינה יגיעה, לא היא ולא גופה במהירות תנועתה, שהרי אין לה תנועה בעצמה כלל, אבל גופה המתנועע בעצם, ועם כל זה אינו מחליף מקומו.

ויש לדבר הרבה בזה, אבל אין זה מקום הדברים ההם כי נחלפו מקומותם. ואולם השכל גם כן עוד הוא שם לסבה הראשונה הקרובה הפועלת לכל מה שלמטה מן השמים, כלומר לכלל הארץ המורכבת מהיסודות וליסודות בעצמם ולכל המורכב מהם.

וזו הסבה שמה אצלנו שכינה, גם רוח הקדש או רוח אלהים חיים. וכדומה לאלה השמות. ופעם יקרא מלאך ופעם יקרא אלהי"ם, גם יהו"ה או אדנ"י או שד"י גם צבאו"ת וכן מלאך האלהי"ם ומלאך יהו"ה. וכבר נודע במופת שהוא השכל הפועל בנפש האדם שכל והם אם כן שלש מדרגות, ושלשתם עצמות אחת, והם השם ית' ושפעו הנבדל ושפע שפעו הדבק בנפש. והנפש דבקה בו דבוק אמיץ עד היות שניהם גם כן עצמות אחת. והנה לאדם העליון ד' מדרגות והם נפש ושכל ושפע ושכל נבדל וסבה ראשונה לכל. וכן לאדם התחתון ד' והם גם כן נפש ושכל ושפע ושכל נבדל וסבה ראשונה לכל, והסבה הראשונה כוללת הכל והיא אחת לכל. והשכלים רבים הנבדלים והנשפעים והנפשות רבות, רק השכל הפועל עצמותו אחת ופעולותיו רבות מצד המקבלים שהם רבים.

ומפני שהאדם בעל חומר מחליף צורותיו הפרטיות, התחייב הפרד נפשו מגופו, כדי שתדבק בשכלה הנשפע לה, אשר בו השיגה עצמה וכל העצמים שלמטה ממנה, והשיגה גם כן מציאות מה שלמעלה ממנה אבל לא עצמותם. מפני שכל משיג עניין מושג בהשגה, ההשגה משתפת את שניהם בהיותה בפועל, להיותם דבר אחד מהשכל האנושי הנשפע מהשכל הפועל הנבדל, והיא מדבקת את הנפש באלהיה. והדבור ההוא הוא סבת חיי הנפש הנצחיים בחיי אלהיה, כמו שנאמר על זה "ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כולכם היום" ונאמר "את יהוה אלהיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע", וזו היא השגת השכל.

חלק י' עניין ב' סימן ב' כולל צורת השגת השכל.

צורת השכל היא צורה מושכלת דקה מן הדקה זכה מן הזכה פנימית מן הפנימית. ומפני רוב אורה וזהרה הבהיר המאיר העולם כולו נעלמה צורת יופיו כהעלמת צורת יופי אור השמש מעיני העטלף ומי שענינו כואבות. ואע"פ שאור השמש הוא הנותן בו ראות לראות בם, כל מה שגבר אז אורם תכהינה עיניו יותר מפני חולשת עצמם. ואין המונע מצד האור, כי אם מצד חומרם וצורתם חלשים. כן גם הנפש האנושית החכמה, ברצותה לעיין במי שנותן בה אור השכל יחלש כוחה מהשיגו. לא מפני שהוא מעלים אורו ממנה, אלא מפני היותה בעלת חומר. ואם לחכמה כך כל שכן לזולתה. וכאשר יקרה לעטלף עם אור השמש, ולנפש עם אור השכל, על דרך משל יקרה לכל שכל נפרד בהשתכלו בשכל העליון אשר הוא הסבה הראשונה לכל, והוא האלוה לכל, והוא אשר המציא הכל יתברך ויתעלה שמו לנצח נצחים. וזה מפני היותו צח מצוחצח בתכלית הבהירות. ואי אפשר להשתכל בו מרוב יופיו אשר אין לו תכלית. ולפיכך לא ישיג עצמו זולתו ולא ידע מה הוא כי אם הוא. וכל מה שאין לו אצל שכלינו תכלית, יש לו אצלו תכלית ידועה בו ומקיף בו מכל צד. ומפני היות כל מקיף כדמות צורה למוקף והוא מקיף הכל ואינו מוקף מדבר שכבר אמרנו שאין לו תכלית, יקרא צורה לכל נמצא. ומפני היות הכל בריותיו והוא בלתי נכרא ובלתי נמצא מזולתו. כי הוא לבדו סבה לכל ודבר מחויב המציאות בבחינת עצמו, וכל נמצא זולתו הוא מחויב המציאות בבחינת סבתו, ואפשר המציאות בבחינת עצמו ונמנע המציאות בבחינת העדר סבתו, אשר הוא הדבר אשר המציא המציאות, יקרא על זה ממציא או פועל או בורא, וכיוצא באלה השמות אשר יורו על המצאה.

וכאשר התבאר שהכל פעלו יאמרו עליו שהכל אצלו כחומר ביד היוצר. וזו היא הצורה הנקראת צורת השכל אשר שכל האדם יכול לציירה עם שאר הצורות המושכלות המושגות ממנו, כלומר מענייניו וממעשיו ושפעיו בדרכי השלילות הידועות. ואשר השתכל ב"מורה הנבוכים" אם היתה נפשו במבוכה הוא יסיר מבוכתה ממנה, כי הוא רופא הנפשות החולות, ושומר בריאות הבריות, אשר הדבר על פי יי' ביד משה. והוא רופא מומחה ורופא חנם ופירושו משה גלה תורת משה על פי השם שהוא צורת השכל.

חלק ה' עניין ג' סימן ר' כולל תואר דבורו עם כל מי שדבר אתו.

הדבור הנמצא בשלשה עניינים ובשלשה נושאים בכלל. וכמו שהנושאים הדבור זה רחוק מזה העניין, כן הדבור הנשוא בבחינת אמיתותו זה רחוק מזה בכל ענייניו. ושלשת נושאי הדבור הם הלב והפה והספר, ושלשת ענייניהם הם האותיות הנכתבות, האותיות הנבטאות, והאותיות הנחשבות. ואשר משותף הדבור לשלשתם הוא שם אותיות, ואשר יבדיל ביניהם הם שלשה שמות. ואלה הם הכתב המיוחס לספר הנושאו, והלשון המיוחס לפה הנושאו, והבין המיוחס ללב בנושאו. וסימן שלשתם ג' ראשי תיבות, והם ל"י כ"ל בכ"ר והפוך בכ"ל, וסימן "ויהיה ברוך את אברהם בכ"ל" (כד' א'). וסימן הנושאים "פל"ס מעגל רגלך" (משלי ד' כו'), ועוד סימן הנושאים "בטח אל יהוה בכ"ל לב"ך ואל בינתך אל תשען" (שם ג' ה'). והנה כבר נודע ההבדל הגדול שביניהם, ואעפ"כ סובל שיקראו שלשתם דבור, מפני יחס שם אחד שכלל אותם, כן הדבור האלהי הבא לכל מי שדבר אותו או מדבר או ידבר לעתיד. הוא עניין רביעי לגזכרים, והשתתף עמם בשם דבור. מפני שהדבור מורה על הנהגה כי תרגום "וינהג", "ודבר". ונבדל מהם תכלית

ההבדל בעצם ובעניין זולת שם הנהגה. ומה שיורה עליו שתוף היות זה הדבור נמצא להשלים בו חפץ ובחירה וכוונה ורצון. וזה גם כן בדמותו מזה הצד יתכן לשתפם או בכיוצא בזה. שהרי אלה הנושאים זה עניינם לפי הכוונה הטבעית המשותפת עם ההסכמיות בזה.

והנה תכלית ההבדל בין הדבור האלהי ובין האנושי, ואפילו בינו ובין הקרוב לו יותר שהוא הבין ומדע שכלב, מפני שזה מקבל וזה נותן. ועוד שזה קבלתו תלויה בחשבו באותיות, וזה בלי אותיות נותן שפעו, ר"ל מבלי שיחשוב באותיות מה שנותן. כי מחשבתו בספירות בלתי מוגשמות, כמו שהוא בלתי בעל גשם, אלא שהלבבות אצלו כקלף אצלו שהוא חומר נושא צורות האותיות המצויירות בדיו שהוא חומריון הקרוב. וכן ה' יתברך הלבבות אצלו כלוחות והנפשות בדיו. והדבור הבא להם מאתו שהוא ההשגה בצורות האותיות הנכתבות כלוחות הברית, אשר הם כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים. ומכל צד נקראים פנים ואחור, כדמות ההשגה המעיינת פנים ואחור. והרמז על זה "אחור וקדם צרתני" (תהלים קל"ט ה'), ואע"פ שאצל השם אינו דבור מהמינים הנזכרים, אצל הלב המקבלו דבור הוא. והעד על זה שהוא מופת אמתי מושכל ומורגש ומקובל, היות הדבור המחשבי שולח אל כל הפה דבור אשר אינו ממין דבורו, ולא ישתפם כי אם שם דבור. כמו שאמרנו עם תכלית ההבדל בעניין עצמותם. וכן עד שני גם כן היות הדבור המחשבי שולח דבור לכל מכתב באמצעות החמרים והכלים. והוא נותן צורות אותיות לחומר שהוא הדיו, ועל פי היד והעט ושאר האמצעים. ועם כל זה ידענו רוב ההבדל שביניהם, וכן בתתו צורה לכל חומר ידמה בזה לסופר על דרך משל בצד מן הצדדים. ואם כן הדבור הבא ממנו לנפש שהלב חומדה, אם יקרא דבור בשם משותף, אינו רק השגה שכלית על דרך האמת.

חלק י' עניין ד' סימן כ', כולל ההבדל אשר בין המשיגים והמתנבאים.

אִינִי צריך להאריך בביאור דבר זה, מפני ההקדמות שהקדמנו לך בענייני ההשגות. וזה שאחר שתדע שכל השגה אמיתית אנושית בכלל בין קרובה לשכל כמושכלת בין רחוקה ממנו כמורגשת, בין האמצעית אשר ביניהם כמדומה, כולן באות מהשם יתברך. אין ספק אצלי שלא יתרחק משכלך עניין ההבדל אשר בין כל משיג ומשיג. ואעפ"כ אעוררך על עניינו. ידוע שכל מי שרדף אחר דבר אחד להשיגו והשיגו יקרא משיג. וכל השגה נחלקת לשלשה חלקים, והיא מורגשת ומדומה ומושכלת. והמורגשת כליה חמשת החושים הידועים, העין והאוזן והאף והחך והיד עם כלל הגוף. והכוחות שהם נושאים אותם הם, הראות והשמע והריח והטעם והמשיש. וההשגה שמשיגים הכלים הנזכרים הה' עם הכוחות הנזכרים הה' היא בכלל נחלקת לה' השגות כלליות. והן השגת הנראה כתפוח על דרך משל, והנשמע בקולו כשיבקע בכח חזק, והמריח כמוהו, והמוטעם כמוהו, והממושש כמוהו. והנה אלה ה' השגות בלבד אחד והוא התפוח. גם תהיינה ההשגות האלו בדברים רבים משתנים ומתחלפים אלה מאלה. וההשגה שמשיג הדמיון, שהוא המקבץ אלו הה' כוחות במח, היא חזקה בעת ביטולם ברדפו אחריהם לפי כוחו. והיא חלושה בשתי עתים, בעת שהגוף ישן ואינו חולם, ובעת שהגוף ער ברדפו אחר השגה מכל השגותיו. ומפני שאין אדם יכול לצייר כי אם ציורים ידועים לפי טבע האנושות, כשרודף הדמיון להשיג השגה שאינה ממין השגותיו, יחלש אפילו להשיג השגותיו הטבעיות שבכוחו, כמי שרודף אחר סוס שאינו יכול להשיגו, ומדלג פסיעות גסות כדי למהר להשיגו, ונופל ומשבר רגליו ואינו יכול לזוז ממקומו. שכבר הפסיד גם כוחו

הראשון ולא השיג הנרדף. וההשגה שמשיג השכל האנושי גם היא בעלת כוחות ידועים, אין בה כח והכנה טבעית להשיג זולתם, גם הם בעלי גבול לפי טבע המושכל הנגלה והנעלם. והמדומה אצל הדמיון המדמה הוא פועל הדמיון בעצמו, וגם ממנו מתפעל כח הדמיון שהוא המדמה. וכן המורגש אצל ההרגש המרגיש, הוא פועל ההרגש בעצמו, וגם ממנו מתפעל כח ההרגש שהוא המרגיש. וכן המושכל אצל השכל המשכיל, הוא פועל השכל בעצמו, וגם ממנו מתפעל כח השכל שהוא המשכיל.

ואחר זה תדע שמדרכי ההרגש תכיר דרכי הדמיון, ומדרכי שניהם תכיר דרכי השכל. ומפני שההרגש חיצוני פעולתו קלה להשיג, שגם פעלו חיצוני. ומפני שהדמיון פנימי ופעלו גם כן פנימי הנה הוא קל להשיג מצד רדיפתו ותנועתו המהירה. וכבר מצד שלא ישיג מורגש או מושכל שהם לבדם, וכל מה שהוא ממינס עיקר המציאות האמיתי כולו. והדמיון אינו משיג שום מציאות אמיתי לעולם, אבל הוא "חמור גרם רבץ בין המשפתיים" (בראשית מט' יד'). פעם נוטה למורגש ושומר מציאותו מה שהשיגוהו החושים, ופעם נוטה למושכל ושומר מציאות מה שהשיגו השכל, ופעם בודה כל דבר מלכו ואין שום מציאות לפעלו. ואע"פ שחושב שכל מה שהשיגו הוא לבדו האמת ואין אמת זולתו. וזו ההשגה המדומה השלישית היא מטעה ומשבשת כל השגה אמיתית נמצאת ומכחישה תמיד. ובהבטל ההשגה המדומה הנזכרת השקרית, ובהימחות זכרה מלב המרגישים והמשכילים, "בלע המות לנצח ומחה אדני אלהים דמעה מעל כל פנים" וכו' (ישעיה כה' ח'), כלומר סוד השכל נגלה אחר העלמו. ומכאן ואילך צא וחשוב ותראה בשכלך, כי מעלת המשיגים ויתרונם זה על זה הרכה וחזק מאד כפי כח כל איש ואיש, וכפי חוזק רדפו אחר השכל לפי דרכיו. שאחר שהוסר המונע השיג כל אחד ואחד נשמה יתירה וחיה וחיי הגדול והקטן שווים בנצחות ונבדלים במעלה. כי מעלת הרודפים

הנבואה גדולה ממעלת הרודפים החכמה, ומעלת הנביאים המדברים והמחברים גדולה ממעלת הנביאים המתעצמים בנבואה, והנשלחים מעולים מהם, והמשגים חלקי שום טבע כדי לאמת שהשם שלחם מעולים מכולם.

חלק ה' עניין ה' סימן ה' כולל ציור הכרח השפע המביא לדבר ולחבר.

שם שפע הוא שם מוסכם בלשון לאומרו על דבור עניין נכבד, ואפילו על ריבוי עניין יסוד מהיסודות, באמרו "כי שפע ימים יינקו" (דברים לג' יט'), ועניינו הוא כעניין מי שיש לו תוספת מעלה בעצמו או בעניינו כולם או בקצתם. והוא שם דומה לשם נדיבות גם כן. מפני שהנדיב בהיות לו ממון נוסף על צרכו יכריח רבים להשפיעו בידם. וכבר ימצאו בשפע קצוות ראשונות שתיים, אחת בתכלית ראשונה ואחת בתכלית אחרונה כנגדה. ולהם אמצעיים ביניהם, מתרחקים מזה הצד ומתקרבים אל שכנגדו. וכן מתקרבים לזה ומתרחקים ממה שהוא כנגדו. והמשל בזה המלך והעני האחרון שבכל מלכותו, כי המלך בתכלית העושר והעבד שהוא העני האחרון הוא בתכלית העניות. ומהמלך נשפע עושר להעשיר איש, והאיש לאיש והאיש לאיש, עד הגיע השפע הטוב לידי אדון העבד, ומאדניו יגיע לעבד שיפרנסהו, ומן העבד לא יעבור שום שפע לזולתו, שאין לו אלא צרכו ההכרחי לחיות בו. ולפי זה המציאות המצויר במשל העושר קרה לכל נמצא מהשם על האדם. והשפע המושכל נשלם בשכל האדם, ר"ל בשכלו אשר קבל הבא מן הנפרד שהוא סוף הנפרדים. והשפע המוגשם התחיל מן הגלגל המקיף בכל, ונשלם בשמימיים בגלגל הירח, ובארציים באדם. ועל זה היה העולם נחלק לג' חלקים. למושכל כולו נפרד, ולמושכל בלתי נפרד לעולם, ולמושכל אמצעי ביניהם קצתו נפרד וקצתו

בלתי נפרד. ומפני שכל מי שנמצא השפע אתו, טבעו גזור שישפיעהו על המוטבע לקבלו, בשאין מונע בין המשפיע ובין המקבל. כדמות האש בנערת שיכריחהו בהדבק בו לקבל כוחו עד שישוכ אש כמוהו, גזר טבע השכל האלהי שישפיע שכל על נפש הנביא, שהיא הכח הדברי בהדבקו בו, והדברי ישפיע על הדמיוני, והדמיוני ישפיע על הדברי החיצוני, ועל כל מקומותיו. והשפע ההוא בהרבותו יכריח מקבליו כשלא ימנעום מונעים לקבל ממנו. וכמו שהכריחם לקבל כן יכריחם לתת, אם אין להם מונעים, עד הגיע כל חפצו עד סופו. כחפץ המלך הנזכר בשפעיו, שרצה להשפיע ממנו על כל האמצעיים, עד הגיע ממנו החלק הקטן ההוא אל העבד העני, שגם הוא חי משפע ממון המלך, אלא שהתענוגים יחסרו וימעטו בירידת המעלות ויתעלו בעלייתם. ומפני היות האדם מורכב מכוחות הרבה, יתחייב שיראה השפע בשכלו, והראות ההוא יקרא בשם השגה שכלית נחשבת. וידלג השפע עוד לדמיון, והתחייב שהדמיון ישיג מה שבטבעו להשיג, ויראה מה שיראה בדמות גשמות מדומה רוחני משותף, ויקרא הכח ההוא איש או מלאך או כיוצא בם. ומפני שנראה להמון שהמושג במורגש יותר ראוי להסמך עליו מהמושג במדומה המשותף עם המושכל, הוצרכו הכתובים להעיד שהנבואות כולן מורגשות. והנה יהיה הדבר המושכל באמת מעולה מכל מושג. אבל אי אפשר לאמת דבר בלתי שתוף ולפי טבע כל אדם, כי שלשת ההשגות דומות בענייניהם לעניין החומר והצורה. כי ההרגש חומר לדמיון והדמיון חומר לשכל. וכבר יעבור הדבר הנשפע למורגש בקצת העתים. ולפי ריבוי השפע יכריח השכל אדם המדבר הסופר לדבר ולחבר, לפי הזמן ולפי המקום ולפי הדור ולפי הנביא המתענג בהשגת צורת הנבואה.

הנה כבר סיימתי לחבר לך מה שהכריחני השפע הנזכר הנכבד לדבר בו, ולכתבו בקצור כפי כחי וכפי מיעוט שכלי, ורוב מונעי

מהשגת השכל. וכללתי כל העניינים בי' חלקים גדולים, ועלה מספר החלקים הקטנים ל"ח, ועלה מספר ענייניהם ל"ח, וסימנו באותיות ל"ח, וסימן כלל שלשתם מד"ע, ועם עשרה חלקים גדולים לסימן עדי"ם, וספרי מעיד על מדע"י שהוא חצי שמ"י, וזה סימן שלשת הדרכים יחד.

אבגד"ה, וזחט"י, כ"ל, מנסע"פ, צק"ר, ש"ת, תשר"ק, הו"ה והי"ה ויהי"ה.

אבגד"ה, אבגד"ה, א"ב, אבגד"ה, אב"ג, א"ב, אבג"ד, אב"ג, אבג"ד, אבגד"ה.

אברהם ספרדי בן שמואל אבו אלעפיא זכר צדיק לברכה.

ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה.

תושלב"ע.

זה השער לה' צדיקים יבואו בו
ספר

שומר מצוה

שחיבר ה"ה החכם השלם והכולל המאור
הגאון הגדול המפורסם החסיד והעניו
המקובלי האלהי כמוהר"ר אברהם אבולעפיה
זצלה"ה. שהיה נקרא בפי כל "**אברהם הרואה**"

*

"שומר מצוה" חיבר רבינו בשנת מ"ז לחייו

נדפס פעיה"ק ירושלים תובב"א

אייר תשס"א לפ"ק

מצייהם

רחוקים

דרבנא זאת

מהם מעט

ואהבמיהם

זקקו בלבם חזו

את ואתי אפשר

בזאת מצוי הגעירות

גדולות ואכמור

וכח שבזאת עימנו מצויות וזו הדרך

שהיה לבדה לדרך הגבוהה עיניות

שמה קבלה גשם אנוכי שבת דחיותה

עצמי אחד מן היתר והתבטלות חזו

ובנות להמנוע שבת עכב עכב עכב

בזאת ההם הם היתר עכב עכב עכב

היתר עכב עכב עכב עכב עכב עכב

היתר עכב עכב עכב עכב עכב עכב

היתר עכב עכב עכב עכב עכב עכב

היתר עכב עכב עכב עכב עכב עכב

היתר עכב עכב עכב עכב עכב עכב

היתר עכב עכב עכב עכב עכב עכב

היתר עכב עכב עכב עכב עכב עכב

היתר עכב עכב עכב עכב עכב עכב

היתר עכב עכב עכב עכב עכב עכב

היתר עכב עכב עכב עכב עכב עכב

צילום שני עמודים ראשונים "שומר מצוה" מתוך כ"י יחידי

וזהו

הם קדוה

שהתורה

ורחוקים מן

במדות הלוה

הציון מדרגות

הדעות הנגזרות

המעות והמגות

רחוקים גם כן מן

מדרך זו שהיא בלתי מתבנה

הוא כמעט תחת שיהיו

והכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הוא וכלל והכלל והכלל

הקדמה

(חסר עמ' ראשון ועוד עשר שורות קצרות).... וזו היא (.). הדרך שהיא לבדה דרך הנבואה עד היות שמה קבלה גם כן. אע"פ שהיא רחוקה מצד אחד מן הקבלות הראשונות המקובלות להמונינו וחכמינו, על כל פנים הקבלות ההם הם בעצמם שרשי הקבלה הזאת המאחדה והם יסודותיה ועיקריה. שאלמלא הם לא היה אפשר שתמצא זאת בשום פנים בעולם. ואם כן מזה הצד שני המינים הנזכרים הם הקרובים מזו הקבלה. ואמנם הצד המעיד שהם רחוקים ממנה גם כן הוא היותם חושבים שאין אחר מה שקבלוהו מן התורה והמצוה שום דבר מזה שהוא אתם מהם, הוא התכלית האחרון המביא....(דלגתי עשר שורות קצרות ראה צילום כתב היד) רחוקים גם כן מאד (..) מדרך זו שהיא לבדה (..) הוא מצד היותם חושבים שהתורה והמצוה הם משלים וחידות לעניינים אחרים. "אלה ביין שגו ובשכר תעו" (ישעיה כח ד). וזה הביאם לומר שלא ימצא בס תועלת ואין צורך להטריח דעת שום אדם בהם בשום צד וכאילו הם אצלם הבליים במשלים. ויש מהם שמאשימים מחבריהם ואומרים שאם היו חכמים היו כותבים חכמות כמו שכתבו האלו הפילוסופים. אבל מדבריהם תמצא הראיה שנתבלבלו דיעות המחברים ואע"פ שאנחנו קוראים נביאים וחכמים ואין זה כי אם טעות גמורה בידנו. וגם אין ראוי להמשך אחר דבריהם כי מה תועלת בהגדת מה שכבר עבר מימים קדמונים אצל החכמים. ומזה הצד הם בתכלית הרוחק מן האמת. ואולם הצד שהם גם כן קרובים מאד אל האמת הוא היותם אוהבים החכמה וחוקרים דרכיה בכל צד ובכל פנה. ואלו נתגלה להם על דרך החכמה שהתורה והמצוה הן מורות ומצוות לנו ללכת בדרכי החכמה ומגידות לנו סתרי חכמות הטבע ועומק חכמת האלהות הנקראת אצלנו חכמת מעשה בראשית וחכמת מעשה מרכבה, כבר היו שמחים מאד לדעת זה בלי ספק. ומזה הצד הם קרובים אל זו הדרך מאד. ודע שאלה הדרכים השלשה אנו

מיחסים התנועות אליהם בדמות שלשת תנועות ראשונות של המציאות שהן ליסודות ולגלגלים. ונקראו שלשתן תנועה מן האמצע ותנועה אל האמצע ותנועה סביב האמצע, אחת לעפר ולמים, ואחת לאש ולרוח, ואחת לשמים, זאת עולה וזאת יורדת וזאת מסבבת. וכן שלשת מיני החכמים הנזכרים והנמשכים אחר דרכיהם לפי היחס שיחסנו אליהם, וזה שאלה שלשתם יחד להם שלש תנועות בעניין האמת והן כך, [תנועה אל האמת] תנועה מן האמת ותנועה סביב האמת. והביאור בזה הוא שכבר נודע שכל תנועה משלשת התנועות הטבעיות היא שתים עד שהן שש בכלל. וזה כי העפר והמים עולים בהכרח ויורדים בטבע, והאש והרוח עולים בטבע ויורדים בהכרח. והגלגל גם כן יש לו שתי תנועות אחת מזרחית הכרחית ואחת מערבית טבעית.

וכזה בעצמו יקרה לתנועות הרצוניות הנזכרות בלימוד הנזכר, וזה כי הרבנים עולים ומתקרבים אל האמת מצד השתדלותם בתורה ובמצוה ויורדים ומתרחקים מן האמת מצד היותם חושבים שאין להם טעם ולא סבה אחרת אחר מה שחושבים הם. והפילוסופים עולים גם כן ומתקרבים אל האמת מצד השתדלותם בחכמות ויורדים ומתרחקים מן האמת מצד היותם מבזים התורה והמצוה. והמקובלים אשר הם המתנבאים לבדם מסבבים סביב האמת על דמות מזרח ומערב שהם שני מקומות מורים על האור ועל החשך שנקראים יום ולילה. והוא שיקרה למתנבאים בעת השתדלם בבקשת הנבואה שינועו מחשבותם לקבל שפע מן השכל הפועל. ופעם יציץ עליהם אור מאורו וזיו מזיוו וזהר מזהרו בין רב למעט, ואז יאמר עליהם שהם באור באותה העת שבה השיגו לבד. והאור ההוא הנאצל מהשכל השופע על הנפש החכמה ונראה זריחתו בה, ויהיה יום כדמות זריחת החמה מצד המזרח ויכריח הנפש לקבל כוחו. ועל זה נאמר **"כי עמך מקור חיים באורך נראה אור"** (תהלים ל"ד). ופעם יקרה להם שיניעו מחשבתם גם כן וישתדלו לקבל

ולא יבוא להם דבר ממנו כלל. והנה יאמר עליהם או "לילה לכם מחזור" (מכח ג' ו'). וכך נאמר גם "נביאיה לא מצאו חזון מיהוה" (איכה ב' ט'). ואמנם שני המינים הנזכרים הם שלמים מצד היותם מתקרבים אל האמת כמו שזכרנו. והם חסרים מצד היותם מתרחקים מן האמת כמו שאמרנו, ומצד קרבתם ראוי לומר עליהם "וַנִּתְּנִי לָכֶם רָעִים כָּל־כִּי וְרָעוּ אֶתְכֶם דַּעַה וְהַשְׁכִּיל" (ידמיה ג' טו'). כלומר שהשם יחדש להם נביאים שיורו במה הם טועים וילמדו דרך האמת ויקבלוה עד שישובו גם הם בעלי דעה והשכל. שכן נאמר במהלל ההשגה "השכל וידוע אותי" (ידמיה ט' כג'). אבל מצד היותם מתרחקים מהאמת ראוי לומר עליהם "ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים" (איוב ל' כא'), "לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו" (תהלים פב' ח') וכיוצא בזה, כלומר ועתה אתה בני ראה גם ראה מאיזה כת משלשת הכתות האלה אתה. בחן עצמך בשלושתם והבין מהם אחר איזו מהן ראוי להמשך ותדע ותשכל מן מוצא דבר כי המין הראשון שחלקנוהו לשני מינים שהוא כולל המונים ורבנים כל אחד מהם יחלק עוד למינים רבים מאד עד שהגיע החלוק אל אישים מצד התחלק האמונות והדעות הרבות המשתנות והמחלפות הצדדים בעניינים המשתפים את האדם עם השם ית'. והם הדרכים הנקראים מדרגות אנושיות אמיתיות עליות ותחתיות, מהן סבוביות מהן הולכות לפנים ומהן חוזרות לאחור מהן עולות ומתקרבות לעתים ומהן יורדות ומתרחקות לעתים.

ואמנם כבר שיער כל בעל קבוץ בשכל, שאחר שאין המין כי אם קבוץ אישים מורגשים פרטים מקובצים בשכל, ואין להם קיבוץ מורגש חוץ לשכל, שכל איש ואיש ממנו הוא לעצמו כמין למציאות. וקיבוץ איבריו עם כוחותיהם כולם הם גם כן עניינים מושכלים לשכלו כשישוב משכיל שלם בפועל, ואין כוחותיו כולם מורגשים לו. אבל מפרטי איבריו ומאישי כוחותיו יכיר כל כלליהם.

וביאור דבר זה שחמשת חושי המרגיש שהם הראות בעיניים, והשמע באוזניים, והריח באפים, והטעם בחך ובלשון ובשפתים, והמשוש בכל הגוף והוא מיוחס לראשי אצבעות הידיים שהם קצוות אחרונות עם האחרות אצל הגוף רק שהם בעלי הפעולות.

"כל אלה חברו אל עמק השדים הוא ים המלח" (בראשית יד ג')
 שהוא מצורף הלח"ם. הנה הם כולם התקבצו בגוף אחד מיוחד סביב טיפה אחת אמצעית בעלת שא"ר עם חמ"ץ הנקראים עץ הדעת. ועל כן היא טיפה סרוחה אשר סופה חדשה והיא פרוסה ספורה על פי הסופר שכתב זרע האדם ביד חוט השזרה שהוא חוזה השטר ושמו שרביט הזהב. ואמנם זהו טפוח הסהר ונברא מן טיט מלא וחסר שהוא טיט החיה הנמצא תחלה בכבד והוא כח בהויה והנה העולם טבורה. והנה עץ הדעת שמר הטפה ועליה חקוק שם פרטי והוא שם ע"ז שהוא שר גופים שר כל גוף שר גוף האדם. וכל שר נשפע משפיע מתק הטיפה ועץ הדעת טפה מתוקה מטה תקופה על פי השמש שהוא התמר שממנו הלילה הנקרא גלם חמה ולבנה המודיע חכמה ובינה וחוזר תמיד חלילה. ולפיכך ילדה תמר ליהודה תאומים שלמים פרץ וזרח, ומהם יודע סוד טפ"ה סרוחה אשר בה האהבה מלאה וחסרה וסודה משג"ל בשמא"ל והוא אש עב. וכל זה יתבאר עוד במקומו ביאור יותר רחב מזה לפי עניינו.

ואמנם הנה נבאר ונאמר שהחושים החמשה הנזכרים הכוללים כל השגה גופנית שהיא אישית ופרטית יש להם ארבע כוחות צוריות טבעיות. והן כח העירוב וכח הצמחית וכח החיות וכח הדיבור וסוד כולם ה"ד, ונמצא הכל נקשר על ע"ת. וזה הכלל יתגלה מן ע"ץ שהוא סוד המזג המעורב כמזג מים עם יין. ונמצאו החלקים מעורבים בעירוב יסוד עם יסוד גם מולד עם מולד גם הכנה עם הכנה. והסוד כי שם עץ הוא ז"ה בחילוף א"ת ב"ש והוא י"ב במספרו ובחילוף א"ת ב"ש עוד מתחלף והוא ש"ם. ואמנם מצד אחד מספר ע' שבעים גם ה"ם שבע"ה, ומספר צ' תשעים גם הם

תשעה. והנה ז"ט והם זר"ג שעולים י"ו והנה הראשון סודו הו"א והשני סודו הי"א ונוסף מזה על זה ד' וחסר מזה (זה מזה) [על זה] ד'. ולפי הדרך האחת המזג השוה במ ד"י וד"י והפכם י"ד י"ד ומספר קשרי כל י"ד י"ד הם. והנה זה קשור על ה' ה' אצבעות הידים, והרמוז עליהם **"ולכל היד החזקה"** (דברים לד יב), **"וירא ישראל את היד הגדולה"** (שמות יד לא). וכשתדע שם הי"ד תכיר הסוד. ועוד נודע שיש י' תוך מ"ם גם יש י' תוך יין ושניהם מיני"ם מן י' נמזגים, כי המוסיף על זה י"ו זה חסר מזה י"י בסוד חיבור חמה עם לבנה, שזה המוסיף על זה כ' זה חסר מזה כ'. וכן חכמה עם בינה זה המוסיף על זה כ' זה חסר מזה כ' כדמות מים עם יין. כי זה ז' עשרות וזה ט' עשרות ויתרון זה על זה ב' עשרות וחסרון זה מזה ב' עשרות. וגם שם הקדש שווי חלקיו בחצי י"ג י"ג שסודו אח"ד אח"ד, ויתרון זה על זה וחסרוננו ב'ב' שהם יחד ד'ד'. והנה כבר התבאר זה. ואמנם עי"ן הוא ק"ל ה' שמות, צד"י הוא ק"ד ד' שמות, עי"ן עוד שנית ק"ל ה' [שמות]. תי"ו הם י"ו שמות הרי עץ הדעת גלוי מסוד הדם ומסוד הידים.

והשתכל בו בכל צד ותבינהו. וכאשר התגלה לך ענין מהות האדם בכלל והיותו נברא בכח השמות, וידעת שאתה כללי למציאות מצד אחד ופרטי לו מצד אחד, ונודע לך בביאור שאתה כבר היית מכלל ההמון הנזכר שהוא חלק משני המינים הנזכרים שהם ההמונים והרבנים, יתחייב מזאת הידיעה שידעת שתדלג ממדרגת ההמון אל מדרגת הרבנים. ותהיה אצלם פרטי מצד אחד וכללי מצד היותך כולל כל דעותיהם הכלליות. ואין ראוי שתיפרד מהם עד שתשיג זה. ואחר היותך כללי ביניהם שוב עוד למדרגת הפילוסופים והיה ביניהם פרטי והשתדל גם כן עוד לשוב כללי יודע כל מחשבותיהם בכלל. ועוד שוב לעלות למדרגה אחרת והיה פרטי בין הנביאים והתנבאת עמם ונהפכת לאיש אחר, וחזקת והיית לאיש שסודו ל'בן א'דום ירוק ש'חור. וכשתהיה מתנבא והולך בדרכי הנבואה ופורש

מכלל שאר העם ההולכים בחשך, השתדל עד שתשוב בין הנביאים כללי ור"ל בזה שתהיה מקבל שפע משפע השכל עד שתכיר שזולתך מדבר בך במראה או בחלום. כמו שנאמר על זה **"אם יהיה נביאכם יהוה במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו"** (במדבר יב יז). ולא כל פרט מתנבא ישוב נביא כללי בהכרח עם כל השתדלותו, אך יתכן שישאר עם התנבאותו ועם היותו פרטי לנביאים כבר הוא כללי לעצמו וכבר הרויח ריוח גדול במציאותו, והוא שעלה למדרגה העליונה שבמציאות האדם לפי שלשת המינים שחלקנו מין האדם אליהם. ולפיכך הדין נותן לך ולכל הדומים לך ממבקשי השלמות באמת שישמור זו המצוה שצוה השלמים ללכת בה. ועל זה רמזתי עניין זה הפסוק שבו התחלתי זה החיבור והוא הראשון. ובשני לו רמזתי מה שנודבתי לך לחבר לך ספר בקבלה. ובשלישי רמזתי עניין היות השם מגלה לנו זאת הדרך על ידי משה למען ספר שמו בכל הארץ. וברביעי רמזתי כוונתי ושכל מה שאני עושה מזה הוא לכבוד השם יתעלה. ובראשי הכתובים רמזתי שמך שלמה ובתוכם נרמז שם אביך משה ובסופם שם מ"ה מ"ה ויותר מהמה בני הזהר וראשי תיבות שניות מלא"ך. ואתה שלמה בני **"דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש יהוה וכל יצר מחשבות מבין אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזבו יזניחך לעד"** (ד"ה א כח ט). ואחר שהקדמתי במה שראיתיו ראוי להקדימו לכוונת זה החיבור שקראתיו בשם **"שומר מצוה"** בעבור שתי סבות כמו שאפרש, אחל לדבר בספר לפי מה שכוונתי לדבר בו בעזרת שדי ואחלקנו לג' שערים. כל שער יכלול עניין מענייני הקבלה. ואמנם כל בניינו יהיה כולל ג' פסוקי ברכת כהנים ואחל בכל שער מכתוב אחד מהם, והשם יעזורני בס ורואי ידינוני בשכלם לכף זכות.

השער הראשון - "יברכך יהוה וישמרך"

כתוב "שומר מצוה לא ידע דבר רע ועת ומשפט ידע לב חכם" (קהלת ח' ה'). זה הכתוב שבו התחלתי זה החיבור כוונתי בו היתה להודיע שמצוה אחת מיוחדת שבתורה היא נחשבת ככל התורה כולה. וכן כתוב בתורה על כל אלה יחד "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא" (דברים ל' יא') וכל מה שנמשך לזה. וסוף העניין תלה השם זו המצוה בדבר ידוע, ושנה שם מצוה לשם דבר באמרו יתעלה "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו" (שם יד'). והורנו בזאת כי זאת המצוה תלויה בפה לדבר בה, ובלב לחשוב בה, וכידים לעשותה. והעניין הוא שזה הדבר נמצא שאדם מולידו בידי וזהו הכתב הנקרא ספר, מולידו בפיהו במבטא והוא הספור, כלומר הדיבור היוצא מן הפה ומולידו בלב במחשבת והוא הספר כלומר החשבונות. והם שלשה דרכי הנבואה בידיעת השם. וזה הדיבור יכלול אלה העניינים, ועל כן הוצרכתי להביא פסוק מורה עליהם. והנה מי ששומר המצוה הזאת לא יפול תחת המקרה שהוא רע לכל, אבל יהיה אצלו כל המציאות טוב מפני היותו אמת. שכל נמצא מציאותיו אמת, ולפיכך אמר "לא ידע דבר רע", נראין אצלו מציאות רע כמו שהוא אצל שאר העם שאינם שומרים זו המצוה כלל. ועל כן אמר "ועת ומשפט ידע לב חכם", רוצה לומר ששני העניינים שבהם נחקק ונחתם הכל, שהם עת ומשפט. כמו שנאמר "ועת לכל חפץ תחת השמים" (קהלת ג' א'). ומעניין "חשן המשפט" (שמות כח' ל') יתגלה עניין המשפט, "כי באש יהוה נשפט" (ישעיה ס"ו טז') ושומר "צדק ומשפט מכון כסאך" (תהלים פט' טז'). ומזה ידע לב חכם מהות הלב שהוא בעל העת ובעל הדין. וידיעת מהות הלב מביאה לידי ידיעת מהות העולם השפל כולו

בכלל, וממנו יעלה העולה לידיעת לב בעולם האמצעי ולב הזמן והעת שבו הכל קשור. ומהם ישיג מנהיגם אם אחד אם רבים, ואם רבים מן האחד הושפעו ונאצלו ונמצאו מכוחו בהכרח, כי אי אפשר לחשוב זולת זה. ואמנם היתה כוונתי להתחיל בעניין שומר להודיע כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם. זאת היתה הסבה האחת שהביאתני להחל מן שומר, והסבה השנית הביאתני להחל בחיבור מצוה עם שומר מפני שבא בדברי רז"ל בפירוש "וינחחו בגן עדן לעבדה ולשמרה" (בראשית ב' טו') שעניינם כולל תלמוד ומצות. וידוע שתלמוד מביא לידי מעשה ואין מעשה מביא לידי תלמוד. ואע"פ שכבר אמרו לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה וגלו זה במסכת אבות (ה' יד') בארבע מדות שאמרו שם, "ארבע מדות בהולכי לבית המדרש הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו, עושה ואינו הולך שכר עשיה בידו, הולך ועושה חסיד, לא הולך ולא עושה רשע".

ואם כן כבר הודיעונו שהתכלית היא ההליכה והמעשה יחד לשלמים. וכך הפילוסופים אומרים לולי החכמה לא הוצרכנו אל החכמה. וכבר ידע כל משכיל שלכל מעשה יש ארבע סבות למציאותו, והן החומר והצורה והפועל והתכלית. וכל שומר מצוה צריך ברצותו להיות שלם בה שישתדל בארבע סבותיה אלה. ומפני שכוונתי לחבר בזה הספר כלל מצות ברכת כהנים בארבע סבותיה אלה התחלתי מעניין שומר מצוה, וזה עשיתי לכבוד השם ית' שהורנו בתורתו הקדושה אמיתת מהות זו המצוה ודרכיה. וגם כוונתי בה למלאת רצון הבחור הנחמד המשכיל ר' שלמה הכהן ב"ר משה הכהן ז"ל הגלילי אשר מארץ הצבי. שחלה פני לחבר לו חבור על דרכי ברכת כהנים כדי שיהיה יודע ומכיר מה שהוא עושה בשעה שיברך את העם ולא יהיה כקורח וכעדתו. אבל יבדל משאר הכהנים המברכים בה את העם אשר אינם יודעים בין ימינם לשמאלם, ואיך יבדילו בין הברכה ובין הפכה בנשיאות כפים

הנקראים כף זכות וכף חובה. ואע"פ שאמרו ברכת הדיוט אל תהיה קלה בעיניך ואע"פ שיש בברכה יברך השם וישמרך, ונאמר "שומר פתאים יהוה" (תהלים קטז' ו') ונאמר "שומר יהוה את כל אוהביו" (תהלים קמח' כ'). כי כבר נודע שאם הפתאים שומר כל שכן החכמים, ונאמר "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו" (משלי כא' כג').

ואחר שהדבר כן אהל לדבר בפירוש עניין ברכת כהנים כפי יכולתי בע"ה. ואומר שהשם ית' בחר בנו מכל עם וחפץ להשלים בנו כל מה שאפשר לאדם להשלים בו מדרכי השלמות. והוא יתע' רצה, וגזרה חכמתו שהיא רצונו לברכנו בשמו המיוחד לו. ואם כן כבר הודיענו השם שהברכה תלויה בשם המיוחד אשר הוא שם המפורש. וכך אמר ית' "כה תברכו את בני ישראל אמור להם" (במדבר י' כג'). ובא בקבלה נגלית, כה בלשון הקדש, כה בשם המפורש. והרב רבנו משה ב"ר מימון ז"ל שהיה מאור הגולה רמז עניין ידיעת השם ועניין ברכת כהנים במאמר מורה הנבוכים מורה צדק בחלק ראשון ממנו בארבעה פרקים שהם פרק ס"א ופרק ס"ב ופרק ס"ג ופרק ס"ד. ושם זכר מה שבא ב"ספרי" ואין צריך להשיב פה מה שכבר אמרו הרב בספרו שאין כוונתי להעתיק דברי הספרים. אבל כוונתי בזה החיבור לגלות בו קצת סתרי תורה בעניין ידיעת השם ולא יתכן לי לגלות הכל לכל כי אם ליחידים בלבד. וכבר נאמר במסכת סוטה בפרק ז' שברכת כהנים נאמרת בלשון הקדש כמו שנאמר שם. ברכת כהנים כיצד, במדינה אומר אותה שלש ברכות ובמקדש ברכה אחת, במקדש אומר את השם ככתבו ובמדינה בכינויו, במדינה נושאין כהנים את ידיהם כנגד כתפותיהם ובמקדש על גבי ראשיהן חוץ מכהן גדול שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ. ר' יהודה אומר אף כהן גדול מגביה ידיו למעלה מן הציץ שנאמר "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם" (ויקרא ט' כב'). וכבר התבארו אלו הדברים בביאור רחב בתלמוד. ואמנם

אנחנו נאמר תחלה מהו חומר הברכה ומה היא צורתה ומי הוא פועלה ומה תכליתה, וזה מפני שזו המצוה היא שנרמז בה "בפיך ובלבבך לעשותו" (דברים ל' יד') כלומר הפה לברך בו את העם, והלב לחשוב בשם שמאתו באה הברכה לנו, והמעשה לצייר צורות ידועות בידים. ואלה השלשה עניינים יש לכל אחד ואחד מהם ארבע סבות כמו שאבאר ואומר. כי אלה שלשתם הם ספר וספור וספר כלומר דבור נכתב ודבור נבטא ודבור נחשב. וחומר הדבור הנכתב הוא הדיו, וחומר הדיבור הנבטא הוא הלשון שבו ידבר המדבר, וחומר הדיבור הנחשב הוא הדם. והנה הלשון פה שהוא לשון הקדש הוא אמצעי בין הדם והדיו והוא המכריע בנתיים. והגוף כולו חמרו הדם, והנפש חמרה הדיו, והשכל חמרו הלשון הנקרא לשון הקדש, והשכל מכריע בין הגוף והנפש. וההרגשות הן חמש שנולדו מן הדם שממנו כל הגוף עם שתוף שאר הלשונות היסודות, אבל הוא עיקר הגוף. והדמיונות הן חמש שנולדו מן הדם והדיו על פי הנפש בשיתוף הגוף. והשכלים סודם ה' כנגד ה' חמשה מימינים וחמשה משמאילים, אלה דנים לכף זכות ומימינים, ואלה דנים לכף חובה ומשמאילים. ואחד יחיד מיוחד והוא שם הקדש מכריע בנתיים לנטות לכאן ולכאן לפי הדין והרחמים יחד. וצורת הדיבור הנכתב היא הבנת הלשון שבו נכתב, וצורת הדיבור הנבטא היא הבנת הלשון שבו מדבר המדבר, וצורת הדיבור הנחשב היא הבנת הכוונה במחשבה.

והפועל לאלה העניינים הוא האדם בכלל והכהן פועל ראשון בזה העניין לפי צורת גלגל הברכה לעם. והתכלית הוא היות הכל מקבלים הברכה מהשם על ידי שמו המיוחד ית'. ואל תתמה כי יש לחומר חומר ולחומר חומר עד הגיעך אל החומר הראשון, ולצורה צורה עד הצורה הראשונה, ולפועל פועל עד הפועל הראשון, ולתכלית תכלית עד התכלית האחרונה שהיא הראשונה לכל תכלית. כי כבר התבאר בדברי החכמים שאלו הארבע סבות כך הן

מתגלגלות. ואמנם ממה שראוי לדבר בו בזה השער הראשון הוא עניין הפשט הנודע מדרך ברכת כהנים תחילה. ואחר כך נמשיך בדרך שנית מעולה מן הראשונה לפי שהשניה היא ליחידים ואחר כך נדבר בדרך שלישית שהיא מעולה מהשנית. ונחלק אלה הדרכים השלשה בה לשלשה חלקים כלליים ונזכירם על כל פסוק מהשלשה לפי הראוי להם עד שתשלם הכוונה בם. והאחת תכלול כל ישראלי, והשנית תכלול הלויים שהם יחידים מישראל כלומר חכמיהם בכלל, והשלישית תכלול הכהנים שהם יחידים ללויים וכל שכן לישראל. והאחת תדרוך דרכי הפשט וכל הדומה לו וכל הנמשך אחריו והדבק בו. והשנית תדרוך דרכי החכמה וכל הדומה לה והנמשך אחריה והדבק בה. והשלישית תדרוך דרכי הקבלה הנבואית וכל הדומה לה והנמשך אחריה והדבק לה.

ואם כן נאמר תחילה דרכי הפשט בכלל כפי מה שרמזו הרכ בספר האהבה בפרק י"ד בסוף הלכות תפלה, וג"כ אמר הרב ז"ל כיצד היא ברכת כהנים במקדש. הכהנים עולים לדוכן אחר שישלימו עבודת תמיד של שחר ומגביהין ידיהם למעלה על גבי ראשיהן ואצבעותיהם פשוטות, חוץ מכהן גדול שאינו מגביה ידיו למעלה מן הציץ. ואחד מקרא אותם מלה מלה כדרך שעושים בגבולין עד שישלימו שלשת הפסוקים. ואין העם עונין אמן אחר כל פסוק אלא עושין אותה במקדש ברכה אחת. וכשישלימו, כל העם עונין ברוך אתה יי' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. ואומרין את השם ככתבו והוא הדבר הנהגה מיו"ד ה"א וא"ו ה"א וזהו השם המפורש האמור בכל מקום. ובמדינה אומרין אותו בכינויו והוא אל"ף דל"ת שאין מזכירין את השם ככתבו אלא במקדש בלבד. ומשמת שמעון הצדיק פסקו הכהנים מלברך בשם המפורש ואפילו במקדש כדי שלא ילמוד אותו מי שאינו הגון. ולא היו חכמים הראשונים מלמדין שם זה לתלמידיהם ובניהם ההגונים בכל מקום אלא פעם אחת לשבע שנים, כל זה גדולה לשמו הגדול והנורא. אין

ברכת כהנים נאמרת בכל מקום אלא בלשון הקדש שנאמר כה תברכו את בני ישראל. כה תברכו בעמידה, כה תברכו בנשיאות כפים, כה תברכו בלשון הקדש, כה תברכו פנים כנגד פנים, כה תברכו בקול רם, כה תברכו בשם המפורש, והוא שיהא במקדש. כך למדו שומעי שמועה ממשה רבנו כמו שאמרנו. אלה הם דברי הרב ז"ל. ולא זכרנו מהם כי אם אלה אבל הוא הורה הדרך כולה בעניין זו המצוה לפי פשוטה.

ואחר שזכרתי דבריו לפי הצורך בזה החיבור אם תרצה לדעת כל הדרכים תעיין בשאר דבריו במקומם הנזכרים בעניין בספר אהבה. ולפי שכבר זכר הוא ז"ל הדרכים כולם פשוטם אדבר בם אני לפי החכמה בם, ואחר כך נדבר בם לפי הקבלה כמו שידעתי. ואומר כי לפי החכמה ראוי לדעת שברכת כהנים שמברכין בה קצת העם לכל העם היא להודיע שכל מי שיבורך בשם הקדש הוא המבורך, כמו שנאמר "ברכת יהוה היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה" (משלי י' כב'). והיא הוראה לפי החכמה שיש שם דבר מביא הברכה לעתים ומונעם לעתים. ואם ימצא המברך ויברך כראוי ובזמן הראוי ובמקום הראוי ובכח הראוי ולאנשים הראויים, הנה יהיו העתים מתהפכים ולא ימנעו הטובה תמיד עם הברכה יחד. ועל דרך החכמה צריך להודיע שהחכמה גוזרת שלפי מה שאדם משגיח בשם השם גם כן משגיח באדם. וכך אמר הרב במורה, שלפי שכל כל בעלי שכל תהיה ההשגחה ממנו, וזה גם כן לפי דעת מאמיני השם ומאמיני ההשגחה. והנה הברכה והשמירה שני ראשי ההשגחה, כי הברכה היא ריבוי השפע הטוב, והשמירה היא העיין בשלא תעדר הברכה הנשפעת ולא תסתם עין המעיין המשפיע. וארבע צורות הברכה הנשארות, נזכיר השתים מהן שהם אור הפנים והחן בשער השני, והשתים שהם נשיאות הפנים ושימת השלום נזכירם בשער השלישי בע"ה. והנה הנמשך אחר החכמה ידע כי שפע הברכה היא תוספת חכמה בכל יום ויום. והגופני

נמשך אחר הרוחני המביא לגבורת החכמה ולחזקה בלב המבורך עם קבוץ רב ממנה לפי התחלפות מיניה, היא השמירה המעולה. ומפני שהאדם גוף בעל נפש ומצד נפשו משיג החכמות ומצד גופו טורח בעיונם ומצד שכלו שמח ומתעדן בהשגת השפע, יתחייב מזה שהשלמות הוא בהיות שלשת העניינים בו שלמים, וזו היא דרך החכמה.

ואמנם דרך הקבלה היא דרך משותפת עם הפשט ועם החכמה ומעידה ששניהם אמת. והכרחי הוא שיהיה הדבר כן. אבל יש בקבלה תוספת דרכים שלא נתגלו מן הפשט ולא נמנעו (נראה שצריך להגיד נמנו) עם החכמה. אמנם נתגלגלו על צורות נבדלות משני הדרכים ההם ורחוקים מאד משניהם בתכלית הרוחק ר"ל רחוקים מאמונת אנשי הפשט ובעלי החכמה להיות אמת, ולא יוכלו לסבלם בשכלם מפני סכלותם באמתיות המקובלות. ולפיכך אין המקובל רשאי לגלותם ומבארם בחיבורו, רק יגלה טפח ויכסה טפחים. ובהמצא איש מזומן וראוי לגלותם לו פה אל פה בהתחלת קבלתו יגלו לו טפחים ויכסו טפח. ואם יקבל ויחשק באמת להשלים התחלתו יגלו לו העניינים כפי כוחו לקבלם, ולא יסתירום ממנו. מפני שהם בעצמם נסתרים ונעלמים בטבעם ומכוסים באמיתתם. ותכלית מה שיביאו אליו דרכי הקבלה היא קבלת השפע השכלי האלוהי הנבואי מהשם ית' באמצעות השכל הפועל, והורדת הברכה והשמירה בשם השם על הפרט ועל הכלל. ולפיכך אורה קצת מזה העניין על דרך התחלות ורמזים קרובים לביאור בע"ה. ואומר כי דרכי הפשט הם כחומר לדרכי החכמה, ודרכי החכמה הם כחומר לדרכי הקבלה. ואם כן הנה הקבלה צורת הצורות אל כל לימוד, (שאי) אפשר לאדם שילמוד. ואע"פ שכבר אפשר לקרוא שלשת הדרכים האלה בשם קבלה, כי הפשט קבלה הוא גם כן שקיבל הלומד מרבו, וכן החכמה. ואמנם כמו שבעל הפשט לא ירד לסוף דעת רבו שלמדהו לו בשעת לימודו בהתחלה, אבל קיבל

ממנו כל מה שאמר לו בו. ואחר כך עלה במדרגה שקשר ענייני הפשט קצתם בקצתם, ואם הוקשה לו בהם דבר חזר אל רבו ותרצהו לו או התעורר עליו מעצמו והבין בו דבר מתוך דבר או העירהו העיון או חברים או תלמידים על דרך משא ומתן בעניינים עד שהתיישבו כולם או רובם אצלו. כן האיש הרוצה לדרוך בספרים דרך החכמה ראוי שיקבל מרבו כל מה שימסור לו תחלה ולא יבקש לרדת בה עד סוף דעתו בתחילת מחשבה, כי התנועה והחכמה והנסיעה מן הפשט אל החכמה בה יותר קשה מאד מן הנסיעה מן הסכלות אל הידיעה בפשט, וכל שכן ועל אחת כמה וכמה ההעתקה מן החכמה אל ההשגה בקבלה שהיא יותר קשה מאד מאד עד שמעטי מעטים הם הזוכים לקבלה.

והחכמים דומים ללויים אצל אומתינו ואנשי הפשט דומים לישראלים שכללו שנים עשר שבטים שלמים ושבט לוי שבט אחד מיוחד לעבודת השם, אשר השם הוא נחלתו ואין לו שבט ונחלה בישראל והוא חלק משלשה עשר. ואמנם אנשי הקבלה דומים לכהנים שהם עוד חלק מהלויים אבל יותר מיוחד מהם. והכהן כולל שלש מעלות כמו השכל שהוא כהן והוא לוי והוא ישראלי, והשכל הוא שכל והוא משכיל והוא מושכל. והלוי כולל שתי מעלות כמו המשכיל שהוא לוי והוא ישראלי אבל אינו כהן, והמשכיל הוא משכיל והוא מושכל אבל אינו שכל. והישראלי כולל מעלה אחת כמו המושכל שהוא ישראלי אבל אינו לוי ולא כהן, והמושכל הוא מושכל אבל אינו משכיל ולא שכל. וכן המקובל הוא דומה לכהן וללוי ולישראלי, ודומה לשכל ולמשכיל ולמושכל. והחכם דומה ללוי ולישראלי ודומה למשכיל ולמושכל. ובעל הפשט דומה לישראל ולמושכל. ולפיכך נאמר בזה הסוד שהברכה הזאת המסורה בידי הכהנים היא ברכה משולשת והיא גם כן ברכה מיוחדת כמו שאמרו במקדש ברכה אחת ובמדינה שלש ברכות. והיא ברכה נשנת מצד היות השתים בעלות פנים ואין פנים

בראשונה. והראשונה דומה לכהן והשנית ללוי והשלישית לישראלי. וכן המקדש והמדינה וחוצה לארץ, וכן הנפש החכמה דומה לכהן והחיה ללוי והצומחת לישראלי. וכן הבינה והדעת והחכמה, כי החכמה דומה לכהן והבינה ללוי והדעת לישראלי. וכן המוח והלב והכבד, כי המוח דומה לכהן והלב ללוי והכבד לישראלי. וכן כלל האדם, השכל האנושי דומה לכהן והנפש ללוי והגוף לישראלי. וכן כלל העולם, עולם השכלי דומה לכהן והגלגלי ללוי והשפלי דומה לישראלי. וכן החמה והלבנה והכוכבים, החמה דומה לכהן והלבנה דומה ללוי והכוכבים לישראלי. וכן תורה נביאים וכתובים, תורה דומה לכהן ונביאים ללויים וכתובים לישראלים. וכבר נזכר זה בספר תנחומא על פירוש "החדש השלישי" באמרו שם בריך רחמנא דיהב לן אורין תליתאי וכו'. הנה אלה העניינים משותפים עם הפשט ועם החכמה, אבל המיוחדים לפי הקבלה הם אלה והדומים להם ממנים

אנקתם פסתם פספסים דיונסים

אלה ארבעה שמות האחד בעל ה' אותיות והשני בעל ד' אותיות והשלישי בעל ו' אותיות והרביעי בעל ז' אותיות וסימן ארבעתם הדו"ז.

ומכאן אחל לעוררך על דבר מוכרח וראוי לגלות לך סתרו וסודו ויסודו ועמקו כמו שהוא מבלי הסתרה והעלמה כלל. והוא שעניין הקבלה יראה לשומע בתחילת מחשבתו שאין בדרכיה אמיתות כלל אבל הם תכלית השקר והכזב, והם הבל ושוא ודברי ריק שראוי לכל משכיל חכם ונכון שלם לשחוק מהם ולהלעיג עליהם בכל צד ובכל פנה. ואינם ראויים כי אם לפתאים מקבלי ההטעאות והרמאות. ואיך יתכן לרמות בם אנשי המדע שבוחנים העניינים ומנסים כל הדיבורים. והנה חכמי הקבלה יחשבו להורות שיש בהזכרת השמות תועלת מהם, יאמינוה גופנית ומהם רוחנית ומהם

גופנית ורוחנית. ואמנם יחשוב הטוען אלו הטענות שהוא והדומים לו לא יאמינו שיש שום תועלת בשמות בהזכרתם ולא בהוראתם יותר ממה שיורו על מה שיסמכו עם לשון מהלשונות. ושווה הוא אצלם כל שם שיאמר בשאר לשונות לפי הוראתם. ואם תאמר שאלה השמות יורונו בלשון הקדש חכמות כמותם או יתר מהם, כי הלשונות כולן הסכמיות הן. ויטענו טענות רבות על הקבלה להכחיש מה שהאמת אצלנו שהוא תכלית האמת במופתים שלמים שאין אחריהם מופתים יותר שלמים מהם. והם שאנחנו טוענין מהם שידיעת השמות והזכרתם וכתיבתם כראוי וכמשפט הנמסר להם תחת כוחם מביאים את המקובל השלם המקבל כוחותיהם לפי השגת השכל הפועל שהיא אמיתת הנבואה. ועניין בו הדיבור מרוח הקדש והשפעתו על רוח האדם העולה למעלה. וזו היא התועלת הרוחנית שאנחנו מאמיניה בעניין השמות והיא תכלית ההשגות האנושיות בהשתתפם עם האלוהיות, וזו היא הברכה האמיתית הנקראת ברכת כהנים. וממנה ההשגה הגופנית הפרטית והכללית באה לאישים ולמינים באמצעות המדות האלוהיות המנהיגות האנושיות. ואמנם ראשית הקבלה מכתב, שניה לה מבטא, שלישית לה מחשב. והן ספר ספור וספור הנזכרים בספר יצירה.

אבל זו הדרך בשלשתן שווה והיא בהתחלתו צירוף האותיות והידיעה במ שכוללים שבעים לשונות בגימטריא ובעניין. והדרך שיהיה האדם בקי בידיעת הצירוף בכתיבה תחילה כי היא המדרגה הראשונה של הקבלה, ושידע זה המקבל כל דרכיה שהם דרכים רבים מאד. ומשם יעתק אל מדרגה שנית וישתדל בה עד שיהיה בקי בה במבטא כלומר על פה כמו שהוא בקי בכתיבה. וידבר בצירוף בפיו ובלשונו בלשון הקדש ובכל לשון שיזדמן ויחזיר כל האותיות שבהן מדבר אל עושיהם שהם אותיות הקדש שלנו ויתלם עליהם שהן השורש הראשון לכל כתב ולכל לשון. ומשם יעתק אל המדרגה השלישית ויתעסק בה עד שיהיה בקי בה במחשבה כמו

שהוא בקי בכתב ועל פה, ויחשוב בצירוף תמיד בלבו ולא יסור מלכבו לעולם. ועם זה ישלם עניין האדם הראוי להיותו שלם. ואם כן בראותך אותי או איש כיוצא בי מתפאר בקבלה ומדבר בה לפי הראוי עם היות העניינים זרים מאד אצלך אל תהיה שופט את שופטיך ודן את דייניך, אבל היה מקבל מה שתשמע מפי מוריך. ואפילו אם יאמרו לך על ימין שמאל ועל שמאל ימין מה שלא יאמרו בשום פנים. אבל יתכן שתחשוב שאמרו לך האמת, כי על כן נקראת זו הדרך קבלה. הייטב בעיניך אם הייתה מלמד האותיות לשום נער קטן שיאמר לך שאתה מוסר לו דבר שקר או שיאמר לך אמור לי תכלית התועלת בו. אם כן כשתראני אומר דברים רבים ישרים ונהפכים ומצורפים אל תאשימני אבל קבל דברי ואולי אחר כן תרד לסוף דעתי בהם.

ואחר שהודעתך מה שרציתי להעריך עליו אשוב לומר כי זה השם שכתבוהו לנו חז"ל ומסרוהו לנו בקבלה עם שאר השמות הידועים, הכל הוא על צורת ההשגה וההשגחה העליונה. ולפיכך אני אומר כי זה השם מורה המבדילים שבינינו ובין השם, ומורה המשתפים אותנו עם השם. והמבדילים הם הכוחות שהם כולם בעלי חומר עליון ותחתון, והמשתפים הם הרוחות שאינם בעלי חומר כלל. ומפני היות השם בלתי בעל חומר כלל ואנחנו בעלי חומר שפל. והוא ית' משפיע עלינו מאורו ומטובו ומברכנו בברכתו, ציוונו לברכו בשמו כדי שנתברך בו. והברכה מפני שבאה לנו על ידי אמצעיים וקצתם גופים וקצתם כוחות בגופים וקצתם רוחות בלי גופים, ציוונו שיברכנו הכהנים כוללים הכל. ותבין מעניין זה שאמרנו מה שזכרוהו רז"ל באמרם כל כהן שאינו מברך אינו מתברך וכל כהן המברך מתברך, שנאמר "ואברכה מברכיך" (בראשית יב ג). והנה זה השם יוצא מברכת כהנים ר"ל שיורה על עניין הרכבות המדע מצד הרכבות העיגול. ולפיכך יודע עניינם מתוך דרכים רבים, הם שרש לכל מדע שאפשר לדעתו. ואם כן סוד

אנקתם מצורף מתקנא. וסוד פסתם מצורף סם פת. וסוד פספסים מצורף פס פסים. וסוד דיונסים מצורף סימן דיו וסימן ידו. ויתבאר זה מעניין "פס ידא די כתבה" "מנא מנא תקל ופרסין" (דניאל ה') ומן מסת היד (מסת נדבת ידך) ומן "פסת בר" וכן מרבים.

ואמנם דרך מספריהם דרך עמוקה ורחבה ו"ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוכ יא' ט'). ועתה אחל בה וארכה לגלות סודה. מספר אנקת"ם תקופה, חומר בלי צורה, צר צורה בתוך צורה, מאור לבושו, העתיקו פני תהום, קיום הנפש, פרצוף אדם מדמו, דמו מפרצוף אדם, דמו מתמונה, דמות ההמון, דמו מראשו, ראשו מדם, מורה שם, השורף, והשרף, והשעיר, שר מלאך, ראש מלך, כל ישראל, השכל פועל האדם, האדם פועל השכל, האדם רואה ואינו נראה, האדם אור וחושך, תם העולם, תם הסוף, סוף התלי, סוף המכשף, מכשף העולם, קץ פנים ואחור, רוח אופנים פנימי. אנקת"ם הנכפלות פסת"ם נכפלות פספסי"ם נכפלים דיונסי"ם כפלים הנכפלות השנים כפולים נכפלת שנים כפלים נכפלים כל פנים כפלים פנים, כל כה כה, כה פנים, כה פנים, נהפכים נהפכים כל הפכים הנכפלות לנהפכות כה הנהפכות נכפלת בה נהפכת על דרך סוד להט החרב המתהפכת ועל דרך "ויהפך יהוה אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך יהוה אלהיך" (דברים כג' ו'). והתהפכות המדות דבר מאשר דרך לגאולתינו ועמידתם בהפכם הראשון היא סבת הקללה והעדות המבארת זה הסוד. הוא נגלה ממה שנאמר בעניין ברכת כהנים כשמחזירים הכהנים את פניהם לציבור לברכם. וכשמחזירים פניהם מן הציבור אחר שמברכין לא יחזירו אלא דרך ימין בכל מקום. וכן כל פניות שיהיה אדם פונה לא יהיו אלא דרך ימין. וכבר אמרו חז"ל כשישראל עושין רצונו של הקב"ה נעשה השמאל ימין. ואמרו אין שמאל למעלה אלא אלה מימינים לזכות ואלה משמאילים לחובה. ומעניין

אמרו "וירם ימינו ושמאלו", ואחריו בא "וישבֵּע" (הניאל יב' ז'). תבין סוד נשיאות כפים ימין בעשר אצבעות הידים שהן חמש כנגד חמש. וסוד הכהנים חמש שמות הקדש. ה' פעמים ה' עולה כ"ה ה' פעמים כ"ה עולה כהני"ם. והנה ה' הוא מורה על הארך הפשוט בקו, וכ"ה מורה על הארך והרחב השווה. ועל כן נאמר כה תברכו, כה ברכות, עשרים וחמש אותיות שסודם יה"י שבו נברא האור, יהי אור ו'יהי אור שסודם מפורש, כה אור ו'כה אור.

ויתבאר מהם היות הוא רוחו ו'רוחו הוא, אי יורה ו'אי יורה, היא גבורה וגבורה היא, הרכה והכרכה, הרכבה והרכבה, הברכה והרכבה הרכבה והברכה. "בדבר יהוה שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם" (תהלים לג' ו'). בדכ"ר יהו"ה ה'ד' שמות, ברו"ח פי"ו י"ב שמות. הנה העולם כולו חתום בס' בכח יה"ו שיסודו לפי מרוכעו עולה אמ"ת "ויהוה אלהים אמת" (ירמיה י"י). והיו האלהים אמת, וי"ה יהו"ה מלא אמת והנפש מלאה אלמה שמה. ואחר שהדבר כן שם ראשון שבין שמירה וברכה לא הוצרך אל מלת פנים ושבין האחרות הוצרך אל פנים אחריו. וכשנושא הכהן את כפיו בהוראת עשר מדות על דמות עשר ספירות חמש מכאן וחמש מכאן ומברך שלש ברכות משלים שלוש עשרה מדות. והזכרת השמות על דרך יָךְ ועל דרך יְיָ ועל דרך יָא ועל דרך יְיָ ועל דרך יָשׁ ועל דרך יְיָ, יָךְ יָא [יש] ליה, יְיָ יְיָ לזה. וסימן "כי באש יהוה נשפט" וכו' וסופיה "ורבו חללי יהוה" (ישעיה ס"ו טז'). רבו ח' שמות, חללי ג' שמות, יהו"ה שם אחד הרי י"ב שמות. וסימן באש הרחמים החמרים בצורה זה הוא מקום המשפט. ו"מקום המשפט שמה רשע ומקום הצדק שמה הרשע" (קהלת ג' טז') הרי שם העשרה. ב' בראשית מורה על חידוש העולם, א' אנכי מורה על מציאות השם, ש' שמע מורה על ייחוד השם. על כן צריך לדעת שם השם המיוחד ומשלש, והאחד מהם כשלשה והשלשה מהם כאחד. והאחד והשני

והשלישי שווים ויורו על שלשה הוויות ראשונות שוות. ואמנם הן מורות בגלגל על שלשת צורות הזמן בצורה זאת **יהו"ה יהו"ה יהו"ה** שלש שמות אלה מיוחדים הם של"ש אמו"ת בגימ' **קדוש קדוש קדוש** קדושה משולשת ברכה משולשת הכל שווה. ראשיהם שלש מאות שהן שלש אמות מצורפים, אות משלש א"ו משתלש עולה יה"ו. הנה זה שלש אמות לשש מאות אות לשמש תשא שלם שלמות צורה צורת השלם השם לצורות הצורות לשם שבת שלמה שלמה ברית המילה שלמה ברית הפה ברית מילה מהערלה פרע לברית מילה תשלום הצור תשלום צורה תשלום אש. וכהנה רבות צריך לחקם ולמצוץ דדיהם עד אשר יצא מהם המיץ הנקרא פוצה שסודו מצפ"צ שהוא רו"ח אלהי"ם על דרך חלופי יהו"ה. שימהו משלש מצפ"צ מצפ"צ מצפ"צ הרי שלשתם ש"ם יהיה והיה והיה. הנה ע'תיד ע'ומד ע'בר, הודו תוך השם עם תוך קדוש, יקשה הוא מסבב. וסוד קדוש משכן שפל ית, חברים עם כ"ו הרי נפשו תוכי טור וטור הוא שעטנ"ז ויהך כהרהור ותהו ובהו עדים. וכאשר תקח קדוש מתחלף בא"ת ב"ש יצא לך דקפ"ב ומספרו קוף וסודו מקום. והוא פועל מפניו **"הם מפניו כל הארץ"** (חבקוק ב' כ'), והוא על הכסא ויצא ממרובע השם המיוחד. והם שלשתם קו"ף קו"ף קו"ף והנעלם אלהי"ם והנרמז **"מגני על אלהים"** (תהלים ז' יא'). וכל אלהי"ם סוד י"ה מלא פוק חזי והם יחד שדי מח משיח קדמון תקנח נקבות מנהיג מדות מנהיג דמות וכן רבים.

ועתה אדבר בפסוק בעצמו בכלל ובפרט **"יברכך יהוה וישמרך"** הכהן מברך את ישראל בשם המיוחד. והנה תוך שלשת התיבות נמצא שר הכרובים שהוא בעצמו שר הברוכים ושר הברכים והנה הוא ברכיהו שמר. והראש עם הסוף יי"ו ככ"ה יהו"ה יו"ד ה"א

וא"ו ה"א הנה אד"ם. וכשתחשוב מ' במספר ת"ר יהיו ששה אש רוח מים. ואם תחשוב ו"ו אלף במספר תשר"ק ותשיכם אל אחד ישוב הכל ה"א. וכשתרבעהו יהיה יהו"ה ויהיה הראש שווה עם הסוף. והנה מספר התוך יחד שמרי עץ החיים כי עץ החיים הוא הכרוב וסודו בשר ודם מתהפך הטבע וכלם ישמרו ברכה. ודע שהברכה היא שפע בא מהשם והיא המדה הראשונה, ולפיכך אמרו שהעולם נברא כב"י והוא סוד בראשית בית ראש ב' ראשית בשארית ברא אלהים אהו"ה בראש בראתי י"ה מלא אהו"ה בראשית ברא י"ה מלא את השמים ואת הארץ. וסוד ברא אלהים ירח מלא כי סוד הנפש הוא תהו ובהו והוא אור הירח אות החי אות נפש חיה. וכך הסוד בראשית אלהים ברא את השמים ואת הארץ אות הארץ פור התאוה תורה הלבנה לבני תורה א"ת ב"ש פת"א צתג"ה תתקע"ט עם ב' (אולי כ') יהיה הכל שווה ויעלה ג' פעמים טצ"ן. ואם כן הברכה קדמה לכל המדות כי היא אצילות עליון ושפע נשגב והשמירה עם הברכה תשלום הברכה. ואמנם צריך שתתעורר אל היות הברכה נאמרת כלשון יחיד במקום רבים. וגם היותה בעצם כאמרו יברכך ולא אמר יברך ממונך או בניך שירכו או כיוצא בהם ממה שיוצא חוץ לעצמו של המתברך, אבל הכל בעצמו ובאמת שהכל נמשך אחר העצם. ואמיתת הברכה אם כן היא ריבוי שפע נבואיי אלוהיי ואחריו נדבקים שאר השפעים כולם.

ודע שמספר כל האותיות הוא בשלשת הפסוקים יה היה יהי ועלה הכל יה יה יה, ומספר התיבות ג'ה'ז' והכל יה. ואם כן הנה נשלם סוד אמור לה"ם שסודו כה"ן מאור לילה מאור יהודים יהי לכם אור הברכה לכם ברכה לאדני. והנה עלו ה' שמות מן יה. והנה ג' ספירות הראשון עם האחרון ובתוך האמצעי ה', ה' ספירות. ועלה מזה אל זה בתיבות ובאותיות ה"ב ה"ב. ומספר ששים כ"ה שמות, ומספר חמשה עשר יורה על היות השם שר החכמה כי הגלם מגלה החכמה שסודם כח האדם. ע"ח כוללים ג' שמות. והנה סוד זה

טבע עשרה חמשה ששה חמשה, תוכם שמ"ר ש"ר שמ"ש (לא מתאים).
ראשם וסופם כשו"ף כלשון ת"ו, ושם מלכות אדם מקור מלכות
אדם, שרשו משתמש שרש שם שמות שרש שמות שם ומספרם
הכללי אתתפ"ו, חבר אליהם כ"ו, בראשי"ת סודו אותיו"ת הפ"ה.
עשרה שם אחד, ששה שם אחד הרי י"ו שהם שרש השעה, ה"ה
זו"ג גבו"ה. הנה נתגלה הסוד כולו לפי ידיעת השם בנשיאות כפים
בי' אצבעות ה' כנגד ה' וה' כנגד ה'. וסוד ז"ה הו"א חלוק המזלות
ז' מפה וה' מפה. ועוד א' באש למהלך הפוך והוא זנב למהלך יש,
ה' מזלות מפה ו' מפה א' ראש מכה וזנב מכה במקדש ככתבו
ובמדינה בכינוי. חמשה חמשה, אחד משמש אחד שם, שם אחד
שנ"ג שנ"ג ה"א מיוחד ומפורש. והנה הכהן מפור"ש מפור"ש
עשרה ששה שר השעה ש' חמשה חמשה יה"ו שר הפנים הנה ו"ה
שרי הפנים יהו"ה שלשה. הנה גליתי לך קצת גלגולים שגליתי בהם
קצת דברים מבוארים ומהם רמזותם ברמזים קרובים לביאור ומהם
רמזותם ברמזים סתומים לפי הצורך ולפי הראוי בכל עניין עד
שיהיה זה החיבור מגלה ומכסה מכסה ומגלה, כדי שלא לחלוק על
דעות ההמון ועל אמונותיהם לגמרי וכדי להסיר המשכיל הבוחר
בקבלה מן המכשול של המושכל הרמוז למעלה. ואחר שהשלמתי
השער הראשון בעניין הפסוק הראשון אשוב לדבר העניין הפסוק
השני בשער השני, ושים דעתך להבין בע"ה.

השער השני- "יאר יהוה פניו אליך ויחנך"

כתוב "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור" (תהלים ל"ו י'). ידוע וברור לכל מקובל שלם שהתורה התמימה התחילה לגלות זה הסוד המופלג מעניין האור בפסוק השלישי שבבראשית. והיא אמרה אחר בריאת שמים וארץ ואחר הזכרת היסודות "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור". ואע"פ שאמרו בראשית מאמר הוא אין מאמר מבואר נזכר עד שנזכר האור. ואמנם סוד ויאמר הוא אורים ועניינו אורים ותמים, ולמה נקראו שמם אורים מפני שמאירים את דבריהם. ואור שנברא ביום ראשון היה אדם רואה בו מסוף העולם ועד סופו, ראה השם ית' שאין הרשעים ראויים להשתמש בו חזר וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא. וזהו אור התורה לפי שכל העולם ניכר בו למי שחנן לו השם מעט דעת והאיר עיניו לבו באורו. והן הן מארת שנבראו ביום ראשון וכן הן מאורות שנבראו ביום רביעי, כי סוד ראשון ורביעי הוא דבר מבואר שהם א'ד' והנה חצי השם ומלאים אל"ף דל"ת וסודם אלף כוחות. ועניין אמרו "יאר יהוה"ה פניו אליך" מורה שיש אור לפניו ובו כל שלם רואה מה שרואה והוא ראשית לאור שהשמש מקבל אור ממנו כדמות מה שמקבל הירח אור מאור השמש. וכל זה משל מאור לאור כי האור הבהיר הפנימי המזהיר הוא דבר בלתי גוף, ועל זה בא בו שהוא גנוז לצדיקים. ולפי שהצדיקים רואים אותו בעל פנים רבים נקרא האור ההוא בעצמו פנים. וסבתו הקרובה הוא שפע משפע השם ית' ונקרא בשם שר הפנים, ופניו הם נרמזים בסוד חיות הקדש. והם ד' פנים שהם לכל אחת מהחיות. ואם כן הנה הם י"ו וסודם יו"ד, וכך עניין סוד י"ו ד' פעמים עולים ס"ד והנה ו' שבתוך סימן לשש כנפים שש קצוות. ורוח הכהן המברך צריכה להתפשט במחשבה בכל המציאות אל שש פאותיו עד שיקבץ כל הרוחות וכל הכוחות יחד ברגע הברכה, ולהשרות כוחם הכללי המנהיג המציאות על פני

ישראל, עד שיאירו לבותיהם ויקבלו חן כללי מהשם ויתפשט החן ההוא האלוהי הכללי על כל אחד ואחד מישראל ויקבל הברכה מהשם ית' על שלש צורות שהן שש. והן הברכה ושמירת השם עמה והמאור מהפנים והחן מהשם עמו ונשיאת הפנים ושימת השלום מהשם לנו שהיא תכלית הכל.

ואחר שהודעתך זה אשוב ואודיעך כי העניין הזה הנקרא בשם ברכה משולשת ובאה בהזכרת שלשה שמות יחד, הוא עניין שצריך כל משכיל שלם מקובל לעיין באמתתו עד שיתבאר לו כי זאת הברכה המופלאה עניינה צריך שיהיה כולל שלש שלמויות האדם. והם שלמות הגוף ושלמות הנפש ושלמות השכל. ואמנם שלמות העשר אינו מגיע בדבר עצמי ואע"פ שהוא אשר כל העם הוכו בו בסנוורים ויחשבו בכלל כי בו אמיתת שלשת הברכות, ואין הדבר כן. והעד אמרו על זה "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם" (במדבר י' כז). ולא אמר אברך ממנו. ואמנם כל חכם יודע שברכת הממון מן השם גם כן על צורות ידועות, ממנה על דרך השגחה כוכבית כללית, וממנה פרטית, וממנה על דרך מקרה גמור, וממנה על דרך שותפות זה עם זה, וממנה על דרך השגחה האלוהית מכרחת כל הכוחות העליונות והכוכבים והמזלות. ודינם מבטל ברוב עזו ומשפטם משוה ברב כוחו. ויש לאלה הדרכים עוד דרכים רבים שיחלקו אליהם עד שיעלה זה לחשבונות מופלאות. ואמנם הכוונה הנה על זאת הברכה אינה לפי העושר רק היא לפי שלמות השכל תחילה, כי אחריו ימשך עניין שלמות הנפש ואחריו עוד שלמות הגוף. והעד הנאמן הוא ספר איוב כולו. והוא שבא בו מבואר העניין לפי הסדר ולפי שינוי הדעות נאמרו בו דברים מתחלפים ונתגלו לו סתרי התורה וסודות המציאות ואמיתת מהות המצות ומשפטי הגמול והעונש מפורשים באמיתת מהותם ואמונת הנבואה כולה וענייניה. וכך הדין נותן שהיה זה כולו בא בספר איוב מפני מה שכבר נודע באמת ממאמר החכמים השלמים

המקובלים מסתרי התורה עליהם השלום שאמרו משה כתב ספרו וספר איוב. ומי לנו גדול ממשה רבנו ע"ה שראוי להודיענו מה שהודיעו השם ית' מן האמיתיות כולן. וידוע שהוא ע"ה נאמר בו אב בתורה אב בחכמה אב בנבואה. והנה שלשתם בתורה ובספר איוב ר"ל שהתורה בה החכמה בה תורה ובה נבואה, וכן באיוב בו תורה ובו חכמה ובו נבואה. כלומר משני הספרים הנזכרים יכיר המשכיל מהות התורה ומהות החכמה ומהות הנבואה. וסימן אלו הג' הדברים נח"ת ורמזם "ומפני שמי נחת הוא" (מלאכי ב' ה'), או אמור חת"ן. והנפש השלמה בהם היא כל"ה אשר הכל בה ונשלמה בהם בכל נתח ונתח מנתחי הגוף שלה.

והיודע סוד כל המצות יודע שהכלל הכולל מספרם הוא חמ"ר הש"ס והוא רמ"ח עם שס"ה. ומפני ששני העניינים יחד כוללים השנה והנפש נשאר היות העולם כולל עניין השכל שהוא אמיתת העולם הבא. והשנה לפי ימות החמה היא שס"ה ושט"ן שמה. והנפש לפי איברי האדם בעלת רמ"ח אברים וחרד"ל שמה שהוא רו"ח בל"ב שהוא כנקודה אמצעית לעגולה שממנה כל הקוים יוצאים. כן מן הנפש יוצאים כל כוחות כלי האיברים. ומפני שאני עתיד לשתף שתי מצות עם זאת המצוה שהיא ברכת כהנים, והן מצות ציצית ומצות תפלין, בסוף זה החיבור אחר השלימי דברי בענייני זאת המצוה, אני חפץ עתה להזכיר בזה הפסוק השני עניין כולל ומופלג במדות, והוא שממנו יובנו סתרי כל המצות. ואומר שהאדם המורה על שם המין בכלל ההשגחה הכוללת אותו תחילה היא טבעית כלומר שבזה המין אישים מוכנים לקבל כח ההשגחה השכלית בטבע. וזאת ההכנה במין בכלל נחלקת למדרגות רבות. וידוע כי זאת ההשגחה שכוללת כל המין לא יתכן שתוציא כל המין מן הכח אל הפועל עד שלא ישאר איש מהמין שלא ישכיל. אבל עם היותה כוללת כל המין, והמין אישיו הווים ונפסדים, ואשר עברו מהם אין להם מציאות. והנמצאים עתה בכל זמן שהמעין

משתכלל בם בזמנו אין ספק שההשגחה הפרטית בכל איש מהם מכלל העוברים והנמצאים והעתידים להמצא היא בהכרח פרטית אצל המקבלים אותה, אחר היותה כללית, וכללית אצל המין כולו אחר שהיא פרטית לכל איש ואיש מאישי המין האנושי מן המשכילים המוכנים בכח ההשגחה. ואחר שההשגחה זה עניינה צריך להיות האיש הפרטי הנמצא בכל דור ודור הרוצה להוציא כוחו אל הפועל השכלי, מכין עצמו אחר ההכנה הטבעית שבו בהכנה שנית. ואחר השנית בהכנות אחרות רבות עד שתדבק בה ההשגחה האלוהית המיוחדת הבאה לאדם מבלתי אמצעות הכוכבים. ואמנם הכנת האיש הראשונה מפני שהיא טבעית אין לאדם עליה רשות, ועל כן אין לו עליה גמול ועונש מפני שאינה תלויה בבחירתו, ואין גמול ועונש אלא במקום בחירה משותפת עם שכל. ואין שום חכם מקשה על זה. ועל כן הכנת האיש השנית היא שראוי שיגמל או יענש עליה מפני שהיא תלויה ברצונו וברשותו ובבחירתו והיא עניין הלימוד כולו.

ואמנם שאר ההכנות נחלקו מפני שהן הכנות רבות והן דרכי המדות האנושיות. וזה מפני שיש מהם טבעיים ויש מהם הרגליים. וכבר נאמר על הטבעיים שמדות הנפש נמשכות אחר מזג הגוף וההרגליים יקבלם האדם מן השוכנים איתו בבית או משכניו או מקרוביו או מאנשי עירו. ויתכן לתקן בם הטבעיים אם לא הוישרו או לקלקלם אם הוישרו, אבל לא יגיעו אל הקצות אבל ימשכו מעט מפה או מפה. והמדות האחרונות הן הנקראות שכליות כלומר שהאדם מנהיג מדותיו בשכלו, והוא המשערם כדין השכל ומכריחם ובעבור היות המדות רבות מהן טובות ומהן רעות, ונחלקות גם כן הטובות לטובות ורעות, והרעות לרעות וטובות לפי המקומות ולפי הזמנים ולפי האנשים הביא ההכרח הטבעי לבני אדם להיות כל איש ואיש מתחלף מחברו בדברים שבין האדם ובין חבריו חילופים מופלגים, וכל שכן בדברים שבין האדם למקום.

והנה יודמן שמדת הכעס על דרך משל טובה ורעה טובה במקומה ובעתה ולפי המקבלים, ורעה בלתי מקומה ובלתי עתה ולפי המקבלים, וכן שאר המדות כולן. ולפיכך צריך שלם למזג כל מדותיו. וכבר זכר ר' שלמה החכם בן גבירול ז"ל עניין מדות האדם בספר "מדות הנפש" שחיבר ובקש ליחסם אל חמשת החושים. וזכר מהם עשרים מדות ויחס ארבעה לכל חוש ולקח בסך דרך מופלאה מאד והביא ראיות על כל מדה ומדה מדברי תורה שבכתב ומדברי תורה שבעל פה ומדברי חכמי המחקר. ואע"פ שצר לו הדרך בקצתם אין ראוי להאשימו כי עמק המדות חזק ואמין והן משכני הדעות. וכבר דברו בסגור גם כן קצת חכמי הגלות כגון ר' סעדיה ז"ל, ור' בחיי ז"ל, ור' אברהם בן עזרא ז"ל, ור' משה בן מימון ז"ל בספר המדע, ור' משה ב"ר נחמן ז"ל ורבים כהם ע"ה.

והנה מסכתא שלמה שגורה בפי הכל מכלל המדות במשניות והיא מסכת אבות והיא מרגניתא דלית ליה טימי. ונכללו בה שמות חכמים רבים להורות שמדרך הקבוץ השכלי נאמרו בה הדברים המופלאים ההם כמו שעשו חכמי המחקר במבחר הפנינים. ואי אפשר לי לדבר בסגור בזה החיבור על אותה הדרך הפרטית שדברו במדות אלה החכמים הקדמונים ז"ל. אבל כוונתי היתה פה בהזכרת קצת המחברים בה וקצת הספרים שחוברו עליהם להודיעך שכל החכמים השלמים הודו והשיגו וידעו כאמת שהמדות האנושיות הן שרש ועיקר למציאות השכל. ואם אין לאדם מדרגת שלמות לא יתכן לעלות במדרגות הנבואה. ואמנם נתיבות המדות הן נחלקות בחלוקים מופלאים. ומי שלוקח לו מהמדות מדה אחת וממליכה על כל מדותיו כולן באותה המדה הוא נדון בהשגחה מהשם. כאברהם במדת החסד, וכיצחק במדת הפחד, וכיעקב במדת האמת, וכמשה במדת הענוה, וכאהרן במדת השלום, וכדוד במדת הגבורה, וכשלמה במדת המשפט. כמו שהעידו הכתובים על אלה הנזכרים ע"ה שהיו שבעה רועים והם עמודי העולם בשבע

מדותיהן. ורבים מהנביאים והחסידים והחכמים והצדיקים שנמשכו אחר אלו הדרכים הנזכרים והיו להם מדות ממוזגות בינם ובין בני אדם וכינם ובין קונם וייחדו עצמם באותם הז' מינים הטובים, וראו כי זאת היא הדרך הנכונה ללכת בה ושמשו שכלם במדותיהם, וידעו מה שכבר נודע לכל שלם שאין השגחה בשום פנים מהשם באדם אלא על פי השכל ועל ידי המדות. ואחר שנודע להם זה הסוד הגדול ונגלה אצלם זה הסתר המופלג וידעו גם כן שהתורה ניתנה להשלים חסרון המדות, ושני העניינים יחד ישלימו זה האיש הפרטי הנמצא בכלל המין. קבצו שני העניינים יחד בכל יכלתם והשלים כל אחד מהם חסרונותיו כפי כוחו, וכל מה שגבר על כל אחד ואחד מהם העניין האחד או השני או שניהם יחד יותר מחברו גברה מעלתו במציאותו אצל קונו יתעלה וישתבח שמו לעד.

וכאשר נתבאר דבר זה אצל כל חכם הוצרכו רז"ל לומר, שם בן מ"ב אותיות קדוש ומקודש ואין מוסרין אותו אלא למי שהוא בקי וצנוע ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו דבורו בנחת עם הבריות, וכל היודעו והזהיר בו ומשמרו בטהרה אהוב מלמעלה ונחמד מלמטה ואימתו מוטלת על הבריות ותלמודו מתקיים בידו ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא. אלו הדברים זכרום רז"ל במסכת קידושין (דף ע"א.). וזכרם רבי משה בעל "מורה הנבוכים" במאמר הנכבד בחלק הראשון משלשת חלקיו בפרק ס"ב, בזכרו שם עניין ברכת כהנים כמו שזכרתי למעלה בשער הראשון שהביא הרב ז"ל עניין השם בארכעה פרקים של חלק הראשון של המורה. ומפני זה ראיתי שראוי לדבר פה כמה שאמרו ז"ל באלה העניינים, ושראוי לבאר כוונתם כפי כוחי הנה בדברים ההם הנזכרים שאמרו רז"ל. חלקו העניין הזה הנזכר בשם בן מ"ב אותיות לחמשה עניינים ושתפוס יחד בקשר אחד. ואלו הם החמשה חלקים שנקשרו בקשר ההוא האחד. אחד

עניין קדושת זה השם והוא אמרם עליו שהוא קדוש ומקודש. ושני הזהרת המוסרים שלא ימסרוהו כי אם לראוי והוא אמרם אין מוסרין אותו אלא לבעל המדות ההגונות. ושלישי הוראת המדות מדות מעולות למקבל כאמרם עליו שצריך המקבלו להיותו צנוע ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו ודבורו בנחת עם הבריות. ורביעי הודעת ענייני היודעים את השם איך צריך שתהיה והוא אמרם עליו וכל היודעו וזהיר בו ומשמרו בטהרה. וחמישי הגדת גמול יודעיו באמרם עליו שהוא אהוב מלמעלה ונחמד מלמטה ואימתו מוטלת על הבריות ותלמודו מתקיים בידו ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא. ואחר שזכרתי אלה החמשה חלקים אבאר כל חלק וחלק מהם לעצמו ואחר כך אודיעך הקשר הקושר את חמשתם יחד בהכרח.

החלק הא' בעניין קדושת השם הזה. השמות שנקרא בהם ממ"ה הב"ה, הם כולם שמות קדושים. ואמנם יש הפרש גדול מאד בין קדושתם, כי יש שם משמותיו משתתף עם עשרת הקונים כמו שנאמר לפנים בע"ה בשם אלהי"ם. ויש שם משמותיו שנאמר עליו שהוא שם העצם והוא שם יהו"ה, וחלקיו שהם י"ה גם אהי"ה שהוא יה"ו. ולא יקבל אחד מהם דבר ממה שלא יקבלהו שם העצם שהם ארבעה עניינים. ואלה הם: פעל"ה שהיא תורה על זמן עבר או עומד או עתיד. ורבו"י שהוא מורה על רבים יחד כגון י"ם של זכרים או ו"ת של נקבות שאלה מורים על רבים או על רבות. ודע"ת כגון ה"א הידיעה שבראש התיבה גם כן המודיעה הדבר כגון ה"א של שם האדם המורה על שם המין, וכמוהו גם כן ה"א האלהי"ם. וסמיכ"ה כגון אלה"י ישראל. והנה הג' מאלה הד' משתתפים עם מלת אלהי"ם שהוא שם מיוחד לשם ית' בשם התואר, והם ריבוי דעת וסמיכה אבל פעולה לא תשתתף עמו. וכבר אמר הרב ז"ל במורה בחלק הראשון בפרק כ"א, כל שמותיו ית' הנמצאים בספרים כולם נגזרים מן הפעולה. וזה מה שאין העלם בו

אלא שם אחד והוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א שהוא שם מיוחד לו יתעלה ולזה נקרא שם מפורש. עניינו שהוא יורה על עצמו ית' הוראה מבוארת אין השתתפות בה. אמנם שאר שמותיו הנכבדים מורים בשיתוף להיותם נגזרים מפעולות, ימצא כמותם לנו, אלה הם דבריו ז"ל והם מבוארים בעצמם. וזכר זה אפילו בשם אדני"י שהוא נגזר מן האדנות וכן אלהי"ם מן אלהות, ואמר שם שזה השם הוא המיוחד שבשמות המפורסמים לו ית'. אמנם שאר שמותיו כדיין וצדיק וחנון ורחום ואלהים הם מביאורי הכללות והגזרה, גם אלה הם דבריו של הרב ז"ל. והוסיף שם ביאורים רבים אין צורך לנו פה להשיבם כי ממקומם הם מובנים למי שקבל סתרי ספריו.

ואחר שהדבר כן ויש שמות של השם שהם מתחלפים בקדושה והיה שם העצם יותר מקודש מכל שמותיו ית'. ואין אדם רשאי להזכירו אלא במקדש, וכהני השם המקודשים לבד בברכת כהנים וכהן גדול ביום הצום שהוא יום קדוש. הדין נותן שהשם ההוא שנאמר עליו **"ליראה את השם הנכבד והנורא"** (דברים כח' נח') נקרא קדש קדשים וקדוש ומקודש. ומפני שהשם הראשון של ארבעים ושנים הוא א'ב'ג'י'ת'י' סודו ו"ך והוא מיוחד לשם העצם וסודו שם עליון והוא הרא"ש ויורה על עצם האש שסודו עצם הצורה וכו' ציור קדמון ומורה על הצור הקדמון, נאמר על שם בן מ"ב מפני אלו הסיבות שהוא שם קדוש ומקודש ועל סיבות אחרות רבות כאלו והדומין להן. והנה סוף זה השם גם כן ש'ק'ו'צ'י'ת' וסודו ו"ץ. וגם ושם הוא שמ"ו היוצא מן י"ה מרובע שעולה רכ"ה ומן ו"ה מרובע שעולה קכ"א, בסוד יהוה איש מלחמה יהוה שמ"ו (שמות טו' ג'). והנה התוך של זה השם הוא ב'ט'ר' צ'ת'ג' וסודו ד"ן, והוא תוכו של שם אדני"י כי ראש וסוף של אדני"י הוא תוכו של יהו"ה וסודו נמצא בצורו"ת. ואין שם אלא חילוף ג'ט' ב'ו' וסודו של השם ההוא האמצעי שהוא המרכז לשם זא"ת האר"ץ. וסוד ו"ץ הוא סוד יהו"ה ואחד שזה השם הנכבד

יורנו דברים שנתקדש בם לפני השם כמו שנאמר "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יהוה אלהיכם" (ויקרא כ' ד'), דין הוא שיקרא קדוש ומקודש. ולא עוד אלא שמלת קדושה הזמנה היא כלומר הזדמנו אתם לקבל כוחי כי אני מזומן להשפיע ברכתי עליכם עד שתתדמו לי במדותיכם. כי על כן הורנו ית' שמותיו מורים על מדותיו ואפילו שם העצם מדה הוא, שכך בא בקבלה שם יהו"ה מדת רחמים ושם אלהי"ם מדת הדין. ור' אברהם בן עזרא אמר כי פעם יורה על העצם ופעם על מדה. כעניין ב"וארא" כשזכר ושמי יהו"ה לא נודעתי להם" (שמות י' ג'). סוף דבר שאחר שנודע במופת שלא יתכן שיושג השם לזולתו ולא יושג ממנו כי אם מציאותו והוא שאינו נעדר בשום פנים ובריותיו וקיומם יעידו על מציאותיו ועל קיומו הנצחי ועל יחודו ית', אין שם דרך להשיגו באלה ההשגות כי אם על ידי אמיתת מעשיו שיורו עליהם שמותיו ית'. ומפני היות זה השם מורה על זה העניין כולו שזכרנו כמו שזכר הרב וכמו שנודע עניינו לפי הקבלה, נאמר על זה השם הנכבד והנורא שהוא שם קדוש ומקודש.

והחלק השני בהזהרת המוסרים זה השם לבניהם ולתלמידיהם. הנה הורנו חז"ל שזה השם גם שאר השמות הקדושים צריך המוסר אחד מהם לבנו ולתלמידו לבחון מדות התלמיד ודעתו, ואם מדותיו הגונות ויש בו כח שכלי ראוי לקבל דבר מופלג כזה, הנה הוא הגון ודין הוא למסרו לו ואם לאו לאו. ועל כן התנו על זה במלת "אלא", באמרם אין מוסרין אותו אלא למי שעניינו במדות כך וכך.

והחלק השלישי בהוראת מדות המקבל. והנה חייבו להיות התלמיד המקבל ידיעת זה השם בעל ששה עניינים מתחלפים. אחד מהם בחיוב מדה, ואחד בשיעור זמן, ואחד משותף בין הטבע

וההרגל, ושלשה מהם בשלילות. צניעות וזמן וישוב הדבור כל אלה השלשה הם חיובים, ושלשה אחרים בשלילות. ואלה הם אמרם אינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו. ועתה נאמר למה זכרו אלה מן השאר והוא שענין אמרם למי שהוא צנוע, הורו על שזה התלמיד צריך שיהיה מן התלמידים שמתביישים מעצמם וכל שכן שהם יתביישו מזולתם וכל שכן אם כן שיתביישו מן השכינה השורה על ראשם תמיד. וכבר אמרו איזהו צנוע זה הנפנה בלילה כדרך שהוא נפנה ביום. ואמרו הצנוע מכסה טפח ומגלה טפח. והצניעות היא מדת החסידים השלמים. כי מי שאינו צנוע הוא דומה לבהמות, ואין לו הכנה לקבל השכל האנושי וכל שכן השכל האלוהי. וכן כתיב **"ואת צנועים חכמה"** (משלי י"א ב') ונאמר **"והצנוע לכת עם אלהיך"** (מיכה ו' ח'). סוף דבר שמדת הצניעות היא כוללת מדות טובות ומעולות תחתיה, והשמות מתקבלין בלחש ובצנעה מצנוע לצנוע. וענין אמרם ועומד בחצי ימיו שזה יורה על הזמן אין זה הדיבור נאמר על חצי שנותיו של אדם, וכבר בא כיוצא בו כמו שנאמר **"אל תעלני בחצי ימי"** (תהלים קב' כה). ועניינו בעודי בכוחי לקבל צורת השכל ולהוסיף תמיד אל תסלקני מן העולם. וכבר ידעת איך אמרו על ענין הלימוד לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא ושלש במשנה ושלש בתלמוד. והקשה בזה ומי ידע כמה חיי. וכך ראוי לומר הנה ומי יודע כמה הם חצי ימיו של המקבל והלא יותר ראוי למסור הקבלה לזקנים מזולתם. והלא אמר הרב שכבר מנעו ללמדה לבחורים מפני רתיחת הדם החיוני עד שיתישבו הליחות הנותרות הוותחות, ומצינו המקבלים מצד המוג. ואם כן ענין חצי ימי האדם בזה המקום הוא במצוא האדם כח נפשו מזומן וחזק בעצמו כחוזק בעל הגבורה בגוף, על דרך משל שיאמר עליו שהוא אז עומד בחצי ימיו כלומר חזק הנפש המשכלת. וענין אמרם ואינו כועס מפני שכבר נאמר שכל הכועס כעובד ע"ז, וזה מפני שהכעס מסלק את הדעת. ומי שאין בו דעת ודעתו מיושבת עליו איך ימסרו

לו את השם והשם הוא המעיד "כי כעס בחיק כסילים ינוח" (קהלת ד' ט'). ואמנם מה שבא בקהלת במדת הכעס שנאמר "טוב כעס משחוק כי ברוע פנים ייטב לב" (קהלת ד' ג') זה אי אפשר לפרשו על הרב עם התלמיד, שיותר טוב לכעוס עמו כדי לייסרו מלשחוק כי בשחוק מסיר ממנו היראה ובכעס מוסיפה עליו ומחזקה בלבו. ועל כן אמר כי ברוע פני הרב ייטב לב התלמיד בסוף. ואפשר לפרש בו דרכים רבים. סוף דבר שהכעס הוא עניין מקלקל כל השורה, ולפיכך נודע שהיא מדה כוללת מדות רבות תחתיה וראוי להרחיקה. ועניין אמרם ואינו משתכר רמז לעניין נדב ואכיהו וראוי להרחיקה שנאמר עליהם שתויי יין היו. ועל כן נסמך עניין "יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך" (ויקרא י' ט'). והוא עניין נח וכרמו אשר בו כיום שנטעו בו כיום שתה מינו וכו' כיום נשתכר וכו' כיום נתגלת ערותו לעד נאמן, עם היותו בשכרות הפסד המחשבה בשתי צורות עם שתית היין בפשטו ממש ועם גילוי הסוד הדומה לגילוי עריות. כמו שאמרו נכנס יין יצא סוד. ומי שמשתכר קל עליו לגלות ערות עצמו כל שכן ערות זולתו. וגילוי הסוד להמון העם אין גילוי ערוה גדול ממנו. ואיך יגלה אדם סוד השם למי שדרכו להיות רכיל, ידוע שכבר נאמר "הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר" (משלי י"א ג'). ונאמר "סוד יהוה ליריאו ובריתו להודיעם" (תהלים כה' יד') ואם כן אין צריך לגלות שם המשתכר.

ועניין אמרם ואינו מעמיד על מדותיו והכל כוונה אחת כלומר שמי שבא לקבל ידיעת השם אינו ראוי שיעמיד מחשבותיו על מדותיו, אבל צריך שיעמיד מדותיו ויקימם לפי שכלו. שראוי להמשיך המדות אחר השכל לא השכל אחר המדות, כי המדות כחומר והשכל כצורה והדין הישר הוא שימשך החומר אחר הצורה לא הצורה אחר החומר. וכן עניין מעביר על מדותיו כלומר שמעביר

מדותיו בשכלו כל עוד שמשמשות על דרך הישרה. ומי שדרכו שהוא שולט ומושל בשכלו על יצרו ועל כל כוחותיו הוא שראוי לגלות לו הסוד. ועניין אמרם ודבורו בנחת עם הבריות מורה על היות זה התלמיד מחשב בדעתו מאד וכל רואיו יאשרוהו. וכח גדול וחזק הוא לאדם עניין ישוב הדעת, עד שקצת חכמים בארו שזה אי אפשר להיות כן אלא אם כן יהיה זה האיש בעל מזג שווה או קרוב לשווי מאד כעצם מוחו מתחילת יצירתו. וכשתשתכל בעיון טוב באלו הששה עניינים הנזכרים תמצאם כוללים צרך השלמות האנושי מכל הצדדים. ועל כן לא הוצרכו חכמים לבקש מן התלמיד ההגון כי אם אלו הכללים לבד שהם סבת שלמות השאר.

והחלק הרביעי בהודעת ענייני היודעים את השם, באמרם וכל היודעו וזהיר בו ומשמרו בטהרה. הנה הורנו באלו השלשה עניינים שהם הידיעה והזהירות במושג הידוע ההוא, והשמירה הטהורה הנקיה והזכה בו, שהם סבת הגמול הנזכר אחריהם בחיוב גמור. והזהירות שאחר הידיעה והשמירה בטהרה הם עניינים מורים שישמור אדם עצמו אחר שידע את השם בשם למען חיו מבלתי היותו מהרהר אחר מדותיו בשום פנים. ואפילו אם ראה בעצמו או בזולתו בכלל או בפרט דינים שונים ומשפטים מעוותים לפי מחשבתו הקצרה, שאין כל מה שהוא רואה בעיניו או מהרהר עליו בלבו או חושבו מצד הספרים כי אם יושר גמור ודין אמת ומשפט שלם ככל. ובעשותו כן כבר הצליח השם ית' דרכו בו ואשריו ואשרי חלקו ואשרי רבו שלמדו תורה ואשרי הוריו ויולדיו שהביאוהו לעולם הזה כדי שיזכה בו לגמול לשכר הקיים הנצחי הטוב.

והחלק החמישי בהגדת גמול יודעי השם, באמרם עליו שהוא אהוב מלמעלה, כלומר עם העליונים שהם פעלו ליולדיו להביאו

לעולם הזה. ונחמד למטה בין התחתונים, וזכרו כעליונים אהבה מפני שמכירים, ובתחתונים חמדה מפני שיש בקצתם מכירים ובקצתם בלתי מכירים. ואימתו מוטלת על הבריות והוא עניין כולל גם כן עליונים ותחתונים כי אימת רבו בשמו עליהם כמו שזכרו בסוד שמא לרבך עלך. ולמודו מתקיים בידו זה פירשו הרב במורה והוא אמת מה שפירש בו, והוא שאמר שזה הורה על השגת השכל הפועל והיא חכמה שאי אפשר לשכחה לעולם. והוא קיום הלימוד המגיע לאדם אחר ידיעת השם בלא ספק. ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא, הורונו ז"ל באמרם שהיודע את השם לא נברא העולם הזה כי אם בעבורו ובעבור הדומים לו. וכל שכן שלא נברא גופו כי אם בעבור נפשו. וזה מפני שלא נבראת נפשו כי אם בעבור ידיעת קונה על פי שמו ית' שמו. והקשר הקושר אלה החמשה שזכרנו הוא עניין השיתוף שבין האדם ובין השם מצד ידיעת השם, שאין לאדם מעלה למעלה ממנה. והיא אצל כל חכם שלם באמת מביאה לידי הנבואה. והיודע זה באמיתו ידע אמיתת ההשגחה האלוהית שממנה ראשית מציאות האדם וקיום היותו בעודו בעולם הזה ותכלית מציאותו אחר פרידת נפשו המשכלת מגופו. הנה כבר השלמתי גם כן השער השני בכללו לפי כוונתי ולפי הראוי לפי דעתי, ועתה אדבר עוד בעניין השער השלישי בע"ה.

השער השלישי- "ישא יהוה פניו אליך וישם לך שלום".

כתוב "שמר תם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום" (תהלים לד' לד'). תם ושלם הם שמות נרדפים נמשכים זה אחר זה. ותרגום תמים תהיה, שלים תהא. ומדת השלום היא מדת אהרן הכהן וכן מדת פינחס ומדת אליהו מדת שלום, וכן כתוב "לכן אמור הנני נותן לך את בריתי שלום" (במדבר כה' יב'). ונאמר "שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול" (תהלים קיט' קסח'). ונאמר "יהוה עוז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום" (תהלים כט' יא'). ורבים כהם במדת השלום אין להם חקר. ולפעמים ישותף עם אמת כאמרו "והאמת והשלום אהבו" (זכריה ח' יט'). ולפעמים עם צדק כאמרו "צדק ושלום נשקו" (תהלים פה' יא'). והרבה מהמדות משתתפות וכולם נקראים ונכללים בשם מדת רחמים. וצריך לכל מקובל שלם לדעת סתרי המדות ודינם ומשפטם, מפני שהם עיקר ושרש לכל החכמות והמדות לא יתכן שידעם המשכיל באמתתם כי אם בדעתו סתרי המצות שבתורה. כי לא נתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות. ולולי עניין המדות לא הוצרכנו אל תורה, ולולי עניין התורה לא הוצרכנו אל המצוות שהן מורות על המדות. והתורה הוא עניין נשוא על הלב וחקוק בו עם המחשבה והמצוה תלויה על האיברים. יש אבר נושא מצוות רבות ויש נושא מעט ויש נושא מצוה אחת. ואמנם יש למצוות כולן מדרגות זו למעלה מזו כמו שיש למלאכות אבות ותולדות. ואין ספק שהמצוה הראשונה שבתורה המעולה שבכולן והיא גם ככל המדות היא מצות ידיעת מציאות השם הבאה בראש עשרת הדברים. והיא הנה גילוי דבר השם המדבר ואומר לנו "אנכי" כי זה הדבור מעיד על שיש דבר נמצא ומדבר ואומר אנכי. ואע"פ שזה הדבור הוא מורכב מאותיות ונקודים וטעמים אינו בתורה כי אם בעל אותיות לבד, והתגין והכתרים הם להורות על היות שרש הכל תלוי בדבר נושא הכתר

המורה על המלכות. כי מספר כל האותיות בכלל מלכו"ת. והיות עליהן זינן שהן כתרין ותגין להורות על סתרי השמות המפורשים והכתרים המפורשים. ועל זה גילו רז"ל מלת אנכ"י באמרם א'נא נ'פשי כ'תבית י'הבית וכן צירופים רבים צירפו בם הקדמונים ע"ה, שהזכירו וידעו זה הסוד המופלג. ויתגלה עוד בשתי צורות אלו, אל"פ נו"נ כ"פ יו"ד, אחד חמשים עשרים עשרה. והנה האומר אנכי שתף עם הוראת מציאותו ידיעת שמו שהוא בעל שתי מדות יהו"ה מדת רחמים אלהי"ם מדת הדין. **"כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים"** (תהלים ע"ה ח'). ואמרו אלהיך הוא שחלק מ' של אלהי"ם לשתי אותיות והן כ"ך. ושם כ' קצרה תוספת על מלת אנכ"י ועשה אנכ"י, ושם ך' ארוכה עם מלת אלה"י ועשה אלהי"ך.

והורנו ית' בזה כי מדת הדין משתתפת לאחד מעשרת הקונים הידועים לכל מדקדק הכוללים תחילה יחיד ורבים. ואחר כך מורים על זכר ונקבה יחידים ועל זכרים ונקבות רבים. ובאמת שדינם היה לפי אמיתת המציאות אשר הלשונות חקוקות עליו, שהיו הקונים שנים עשר כמו שיתבאר מן החלוקה ההכרחית אשר המציאות מעיד על זה. והוא על דרך אלה השמות שאזכור, אני, אתה הוא. כל אחד מורה על יחיד זכר הרי שלשה, אחד נמצא מדבר בעד עצמו והוא אני. ואחד שמקבל הדבור פנים אל פנים, ואחד מדבר לו ואומר לו אתה. ואחד שאחרים מדברים עליו ומזכירים אותו במלת הוא, והנה הוא נעלם. ואם כן אלה שלשה יחידים נחלקים לשלש צורות ומתחלפות חלוף גדול מאד, והם שרש לכל הדבור. ובעניין הפעולות יתחלפו וישתנו לפי הפעל ולפי הפועל ולפי הפעול. ויתחלפו וישתנו לפי הזמנים גם כן על עבר ועתיד ועומד, שסודם היה והוא ויהיה. וכמוהו בחלוף יהיה והוא ויהיה, וכמוהו נפרד יה יה יה והוא דרך שם בן י"ב שבברכת כהנים. וכבר רמזנוהו למעלה ואמנם זכרנוהו יפה עוד מפני הנמצאים הנזכרים שמהם יתגלה עניינו של זה. ונשוב עוד ונאמר כי כמו

שזכרנו שלשת היחידים המורים על הייחוד בשלש צורות של זכרות, כך צריך שנזכור שלשת היחידים עוד שיורו על הייחוד גם כן בשלש צורות של נקבות לפי הנמצאים. ונאמר שהם אנכי, את, היא, וכמו שבארנו בזכרות כך צריך שיבין המבין אלה גם כן בנקבות. ואמנם מלת אנכי שמנוה בשם מורה על נקבות מפני שהשכינה אמרם בשם השם, "אנכי יהוה אלהיך" עם היות זה סוד גדול. כי השכינה היא הכבוד שהשכין השם בתוך ישראל עמו, ועליה נאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כה' ח'). והיא סבת הנבואה וסבת ההשגחה וסבת הברכה. והיא שפטה את ישראל תמיד ושמה דבורה. והמשכיל המקובל יבינה מסוד ברק בן אבינעם, כי על כן נאמר "ותשר דבורה וברק בן אבינעם" וכו' (שופטים ה' א'). ואע"פ שמצנו מלת אנכי, גם אני, משותפות פעם לזכר ופעם לנקבה, זה היה להעלים הסוג המופלג הנזכר. וכן מלת את הרגילו גם כן חכמי הלשון החרוזנים שיתופה לפעמים לזכר ולפעמים לנקבה, מפני מצאם זה בספרי הנביאים בקצת מקומות. וכן מלת היא כבר הרגילו גם כן הנביאים לכתוב אותה בו' ולקרותה בחיריק, או לכתבה בי' ולקראה בשורוק. ומחליפים בקצת מקומות מלת היא במלת הוא ומלת הוא במלת היא. וזה גם כן לסוד גדול מופלא. וגם יקרא עוד במקומות שיכתבו נער מבפנים ויקרא נערה מבחוץ וכיוצא בזה בדברים רבים שמשנים העניינים לחידושים ידועים, ולעורר שכל חכמי הלשון לאמיתת שימוש הלשון ודרכיו המופלאים הרבים.

וכאשר דברנו ביחידים השלשה וביחידות השלש נדבר גם כן ברבים השלשה וברכות השלש. ואלה הם הרבים אנחנו, אתם, הם. ואלה הם הרבות נחנו, אתן, הן. והנה משתפים המדקדקים אנחנו עם נחנו לזכרים ולנקבות, אבל דינם באמת כדין נשים עם אנשים. וכבר נשתתפו הלשונות ונתבלבלו מדור הפלגה ועד היום וכך יהיו מבלבלות עד בוא הגואל שתשוב כל הארץ שפה אחת שפה

ברורה. כמו שנאמר "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם יהוה ולעבדו שכם אחד" (צפניה ג' ט') ולעבדו בשם אחד. ומפני שיצאו מן השנים עשר, שתי תיבות בשווי, מבוואר שאין הבדל בם בין זכר לנקבה, והם אני עם אנחנו ששיתפנו עניינם עם אנכי ועם נחנו, התחייבו להיות עשרה קונים לבד וחסרו שנים מדינם. וכזה קרה לכל פעל עבר בלשוננו שחסרו מן השנים עשר נמצאים לפי הדיבור שלשה ונשארו תשעה לבד. שמר, שמרה, הנה שנים אחד לזכר ואחד לנקבה. שמרת, שמרת, זה בקמץ בת"ו וזה בשוא הנה שנים הרי ארבעה. שמרתם, שמרתן, הנה שנים הרי ששה. ואמנם מן הששה הנשארים באו שלשה במקום הששה. [אנחנו שמרנו שווה לזכרים ולנקבות הנה אחד במקום שנים]. והם שמרו שווה לזכרים ולנקבות הנה אחד במקום שנים. וכן שמרתי אחד במקום שנים הרי שלשה במקום ששה וכולם תשעה. ויש תחת אלה הדרכים נפלאות תמים דעים. ואלה הם עשרת הקונים המשותפים בשם אלהי"ך אלהי"י שעניינם אלו"ה שלי אלו"ה שלך במקום אני ובמקום אתה הרי שני דרכים. וכן עוד אלהי"י אלהי"ך לשון נקבות במקום אנכי ובמקום את הרי עוד שני דרכים. והנה ארבעה ליחידים שהם מדברים בעד עצמם ולזולתם שני זכרים זה לעצמו וזה לזולתו ושתי נקבות זו לעצמה וזו לזולתה לפנים. אלהי"ו אלהי"ה הרי שנים והנה ששה. אלהיכ"ם אלהיכ"ן הרי שנים והנה שמונה. אלהיה"ם אלהיה"ן הרי שנים והנה עשרה. אלהינ"ו לזכרים וכן אלהינ"ו לנקבות הרי שנים שהם אחד והנה שנים עשר שהם אחד עשר. והראשון גם כן שזכרנוהו גם הוא שנים במקום אחד שאמרנו בו אלהי"י לזכר גם אלהי"י לנקבה הנה הכל עשרה לבד, שהם במקום שנים עשר. והנה הושמו המדברים בעד עצמם לבדם האומרים אלוהי"י גם אלוהינ"ו שניהם במקום הארבעה.

ואחר שבארנו זה נשוב לבאר סוד זה העניין שבא בשם האומר לנו "אנכי יהוה אלהיך". והוא שהורה לנו אמיתת מציאותו בדברו

כמו שאמרנו, וגלה לנו שדבורו אתנו לעולם הוא משותף בשתי מדות ראשונות. וצריך שנוהר משתיהן בשעת הדיבור ולא נטעה בהן. וזה יתגלה מעניין משה באמרו "וישמע את הקול מדבר אליו מעל הפרכת אשר מעל ארץ העדות מבין שני הכרובים" וכו' (במדבר ז' פט'). שהם הורו על בוא הדיבור האלוהי לאדם בהכרח לפי טבעו ולפי אמיתת מציאותו וצורתו, מבין שני עניינים שהם בעלי עצם אחד מקשה בלי פירוד ובלי קצוץ נטיעות, על דרך שתי מדות אחת מימנת ואחת משמאלה והדבור מכריע בינתיים.

והנה מין האדם לעד ששרשו אדם וחוה שזה מצלעו של זה והם שנים והם אחד. ומהן התולדות כולן, והם רואים זה את זה פנים אל פנים. והמדבר עם מי שמדבר אתו פנים אל פנים עוד על דרך כלה. ולפיכך בא עניין ההשגחה המורה על ישראל בפרט מהאומות, כמו שאמר "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". והורונו שבמדת רחמים ובמדת הדין יחד, ידין אותנו תמיד כמו שדן אותם אז. ואנו צריכים להשמר משתי המדות יחד ששניהם בעלי ההשגחה. ובמדה שדן אותנו להיטיב לנו בה עצמה ירע לשונאינו שהם שונאיו, שכל אוהביו בין ממנו בין מן האומות הם אוהבינו וכל שונאיו הם שונאינו. ואם נשמור חוקיו ומצותיו כמשפט וכראוי גם ישמרנו אחר שיברכנו. ועל זה הודיענו זה הסוד כולו בעשרת הדברים שהגיד לנו הוא בעצמו ית' השם מהם. כמו שבא בקבלה "אנכי" "ולא יהיה" מפי הגבורה שמעוס בדבור אחד, ששניהם בדבור אחד נאמרו. והמודה בזה כופר בזה והכופר בזה מודה בזה. ולא עוד אלא שכבר נאמר מבואר בקבלה כל המודה בע"ז כופר בכל התורה כולה וכל הכופר בע"ז מודה בכל התורה כולה. ושרש כל התורה כולה הוא הפסוק הראשון שבעשרת הדברים, ועיקר ע"ז הוא הפסוק השני והוא קרוי לא תעשה. ואע"פ שאין בו עשיה כי

אם הויה, כאמרו "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". ופני השם הם מדותיו וזולת מדותיו הכל ע"ז, וההויה היא למדותיו לא לזולתם. ואין מדותיו וזולתו כי אמרנו מדות מורות על תארים, אין זה כי אם ייחוסים שאנחנו מייחסים לו ית' על דרך שנוכל להבין מציאותו תחילה. ואחר כך איכות השגתו בנו ובעולמנו וכשאר העולמות כפי טבענו ויכולת מחשבותינו עד שניחדנו על הכל במלכותו וממשלתו. ושלא נייחס מעלותיו לזולתו כי כל מה שהוא זולתו מכל הנמצאים הוא מכלל בריותיו. ואם היו מדותיו וזולתו היו בריות, לא היו אלוהות.

ועל כן אנחנו אומרים שתאריזו שהן מדותיו אינן דבר נוסף על עצמו בשום פנים. וכמו שלא נוכל להשיג מהות עצמו כן לא נוכל להשיג מהות מדותיו, אבל משמותיו נכיר פעולות מדותיו ממנו יותר בשלמות ית' אצלו. כי הוא הקרוב אליו יותר מכולנו ואשר לא ידע מהם דבר או לא ישגיח בהם בשום צד הוא הרחוק ממנו ית' בתכלית הרוחק. וסידורו במציאות למטה מסדר אישי מין האדם, ולמעלה מסדר אישי מין הקוף. ואמנם בינו ובין הקוף הפרש גדול, כי הקוף לא יגמל ולא יענש, וזה בא כדי שיגמל והנה יענש. ומזה הצד הוא יותר רע מהקוף וכל שכן משאר בעלי חיים שלא התקרב דמותם אל דמות אדם כמו הקוף. ואל תפלא בשנאמר במרכבה שיש שם פני שור ופני אריה ופני נשר ופני אדם ולא זכר שם קוף, כי אותו האדם הנזכר בכלל כולם באמרו ודמות פניהם פני אדם הוא פני הקוף. והעד אמרו דמות בכולם יחד. ועניין הקוף הוא שכל פעולותיו דמיונות ודמיונות רוצה להדמות לדמיון האדם המתקרב אל השכל. וכל בריותיו של הב"ה רודפין להדמות זו לזו, ומפני רוב רוחק החלופים והשנויים שביניהם יתקרבו הקרובים ויתרחקו הרחוקים מן הדמיונות. והלא תראה שהיסודות הקרובים שבים ומתהפכים בחלקיהם מהרה מזה אל זה והיו הרחוקים הפכים בתכלית. כך צריך שתבין במדות השם שכל הפעולות מהן

באות, ולפי זאת הדרך השתכל במצוותיך ובמדות הנשר והשור והאריה ותמצא במה תבדלנה מדותיך ממדותיהם ובמה תשתתפנה מדותיך עם מדותיהם. ומפני היותך אתה גוף צומח בעל חיים כמוהם תצטרך אל כל שיצטרכו הם אליו בכלל לא בפרט. שגם הם בקצת כללים גם כן יבדלו זה מזה. שהרי הנשר פורח ואין צרך לך ולא לשור ולאריה מן הפריחה באויר, אבל כל בעל חיים צריך אל מזון והמזון חלק מהיסודות. ואמנם אתה המדבר והם בלתי מדברים ר"ל מדבר משכיל בכח. וצריך שתוציא דבורך מן הכח אל הפועל עד שתהיה משכיל בפועל עם כח דבורך.

וזהו העניין אשר כיוון אליו השם בהבדילך מהבהמות, ובוה יהיה כל אדם נכלל עמך. ואמנם רצה השם עוד להבדילך הבדל אחד מיוחד מן הראשון, והוא שעם היותך משותף עם כל אדם רצה ית' להבדיל אומתנו בכלל משאר אומות, עד שיהיה ערך ההבדל שבינינו ובין האומות כערך ההבדל שבין האומות לבהמות. ועוד רצה השם להבדיל מכלל המונינו שבט אחד להיות לו נחלה והוא שבט לוי. עד שיהיה ערך ההבדל שבין שבט לוי לשאר שבטים דומה בקירוב לערך ההבדל שבין ישראל לאומות. ועוד רצה השם והבדיל אישים מיוחדים משבט לוי וייחדם לו לעבודתו ייחוד מופלג. עד שיהיה הערך שבין הכהנים ללויים דומה לערך שבין הלויים לישראל. וכך נתייחדו העניינים אלה מאלה, וכאשר היה זה ככה לא גזרה חכמתו ית' שתינתן הברכה להמון עם ישראל אלא על ידי הכהנים המיוחדים ובשם המיוחד. כי זו היא הברכה השלמה באמת ובמקדש שהוא מקום הבחירה המיוחד אצל הארץ. ולפיכך תבין גם מזה העניין מכל צדדיו שהב"ה כל מדותיו זו על גב זו והן בלי פירוד ולא קיצוץ. ומפני שהיתה מדת השלום אחרית כל המדות צוה שתהיה סוף כל הברכות. ונאמר "סוף טב כלך טב". ולפיכך גם שלמה חתם כל ענייני העתים במדת השלום באמרו בקהלת כסוף העתים "עת מלחמה ועת שלום". וכן

כתוב "יהוה עז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום" (תהלים כט' יא'). ולפיכך אנו מברכים שים שלום בברכה אחרונה שבשמונה עשרה והיא אחר ברכת כהנים. ולפיכך נאמר שאין אליהו בא לעולם אלא כדי להשים שלום בעולם. שנאמר "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יהוה הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם" (מלאכי ג' כג') והכל כוונה אחת.

הנה כבר ביארתי לך עניין ברכת כהנים בקצור לפי כוונת זה החבור. וצריך שתכוון תמיד בעת שתברך בה את העם בשם המיוחד לכלול בשלשת הספירות השבע ספירות בנשיאת כפין. ותהיינה עשר ספירות בשתי ידיך כוללים י"ב שמות הקדש בסוד ו"ו שהם ה"א ה"א ה' אצבעות קשורות ביד א' שהיא יד שמאל גם ה' אצבעות קשורות ביד א' שהיא יד ימין. ותכוון בחלק האצבעות בלי פירוד וקצוץ לשתיים עשרה מדות רחמים, ותדין בכרית לשון מדה אחת שהיא מיוחדת לזכרון והיא פקד. והיא מדת הדין באחדותה כוללת כל המדות והיא נפש לכללן. ועל כן סוד מד"ת הדין בגימ' הנפ"ש החכמ"ה והיא כולל"ת הטוב"ה ובה נתלו בלא ספק יסודו"ת החט"ה וסימנה בראש"י מד"ת די"ן קש"ה. ודע כי סוד נפ"ש חכמ"ה שהיא נפש חיים היא בראש. ואולם מדת הדין היא המח"ה המ"ת. ועל כן כף זכות היא כמדת הדין. ואם כן דין הוא שתשים דעתך לכלול הספירות כולן יחד עם היותך גם כן מכוון בהן אל אצילות כל אחת ואחת מהן באצילות האצבעות משתי הידים. וחלוקין א'ד'ד'א' גודל עם ארבע מימינים ביד ימין, וגודל עם ארבע משמאלים ביד שמאל. ועל כן יהיו עוד החלוקים ו"ו בצורת חלוף האצבעות א'ב'ב' ב'ב'א', ועוד ג'ב' ב'ג'. וכך יצירום הכהנים עד שיפרידום ויחברום וישנום ויחליפום ויגלגלו וישימו בהם לב. ויצירום בשבע ספירות שבראש אחד בעל שני פנים, ויהיו שבע ושלוש שהן עשר. ובאלה הציורים הרבים יצירו

היות העולם כולו אחד ומלכו אחד והוא מנהיגו לפי המדות. ולפיכך תבוא הברכה מיוחדת מאתו לעמו המיוחד לו בשם המיוחד לו ית' שמו לעד ב'ש'כ'מ'ל'י'.

ודע שכבר רחקתי עצמי הרבה לכתוב דברים אלה ברמזים שהם מכלל סתרי התורה וסודות המציאות וסודות המצוות כולן, שאינן נאמרין אלא פה אל פה משלם אל מי שראוי לקבל השלמות פנים אל פנים אחר הבחינה והנסיון בכוונה של המקבל אם ראוי, ותכוון למסור לו, אם לאו. ועם כל זה ראוי המברך השלם הכהן הנזכר שיהיה מעוטף בטליתו ומוכתר בתפליו בשעת הברכה, מפני שיזכור מהשם יותר ויותר. ולפיכך אני רוצה להודיעך גם כן עוד עניין הציצית ועניין התפלין ברמזים. ואומר כי הציצית הנזכר בתורה כבר גלתה לנו הטעם מבואר באמרה "והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יהוה". ואמרה "למען תזכרו", ואמרה "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם" (במדרש טו' לט'). ובא בקבלה, אחרי לבבכם זו מינות, ואחרי עיניכם זו זנות. וכך אמרו עינא וליבא תרי סרסורי דחטאה נינהו. וידוע הוא לכל מי שידוע דרכי הטבע שהעיניים רואות וחומדות לראות, והלב רואה גם כן מה שהעיניים רואות. אלא שאלה מבחוץ וזה מבפנים וזה פורט ואלה כוללים וזה כולל ואלה פורטים. והציור נאמר על שניהם. ואמנם התורה ייחסה שניהם בפרט לכל אחד מצד אחד ובכלל לכל אחד מצד אחד. כי אמרה "וראיתם אותו" הורנו שהכוונה בזה בעבור ראות העיניים תחלה, ואמרה "וזכרתם" הורנו על הלב שאין הזכרון מיוחס אלא לאבר פנימי. והזכרון שלשה מינים זכר וזכרון ושומר. הזכר הוא בלתי רצוף והוא עניין שיזכור אדם ממנו אחר עברו לעתים והוא בעת שישים דעתו עליו לבד לזכרו ועברה לו שכחה בינתיים ואחר השכחה הזכר, זהו עניין זכר שזכרוהו החוקרים. ואמנם הזכרון

אצלם הוא עניין דרישת הדבר בהתעוררות רצון כשיביאהו החושב אל מציאות אחר העלמו מן המחשבה לגמרי כאלו התחדש עתה אצל החושב. ומתוך כך זוכר שזה כבר היה עניינו כך וכך, והוא קרוב לזכר. אבל השומר מעולה משניהם שהוא זכר רצוף שאין שכחה בינתיים כלל ולא יצטרך להביאו אל זכרון, כי נזכר ועומד הוא וחקוק בלב בשלמות. והמעשה עניינו כדי להזכיר הדבר על דרך הזכר והזכרון, אבל השומר הוא שהמעשה צריך אליו והוא אינו צריך אל המעשה.

ולפי זה הסוד הגדול אשר בא בסוד השבת שהוא יום שכל מעשה אסור בו, אבל ימי החול הם ששת ימי המעשה. והוא בא בו "זכור ושומר בדבור אחד", מפני היותו כולל השומר שהוא זכר רצוף אשר אינו צריך למעשה לחזקו בלב כי חזק ואמין הוא בעצמו. והוא עניין הספירה השביעית הנקראת בשם היכל הקדש המכוון באמצע. כי הספירות השלש כל אחת ואחת בעצמה היא עומדת על דמות שלש נקודות שבשלש זוויות המשולש כצורה הזאת, \triangle וכשתשלש זאת על דרך רבוע כפול יעלו תשע זוויות כצורה הזאת,

ואע"פ שזאת הצורה היא באמת בעלת תשע זוויות הנה היא גם כן בעלת שבע לבד, מפני שהזווית האמצעית היא כוללת שלש זוויות והיא זווית אחת לבד ונשארו שש זוויות והכל שבע נקודות, אחת שהיא שלש גם כן ושתיים לכל רוח מן השלש כוחות. ואמנם הקוים הם גם כן תשעה שווים בארכם מצד אחד והם גם כן ששה מצד אחר. מפני היות כל קו שמקיף מצד צורת העגול חצי קו, ואם השלים העגול תמצא קו אחד מקיף בכל מה שבתוכו ויהיו ששה משולשים ונקודה אחת תוכם בצורת מרכז כדמות הארץ שהיא באמצע הגלגלים. והנה נחלק העגול לששה קוים ונחלקו קויו אשר יצאו מן הנקודה ועדיו לששה קוים גם כן. הנה שנים עשר כולם

יוצאים מן הנקודה ומתפשטים במקיף, והכח יוצא ממנה ומתפשט דרך הקוים כדמות הצנורות של הנהרות והמעיינות והימים וכדמות הגידים שהדם הוא מתפשט בהם בכל הגוף ויוצא מן הלב. וכפי זאת הצורה עם שאר הצורות הידועות מדרך הקבלה היה עניין הציצית, והוא באמת לזכרון לכל המצוות מצד היות עניין הציצית, טלית שכל הגוף מתכסה בו. כמו שנאמר "גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה" (דברים כ"ב יב). והנה אמרו פרט לכסות לילה ואמרו פרט לסומא, מאמרו "וראיתם אותו וזכרתם". ואין ספק שמי שמתעטף בו ביום ואינו רואהו הראיה הראויה לו לראותו והיא שמביאה לידי הזכרון לא יצא ידי חובתו הפנימית. ואע"פ שיצא ידי חובתו החיצונית. ומי שראהו גם כן הראיה הראויה ואינו זוכר ממנו כל מצות יי', ואע"פ שיצא חובתו החיצונית והפנימית לא יצא ידי חובת היותו קדוש לאלהיו עד שישתתף יחד בענייניו בשלשת הדרכים הנזכרים. שהם, "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יהוה" "והייתם קדושים" (במדבר ט"ו לט). ואם כן השלמות הוא בשלשתם בראות שבעיניים ובזכירה שבלב ובקדושה שבנפש המתקדשת לקבל הויה מחודשת מאלהי ישראל, כמו שאמר אחר כל זה "אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה אלהיכם" (שם).

ואם כן הראיה תחילה היא לעיין בצבע המעיד על הטבע, והוא שאמרו על זה מפני מה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד. והצבע צריך שיהיה מדם חלזון שהוא דם לח וזן. והיודע סוד נחשול וסוד נחזול שרו שלים ידע זה הסוד באמתתו ומהותו. כי רקי"ע מצרי"ם וסוד י"ם אדמ"ה וסוד כסא הכבוד טב"ע הל"ב זה בתחתונים וזה בעליונים. וסוד רקי"ע עוד ערפ"ל והוא מי"ם מרי"ם וסוד תמרה

ים קדמון וסוד חלזון חלד וזמן והוא מולד חזן למד חזון, וכהנה רבות מגלות זה הסוד. ומחמשה קשרים לכל כנף ושמונה חוטין תכיר זה הסוד. ואמנם סוד התפלין מורה בכלל שני מעשיו על סוד מעשה בראשית עם מעשה מרכבה. תפלין שליד שהן א"ד פרשיות בבית אחד נקשר ונתר הוה ונפסד ומתגלגל לעתים מורה על דמות מעשה בראשית. ותפלין של ראש שהן א"ד פרשיות בארכעה בתים קשר בלתי נתר הוה בלתי נפסד נמצא לעתים מקיף בראש ולעתים מסתלק מהקיף ונעשה בעל כנפים, מורה על דמות מעשה מרכבה ועל היות שכינה שורה ומקפת על הראש, ובהסתלקות שכינה מסתלקת משם. ועל כן שני שיני"ם בשני צדי המרכבה קבועים בה ימין ושמאל וצורת דלת בעור וצורת יוד חקוקה על מעשה בראשית המורה על עשר ספירות. וממה שנאמר בם הלכה למשה מסיני תבין המדות. כי סוד הלכה כולל קללה וברכה, שהרי ה"ל הוא סוף קללה בחלוף קל ל'ה', ואמנם כ"ה הוא סוף ברכה בחלוף בר כ"ה' והוא סוד הכל"ה הנזכרת בשיר השירים. והוא סוד "ששים המה מלכות" (שה"ש ר' ח'). "הנ"ה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה" וכו' (שם ג' ז'). והוא מספר האותיות שבברכת כהנים רמז שאמרנו למעלה. והנשאר משני העניינים לבקר מצורף. וכן כתיב "דינו לבקר משפט" (ירמיה כא' יב') שסודו הלכה תרגומו של "כמשפט הבנות" (שמות כא' ט'). "כהלכת בנות ישראל". וכאילו אמר דינו לבקר הלכה שהוא מצורף לבק"ר די"ן ומשפ"ט כשחר שהוא דבר מבדיל האור מהחשך. ועל כן אמרו רצועות שחורות הלכה למשה מסיני שסודו מעניין "ורצה אדניו את אזנו במרצע" (שם ר'). שהוא עניין דק עושה חורים ונקבים. ומעניין שחרית והוא צור ועת רוח ושת ועדים נאמנים על דברי למבינים. ומה אוסיף לדבר ולעורר עוד על אלה העניינים ועל כיוצא בם, כי אני לא כוונתי בזה החבור כי אם להעיר שכלך על השגת האמת כפי היכולת. וגם להועיל לזולתך בו בקצת רמזים

והערות שרמזתי בו שידעתי שיועילו לשלמים ולא יזיקו לזולתם גם כן, ר"ל למי שלא נשלם. אבל ידעתי שיזיקו לפתאים ויחשבו ההפכים לישרים והישרים להפכים והאמת לשקר והשקר לאמת. ואני לא בעדס הנחתי מלומר מה שנתאמת אצלי עניינו שהוא אמת בלא ספק. ואע"פ שלא זכרתיו כי אם ברמז ובמקצתו דברתי בביאור כי לא נאבד אמונתנו מפני השוטים. ולפיכך צריך לכל משכיל שישים דעתו בכל מה שאמרנו בכל עניין ועניין ממה שדברנו בו בשלשה המצוות שבתורה, שהן מצות ברכת כהנים ומצות תפלין ומצות ציצית.

ואחר שהעירותיך על שהיה לי להעריך עליו והודעתך הדרך אשר תלך בה באלו המצוות השלש צריך שתשים דעתך בהם ותקח ראייה מהן לשאר כל המצוות. ותדע שעניין ברכת כהנים הוא דבר תלוי בהזכרת הלב עם ראיית העיניים. ועניין התפלין הוא דבר תלוי בהזכרת הפה והלב והעיניים, שנאמר בם "והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת יהוה בפיך" (שמות יג' ט'). ועניין שמם ט"ט פ"ת שסודם טט בגדפי שתיים פת באפריקי שתיים, גם עניין קשר של תפלין אע"פ שיתגלו ממספריהם סודות נפלאות עם כל זה אין סתריהם מותר ללמדם כי אם פה אל פה ואחר רוב היגיעה באמיתת דרכי הקבלה כדי שלא יפול בם עניין ידיעת האמת במקרה למקבל. אבל צריך תחילה להשתדל השתדלות רבה ועצומה בדרכי הקבלה ובנתיבותיה שהם הדרכים הפותחים שערי הלב להבין האמיתיות. וזה שכל מי שרוצה לבוא בעמקי האמת על פי הקבלה צריך שייסד תחילה יסודות החכמה והבינה בלב, ועליהם יבנה אחר כך עליות מרווחות ויצפה אותם כזהב הדעת ויסגור ויפתח שעריהם כרצונו וכבחיירתו על פי מפתחות השכל וישוט בים החכמה עם כח מחשבותיו בהיותן זכות ונקיות מכל טעות ושגיאה. ואמנם אלו העניינים כולם יקבלם כל מקבל תחילה על דרך קבלת הנערים, האותיות והניקוד וחבור

האותיות עד שישוכו תיבות וחיבור התיבות עד שיכירו לקרוא הפסוקים. ומחבור הפסוקים ידעו הסדרים והפרשיות עד שיעלה כלל כל הספר וידעו זו אפילו בפרטיו. וידוע שאחר שידע הנער קריאת ספר אחד קל עליו לדעת קריאת שאר ספרים הדומים לספר ההוא מכ"ד ספרים. וכך יקרה בכל למוד בין במשניות בין בתלמוד בין בהגדות ובמדרשות בין בתוספות בין בחכמות בעצמן ואפילו במלאכות בעצמן. שיתקרב כל מקבל למודם אל הידיעה במה שהוא קרוב אל מה שלמד. ויתחילו לעולם עם הלומד בעניינים הקלים בכל מין ומין ממה שלמדוהו. ואחר כך יעלוהו מעט מעט מעניין לעניין מהקרובים המתדמים. ואם בשאר הדברים הוא ככה כל שכן שצריך לשמור זה העניין הטבעי ההרגלי בנתיב הקבלה, שהיא הדרך המביאה ליודעיה אל מדרגות הנבואה בלא ספק. וכלכתך בדרך זו לפי הראוי ללכת בה ותחשק בנתיבה חשק אמיץ **"אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל"** (יהושע א' ח') ו"אז תבין יראת יהוה ודעת אלהים תמצא" (משלי ב' ה').

הנה כבר נשלם זה החיבור הנקרא **"שומר מצוה"**, כליל חמישי בכ"ה לחדש אדר בשנת ה'מ"ז ליצירה שבח לאלהי ישראל. וחיברתיו אני אברהם הנביא בן כבוד הרכ בר שמואל ז"ל המכונה אבו אלעאפיה מן תוטילה של נבארא בגלילות ספרד. לכבוד השם ית' וית' ולכבוד אמונת תורתנו הקדושה ולכבוד כל קהל עדת ישראל בכלל ולכבוד התלמיד הנעים ר' שלמה הכהן הנזכר למעלה יח' צו' בן כבוד ר' משה הכהן ז"ל הגלילי מארץ הצבי. שראיתי בו דרך ארץ וענוה ושפלות הרוח, וחלה פני לחבר לו זה החבור בעניין ברכת כהנים ולגלות בו קצת מסתריה. ומלאתי רצונו כפי יכולתי והמקום ב"ה יגלה לנו מצפוניו ויאיר עינינו במאור תורתו.

אמן.

זכרון עולם בהיכל ה'

לע"נ

הורי אשתי הי"ו

יצחק ב"ר שמואל
נבל"ע כ' חשון תשמ"ט

לאה בת ר' שמואל
נפטרה ח' טבת תשמ"א

ת.נ.צ.ב.ה

לע"נ

הורי אשת גיסי הי"ו

אלימלך ב"ר ישראל
נבל"ע כ"ד טבת תשנ"ד

ציפורה בת ר' ברוך
נפטרה כ"ז אדר א' תשנ"ה

ת.נ.צ.ב.ה

זכרון עולם בהיכל ה'

לע"נ

הורי אבי הי"ו

יעקב ב"ר דב
נבל"ע ד' סיון תשכ"א

טובה בת ר' יעקב משה
נפטרה כ"א אדר תשל"ב

ת.נ.צ.ב.ה

לע"נ

הורי אמי הי"ו

זלמן ב"ר משה
נבל"ע א' אייר תשי"ט

פנינה ב"ר שלמה
נפטרה ט"ו אדר ב' תשמ"א

ת.נ.צ.ב.ה

לחברי היקר אורי קרניאל שטורח עמי בהגהות
לילות ארוכים כדי שיהיה בידינו מנחת סולת זכה
בלולה בשמן כתית להנפה על המזבח לעשות נחת
רוח לאל חי וקיים. יהי רצון שיכולו על ראשו כל
הברכות ויזכה למשוך שפע ולהשפיע לכל. ויהיה
ספר זה מוקדש לע"נ אביו ז"ל.

לזכרון עולם בהיכל ה'

לע"נ

יוסף מאיר בן פיבל שרגא

י"ד סיון תשנ"ג

ת.ג.צ.ב.ה

